T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TARİH 10

BECERİ TEMELLİ ETKİNLİK KİTABI

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişim, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiştir. Günümüzde bilgiyi üreten, günlük hayatında kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen vb. niteliklerdeki bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Anlaşılacağı üzere bireyden yalnızca bilgi sahibi olması değil, belli becerileri kazanması ve bu becerileri hayatının her alanında kullanması beklenmektedir.

Çağımızın becerilerinin öğrenciler tarafından benimsenmesi, içselleştirilmesi ve yaşama aktarılması için beceri temelli uygulamalara yer veren öğrenme süreçlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle öğrencilere bilgi edinmenin yanı sıra bilgiyi beceriye dönüştürmelerini sağlayacak faaliyetler planlanmalıdır. Bu amaçla hazırlanan etkinlik kitabında öğretim programındaki kazanımlar doğrultusunda belirlenen bilgi ve becerilerin öğrencilere bütünleşik bir biçimde kazandırılması hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda konu içeriğine uygun beceri kazandırmaya yönelik etkinlikler tasarlanmıştır. Beceri kazanma süreci karmaşık olduğundan öğrencilerin becerileri yeni durumlara aktararak sürekli kullanmasını sağlamak amacıyla aynı becerinin farklı durumlarda kullanımını içeren farklı konu içeriğine sahip etkinliklere yer verilmiştir. Etkinlikler basitten karmaşığa olacak şekilde sıralanmıştır.

Etkinlik kitabında yer alan etkinliklerin bazılarının bireysel, bazılarının grupla yapılması bazı etkinliklerinin iş birliğine dayalı olması, bazı etkinliklerde teknolojinin ön plana çıkarılması öğrencilerde farklı becerilerin geliştirilmesini sağlayacaktır. Etkinliklerin genellikle farklı kategoride farklı becerileri geliştirmeye uygun hazırlanmasının yanında çoğu etkinlikte günlük hayatla ilişki kurulmasına ve öğrencilerde ilgi uyandıracak düzeyde olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca kalıcı ve anlamlı öğrenmeyi sağlamak için etkinliklerde öğrencilerin sürece aktif katılması, sorumluluk alması da beklenmektedir.

Etkinliklerin öğrencilerimiz için yararlı olması dileğiyle...

10.SINIF

TARİH

ETKİNLİKLER LİSTESİ

1. ÜNİTE			
Etkinlik No.	**Kazanım No.**	**Etkinlik Adı**	**Sayfa No.**
1	10.1.1	Türkler Anadolu'da	3
2	10.1.1	Türkler Geliyor	5
3	10.1.2	Anadolu'da Hayat	7
4	10.1.2	Büyük Düşünürler	9
5	10.1.3	Bu Vatan Bizim	11
6	10.1.3	Anadolu'ya Yerleşiyoruz	13
7	10.1.4	Önce Sağlık	15
8	10.1.4	Otorite Kimde?	17
9	10.1.5	Nereden Nereye	19
10	10.1.5	Kudüs'ün Fethi	21
11	10.1.6	Kösedağ Bozgunu	23
12	10.1.6	Anadolu'da Beylik Olmak	25

2. ÜNİTE			
Etkinlik No.	**Kazanım No.**	**Etkinlik Adı**	**Sayfa No.**
13	10.2.1	Kaleden Kaleye	27
14	10.2.1	Dağlık Ülkede Türk Alpleri	29
15	10.2.2	Kuruluş Tartışmaları	31
16	10.2.2	Tartışmaya Değer Olmak	33
17	10.2.3	Osman Beg	35
18	10.2.3	Vassal İmparatorluk!	37
19	10.2.4	Şenlendirme	39
20	10.2.4	Türklerin Yeni Yurdu	41
21	10.2.5	Frenkyazısı Savaşı	43
22	10.2.5	İki Rakip Beylik	45
23	10.2.6	İmaj	47
24	10.2.6	Fasıla-i Saltanat	49

3. ÜNİTE			
Etkinlik No.	**Kazanım No.**	**Etkinlik Adı**	**Sayfa No.**
25	10.3.1	Osmanlı'nın İlk Savaşçıları	51
26	10.3.1	Alpler ve Gaziler	53
27	10.3.2	Tımar Sistemi ve Osmanlı Devleti	55
28	10.3.2	Tımar Sistemi	57
29	10.3.3	Devletin Zirvesindeki Devşirmeler	59
30	10.3.3	Osmanlı'nın Askerî Gücü	61

4. ÜNİTE			
Etkinlik No.	**Kazanım No.**	**Etkinlik Adı**	**Sayfa No.**
31	10.4.1	Sûfîler ve Âlimler	63
32	10.4.1	Ahilik ve İslamiyet	65
33	10.4.2	Osmanlı Merkez Teşkilatı	67
34	10.4.2	Devlet Adamları	69
35	10.4.3	Edebiyat ve Toplum	71
36	10.4.3	Efsane Olmak	73
37	10.4.4	Sanata Yansıyan İzler	75
38	10.4.4	Toplumsal Hayatın Aynası: Mimari Eserler	77

5. ÜNİTE			
Etkinlik No.	**Kazanım No.**	**Etkinlik Adı**	**Sayfa No.**
39	10.5.1	Devletten İmparatorluğa Geçiş	81
40	10.5.1	Beylikten Bir Dünya Gücüne Doğru	83
41	10.5.2	İmparatorluğun Doğuşu	85
42	10.5.2	İstanbul'un Fethi ve Önemi	87
43	10.5.3	Osmanlı ve Türk-İslam Dünyası	89
44	10.5.3	Halifelik ve Türk-İslam Dünyası	91
45	10.5.4	Bir Dünya Gücü: Osmanlılar	93
46	10.5.4	Yükselme Döneminde Osmanlı İmparatorluğu	95
47	10.5.5	Osmanlının Klasik Dönemi	97
48	10.5.5	Osmanlılar Zirvede	99
49	10.5.6	Doğuda ve Batıda Osmanlı	101
50	10.5.6	Uzak Asya'dan Batı Avrupa'ya	103
51	10.5.7	Ticaretin Rotası	105
52	10.5.7	Osmanlı Devleti'nin Takip Ettiği Kara ve Deniz Politikaları	107

6. ÜNİTE			
Etkinlik No.	**Kazanım No.**	**Etkinlik Adı**	**Sayfa No.**
53	10.6.1	Türk'ün Cihan Hakimiyeti Sembolü: Topkapı	111
54	10.6.1	Devletin Dirliği	113
55	10.6.2	Merkezi Yönetim Nasıl Güçlendi?	114
56	10.6.2	Osmanlı Ekip Lideri: Padişah	115

TARİH

10.SINIF

ETKİNLİKLER LİSTESİ

7. ÜNİTE			
Etkinlik No.	**Kazanım No.**	**Etkinlik Adı**	**Sayfa No.**
57	10.7.1	Osmanlı Barışı	117
58	10.7.1	Birlikte Yaşama Sanatı	119
59	10.7.2	Şenlendirilen Şehirler	121
60	10.7.2	Minyatürlü Zamanlar	123
61	10.7.3	Köylü ve İmparatorluk	125
62	10.7.3	Çifthane Sistemi	127
63	10.7.4	Loncaların Rolleri	129
64	10.7.4	Akıl+Ahlak+Çalışma+Dayanış-ma=Lonca	131
65	10.7.5	Bir İyilik Markası=Vakıflar	133
66	10.7.5	İyilik Yapmak Herkesin Hakkı	135

Cevap Anahtarları 137
Kaynakça 150
Görsel Kaynakça 152

1. ÜNİTE > Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiye'si

Kazanım 10.1.1: Türklerin Anadolu'ya yerleşmeye başlaması ile Türkiye Selçuklu Devleti'nin yıkılışı arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Kronolojik Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**TÜRKLER ANADOLU'DA**	20 dk.
Amacı	Yerleşme ve devletleşme sürecinde Selçuklu Türkiye'sinde meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterebilme.	Bireysel

1. Yönerge ***Aşağıda verilen bilgilerden yararlanarak Birinci Dönem Anadolu Beyliklerini Türkiye haritası üzerinde hâkim oldukları alanlara yazınız.***

Birinci Dönem Anadolu Beylikleri Haritası

1. Anadolu'da ilk kurulan merkezi Erzurum olan beyliktir.

2. Erzincan'da kurulmuş Gürcüler ve Rumlarla savaşmış beyliktir.

3. Mardin'de kurulmuş üç kol halinde varlıklarını sürdürmüş beyliktir.

4. İzmir'de kurulan ilk Türk Donanmasına sahip beyliktir.

5. Süleyman Şah tarafından İznik merkez olmak üzere kurulmuş devlettir.

6. İlk beylikler içinde en güçlü kabul edilen, merkezi Sivas olan beyliktir.

2. Yönerge

Konya'nın başkent yapılması	Yassıçimen Savaşı	Baba İshak İsyanı	Miryakefalon Savaşı
Saltuklu Beyliği'nin kurulması	İstanbul'da Latin Krallığı'nın kurulması	Türkiye Selçuklu Devleti'nin yıkılışı	Türkiye Selçuklu Devleti'nin Kurulması
Ayn Calut Savaşı	Urfa Kontluğu'nun kurulması	Hittin Savaşı	Büyük Selçuklu Devleti'nin yıkılışı
Memlük Devleti'nin kurulması	Malazgirt Meydan Muharebesi	Kösedağ Savaşı	Haçlı Seferleri'nin sona ermesi

Yukarıda verilen tarihsel gelişmeleri kronolojik olarak sıralayınız.

01
02
03
04
05
06
07
08
09
10
11
12
13
14
15
16

Hazırlayan: *Işıl ŞAHİN*

1. ÜNİTE > Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiye'si

Kazanım 10.1.1: Türklerin Anadolu'ya yerleşmeye başlaması ile Türkiye Selçuklu Devleti'nin yıkılışı arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Kronolojik Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**TÜRKLER GELİYOR**	20 dk.
Amacı	Yerleşme ve devletleşme sürecinde Selçuklu Türkiye'sinde meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterebilme.	Bireysel

Yönerge ***Haritadan yararlanarak soruları yanıtlayınız.***

XII-XIV. yüzyıllarda siyasi gelişmeler

1. *"Bizans XI. yüzyılda Anadolu'yu askerî ve ekonomik anlamda ihmâl etmiş, daha da kötüsü halka karşı Ortodokslaştırma ve Rumlaştırma politikası takip ederek onları baskı altına tutmaya gayret sarf etmiştir. Anadolu'nun yerli halkı, Selçuklu ve Türkmen birliklerinin askerî faaliyetleri dolayısıyla korku ve tedirginlik duymuşlarsa da zaman içinde Türklerin hoşgörüye dayalı devlet idarelerini görerek onları takdir etmekten geri durmamışlardır."*

Bu bilgiden hareketle Bizans'ın uyguladığı politikaların Anadolu'nun Türkleşmesi üzerindeki etkisi sizce ne olabilir?

2. Haritada belirtilen savaşları en önemli sonuçlarıyla birlikte kronolojik olarak yazınız.

A.	B.	C.	D.	E.

3. Haritada belirtilen savaşların hangi devletler arasında ve hangi Selçuklu hükümdarları zamanında gerçekleştiğini belirtiniz

Savaş	Devlet	Hükümdar

Hazırlayan: *Işıl ŞAHİN*

1. ÜNİTE > **Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiye'si**

Kazanım 10.1.2: Anadolu'ya yapılan Türk göçlerinin sosyokültürel etkilerini analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**ANADOLU'DA HAYAT**	20 dk.
Amacı	Anadolu'ya yapılan Türk göçlerinin sosyokültürel etkilerini analiz edebilme	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki soruları metin ve görsellerden yola çıkarak yanıtlayınız.***

Anadolu'da Hayat

Türkler Anadolu coğrafyasına göç etmelerinden itibaren, beylikler ve Türkiye Selçukluları döneminde kendilerine özgü oluşturdukları sosyokültürel kurumlarıyla Anadolu Türk Kültürü'nü oluşturmuşlardır. Bu kurumlarla birlikte Türklerin Anadolu'da yeni yerleşme tarzları oluşmuş, şehirlerin fiziki yapısı, Türk geleneğine göre yeniden şekillenmiştir. Bu yönüyle şahısların, mülkiyetlerindeki mal varlıklarını şahsi tasarruflarından çıkartıp kamunun yararına sunulmak üzere hayır müesseselerine tahsis etmeleriyle ortaya çıkan vakıf kurumları çok önemlidir.

Türkiye Selçuklularında toplumsal ihtiyaçların karşılanmasında önemli misyonu bulunan din, eğitim, sağlık, ticari alanda faaliyet gösteren imaret kurumlarının oluşmasında vakıflar son derece önemli katkılar sağlamıştır. Kurulan vakıflar sayesinde Anadolu'nun her tarafına camiiler, mescitler, medreseler, kütüphaneler, dergahlar, darüşşifalar, kervansaraylar, çeşmeler, yollar yaptırılmıştır. Bu şekilde İmaret kurumlarından karşılıksız olarak yararlanan şehir insanları, bu sayede fakiri, zengini ile şehirleşmenin her türlü nimetinden yararlanıyor, şehirlerde yaşayan insanlar arasında günümüzde olduğu gibi kültürel açıdan uçurumlar oluşmuyordu.

https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/223134 (Kaynaktan derlenmiştir.)

Görsel 1: Çifte Minareli Medrese/Erzurum

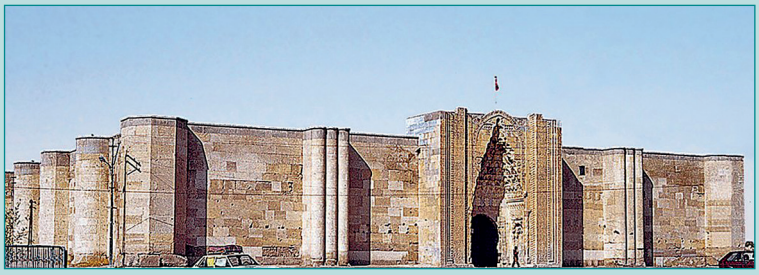

Görsel 2: Sultan Han/Aksaray

Görsel 3: Sahip Ata Külliyesi/Konya

Görsel 4: Gevher Nesibe Hatun Darüşşifası/Kayseri

Görsel 5: Divriği Ulu Camii/Sivas

1. Aşağıdaki tabloya Anadolu Türk göçlerinin siyasi, dinî, kültürel ve ekonomik sonuçlarını yazınız.

Siyasi Sonuçlar	
Dinî Sonuçlar	
Kültürel Sonuçlar	
Ekonomik Sonuçlar	

2. Görsellerdeki mimari yapıları amaçlarına göre sınıflandınız.

İlmî: _____
Sosyal: _____
Ekonomik: _____

3. Metin ve görsellere göre Türk göçleri sonrası Anadolu'daki devlet anlayışı ile ilgili nasıl çıkarımda bulunursunuz?

_____
_____
_____
_____

Hazırlayan: *Işıl ŞAHİN*

1. ÜNİTE > Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiye'si

Kazanım 10.1.2: Anadolu'ya yapılan Türk göçlerinin sosyokültürel etkilerini analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**BÜYÜK DÜŞÜNÜRLER**	20 dk.
Amacı	Anadolu'nun Türkleşme sürecinde meydana gelen sosyokültürel değişimleri analiz edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki soruları metin ve görsellerden yola çıkarak yanıtlayınız.***

1. Metinlerde sözü edilen düşünürlerin kimler olabileceklerini görsellerin altındaki boşluğa yazınız.

13. yy. da yetişmiş ünlü bir düşünür ve gönül adamıdır. Anadolu'ya gelişi Türkiye Selçuklu Devleti'nin siyasi, ekonomik ve kültürel düzeninin bozulduğu, yönetimde bölünmelerin ortaya çıktığı bir devreye rastlamaktadır. Anadolu kültürünü, Anadolu insanının gelenek ve göreneklerini özümseyerek yeni bir bilim ve öğreti merkezi kurmuştur.

Burada çok sayıda öğrenci yetiştirerek yeniçeri ocağının da piri olmuş Anadolu birliğinin sağlanmasına yardımcı olmuştur. Türk dili ve kültürünün yabancı etkilerden ve her türlü yozlaşmalardan korunması çabalarını ömrü boyunca sürdürmüştür. İbadet ve günlük yaşamda kadını erkeğin yanına almıştır. Güzel sanatlara sevecenlikle bakmış, Dergâh'ta öğretisini yaşama geçirmiştir.

http://www.hacibektas.bel.tr/portal/haci-bektas-veli-hayati/

A .....

13. yüzyılda yaşamış olsa da eserleriyle çağları aşmış Türkiye Selçuklu Devleti'nin en büyük tasavvuf şairi ve düşünürlerinden bir sufidir. "Gel, ne olursan ol, gel" dizelerine yansıdığı üzere insanlar arasında herhangi bir ayrım gözetmemiştir. Merhameti, karşılıksız ve sınırsız insan sevgisinin yanı sıra sonsuz anlayışıyla sadece İslam âlemini değil, tüm insanlığı kendisine hayran bırakmıştır. Hayata ve insanlara bakışıyla bir fikir adamı olarak da tüm dünyada kabul görmektedir. UNESCO, doğumunun 800. yıldönümü nedeniyle 2007 yılını O'nu Anma Yılı ilan etmiştir.

https://www.kastamonu.edu.tr/index.php/tr/koordinatorlukler/mevlana-degisim-programi/mevlana-kimdir

B .....

Moğol baskısının etkisiyle Türkiye Selçuklu Devleti'nin dağılıp parçalandığı bir kargaşa döneminde yaşamıştır. Türk halk ozanlarının tartışmasız öncüsü olan, Türk dilini tüm yalınlığı ve güzelliğiyle ortaya koyan, sevgiyi felsefe hâline getirmiş örnek bir insandır. 82 yıl yaşamış, ömrü boyunca cahillikten nefret edip aşkı, barışı, güzelliği savunmuştur. Türk kültür ve uygarlığının oluşumuna büyük katkılar sağlamış bir gönül adamıdır. Yaşadığı dönem Arapça ve Farsçanın etkin olduğu bir döneme rastlar. Onun iyi bir tahsil görerek İslami değerleri ve ilimleri öğrendiğini, aynı zamanda Arapça ve Farsçayı iyi bildiğini söyleyebiliriz. Onun derin ilminde, öğrendiklerinde kuşkusuz ilim hocası Tapduk Emre'nin etkisi çoktur.

http://www.sandikli.gov.tr/yunus-emre-turbesi

C .....

Anadolu'nun Türkleşmesinde ve Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda büyük rol oynayan, bu sebeple Türk-İslam tarihinin önemli şahsiyetlerinden biridir. 13. yüzyıl başlarında Selçuklu Sultanı I. Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde Anadolu'ya gelmiştir. Anadolu'da özellikle esnafa İslamiyet'i anlatarak dünya ve ahiret işlerini düzenli hâle getirmeleri için nasihatte bulunmuştur. Yaklaşan Moğol tehlikesine karşı halkı uyarmıştır. Anadolu'ya geldikten sonra Kayseri'de bir debbağ (deri işleme) atölyesi kurmuştur. Sanat sahibi kimseler arasında çok sevilmiştir. Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasının öncülüğünü yapmıştır. Özellikle yeni kurulan Ahilik sistemi ile Anadolu'ya göç eden Türkmenlere hem aş hem iş vermiştir.

D .....

http://www.kirsehir.gov.tr/ahi-evran-ve-ahilik

2. Metinlerde sözü edilen düşünürlerin Anadolu'ya sağladıkları dini, kültürel, sosyal ve ekonomik katkılar için neler söyleyebilirsiniz?

Dini: _____

Kültürel: _____

Sosyal: _____

Ekonomik: _____

3. Aşağıdaki kavramlarla ilgili bildiklerinizi ilgili kutucuklara yazınız.

AHİLİK _____

SUFİ _____

BEKTAŞİLİK _____

HALK OZANI _____

Hazırlayan: *Işıl ŞAHİN*

1. ÜNİTE > Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiye'si

Kazanım 10.1.3: Anadolu'daki ilk Türk siyasi teşekküllerinin birbirleriyle ve çevre devletlerle olan ilişkilerini uzlaşma ve çatışma bağlamında değerlendirir.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**BU VATAN BİZİM**	20 dk.
Amacı	Türklerin Anadolu'ya yerleşme sürecinde verdikleri mücadeleleri değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki soruları metin ve görselden yola çıkarak yanıtlayınız.***

Görsel 1

Türkiye Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan, Türkmenler ile bir müzakere yaptıktan sonra onları beşer, onar bin kişilik süvari kolları hâlinde düşmanın yürüyüş güzergâhına saldırtmıştır. Bu birlikler, Bizans ordusunda çok ciddi bir tahribat meydana getirmişlerdir. II. Kılıç Arslan önce düşmanın geçidi geçip iki tarafı sarp yamaçlı vadiye girmesini beklemiş, düşman bu vadiye girer girmez de geçidin başını tutarak her yandan hücum emri vermiştir. Her yandan üzerlerine ok yağan Bizanslılar kaçıp sığınacak bir yer bulmakta dahi güçlük çekmişlerdir. Türk süvari ve piyade birlikleri ise vadiye girip dağılan düşmanı kılıçtan geçirmeye başlamışlardır. Ancak tam bu esnada Türkmenler, Bizanslılar'a ait savaş ağırlıklarını görmüşlerdir ve bunları yağmalamaya girişmişlerdir. Bu durum, Bizans ordusunun da imhasının gecikmesine sebebiyet vermiştir. İmparator, bu durum karşısında II. Kılıç Arslan'a haber göndererek barış istemiştir. II. Kılıç Arslan, 1176 tarihinde Bizans İmparatorluğu'na karşı Türk tarihinin en büyük vatan savunmasını yapmıştır. II. Kılıç Arslan, bu zafer ile Bizans'ın Anadolu'yu yeniden ele geçirme hayallerini sona erdirmiştir.

http://abakus.inonu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/123456789/17377/Makale%20Dosyası.pdf?sequence=1&isAllowed=y
(Kaynaktan derlenmiştir.)

1. a. Görsele bakarak savaşan tarafların taşıdığı semboller onların sosyal kimlikleri hakkında nasıl bir çıkarım yapmamıza imkan veriyor?

b. Görselden yola çıkarak 12. yüzyılda bir savaşta kullanılan araç ve gereçler hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2. Türkiye Selçuklu Devleti'nin uyguladığı savaş taktiği sizce nedir?

3. Metne bir başlık koymanız istense hangi başlığı seçerdiniz?

4. Okuduğunuz metinde sözü edilen savaş hangisi olabilir?

5. Sözü edilen savaştan yola çıkarak Türk tarihinde savaşların adlandırılmasında nelerin dikkate alındığını söyleyebilirsiniz?

Hazırlayan: *Işıl ŞAHİN*

1. ÜNİTE > **Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiye'si**

Kazanım 10.1.3: Anadolu'daki ilk Türk siyasi teşekküllerinin birbirleriyle ve çevre devletlerle olan ilişkilerini uzlaşma ve çatışma bağlamında değerlendirir.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**ANADOLU'YA YERLEŞİYORUZ**	20 dk.
Amacı	Türklerin Anadolu'ya yerleşme sürecinde verdikleri mücadeleleri değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki soruları metinlerden yola çıkarak yanıtlayınız.***

Danişmendliler, Danişmend Gazi tarafından Malazgirt Zaferi sonrası Anadolu topraklarında kurulan ilk Türk beyliklerindendir. Sivas, Malatya ve Kayseri dolaylarında hüküm süren, Türkiye Selçuklularının en büyük rakibi kabul edilen Danişmendliler, Türkiye Selçuklu Devleti ile birlikte Bizans ve Haçlılara karşı başarılı mücadelelerde bulunmuşlardır. I. Kılıç Arslan'ın ölümüyle Anadolu liderliği Danişmendlilere geçmişse de II. Kılıç Arslan döneminde tekrar eski gücüne kavuşan Türkiye Selçukluları, beyliğe son vermiştir. Danişmend Ahmet Gazi ve Melik Gazi'nin Bizans, Haçlı ve Ermenilere karşı mücadelelerini, kahramanlıklarını anlatan "Danişmendnâme" destanı bu dönemde yazılmıştır.

Görsel 1 : Danişmendnâme

Mengücekliler, Sultan Alparslan'ın Malazgirt Zaferi'nden sonra Mengücek Gazi tarafından Erzincan, Kemah ve Kögonya (Şebinkarahisar) şehirleri fethedilerek kurulmuştur. Mengücek Gazi bazen tek başına bazen de Danişmend Gazi ile birlikte Rumlara ve Gürcülere karşı gazalar yapmıştır. Erzincan ve Sivas-Divriği dolaylarında hüküm süren Mengüceklilere Türkiye Selçuklu Devleti son vermiştir.

Görsel 2 : Divriği Kalesi

Saltuklular, Erzurum ve çevresinde Ebulkasım Saltuk Bey tarafından kurulmuştur. Anadolu'da kurulan ilk Türk beyliklerindendir. Saltuklular, Gürcü Kraliçesi Tamara döneminde Anadolu'da Gürcistan sınırlarına yerleşmelerinden rahatsız olan ve bu nedenle Doğu Anadolu topraklarının Türk Beyleri tarafından ele geçirilmesini engellemek isteyen Gürcülerle mücadele etmişlerdir. Saltuklular, Gürcülerin yanı sıra Danişmendlilerle birlikte Haçlı saldırılarıyla mücadele etmişlerdir. Beyliğin varlığına Türkiye Selçukluları son vermiştir.

Görsel 3 : Gürcü Kraliçesi Tamara

Artuklular, Malazgirt Savaşı sonrası Artuk Bey tarafından Mardin, Diyarbakır, Harput yörelerinde (Elazığ) kurulmuştur. Orta Çağ'ın en önemli kültür ve ticaret merkezleri arasında yer almış, Mısır, Suriye, Mezopotamya ve İran ticaret yolları Artukluların kentlerinden geçmiştir. Artuk Bey'in ölümünden sonra Artuklular; Hasankeyf, Mardin, Harput olmak üzere üç kola ayrılmıştır. Beylik, Alaaddin Keykubat döneminde Türkiye Selçuklularına katılmıştır.

Görsel 4 : Malabadi Köprüsü

Çaka Bey Beyliği, Emir Çaka Bey tarafından Malazgirt Savaşı sonrası Urla, Çeşme ve Foça'yı ele geçirerek İzmir'de kurulmuştur. Kurduğu ilk Türk donanması ile Midilli ve Sakız Adası'nı fetheden Çaka Bey, Bizans donanmasına karşı başarılı mücadeleler vermiştir. Bizans, Peçenekler ve Türkiye Selçukluları ile İstanbul'u fethetmek amacıyla bir ittifak kuran Çaka Bey'e karşı Türkiye Selçuklularının arasını açmayı başarmış ve Çaka Bey I. Kılıç Arslan tarafından öldürülmüştür.

Görsel 5 :Çaka Bey Donanması

1. Danişmendliler, Bizans ve Haçlılara karşı Türkiye Selçuklu beyleri ile birlikte hareket etmişlerdir. Bunun nedeni sizce ne olabilir?

2. Metinleri yorumlayarak Anadolu'da kurulan ilk Türk Beyliklerin ortak amaçları ile ilgili nasıl bir sonuca ulaşabilirsiniz?

3. Beyliklerin birbirleriyle ilişkileri düşünüldüğünde Haçlı saldırılarının etkisi sizce ne olabilir?

4. Emir Çaka Bey'in Bizans'ın Türklere karşı kışkırtmaları sonucu I. Kılıç Arslan tarafından öldürülmesini Bizans'ın uyguladığı strateji açısından değerlendiriniz.

5. Türkiye Selçuklularının önce ittifak içinde oldukları beylikleri daha sonra topraklarına katmasının nedenleri sizce ne olabilir?

Hazırlayan: *Işıl ŞAHİN*

1. ÜNİTE > Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiye'si

Kazanım 10.1.4: Türklerin Anadolu'da devletleşme sürecini etkileyen faktörleri açıklar.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**ÖNCE SAĞLIK**	20 dk.
Amacı	Türklerin Anadolu'ya yerleşme sürecinde sosyal hizmet kurumu olan darüşşifaların önemini açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki soruları görseller ve metinden yola çıkarak yanıtlayınız.***

Görsel 1

Görsel 2

Görsel 3

1. Görselleri inceleyerek geçmişte uygulanan bu tedavi yöntemleriyle ilgili bildiklerinizi altlarındaki boşluklara yazınız.

DARÜŞŞİFA

XI. yüzyıldan itibaren Türk göçlerine sahne olan Anadolu'da Selçuklular gerçekleştirdikleri mimari eserler ve kurumlarla Anadolu kültürünün kaynaşmasını ve halkın ihtiyaçlarının giderilmesini amaç edinmişlerdir. Selçuklu Türkiye'sinde bu amaçlarla açılan sağlık kurumları için çok çeşitli isimler kullanılmıştır. Darüşşifalar en çok "bîmâristan" olarak isimlendirilmiştir. "Mar" yılan demektir, "mâristan" da yılan evi, yılan yurdu demektir. Hastaya ise yılansız, şifasız anlamına gelen "bîmâr" denmektedir. Hastaların tıbbi bakımlarının ve tedavilerinin parasız yapıldığı darüşşifalar; kervansaray darüşşifaları, seyyar darüşşifaları ve saray darüşşifaları olmak üzere üçe ayrılmış, bilgi ve beceri sahibi hekim ve sağlık kadrolarıyla faaliyet göstermişlerdir. Halk, hastalık durumlarında bu hekimlere güvenerek rahatça başvurabilmiş; hastaların ilaçları da buralarda yapılmış ve parasız hastalara dağıtılmıştır. Bu hastanelerde başhekim, hekim, cerrah, ve eczacı gibi personel çalışmakta olup Türkiye Selçuklu tebaasından olan herkes bu hizmetlerden yararlanmıştır.

Karanlık çağlar olarak da bilinen Orta Çağ Avrupa'sında ise tıbbının ilk dönemi "manastır tıbbı" olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemde tıp, Yunan klasikleriyle sürdürülmeye çalışılmış ve keşiş olan din adamları tıp ile ilgilenmiştir. Avrupa'da 1800'lerde bile akıl hastalarının dışlandığı düşünüldüğünde 1200'lerde bîmârhanelerinde akıl hastalarını tedavi eden Selçukluların emsalsiz bir örnek olduğu söylenebilir.

http://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/muhammet_kemaloglu_selcuklu_devleti_darussifalar.pdf (Kaynaktan derlenmiştir.)

2. Türkiye Selçuklu Devleti döneminde yapılan darüşşifalar sizce hangi amaçlarla yapılmışlardır?

Kervansaray darüşşifaları:

Seyyar darüşşifaları:

Saray darüşşifaları:

3. "Türkiye Selçuklu tebaasından olan herkes dârüşşifalarda verilen hizmetlerden yararlanmıştır." ifadesinden Selçuklu toplum yapısıyla ilgili nasıl bir çıkarımda bulunabilirsiniz?

4. Orta Çağ Avrupa'sında tıbbın bilimin gerisinde kalmasının nedenleri neler olabilir?

5. Anadolu Selçuklu Devleti'nde dârüşşifaların sosyal ve ticari önemi hakkında neler söyleyebilirsiniz?

a) Sosyal önemi:

b) Ticari önemi:

Hazırlayan: *Işıl ŞAHİN*

1. ÜNİTE > ***Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiye'si***

Kazanım 10.1.4: Türklerin Anadolu'da devletleşme sürecini etkileyen faktörleri açıklar.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**OTORİTE KİMDE?**	20 dk.
Amacı	Türklerin Anadolu'ya yerleşme sürecindeki devlet yönetimini açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki soruları görseller ve metinden yola çıkarak yanıtlayınız.***

Görsel 1

Görsel 2

Görsel 3

Türkiye Selçuklu Devleti'nin başında "sultan" unvanlı hükümdar bulunurdu. Hükümdar hem devletin hem de saray ve ordunun başıydı. Sultan adına hutbe okutulması en önemli hükümdarlık alametlerindendi. Türkiye Selçuklularında ülke toprakları, hükümdar soyunun ortak malı sayılırdı. Sultan ölünce onun ailesinden biri devletin başına geçerdi. Ülke toprakları yönetim bakımından bölümlere ayrılmıştı, "eyalet" adı verilen bu bölümleri hükümdar ailesinden olan melikler ve valiler yönetirdi. Meliklerin yanında bir de atabey bulunurdu. Atabey, meliklerin deneyim kazanmaları için çaba harcayan bir görevliydi. Başlangıçta devletin merkezi İznik iken burasının Haçlılar tarafından alınmasından sonra Konya, Türkiye Selçuklu Devleti'nin merkezi oldu. Türkiye Selçuklularında da maliye, askerlik, adalet ve yönetimle ilgili devlet işlerinin yürütülmesi için divan kurulurdu. Divana bazen vezir bazen de sultan başkanlık ederdi. Vezirden sonra gelen ve önemli bir görevli olan "naip" sultanın merkezden ayrılması sırasında ona vekâlet ederdi. Türkiye Selçuklu Devleti'nde adli işlere kadılar, askerî davalara ise ordu bünyesinde bulunan kadıleşker denilen hâkimler bakmaktaydılar.

https://www.kulturportali.gov.tr/portal/selcuklu-kultur-ve-uygarligi /Kaynaktan derlenmiştir.)

1. Görsellerdeki Türk-İslam devletlerine ait hükümdarlık alametlerinin neler olduğunu yazınız.

2. Metindeki hangi ifade Türkiye Selçuklu Devleti'nin ilk Türk devletlerinde görülen yönetim anlayışını devam ettirdiğini kanıtlar niteliktedir?

3. Türkiye Selçuklu Devleti'nin bir İslam devleti olduğunu metindeki hangi bilgilerle doğrulayabilirsiniz?

a)

b)

c)

4. Türkiye Selçuklu Devleti'ndeki "Ülke toprakları hükümdar soyunun ortak malı sayılırdı." anlayışının devlet yönetimine etkileri sizce ne olabilir?

Hazırlayan: *Işıl ŞAHİN*

1. ÜNİTE > Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiye'si

Kazanım 10.1.5: İslam dünyasının korunması bağlamında Türkiye Selçuklu Devleti ve Eyyubi Devleti'nin Haçlılarla yaptıkları mücadelelerin sosyokültürel etkilerini analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**NEREDEN NEREYE**	20 dk.
Amacı	Türkiye Selçuklu Devleti'nin Haçlılarla yaptıkları mücadelelerin sosyokültürel etkilerini analiz edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Harita ve Metinlerden yararlanarak soruları yanıtlayınız.***

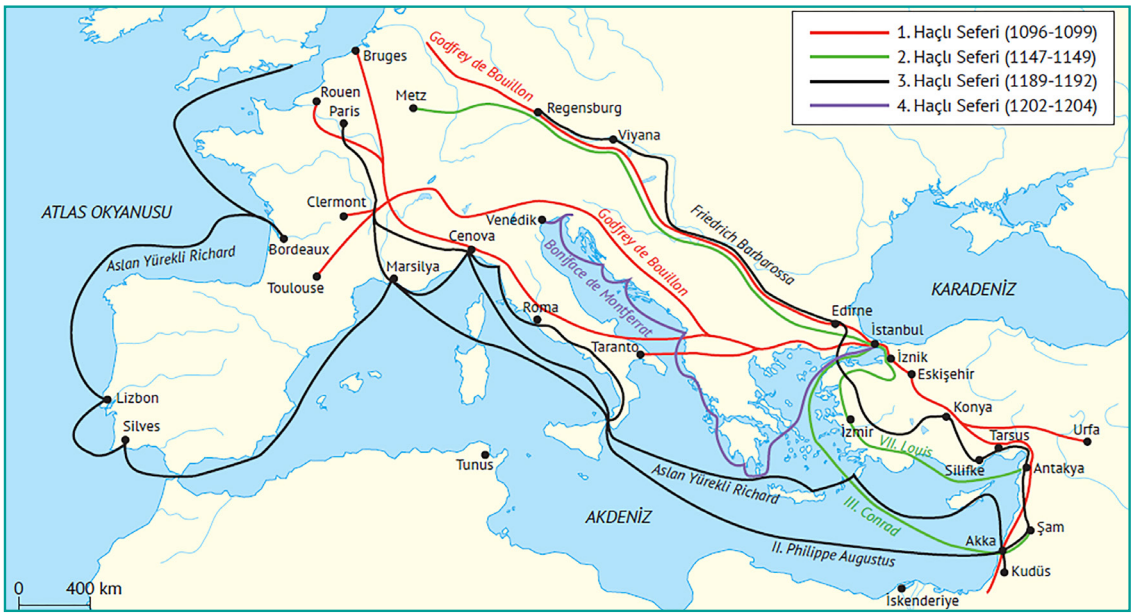

Haçlı Seferleri yol haritası

Dinî Nedenler	Dinî Sonuçlar
• Hristiyanların, Müslümanların elinde bulunan kutsal toprakları almak istemeleri, • Fransa'da ortaya çıkan Kluni tarikatının Müslümanlarla savaşılması yönünde yaptığı çalışmalar, • Katolik kilisesinin halkı seferlere teşvik etmesidir.	• Papa ve kiliseye olan güven sarsıldı. • Haçlılar kutsal toprakları Müslümanların elinden almayı başaramadı. • Katolik ve Ortodoks kiliseleri arasındaki ayrılıklar daha da arttı. • Skolastik düşünce önemini yitirmeye başladı.
Siyasi Nedenler	**Siyasi Sonuçlar**
• Bizans'ın Türklerin ilerleyişine karşılık Avrupa'dan yardım istemesi, • Türklerin Anadolu, Suriye, Filistin ve Akdeniz bölgelerinden uzaklaştırılmak istenmesidir.	• Bizans'a gerekli yardım yapılamadı. Bizans bu seferlerden zararlı çıktı. İstanbul'da bir Latin Devleti ayrıca İznik ve Trabzon'da Rum İmparatorlukları kuruldu. • Avrupa'da derebeylik sisteminin zayıflamasına, merkezî krallıkların güçlenmesine neden oldu. • Türklerin İslam dünyasındaki itibarı ve saygınlığı arttı, ancak batıya ilerleyişleri bir süre durdu. • Haçlılarla yapılan mücadeleler İslam dünyasını Moğol saldırıları karşısında güçsüz bıraktı.
Ekonomik Nedenler	**Ekonomik Sonuçlar**
• Haçlıların Doğu'nun zenginliklerine ulaşma isteği, • Doğudan gelen ticaret yollarının Türklerin denetiminde olması, • Bazı soylu ve derebeylerin yeni topraklar kazanarak ekonomik durumlarını daha da güçlendirmek istemeleridir.	• Doğu-Batı ticareti büyük ölçüde gelişti. Batı Akdeniz ve limanları önem kazandı. • Avrupa'da bazı tüccarlar ekonomik yönden güçlendi. Ticaretle uğraşan burjuva sınıfı ortaya çıktı. • Seferlere gerekli parasal desteğin sağlanması için bankerlerden borç para alınması bankacılık sektörünü geliştirdi. • Anadolu, Suriye ve diğer bölgeler tahrip oldu, tarımsal üretim azaldı, ticari hayat durgunlaştı.

Sosyal Nedenler	Sosyal Sonuçlar
• Şövalyelerin maceraya atılmak istemesi, • Bazı kişilerin bu seferlere katılarak dük, kont gibi unvanlar kazanmak istemeleridir.	• Avrupalılar Müslümanlardan pusula, barut, kâğıt ve matbaanın kullanımını öğrendiler. • Avrupalılar İslam kültür ve medeniyetini yakından tanıma fırsatı buldular. Bazı İslam âlimlerine ait eserleri Latinceye çevirdiler. Bu durum Avrupa'da bilim hayatının büyük ölçüde gelişmesine ortam hazırladı.

1. Haritadan yararlanarak, Türkiye Selçuklu Devleti'nin Haçlı Seferleri'nden diğer İslam devletlerine oranla daha fazla etkilenmelerinin nedenleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2. Avrupa, Bizans'ın askerî yardım çağrısını sizce neden kabul etmiş olabilir? Gerekçelendirerek açıklayınız.

3. Haçlı Seferleri'ne genellikle yoksul ve işsiz halkın katılmasını göz önünde bulundurarak o günkü Avrupa'nın ekonomik durumu hakkında neler söyleyebilirsiniz?

4. Aşağıdaki ifadelerin karşılığı olan kavramları altlarına yazınız.

a. Avrupa'da derbeylik sisteminin zayıflaması sonrasında ortaya çıkan yetkinin bir yerde toplandığı yönetim tarzı.	b. Sonucunda İstanbul'da bir Latin Devleti kurulan Haçlı Seferi.	c. Haçlı Seferleri sonucunda önem kazanan Batı Akdeniz limanları.	d. Hristiyanların ele geçirmek istedikleri, Müslüman devletlerin sınırları içinde bulunan kutsal topraklar.
.....	.....	.....	.....
e. Orta Çağ Avrupası'nda özel eğitimle yetişmiş belli ülküler taşıyan, soylu, atlı savaşçı.	f.Avrupa'da şehirde yaşayıp özel imtiyazlardan yararlanan sınıf.	g. Orta Çağ'da özellikle Batı Avrupa'da, toprağı ve üzerinde yaşayan köylüleri tek bir kimsenin malı sayan siyasal düzen.	h. İnanç ve bilgiyi kiliseyle; özellikle Aristoteles'in bilimsel sistemini uyumlu bir biçimde birleştirmeye çalışan Orta Çağ felsefesi.
.....	.....	.....	.....

Hazırlayan: *Işıl ŞAHİN*

1. ÜNİTE > Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiye'si

Kazanım 10.1.5: İslam dünyasının korunması bağlamında Türkiye Selçuklu Devleti ve Eyyubi Devleti'nin Haçlılarla yaptıkları mücadelelerin sosyokültürel etkilerini analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**KUDÜS'ÜN FETHİ**	20 dk.
Amacı	Eyyubi Devleti'nin Haçlılarla yaptıkları mücadelelerin sosyokültürel etkilerini analiz edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Metinden yararlanarak soruları yanıtlayınız.***

Görsel 1: Selahaddin Eyyubi

1098-1099 yıllarında Doğu Akdeniz kıyılarında Haçlı devletlerinin kurulmasından sonra buradaki Müslümanların en büyük hedefi bölgeyi onlara karşı korumak ve işgal ettikleri toprakları kurtarmak olmuştur. Eyyubiler hanedanının kurucusu ve ilk hükümdarı Selahaddin Eyyubi, 1187 yılında Hittin denilen yerde Haçlılarla yaptığı meydan savaşında büyük bir zafer kazanmış; Türkler bu devirde Kudüs, Mısır, Libya, Kuzey Sudan, Hicaz, Yemen gibi yerlere hâkim olmuş; bu hâkimiyet asırlarca devam etmiştir. Selahaddin Eyyubi, kuvvetli bir ordu, iyi çalışan bir devlet teşkilatı kurmuş; Fâtımî hilafetini yıkarak bölgedeki ideolojik parçalanmaya son vermiştir. Kudüs'ü Haçlılardan geri alması İslam dünyasının en ünlü kahramanları arasında yer almasını sağlamıştır. Selahaddin Eyyubi'nin devrinde Filistin, Mısır, Hicaz ve Yemen'de çok sayıda medrese, zaviye, cami, köprü, kale, hamam inşa edilmiştir. Bu dönemde İslam dünyasının her tarafından Eyyubiler ülkesine akın eden âlimler ve talebeler çok sayıda ilmî eser kaleme almışlardır. Onun faaliyetleri kendisinden sonra gelen devlet adamlarına örnek teşkil etmiş, Suriye ve Mısır İslam dünyasının önemli ilim merkezleri hâline gelmiştir. Hicaz bölgesine, özellikle Mekke ve Medine'ye önem veren Selahaddin Eyyubi, "hâdimü'l-Haremeyn" unvanını kullanan ilk hükümdar olmuştur. Mehmed Âkif Ersoy onu "Şark'ın en sevgili sultanı", Fransız tarihçisi Champdor "İslam'ın en saf kahramanı" diye nitelemiştir. Müslümanlar onun şahsında ideal bir sultan, Haçlılar gerçek bir İslam kahramanı görmüştür. Doğulu ve Batılı tarihçilerin ve yazarların eserlerinde kendisinden övgüyle söz edilmiştir.

https://islamansiklopedisi.org.tr/selahaddin-i-eyyubi (Kaynaktan derlenmiştir.)

Görsel 2: Kudüs

Görsel 1: Fransa Kralı Philipe Auguste

Görsel 2: Alman İmparatoru Frederick Barbarossa

Görsel 3: İngiliz Kralı Richard

Kudüs'ün fethi sonrasında Hıristiyan dünyasının cevabı gecikmemiş, bu duruma III. Haçlı Seferi ile karşılık vermişlerdir. Başta olduğu gibi Papa, Avrupa'da kutsal ateşi yeniden alevlendirmiş ve tüm Avrupa'yı harekete geçirmiştir. Ardından Almanya, İngiltere, Fransa, Sicilya, Avusturya; asiller, baronlar ve tüm ulusların şövalyeleri Kudüs'ü geri almak için mücadele etmişlerdir. Sefere İngiliz Kralı Aslan Yürekli Richard, Alman İmparatoru Friedrich Barbarossa ve Fransa Kralı Philippe Auguste katılmışlardır. Sefer sırasında Alman İmparatoru ölmüş, krallar geri dönmüş, ardından III. Haçlı Seferi sona ermiştir. Anlaşma üç yıl sekiz ay, karada ve denizde sürecek şekilde imzalanmıştır. Anlaşma akdine göre hacılar kutsal bölgeleri sivil ve silahsız serbestçe ziyaret edebilecek, Müslümanlar ve Hıristiyanlar birbirlerinin ülkelerinde serbestçe seyahat ve ticaret yapabileceklerdir. Selahaddin Eyyubi, başta Kudüs'ün alınması için harcadığı enerjisinin çok daha fazlasını III. Haçlı Seferi ordularına karşı, onu korumak için ortaya koymuş ve Kudüs'ü geri vermemiştir. Karşı tarafta ise Batı adına tüm imkânlarıyla savaşan Aslan Yürekli Richard hedefi olan Kudüs'ü geri alamadan ülkesine dönmek zorunda kalmıştır.

https://openaccess.izu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12436/651#sthash.MfD8TIOv.bu3wmGj5.dpbs
(Kaynaktan derlenmiştir.)

1. Kudüs'ün Müslümanlar, Hristiyanlar ve Yahudiler için kutsal kabul edilmesinin sebepleri sizce nelerdir?

Müslümanlar için kutsal kabul edilmesinin sebepleri: _____

Hristiyanlar için kutsal kabul edilmesinin sebepleri: _____

Yahudiler için kutsal kabul edilmesinin sebepleri: _____

2. Selahaddin Eyyubi'nin Kudüs'ü Haçlılardan geri alması sizce İslam ve Hristiyan dünyasında nasıl bir etki yaratmıştır? Belirtiniz.

_____

_____

3. Selahaddin Eyyubi "Şark'ın en sevgili sultanı", "İslam'ın en saf kahramanı"; Kral Richard "Aslan Yürekli Richard" olarak nitelendirilmektedirler. Bu ifadelerden hareketle Selahaddin Eyyubi'nin ve Kral Richard'ın kişilik özellikleriyle ilgili çıkarımlarınızı yazınız.

a) Selahaddin Eyyubi: _____

b) Kral Richard: _____

Hazırlayan: *Işıl ŞAHİN*

1. ÜNİTE > **Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiye'si**

Kazanım 10.1.6: Moğol İstilası'nın Anadolu'da meydana getirdiği siyasi ve sosyal değişimi analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**KÖSEDAĞ BOZGUNU**	20 dk.
Amacı	Kösedağ Savaşı'nın Anadolu Selçuklu Devleti'ne etkilerini analiz edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları metne göre cevaplayınız.***

Görsel 1: Moğol savaşçısı

Sultan Alaaddin Keykubat'ın Moğol istilasını akıllıca bir siyasetle uzak tutmasından hemen sonra oğlu II. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında iki devlet karşı karşıya geldiler. Moğolların Anadolu'ya ilk önemli saldırıları Baycu Noyan komutasında Erzurum'a oldu ve burada taş üstünde taş, baş üstünde baş bırakmayacak derecede tahribatta bulundular. Bu saldırı sonrasında Sultan, Moğolları durdurmak için tedbirler alarak savaş için hazırlıklara başladı. Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in savaş meydanından kaçması neticesinde Selçuklu ordusu dağıldı ve Baycu Noyan komutasındaki Moğollar beklenmedik kolaylıkla ve ana kuvvetler çarpışmadan Kösedağ Savaşı'nda (1243) galip geldiler. Moğollar bir anda Anadolu'nun kapılarını önlerinde açık buldular. Binbir emek ve yıllar süren mücadeleler sonrasında Malazgirt Savaşı ile Anadolu'ya giren Türkler, bu zahmetin tam tersine bir yolla, Anadolu'yu Moğolların zorbalığına bırakmış oldular. Bu istilalar sonrasında Selçuklu devlet adamlarından Mühezzibüddin Ali'nin girişimleriyle Moğollarla tabilik anlaşması yapıldı. Selçuklular, bu antlaşma ile Moğol tabiiyetini hukuken ve fiilen kabul etmiş oldular. Antlaşmaya göre kıymetli armağanların yanında Selçuklular, Moğollar'a her yıl 3.600.000 dirhem, 10 bin koyun, bin sığır, bin deve vereceklerdi. Bu vassallık antlaşmasıyla birlikte daha önce Anadolu Selçuklu Devleti'ni tanımış olan devletler, başta Kilikya Ermeni Krallığı ve Trabzon Rum İmparatorluğu olmak üzere artık Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev'i bağlı oldukları hükümdar olarak tanımamışlar ve hatta Moğollara bağlılıklarını bildirmişlerdir. Bu anlaşma gereği ödenen yıllık vergi ile Anadolu'ya 1256 yılına kadar ciddi bir Moğol istilası yapılmamıştır. Selçuklu Devleti 1243-1308 yılları arası yani 65 senede Moğol tahakkümünden kurtulamamıştır. Anadolu coğrafyasında mevcut İlhanlı baskısı, bundan sonra karşısında Memlûk ve Anadolu'da Karamanoğulları başta olmak üzere Türk beyliklerini bulmuştur.

Akkuş Yiğit, F. (2018). Kösedağ'dan Ayn Câlût'a Türk - Moğol Hâkimiyet Mücadelesi. Kösedağ Savaşı Türk'ün Anadolu Tarihinde Bir Dönüm Noktası ve Anadolu'nun Moğollar Tarafından İşgali, s. 438-439. https://www.academia.edu/38250341 (Düzenlenmiştir.)

1. Sizce Türkiye Selçuklu Devleti'nin Kösedağ'da Moğolların karşısına çıkma gerekçesi ne olabilir?

2. Metinden hareketle Kösedağ Savaşı'nın sonuçlarını siyasi ve ekonomik açıdan değerlendiriniz.

Siyasi sonuçları
Ekonomik sonuçları

3. *"Kösedağ Savaşı ile Anadolu Selçuklu Devleti yıkılmamış ancak çok büyük bir darbe almış ve bundan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmamıştır. Selçuklular, I. Haçlı Seferi'nde (1097) devletin merkezi İznik'i kaybetmişler, merkezi Konya'ya taşımışlardır. Ancak Kösedağ bozgunundan sonra bunu başaramamışlardır. Moğol İlhanlılarının, Selçuklu şehzadelerinden istediklerini hükümdar olarak belirlemeleri, Anadolu'da birçok Türk beyliğinin kurulmasına neden olmuştur."*

   Bu bilgiden hareketle I. Haçlı Seferi ve Kösedağ Savaşı'nın Anadolu'ya etkilerini kıyasladığınızda neler söyleyebilirsiniz?

4. Kösedağ Savaşı sonucunda Kilikya Ermeni Krallığı ve Trabzon Rum İmparatorluğu'nun Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev'i bağlı oldukları hükümdar olarak tanımamaları ve Moğollara bağlılıklarını bildirmeleriyle ilgili çıkarımlarınız nelerdir?

Hazırlayan: *Işıl ŞAHİN*

1. ÜNİTE > Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiye'si

Kazanım 10.1.6: Moğol İstilası'nın Anadolu'da meydana getirdiği siyasi ve sosyal değişimi analiz eder.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**ANADOLU'DA BEYLİK OLMAK**	20 dk.
Amacı	Moğol İstilası sonrası kurulan Anadolu beyliklerinin özelliklerini analiz edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Haritadan ve metinden yola çıkarak soruları yanıtlayınız.***

Harita 1: İkinci Dönem Anadolu Beylikleri

13. yüzyıl sonlarına doğru Anadolu'da Moğol baskısı zayıflamış ve bu durumdan faydalanan Türkmen beyleri yavaş yavaş Selçuklular'la ilişkilerini keserek bağımsızlıklarını ilân etmişlerdi. Anadolu Selçukluları'nın hâkimiyetindeki topraklarda kurulmuş olan bu beyliklere Anadolu beylikleri (tavâif-i mülûk) denilir. Bunların çoğu Bizans İmparatorluğu'na yakın uçlarda ve kıyı bölgelerinde teşekkül etmişti. Selçuklu-Moğol idaresinin daha kuvvetli bir şekilde göründüğü Orta Anadolu'da kurulan beylik sayısı ise çok azdı.

lhanlılar'ın Anadolu valisi Çoban ve oğlu Timurtaş Anadolu'yu tamamen Moğol idaresi altına sokmak maksadıyla bu beylikleri ortadan kaldırmak istemiş ve kısmen başarılı olmuşlardır. Beylikler için asıl tehlike, Osmanlı Devleti'nin gelişmesi ve beylikler üzerine harekete geçmesiyle ortaya çıkmıştır. Özellikle Yıldırım Bayezid zamanında (1389-1402) Karaman, Germiyan, Hamîd, Menteşe, Aydın, Saruhan ve Candaroğulları beylikleri ortadan kaldırılmıştır. Timur'un Ankara Savaşı'nda Yıldırım Bayezid'i mağlûp etmesi bu beyliklerin tekrar canlanmasına sebep olmuşsa da Osmanlı Devleti'nin hızla eski kuvvetini kazanması Anadolu'daki beyliklere hayat hakkı tanımamıştır.

https://islamansiklopedisi.org.tr/anadolu-beylikleri (Düzenlenmiştir.)

1. Haritaya bakarak Kösedağ Savaşı'nın Anadolu'nun siyasi yapısı üzerindeki etkileri için neler söyleyebilirsiniz?

2. İkinci Dönem Anadolu Beyliklerinin kurulduğu dönemi değerlendirerek bu beyliklerin Batı Anadolu'da yoğunlaşma nedenlerini yazınız.

3. Dulkadiroğulları ve Ramazanoğulları Beylikleri sizce hangi siyasi güçlerin baskısı altında kalmış olabilir?

4. Merkezi Konya olan Karamanoğulları Beyliği'nin Osmanlı Devleti'ni en çok uğraştıran beylik olarak bilinmesinin nedenini gerekçesiyle birlikte yazınız?

5. Metne göre beylikler için Osmanlı Devleti'nin bir tehdit olarak görülmesinden yola çıkarak, Osmanlı Devleti'nin Anadolu Beyliklerine karşı izlediği siyasetin amacı sizce ne olabilir?

Hazırlayan: *Işıl ŞAHİN*

2. ÜNİTE > Beylikten Devlete Osmanlı Siyaseti (1302-1453)

Kazanım 10.2.1: 1302-1453 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Kronolojik Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**KALEDEN KALEYE**	20 dk.
Amacı	Beylikten devlete geçiş aşamasında Osmanlı'nın fethettiği kale ve şehirleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterebilme.	Bireysel

Yönerge ***Görselleri ve haritayı inceleyerek soruları yanıtlayınız.***

1. Osmanlı Devleti'nin ilk dört sultanı ve onlar döneminde fethedilen kale ve şehirlerin görselleri aşağıda verilmiştir. Görselleri verilen kale ve şehirleri fetih sırasını göz önünde bulundurarak ilgili sultanın altına yazınız.

Osman Gazi	Orhan Gazi	I. Murad	I. Bayezid

Görsel 1: Kıyâfetü'l-İnsâniyye fî Şemâili'l-Osmâniyye (TSMK fotoğraf arşivi).

Görsel 2: Çimpe Kalesi

Görsel 3: İznik Kalesi

Görsel 4: İzmit İç Kale Surları

Görsel 5: Edirne Kalesi-Makedonya Saat Kulesi

Görsel 6: Bursa Kalesi-Saltanat Kapısı

Görsel 7: Karacahisar Kalesi

Görsel 8: Niğbolu Kalesi

Görsel 9: Filibe Kalesi-Nebet Tepe

2. Görsellerdeki kalelerin birinden diğerine uçacak bir şahinin güzergâhını belirlemek için bu kalelerin konumlarını fetih sırasına göre harita üzerindeki numaralardan yararlanarak belirleyiniz.

İlk Dönem Osmanlı Fetihleri Haritası

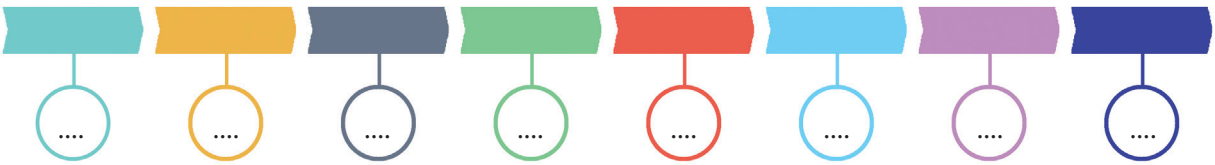

Hazırlayan: *Selma MUSLU*

2. ÜNİTE > **Beylikten Devlete Osmanlı Siyaseti (1302-1453)**

Kazanım 10.2.1: 1302-1453 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Kronolojik Düşünme Becerisi*

Etkinlik İsmi	**DAĞLIK ÜLKEDE TÜRK ALPLERİ**	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi'nde Balkanlarda yaptığı savaşları kronolojik olarak sıralayabilme, harita üzerinde yerlerini gösterebilme.	Bireysel

1. Yönerge ***İnfografik görseli inceleyerek öğrencilerin verdiği bilgiler doğrultusunda Osmanlı'nın Balkanlardaki fetihlerini sağlamlaştıran hangi savaşlardan bahsedildiğini altlarındaki kutucuğa yazınız.***

Makedonya Sırp prensleri Balkanlardaki Türk ilerleyişini durdurmak için topladıkları kuvvetlerle Osmanlılar üzerine yürüdü. Ancak yine Meriç Nehri kenarında yapılan savaşta ağır yenilgiye uğradılar. Makedonya'nın fethini kolaylaştıran bu zaferle Balkanlarda yeni bir imparatorluk, Osmanlı İmparatorluğu, doğmuş oldu.

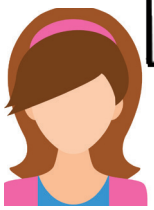

.....

Macar kralı komutasındaki Bulgar, Sırp, Ulah (Eflak) ve Bosna kuvvetleri hem Balkanlar'daki Türk ilerleyişini durdurmak hem de Edirne ve Filibe'yi geri almak için harekete geçtiler. Osmanlı kuvvetleri ile Edirne'nin kuzeybatısında Meriç Nehri kenarında karşı karşıya geldiler. Osmanlı'ya karşı oluşturulan bu ilk Haçlı kuvvetleri kalabalık olmalarına rağmen ağır bir yenilgiye uğradı.

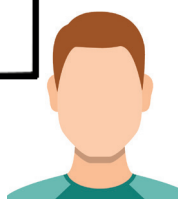

.....

1387 yenilgisini aklında tutan Osmanlı, Sırp Kralı Lazar'ı yenmek ve Sırbistan topraklarının tamamını ele geçirmek niyetindeydi.1387 galibiyetinden sonra oluşan Haçlı birliği de Sırp kralını cesaretlendiriyordu. Osmanlı hükümdarı oğulları şehzade Bayezit ve Yakup Çelebi ile birlikte savaş meydanında yerini aldı. Bu mücadelede kazanan Osmanlılar oldu. Ancak savaşın kazanılmasından sonra savaş meydanında gezen Osmanlı hükümdarı, Miloş Kobile (Obiliç) isminde bir Sırplı tarafından, hükümdarın elini öpme bahanesi ile yanına sokulması sonrasında boynundan ve karnından hançerlenerek hayatını kaybetti.

.....

Topladığı 30-35.000 kişilik kuvvetle Balkanlara inen Macarların efsanevi kumandanı ve kral nâibi János Hunyadi'nin ordusunun esasını Macarlar oluşturuyordu. Arnavutluk seferinde iken onun hareketini öğrenen Osmanlı hükümdarı, kuvvetlerini Sofya'da toplayarak savaşın gerçekleşeceği ovaya doğru ilerledi. Savaş, Macarların Balkanlardaki etkisinin bir bakıma sonunu oluşturdu. Osmanlının bu dönemdeki başarıları ileride Balkanlarda oluşması muhtemel yeni bir ittifak ve askerî yardımı engelleyici bir etki yaparak İstanbul'un fethini daha yakın hale getirdi.

.....

Osmanlı hükümdarı Tuna Nehrine 4 mil mesafede ordugâhını kurdu. Savaş, Haçlı kuvvetlerinin saldırısıyla başladı. Hücum düzeni alan Haçlılar uzun tartışmalardan sonra öncülüğü Fransızlara verdiler. Onları ikinci saf olarak Sigismund'un kuvvetleri (Macarlar, Almanlar, Rodos şövalyeleri, Bohemya ve Leh askerleri) izliyordu, bunların sağ kanadında Transilvanya Voyvodası Laczkovic, sol kanatta Eflak Voyvodası Mirčea bulunuyordu. Osmanlı ordusunun zaferiyle sonuçlanan savaş sonucunda Osmanlı sultanı İslam dünyasında büyük bir şöhret sağladı.

.....

Osmanlı hükümdarı, Macarlar karşısında geri çekilmenin getirdiği sıkıntılar, büyük oğlu Alâeddin'i kaybetmenin verdiği üzüntü ve uç beyleriyle olan anlaşmazlıklar sebebiyle hadiseleri biraz dışarıdan izlemek için Karamanlılar ve Macarlarla yaptığı antlaşmaların sükûneti sağladığını düşünerek tahttan çekilme kararı aldı. Yerini küçük yaştaki oğluna bıraktıysa da olaylar hiç de ümit ettiği gibi gelişmedi. Müttefik Hristiyan ordusu aralarındaki barışa rağmen harekete geçti. Bunun üzerine ordunun başına geçmek zorunda kalan sabık sultan topladığı kuvvetlerle savaş alanına yöneldi.

.....

2.Yönerge

İnografik görselden ve haritadan yararlanarak aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

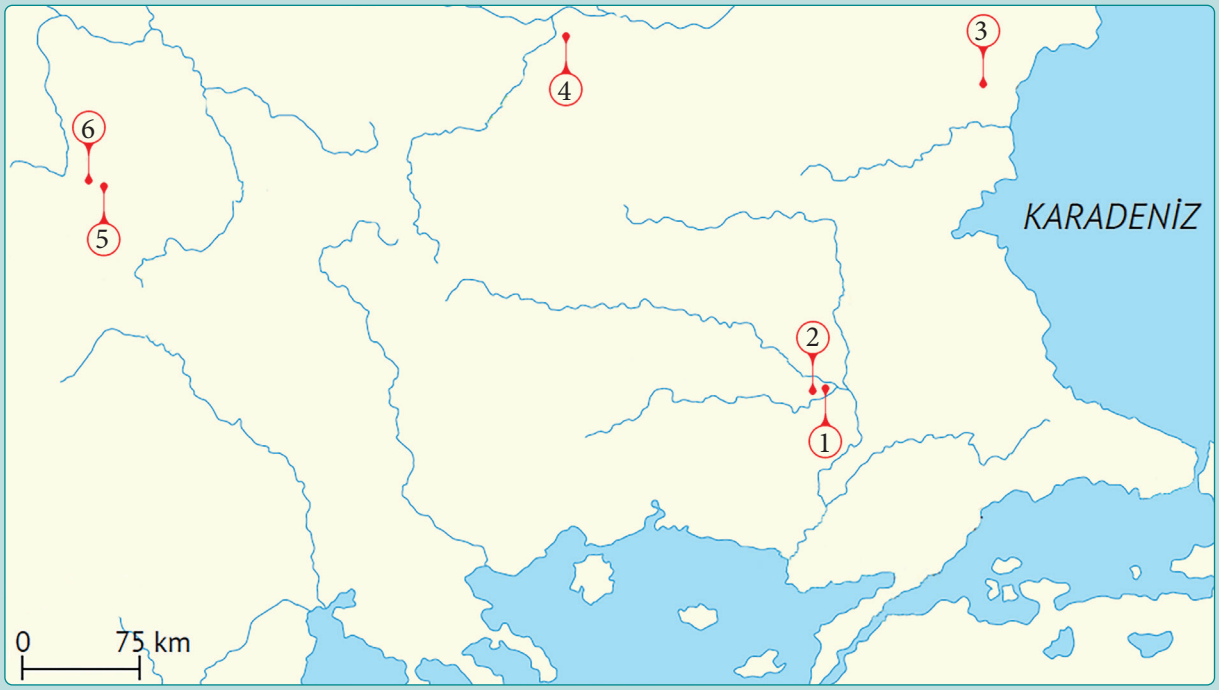

Osmanlı'nın Balkanlardaki fetihleri

1. İnografik görselde bilgileri verilen savaşları kronolojik olarak alt alta sıralayınız.
2. Bu savaşların hangi Osmanlı hükümdarı döneminde gerçekleştiğini belirtiniz.
3. Bahsi geçen savaşların haritadaki konumunu belirleyerek numarasını yazınız.
4. Savaşların geçtiği yerlerin günümüzde hangi ülke sınırları içerisinde olduğunu belirtiniz.

1	2	3	4
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

Hazırlayan: *Selma MUSLU*

2. ÜNİTE > Beylikten Devlete Osmanlı Siyaseti (1302-1453)

Kazanım 10.2.2: Osmanlı Beyliği'nin kuruluşu hakkında ileri sürülen çeşitli nazariyeleri analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**KURULUŞ TARTIŞMALARI**	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin kuruluşu hakkındaki tartışmaları analiz edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Metinleri ve görselleri inceleyerek soruları cevaplayınız.***

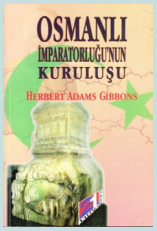

1910'da İstanbul'da gazetecilik ve öğretmenlik yapan ilahiyatçı **H. A. Gibbons**'a göre Osmanlılar, Türk ve Müslüman olmaktan öte "Avrupa medeniyeti" ile yani Bizans ile karşılaşmaları dolayısıyla bu başarıyı sağlamlaştırmışlardır. Avrupa'nın içinde bulunduğu kaos ortamından istifade ederek yönetim sanatını öğrenmişler, kadınların örtünmesinden savaşlarda istilacı bir politika izlememeye kadar birçok özelliklerini bu medeniyetten almışlardır. Pagan iken sonradan Müslüman olmuşlar, Avrupalılarla karışarak Osmanlı melez ırkını ortaya çıkarmışlardır. Gibbons bu iddialarını İslam ve Türk kaynakları dışındaki kaynaklara dayandırır.

M. Fuad Köprülü, 1934 yılında Fransa'da yaptığı konuşmada öncelikle Gibbons'un ihmal ettiği ve yok saydığı Osmanlıların Türk geçmişini detayları ile anlatır. Beylikten devlete giden süreci anlamak için takip edilmesi gereken çok faktörlü (coğrafi, siyasi, dinî, iktisadi, etnik, toplumsal faktörler ve hatta bizzat şahıs faktörü) analiz yönteminden bahseder. Türklerin Gibbons'un iddia ettiği gibi bir 'türedi' olmayıp Anadolu'da önceden beri var olduğunu vurgular.

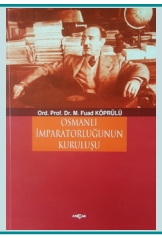

Alman Türkolog **Paul Wittek**, Köprülü'den hemen sonra Londra'da bir dizi konuşma yapmış ve bunlar bir kitap olarak yayımlanmıştır. Wittek, Osmanlıların Bizans ile karşılaşmasını çok önemser. Ona göre bu karşılaşma, Osmanları yavaşlatmış ve ayağı yere basan bir ilerlemeye mecbur etmiştir. Bu durum Osmanlıların teşkilatlanarak ve çevresiyle güçlü bir bağ kurarak ilerlemesini sağlamlaştırır. Ahi teşkilatı ve ilmiye sınıfının ortaya çıkışı bunun göstergesidir. Wittek, Osmanlıların "gaza" ilkesi ile Hristiyanlarla savaşıp insanları arkasından sürüklediğini ve Anadolu'da meşruiyetini sağladığını söyler.

Halil İnalcık, Wittek'in gaza teorisini geliştirir. Osmanlılar içerisinde gaza ile uğraşan bir kesim şüphesiz vardır ama bu, bütün beyliği kapsayan bir durum değildir. İnalcık'a göre kuruluşu açıklayan asıl unsur, Osman'ın stratejist kişiliği ve Osmanlıların içerisine dahil olduğu beylikler sistemidir. Osmanlı'nın kuruluş yıllarının kronolojisini, çok farklı kaynak ve yöntemler kullanarak tespit etmeye çalışan İnalcık, ilk dönem kaynaklarını titizlikle inceler, alan araştırmasına çıkıp bilgileri test eder ve aynı dönemde yazılmış Rumca vb. kaynakları kullanarak bilgi birikimini zenginleştirmeye çalışır. Sonuçta kaynakların yokluğuna değil, nasıl okunması gerektiğine dair yöntemler geliştirir.

Paul Lindner, antropolojik yöntem ve kavramları kullanmak suretiyle yaptığı analizlerde Osmanlıların Orhan Gazi Dönemi'nin ortalarına kadar yağma ile geçindiklerini ve sonrasında yerleşikliğe geçerek kendilerini diğer beyliklerden ayırt edebildiklerini söylüyor. İlk dönemlerde birçok Hristiyan unsurun orduda ve yönetimde bulunmasını gaza ruhuna aykırı gören Lindner, bu sebeple Wittek'in gaza teorisini eleştiriyor hatta "İslam'dan çok Şamanizmin savaşçıları" nitelemesinde bulunuyor.

Colin Imber'e göre Osmanlıların ilk dönemi tam bir "kara delik"tir. Sebep ise kaynak yokluğudur. Kuruluş tartışmalarında kullanılan kaynaklar Imber'e göre devlet tarafından yazdırılmıştır ve bilimsel bir çalışmaya dayanak olamazlar. Anlatılanların çoğu hikâyedir, imal edilmiştir.

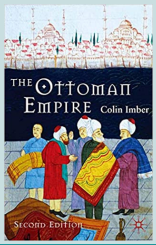

Cemal Kafadar 1995'te yayımlanan kitabında, ister ırk ve isterse gaza olsun tek faktöre indirgenerek yapılan açıklamaları yetersiz bulur. Kafadar, Köprülü'nün çok faktörlü yaklaşımına daha yakındır. Kaynaklar meselesinde anlatısal kaynakların da dikkate alınmasını önerir. Kaynakların okunması sırasında ise metinlerin yazılma amacının tespit edilerek dönemin olaylarının o dönemde nasıl algılandığının ortaya çıkarılmasını vurgular. Kafadar'a göre "bizimseyicilik", sosyal dinamizm, coğrafi konum, şans ve kurumsallaşabilme (devşirme ve tahta tek vâris sistemi) gibi faktörler Osmanlıların, Anadolu Beylikleri arasından sıyrılıp bir cihan devleti kurmalarını sağlayan unsurlardır.

Feridun Emecen, başta Köprülü olmak üzere İnalcık ve Kafadar'ın vurgu yaptığı Anadolu beylikleri üzerinde durur. Emecen bir taraftan Osmanlı'nın Türkmenliği ve Kayı boyu aşireti iddialarının göz ardı edilmemesi gerektiğini söylerken diğer taraftan da Osmanlıların yerleştiği coğrafyanın ve Rumeli'ye doğru olan yöneliminin, kuruluşu açıklayan önemli unsurlar olduğunu belirtir.

https://bisav.org.tr/userfiles/yayinlar/NOTLAR_4.pdf (Düzenlenmiştir.)

1. H. A. Gibbons'a göre Osmanlı'nın başarısının temeli neye dayanmaktadır? Gibbons'un bu görüşünün eksikleri sizce neler olabilir?

2. M. Fuad Köprülü'nün önerdiği çok faktörlü analiz yöntemi metinlerdeki hangi tarihçiler tarafından dikkate alınmış olabilir?

3. P. Wittek'in "gaza teorisi"nin Halil İnalcık tarafından ne şekilde geliştirildiğini söyleyebilirsiniz?

4. P. Lindner ve H. A. Gibbons'un teorilerinin ortak noktaları neler olabilir?

5. C. Imber'in Osmanlı'nın ilk dönemine ait kaynak yokluğu konusundaki tezine kimler karşı çıkmaktadır? Gerekçelendirerek açıklayınız.

Hazırlayan: *Selma MUSLU*

2. ÜNİTE > Beylikten Devlete Osmanlı Siyaseti (1302-1453)

Kazanım 10.2.2: Osmanlı Beyliği'nin kuruluşu hakkında ileri sürülen çeşitli nazariyeleri analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**TARTIŞMAYA DEĞER OLMAK**	20 dk.
Amacı	Osmanlı Beyliği'nin kuruluşu hakkında ileri sürülen çeşitli görüşlerle ilgili çıkarımda bulunabilme.	Bireysel

1. Yönerge ***Görselleri inceleyerek soruları cevaplayınız.***

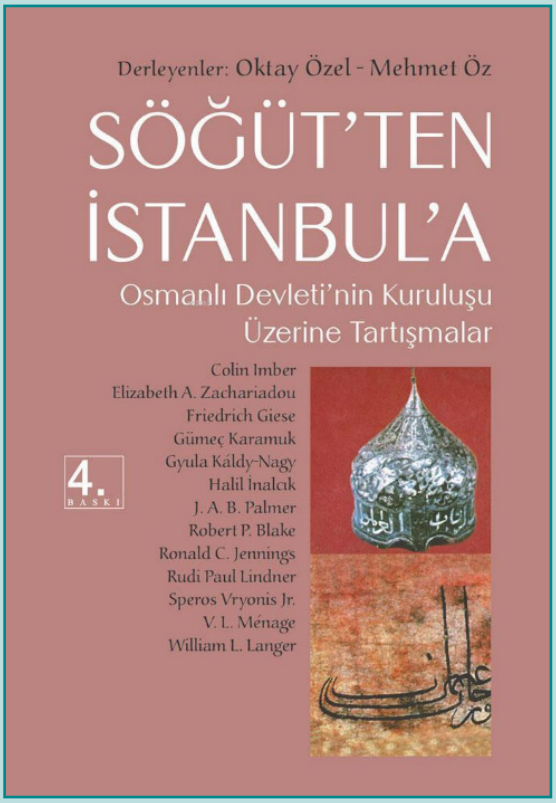

Görsel 1

Görsel 2

1. Görselleri incelediğinizde Osmanlı Devleti'nin kuruluşu hakkında kitap kapakları üzerinden nasıl bir sonuca ulaşabilirsiniz?

2. Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ile ilgili "Efsaneler ve Gerçekler" şeklinde bir başlık atılmasını nasıl yorumlarsınız?

2. Yönerge ***Metinleri okuyarak soruları cevaplayınız.***

Metin 1

Kuruluşla ilgili tüm tartışmaların temel sorusu, Osmanlı'yı Söğüt'te küçük bir beylikten bir devlete dönüştüren şartların neler olduğudur. Yaklaşık 620 yıl süren Osmanlı Devleti'nin kuruluşu hakkında özellikle 20. yüzyılın başlarından itibaren günümüze kadar pek çok farklı isim çalışmalar yapmıştır. H.A. Gibbons'un ateşlediği bu tartışma ortamına F. Köprülü, P. Wittek, H. İnalcık, P. Lindner, C. Imber, F. Emecen ve C. Kafadar zaman içinde dâhil olmuşlardır. Bunca çalışma arasında fark edilen temel durum, tek yönlü çözülmesi çok da kolay olmayan bir problemle karşı karşıya olunduğu gerçeğidir.

http://www.kocaelitarihisempozyumu.com/bildiriler3/107.pdf (Düzenlenmiştir.)

Metin 2

Osmanlı'nın kuruluşunu çağdaş tarihçilik anlayışı içinde ele alan bağımsız araştırmaların ilki H.A. Gibbons'un Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu adlı eseri idi. Bu kitap, aynı isimde üç ünlü araştırmanın daha ortaya çıkmasına yol açtı. Gibbons'u ele alarak yeni bir kuruluş görüşü ortaya atan ilk araştırmacı, Friedrich Giese idi. Onu modern Türk tarihçiliğini ortaya çıkaran en önemli simalardan Mehmet Fuat Köprülü'nün Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu adlı kitabı izledi. Alman tarihçilerden Paul Wittek, bu alanda kendine ait yeni bir görüş ile ortaya çıktı. Daha sonraları bu teoriler İ.H. Uzunçaşılı, H. İnalcık, S. Faroqhi, C. Imber ve daha pek çok tarihçi tarafından yeniden değerlendirildi. Ancak Osmanlı kuruluş teorileri hiçbir surette Gibbons, Giese, Köprülü ve Wittek'in etkisinden kurtulamadı.

https://www.academia.edu/35640460/ (Düzenlenmiştir.)

1. Metinlerdeki bilgileri karşılaştırdığınızda ortak noktalarının neler olduğunu söyleyebilirsiniz?

2. Metinlerde Osmanlı Devleti'nin kuruluş tartışmaları hakkında nasıl bir vurgu yapılmıştır?

3. Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna ilişkin çalışma yapan bilim insanları arasında görüş farklılıklarının bulunmasının sebepleri neler olabilir?

4. Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun bilim çevrelerini bu kadar meşgul etmesinin sebebi sizce ne olabilir?

Hazırlayan: *Selma MUSLU*

2. ÜNİTE > Beylikten Devlete Osmanlı Siyaseti (1302-1453)

Kazanım 10.2.3: Osmanlı Beyliği'nin devletleşme sürecini Bizans'la olan ilişkileri çerçevesinde analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**OSMAN BEG**	20 dk.
Amacı	Osmanlı Beyliği'nin devletleşme sürecini Osman Bey'in Bizans üzerine giriştiği akınlar çerçevesinde analiz edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Metni okuyarak soruları cevaplayınız.***

Osman Bey

Osman Gazi, 1301'e doğru Bizans İmparatorluğu'nun bir merkezi ve Konsillerin toplantı yeri olan İznik şehrini ele geçirmek üzere harekete geçti. Bizans topraklarına karşı akın merkezi olarak "tahtgâhı" Yenişehir'de yerleşti (1299). Bu tarihten sonra Osman'ın tüm faaliyeti, İznik'in fethi amacına yönelecektir. İlk akınlardan sonra gelip İznik'i kuşattı. Kuşatma hakkında Bizans tarihçisi Pachymeres (Pahimeres) ve Osmanlı anonim Tevârih'i (Tevârih-i Âl-i Osman) esaslı bilgi vermektedirler. Pachymeres, Mouzalon (Bizans imparatorunun gönderdiği muhafız kumandanı) ile Osman arasında Bapheus (Koyunhisar) Savaşı'nı ayrıntılarıyla anlatır. Fransız tarihçi Albert Failler, Bapheus Savaşı'nı 27 Temmuz 1302 tarihine koyar. Osmanlı rivayeti de bunu doğrular. Bizans imparatorluk ordusuna karşı kazanılan bu zafer, Osman'ı bölgede karizmatik bir bey durumuna yükseltmiştir. Pachymeres, bu zaferle Osman'ın şöhretinin Paflagonya bölgesine kadar yayıldığını ve gazilerin onun bayrağı altına koşuştuklarını kaydeder. Bapheus Savaşı, Osman'a hanedan kurucusu bir bey ünü kazandırmış, kendisinden sonra oğlu Orhan rakipsiz beylik tahtına geçmiştir. Böylece biz, 27 Temmuz 1302 tarihini Osmanlı hanedanının dolayısıyla Osmanlı devletinin kuruluş tarihi olarak kabul edebiliriz. Bapheus zaferiyle Osman, kuşkusuz tüm Bithynia'da (Bitinya) Bizans egemenliğini tehdit eden önemli bir siyasi-askeri güç olarak ortaya çıkmıştır. Pachymeres gibi Osmanlı yazarı Yazıcızade de 1300'den sonra Osman'ın şöhretinin uzak İslam memleketlerine yayıldığını ve her taraftan "göç göç ardınca Türk-evleri gelip dolduğunu" kaydeder. O zaman olayları yakından izleyen Pachymeres'in tarihindeki kayıtlar, Bizans'ın Osmanlı tehdidini ne kadar ciddi karşıladığını gösterir. Bizans imparatoru; Osman'ı durdurmak için İran'da Gazan Han'a (1295-1304), onun ölümünden sonra da Olcaytu Han'a (1304- 1316) Bizanslı bir prensesi zevce (eş) olarak önermiş ve Moğol ordusunu kışkırtma girişiminde bulunmuştur.

İnalcık, H. (2007). Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg. Belleten, 261, 479-536. (Düzenlenmiştir.)

1. Bizans İmparatorluğu açısından İznik'in öneminin ne olduğunu söyleyebilirsiniz?

2. "Osmanlı Devleti'nin kuruluş tarihi 1302 yılında Bizans'a karşı kazandığı Koyunhisar Zaferi'dir." yargısını metinden hangi dayanaklarla açıklayabilirsiniz?

3. Bizans imparatorunun Osman'a karşı Moğol hükümdarlarına Bizanslı bir prensesi eş olarak önerme amacının ne olduğunu söyleyebilirsiniz?

4. Metindeki "göç göç ardınca Türk-evleri gelip dolduğu" ifadesinden yola çıkarak Türk halkını Bizans topraklarına yerleşme konusunda cesaretlendiren durum sizce ne olabilir?

5. Metinde geçen yer adları üzerinden Osman Bey'in kullandığı "gazi" unvanı arasında nasıl bir ilişki kurabilirsiniz?

Hazırlayan: *Selma MUSLU*

2. ÜNİTE > Beylikten Devlete Osmanlı Siyaseti (1302-1453)

Kazanım 10.2.3: Osmanlı Beyliği'nin devletleşme sürecini Bizans'la olan ilişkileri çerçevesinde analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**VASSAL İMPARATORLUK!**	20 dk.
Amacı	***Metinleri ve görselleri inceleyerek soruları cevaplayınız.***	Bireysel

Yönerge ***Metinleri ve görselleri inceleyerek soruları cevaplayınız.***

Karacahisar'ın fethinden sonra Osmanlı tarihinde ilk olarak bir kilise camiye çevrilmiş ve buraya bir kadı tayin edilmiştir. Dursun Fakıh adlı Osmanlı kadısının kıldırdığı ilk cuma namazından sonra okunan hutbede Osman Bey'in adı, Türkiye Selçuklu sultanının isminden sonra ve ilk olarak zikredilmiştir.

Görsel 1 : Dursun Fakıh Türbesi-Bilecik

Osman Bey, Yarhisar tekfurunun kızını genç yaştaki oğlu Orhan ile evlendirir. Asıl adı Holofira olan, Osmanlı kaynaklarında Lülüfer ya da Ülüfer (Nilüfer Hatun) olarak geçen bu Rum kızı Osmanlı ailesine giren ilk yabancı gelin oldu. Bu hatun şehit Süleyman Paşa ve Sultan Murad'ın annesidir. Bursa yakınlarındaki bir nehrin üzerine köprü yaptırmıştır. Bu nehir, hâlâ Nilüfer diye anılır. Daha birçok hayır eseri vardır.

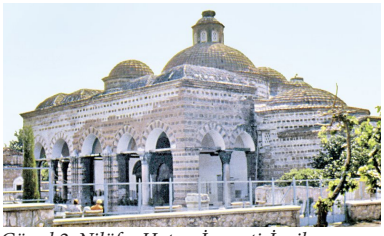

Görsel 2: Nilüfer Hatun İmareti-İznik

Pelekanon Savaşı bir Osmanlı sultanı (Orhan Bey) ile bir Bizans imparatorunun (III. Andronikos) karşı karşıya geldikleri ilk savaştır. Bu tarihten sonra Bitinya'daki Bizans direnişi sona ermiş, yardım imkânı bulamayan İznik'in Bizanslı komutanı şehri teslim etmiştir. Sonrasında Rum halktan isteyenlerin eşyaları ile birlikte gitmelerine izin verilmiş, kalmak isteyenlere ise Osmanlı uyruğunda olmak ve vergi vermek şartı ile dinî özgürlük tanınmıştır. İznik'in fethinden sonra şehrin en büyük kilisesi olan ve meşhur İznik konsillerinin toplandığı Ayasofya Kilisesi camiye çevrilmiş, şehirdeki bir manastırın yerine de medrese inşa edilerek müderrisliğine Davud-u Kayserî getirilmiştir.

Görsel 3: Lefke Kapısı'nın XIX. yüzyılın ilk yarısında yapılan gravürü-İznik

I. Bayezid, imparatorluk tacını giyen II. Manuel'e bir elçi göndererek vassallığın (koruma ve bağlanma durumu) yanı sıra İstanbul'da yaşayan Türkler için bir cami ile bir mahkemenin inşa edilmesini istiyordu. Bu isteklerin reddedilmesi üzerine İstanbul, Osmanlılar tarafından ilk kez kuşatıldı, surlara kadar bütün Bizans arazisi zapt edildi (1391). Kaynaklarda pek açık olmamakla beraber bu kuşatmanın aralıklarla beş sene kadar devam ettiği anlaşılmaktadır. 1395 yazında kuşatmanın şiddeti artmış yani ikinci kuşatma başlamıştır. Bayezid, İmparator Manuel'in Batı'dan yardım istemesi ve Hristiyan dünyasını Osmanlılar aleyhine kışkırtması sonucunda oluşan Haçlı ordusunu Niğbolu'da mağlup ettikten sonra Bizans'ın başkentini üçüncü kez kuşattı. Bu dönemde İstanbul Boğazı'nın kontrolünü sağlamak için Güzelce Hisar'ı (Anadolu Hisarı) inşa ettirdi. Yapılan anlaşmaya göre İstanbul'da bir Türk mahallesi kurulmasına, bir mescit inşasına ve Müslümanların kendi mahkemelerinde yargılanmaları için bir kadı tayin edilmesine karar verildi. Bayezid 1400'de İstanbul'u son kez kuşatmışsa da Timur'un Sivas'ı ele geçirmesi sebebiyle bu kuşatma da sonuçsuz kaldı.

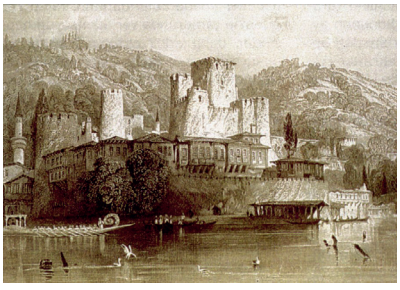

Görsel 4: XIX. yüzyılın ilk yarısında Anadoluhisarı'nı gösteren bir gravür

II. Murad amcası Düzmece Mustafa isyanını bastırdıktan sonra ona yardım eden Bizans'ı cezalandırmak için İstanbul'u kuşattı (1422). Ancak zor durumda kalan imparatorun bu kez de sultanın kardeşi Mustafa Çelebi'yi (Küçük Mustafa) desteklemesi üzerine yeni bir isyan daha çıktı. Bu isyanı bastırmakla uğraşan II. Murad İstanbul kuşatmasını kaldırdı.

Görsel 5 :II. Murad'ı tasvir eden yağlı boya tablo

Başar, F. (1991). Osmanlı Kaynaklarına Göre Osmanlı-Bizans Münasebetleri (1299-1451). (Doktora Tezi). http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/19676.pdf (Düzenlenmiştir.)

1. Osman Bey'in Dursun Fakıh'ı kadı olarak tayin etmesinin ne anlama geldiğini ifade ediniz.

2. Yaşandığı döneminin anlayışı çerçevesinde Osmanlı ailesine Holofira (Nilüfer) Hatun gibi soylu bir Rum kızının gelin olarak gelmesinin hangi amaçla yapıldığını söyleyebilirsiniz?

3. İznik'in fethi sonrasında Osmanlı'nın
   a) gayri müslim halka karşı yumuşak bir politika izlenmesinde,
   b) bir medrese kurup müderris atamasında hangi amaçlar güdülmüş olabilir?

   a)

   b)

4. I. Bayezid ve II. Murad dönemlerinde İstanbul'un kuşatılma sebeplerini metinde geçen hangi ifadelerle destekleyebilirsiniz?

5. XIV. yüzyıl sonlarında Bizans İmparatorluğu'nun siyasi durumu üzerindeki Osmanlı etkisi hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Hazırlayan: *Selma MUSLU*

2. ÜNİTE > Beylikten Devlete Osmanlı Siyaseti (1302-1453)

Kazanım 10.2.4: Rumeli'deki fetihler ile iskân (şenlendirme) ve istimâlet politikalarının amaçlarını ve etkilerini analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**ŞENLENDİRME**	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin Rumeli'de uyguladığı iskân politikasının yöntem ve amaçlarını analiz edebilme.	Bireysel

Yönerge

Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'da uyguladığı iskân politikasının yöntem ve amaçları Tablo 1'de, bu politikaları örneklendiren bilgiler ise Tablo 2'de verilmiştir. Tablolarda verilen bilgilerden ve haritadan yararlanarak soruları cevaplayınız.

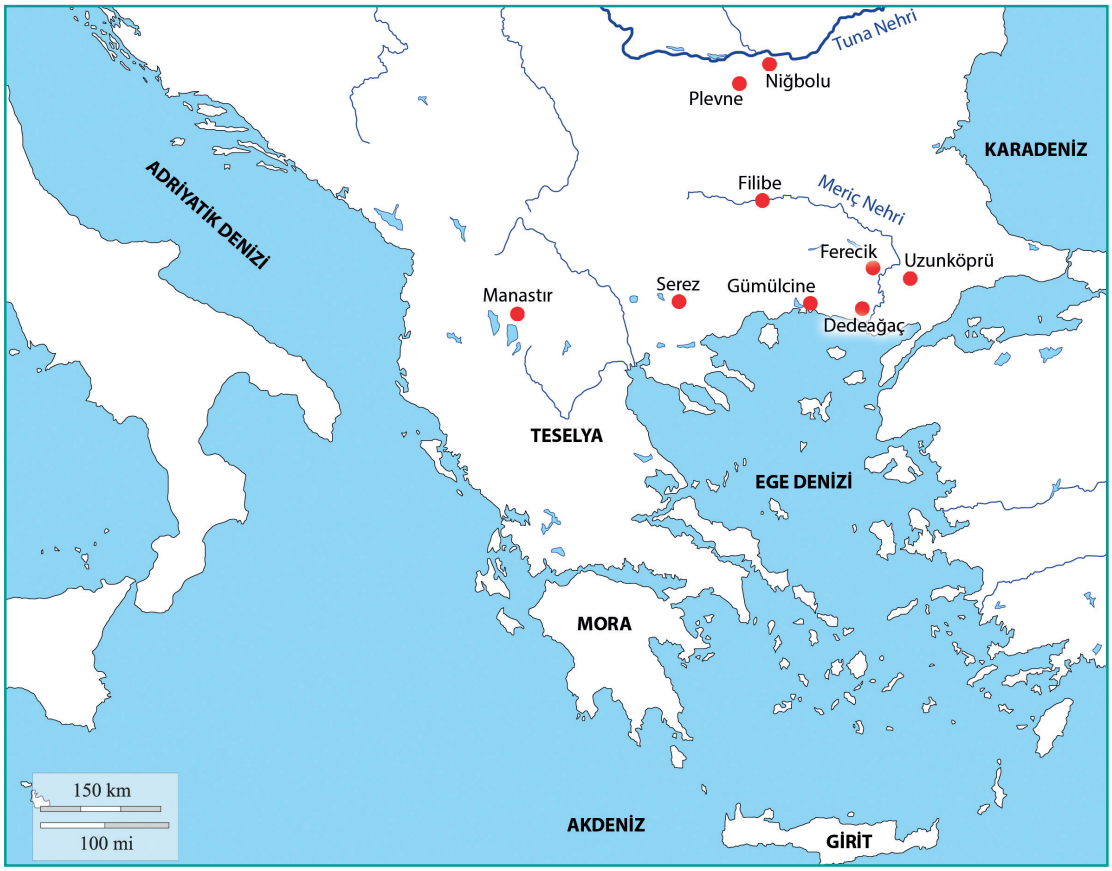

Balkanlarda Osmanlı fetihleri

Tablo 1

1	2	3	4
Osmanlı Devleti'nin iskân uygulamasında en çok başvurduğu yöntem sürgün usulü olmuştur. Boş ve harap toprakların şenlendirilmesini hedefleyen devlet; Anadolu'dan Rumeli'ye,Rumeli'den Anadolu'ya Müslim ve gayrimüslim nüfusu nakletmiştir. Bu yolla topraklarına yeni katılan bölgelerdeki, merkezî otoriteyi sarsıcı bir niteliği olan nüfusun yabancı bir coğrafyada etkisiz hâle getirilmesi hedefini de gütmüştür.	Vakfetmek ve mülk olarak vermek yoluyla da iskân gerçekleştirilmiştir. Bağımsız kurum ve vakıflar oluşturmak Osmanlı Devleti'nin öteden beri uygulayageldiği yöntemlerden biri olmuştur. Bu şekilde vakıflar yoluyla büyük külliyelerin oluşması, sosyal imkânları sağlanmış bir merkezin derhâl çevreden gelen halkla dolmasına ve kısa zamanda etrafında mahalleler kurularak bir kasaba şeklinde teşkilatlanmasına yol açmıştır.	Devletin iskân çalışmalarının dışında, aslında resmî olmayan, fakat birçoğu orduyla birlikte bizzat fütuhata katılan veya ordunun ardından hareket eden tarikat mensubu kimseler; ıssız yerlerde, yolların geçtiği önemli mevkilerde inşa ettikleri zaviyeler ve tekkelerle iskâna katkıda bulunmuşlardır.	Osmanlı Devleti'nin Rumeli'ye bu kadar önem vermesinin ve kapsamlı bir iskân gerçekleştirmesinin altında bu yörenin vatan olarak görülmesi ve devletin ileri harekâtında geri cephesini emniyete alma düşüncesi de etkili olmuştur.

Tablo 2

I. Murad, Gümülcine, Serez, Manastır yöresini Gazi Evrenos Bey'e; Filibe yöresini Lala Şahin Paşa'ya; Yıldırım Bayezid de Plevne ve Niğbolu yöresini Mihaloğulları'na vermiştir.	.....
Mora'da Argos'un alınmasından sonra buradan 30.000 insan Anadolu'ya, Anadolu'dan da Türkmen ve Tatar göçmenleri Tesalya'ya kadar olan bölgeye sürülmüştür.	.....
Tuna Nehri'nin güneyinden Ege kıyılarına kadar olan geniş saha, Türk göçebeleri iskân edilmek suretiyle şenlendirilmiş; buradaki beldeler âdeta birer Anadolu şehri kimliği kazanmıştır.	.....
Gümülcine'de Börkçiler, Konukçu Şemseddin, Ahî Evren, Hacı Şemseddin zaviyeleri bulunurken Ferecik'te Dolu Dede ve Ahî Turasan; Dimetoka'da Abdal Cüneyd, Timur Baba, Karagöz Bey zaviyesi yine aynı kazalarda Abdal Cüneyd, Abdal Fakih, Hacı Fakih, Habib Fakih, Saltıklu, Ahad Baba, Baba Uruz isimlerinde köylere rastlanmaktadır.	.....
II. Murad tarafından 1427-1443 yılları arasında Ergene Suyu üzerinde vakfedilerek inşa ettirilen köprünün çevresinde bugünkü Uzunköprü kasabası oluşmuştur.	.....

Halaçoğlu, Y. (2000). Osmanlı Devleti'nin Rumeli İskânıyla ilgili Toponomik Bir Değerlendirme. Balkanlar'da İslam Medeniyeti Milletlerarası Sempozyumu Tebliğleri, 3-9. (http://isamveri.org/pdfdrg/D084535/2000/2000_HALACOGLUY.pdf) (Düzenlenmiştir.)

1. Tablo 2'deki bilgilerin Tablo 1'de numaralandırılmış şekilde verilen Osmanlı iskân politikasının yöntem ve amaçlarından hangisine örnek oluşturabileceğini noktalı alana belirtiniz.

2. Osmanlı'nın Gazi Evrenos Bey, Lala Şahin Paşa, Mihaloğulları gibi tanınmış ve güçlü beylere, fethedilen yörelerde toprak vermelerindeki amacın ne olduğunu söyleyebilirsiniz?

3. Osmanlı Devleti'nin Batı'ya yönelik ileri fetihlerinde Rumeli'de uyguladığı iskân siyaseti askerî açıdan ne tür kolaylıklar sağlamış olabilir?

Hazırlayan: *Selma MUSLU*

2. ÜNİTE > Beylikten Devlete Osmanlı Siyaseti (1302-1453)

Kazanım 10.2.4: Rumeli'deki fetihler ile iskân (şenlendirme) ve istimâlet politikalarının amaçlarını ve etkilerini analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**TÜRKLERİN YENİ YURDU**	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin Rumeli'de uyguladığı iskân politikasının amaçlarını ayırt edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Metinler ve görsellerden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Görsel 1: Bey Hamamı, Selanik-Yunanistan

Görsel 2: Gazi Evrenos İmarethanesi, Gümülcine- Yunanistan

Görsel 3: Hamza Bey Camisi, Eski Zağra-Bulgaristan

Görsel 4: Taşköprü, Üsküp-Kuzey Makedonya

Görsel 5: Cumaya (Cuma) Camisi, Plovdiv (Filibe)-Bulgaristan

Görsel 6: Sultan I. Murad Türbesi, Priştine-Kosova

Üsküp ki Yıldırım Beyazıt Han diyarıdır.
Evlad-ı Fatihan'a onun yadigârıdır.
Üsküp ki Şar Dağı'nda devamıydı Bursa'nın,
Bir lale bahçesiydi dökülmüş temiz kanın.

Yahya Kemal Beyatlı

Metin 1

Osmanlılar tarafından iskâna tabi tutulan Türkmenler, Anadolu'dan Rumeli'ye dillerini ve kültürlerini de getirdiler. Bunların çoğu yeni isimler altında, yeni köyler ve yerleşim birimleri kurdular. Bu yönüyle Osmanlı fetihlerinin geçici macera hareketi değil, kesin bir yerleşme ve yurt tutma gayesini hedeflediği aşikârdır. Buralara iskân edilen Türkmenler, zamanla buralarda han, hamam, köprü, medrese, zaviye, imaret, tekke, cami ve mescit gibi Türk-İslam eserleri inşa etmişler ve böylece Balkanları bir Türk yurdu hâline getirmişlerdir.

İnbaşı, M. (2002). Balkanlarda Osmanlı Hakimiyeti ve İskân Siyaseti. Türkler Ansiklopedisi, 9, 154-164. https://www.academia.edu/33166860/Turkler_Ansiklopedisi_Cilt_9_pdf (Düzenlenmiştir.)

Metin 2

Rumeli'de İlk Kez Kurulan Osmanlı Şehirleri:

1. Cisr-i Ergene: Sultan II. Murad, Edirne'yi Çanakkale Boğazı'na bağlayan tarihî yol üzerinde günümüzde Uzunköprü adıyla bilinen Cisr-i Ergene şehrini kurmuştur. Ergene Nehri'nin zaman zaman taşarak zarar vermesiyle çevrede gizlenen haydutların, yolu kullananlara verdiği can ve mal kaybını önlemek amacıyla kurulmuştur. Bu şehre yerleşen insanları vergiden muaf tutarak halkın buraya yerleşmesine imkân ve kolaylık sağlamıştır.
2. Saruhan Beyli-Tatar Pazarı: Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve genişleme devrinde Saruhan Bölgesi'nden bu yöreye hatırı sayılır bir Türk unsurunun iskân edilmiş olması, nahiyenin adını bu sebepten almış olduğunu akla getirmektedir.
3. Eski Zağra: Osmanlı idaresine girdikten sonra Rumeli eyaletinin kazaları içinde yer alan ve uzun süre Edirne'ye bağlı kalan Eski Zağra Osmanlıların ilk devirlerinde bir uç kale şehri durumundaydı.

Yenipazar, Saraybosna, Travnik, Köprülü, Pirot ve Yenişehir de yeni kurulmuşlardır. Teselya'daki Yenişehir'in nüfusu tamamen Türklerden oluşmaktaydı.

Selçuk, H. (2002). Rumeli'ye Yapılan İskânlar Neticesinde Kurulan Yeni Yerleşim Yerleri (1432-1481). Türkler *Ansiklopedisi, 9, 177-186. https://www.academia.edu/33166860/Turkler_Ansiklopedisi_Cilt_9_pdf (Düzenlenmiştir.)*

1. Osmanlı'nın Rumeli'de han, hamam, köprü, medrese, zaviye, imaret, tekke, cami ve mescit gibi Türk-İslam eserleri inşa etmesini gerekçelendirerek açıklayınız?

2. Osmanlı, fethettiği yörelere Türkmen nüfusu iskân ettirebilmek için ne tür kolaylıklar sağlamış olabilir?

3. Osmanlı'nın Cisr-i Erzene (Uzunköprü), Saruhan Beyli-Tatar Pazarı (Günümüzde Pazarcık), Eski Zağra şehirlerini kurma sebeplerinden yola çıkarak Rumeli'deki iskân siyasetinin amaçları hakkında nasıl bir sonuç çıkarılabilir?

4. Yahya Kemal Beyatlı'nın şiirinde Üsküp şehrini Bursa'nın devamı olarak görmesini ve bu şehri bir lale bahçesine benzetmesini yorumlayınız.

Hazırlayan: *Selma MUSLU*

2. ÜNİTE > Beylikten Devlete Osmanlı Siyaseti (1302-1453)

Kazanım 10.2.5: Osmanlı Devleti'nin Anadolu'da Türk siyasi birliğini sağlamaya yönelik faaliyetlerini analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**FRENKYAZISI SAVAŞI**	20 dk.
Amacı	I. Murad Dönemi'nde Osmanlı Devleti'nin Anadolu politikası hakkında çıkarımda bulunabilme.	Bireysel

Yönerge ***Metinden ve haritadan yararlanarak soruları cevaplayınız.***

1387 yılında Anadolu ve çevresi

Merkezî bir yapıya sahip Karamanlıların Konya'ya hâkim olduktan sonra Selçuklu varisi gibi hareket ederek Anadolu beylikleri üzerinde baskı oluşturdukları ve onların kendilerine bağlı olması gerektiği yolunda meşruiyet arayışları içinde bulundukları bilinmektedir. Bu tür hak iddiaları, Selçukluların soyundan gelmekten çok (yani irsî değil) siyasi bir mirasın ifadesi olarak anlaşılmalıdır.

Alaeddin Ali Bey'in Karamanlı tahtına geçişiyle Karamanoğulları tarihinde yeni bir devir başlamıştır. Alaeddin Ali Bey'in 1367'de Türkmen beyliklerini toplayarak bir gövde gösterisine dönüştürdüğü Latinlerin elindeki Gorigos'a (Silifke Kız Kalesi) yönelik seferi, yıldızı hayli yükselmiş bulunan Osmanlılar ile olan rekabeti açısından belirleyici bir özellik taşır. Bütün Türkmen beylerinin gözü önündeki bu seferde uğranılan başarısızlık, Osmanlıların söz konusu rekabette birden öne çıkmalarına sebep olmuştur. 1386'ya kadar Karamanoğullarının Osmanlı'ya tabiliği (bağımlılığı) diye bir durum söz konusu değildi. Karşılıklı rekabet ve savaşlar Karamanlılar için "bağlı olduğu devlete karşı bir isyan" özelliği taşımıyordu. Karamanoğulları üzerinde başlayan Osmanlı baskısının ilk görünür olayı ve kırılma noktası Konya önlerinde gerçekleşen Frenkyazısı Savaşı'dır. Osmanlılara karşı Karamanlıların takındığı "düşmanca" tavır ile ilgili ilk bilgiler bu savaş dönemine rastlar. Bazı tarihçiler bu durumu I. Murad'ın Hamidoğullarına ait Yalvaç, Karaağaç gibi yerleri satın almasına bağlamaktadır. Alaeddin Bey bunu hazmedememiş ve I. Murad Balkanlarda iken Karaağaç, Eğridir ve Yalvaç'ı işgal etmiştir. Alaeddin Bey bunu hazmedememiş ve I. Murad Balkanlarda iken Karaağaç, Eğridir ve Yalvaç'ı işgal etmiştir. Karaman beyi savaştan az önce bu hareketinin sebebini açıklamak için "pederim" diye hitap ettiği I. Murad'a gönderdiği bir mektubunda Hamid-ili beyinin Seydişehir ile Beyşehir'i I. Murad'a satarken Karaağaç, Yalvaç ve etrafındaki bazı yerleri de kendisine sattığı iddiasında bulunmuştur. İki taraf arasındaki bu ilk büyük meydan savaşı sonucunda Karamanlılar ilk defa Osmanlı üstünlüğünü kabul etmek zorunda kalmışlardır.

Böylece vasal bir statüyü de kabullenmişlerdir ki bu da onların imajını sarsacak ölçüde ağır sonuçlara yol açmıştır. Bunun en çarpıcı örneği Frenkyazısı Savaşı'ndan bir-iki yıl sonra Murad'ın I. Kosova Savaşı'na giderken içlerinde Karamanlı askerlerin de bulunduğu bütün vasallarının ordusunda bulunmasıdır.

Emecen, F. (2017). Osmanlı Tarihinin İlk Büyük Savaş Anlatımı: Osmanlılarla Karamanlılar Arasındaki Frenkyazısı Muharebesi (1386/1387). Osmanlı Araştırmaları, XLIX, 57-88. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/759959 (Düzenlenmiştir.)

Görsel 1: I. Murad'ı tahtında tasvir eden bir minyatür

1. Karaman Beyliği'nin Selçuklu varisi gibi hareket etmesinin sebepleri neler olabilir?

2. Osmanlı Devleti ve Karaman Beyliği'nin Anadolu'daki diğer beyliklere değil de birbirlerine rakip olmalarında hangi unsurlar etkili olmuş olabilir?

3. Karaman Beyliği'nin Osmanlı'ya karşı düşmanca tavır sergilemesinin nedenini gerekçelendirerek açıklayınız.

4. Osmanlı ve Karaman topraklarını jeopolitik açısından karşılaştırdığınızda hangisinin yeni fetihler konusunda daha avantajlı olduğunu haritadan yararlanarak açıklayınız.

5. Frenkyazısı Savaşı, siyasi ve askerî yönüyle Osmanlı Devleti açısından nasıl değerlendirilebilir?

6. I. Murad'ın Anadolu politikası hakkında nasıl bir çıkarımda bulunabilirsiniz? Gerekçelendirerek açıklayınız.

Hazırlayan: *Selma MUSLU*

2. ÜNİTE > Beylikten Devlete Osmanlı Siyaseti (1302-1453)

Kazanım 10.2.5: Osmanlı Devleti'nin Anadolu'da Türk siyasi birliğini sağlamaya yönelik faaliyetlerini analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**İKİ RAKİP BEYLİK**	20 dk.
Amacı	Karasi Beyliği'nin Osmanlı Beyliği'ne bağlanma sebeplerini analiz edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Metinden ve haritadan yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Karesi ve Osmanlı beyliklerinin eline Bizans topraklarını fethedip önemli birer güç hâline gelmek açısından benzer fırsatlar geçmiştir. Karesi Beyliği uzun bir dönem Bizans Devleti'yle Marmara Denizi'nin güneybatı kıyısındaki Kyzikos'tan (Bandırma-Erdek arası) Edremit Körfezi'ne dek uzanan bir sınırı paylaşması dolayısıyla Çanakkale Boğazı'nın Asya kıyısını denetimi altında tutuyordu. Karesi Türklerinin Çanakkale Boğazı'nda egemenlik kurduğu ve Trakya'ya ilk akınlarını başlattıkları dönemde Osmanlılar hâlâ Bitinya'nın iç kesimlerinde Bizanslılarla savaşıyorlar ve kıyıya nadiren ulaşabiliyorlardı. Bazı kuramlara göre Osmanlı Devleti'nin varlık nedenini cihat oluşturmaktaydı.

Karesioğulları haritası

Aynı durum Karesi Beyliği'ni Hristiyanlara karşı sürekli bir savaş yürütebilmek için başka Müslüman ülkelerden savaşçılar çağırarak gücünü arttırmaya itebilirdi. Bu da beyliği bir imparatorluğa dönüştürecek zenginlik ve saygınlığı sağlayabilirdi. Bunun yerine Karesi Beyliği Osmanlılara boyun eğen ilk beylik oldu ve topraklarının ismini korumakla birlikte ilk Osmanlı sancaklarından biri hâline geldi.

Erken dönem Türk vakayinamelerinde, muhtemelen eski bir metinden aktarılan öyküye göre Aclan adlı Karesi beyi ölünce oğullarından Dursun, daha önceden Osmanlı beyi Orhan'ın hizmetine girmiş; bir diğer oğlu babasının yerini almıştı. Dursun; kardeşinin Balıkesir, Edremit ve Bergama'dan oluşan topraklarını ilhak etmesi için Orhan'ı teşvik etti. Orhan bu ilhakı gerçekleştirdi. Fakat Dursun, sefer sırasında öldürüldü, kardeşi Osmanlılarca esir alındı. Bu olaylar 1334-1335'te gerçekleşti. Hanedanın bu olaylardan önce bölünmüş ve ailenin Marmara Denizi civarında hüküm süren kolunun bir üyesi olan Dursun'un Osmanlılara katılmış olması da pekâlâ mümkündür. Karesi'de Osmanlı yanlısı bir bölünmenin bulunduğuna ve ilk Osmanlı kahramanlarından ikisinin, Hacı İlbey'in ve Evrenos'un Karesi kökenli olduğuna kuşku yoktur. Deniz savaşında ustalaşan Karesi denizcileri, ilhakın hemen ardından Osmanlılar için hizmet vermeye başladılar. Bu denizcilerden bazıları, Karesi'de sıklıkla kullanılan ve Gelibolu Yarımadası'nda bir yer ismi olarak hâlâ varlığını koruyan "ece" unvanını taşıyorlardı.

Zachariadou, E. (2000). Karesi ve Osmanlı Beylikleri: İki Rakip Devlet. Osmanlı Beyliği 1300-1389, 243. (Düzenlenmiştir.)

1. Karesi ve Osmanlı beyliklerinin birbirlerine rakip hâline gelmeleri nasıl bir jeopolitik ortamın sonucudur?

2. Osmanlı Beyliği'nin Karesi topraklarına hâkim olmasını sağlayan temel sebep ne olabilir?

3. Karesi Beyliği'nin kendilerine bağlanması Osmanlı'ya hangi açıdan fayda sağlamış olabilir?

4. Birbirine denk durumdaki iki Anadolu beyliğinden Karesi'nin değil de Osmanlı'nın ön plana çıkma sebebini nasıl açıklayabilirsiniz?

5. Hacı İlbey ve Evrenos gibi Karesi beyleri hangi sebeple Osmanlı hizmetine geçmiş olabilirler?

6. Metinden yola çıkarak haritadaki yer adlarından hangilerinin Osmanlı ve Karesi etkisinin izlerini taşıdığını söyleyebilirsiniz?

Hazırlayan: *Selma MUSLU*

2. ÜNİTE > Beylikten Devlete Osmanlı Siyaseti (1302-1453)

Kazanım 10.2.6: Osmanlı Devleti ile Timur Devleti arasındaki mücadeleyi ve bu mücadelenin sonuçlarını değerlendirir.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Kavrama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**İMAJ**	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti ile Timur Devleti arasındaki mücadeleyi dönemin farklı kaynakları üzerinden değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Metinlerden ve görselden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

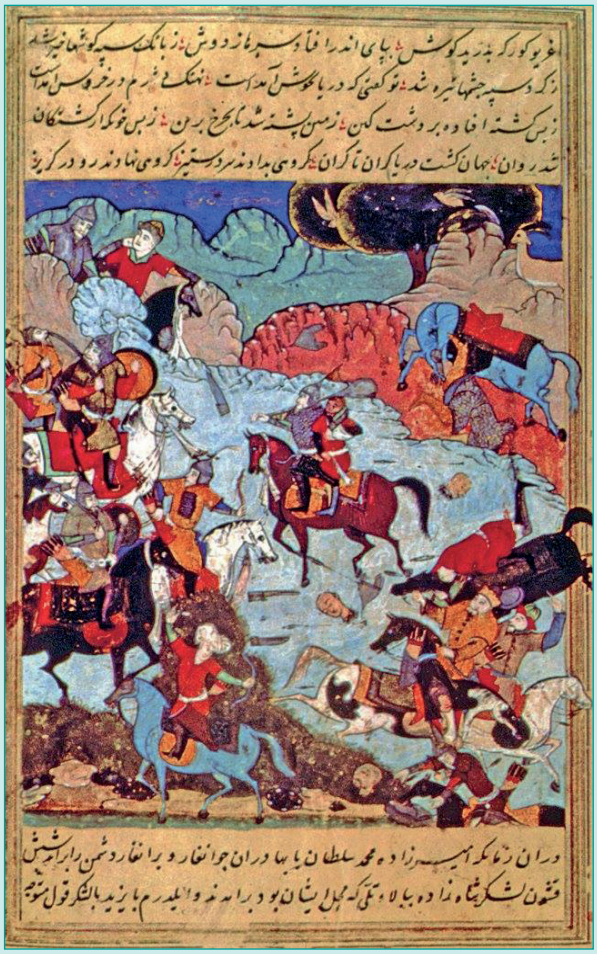

Görsel 1: I. Bayezid'in Ankara Savaşı'nda Timur'a esir düşmesini tasvir eden bir minyatür

"Dünya, iki hükümdarın sahip olacağı kadar değerli ve büyük değildir. Nasıl gökyüzünde bir Tanrı var ise yeryüzünde de bir tek Sultan olmalıdır."

Emir Timur

Anadolu'da Osmanlı İmajı

Ankara Savaşı'ndan önce Yıldırım Bayezid'in Anadolu beyliklerinin çoğunu ele geçirip topraklarını Osmanlı Devleti'ne katması, doğuda sınırlarını Fırat'a kadar genişletmesi eski Türk aristokrat ve bey sülalelerinin Osmanlı'yı bir düşman ve saldırgan olarak algılamalarına zemin yaratmıştı.

Devrin tarihî kaynakları Ankara Savaşı'nı anlatırken sadece hâkim sülalelerin ve yüksek tabaka temsilcilerinin Timur'un safına geçtiğini söylemiyor, sıradan askerlerin bile kendi beylerini destekleyip Osmanlı'ya karşı tavır gösterdiklerini yazıyor. Osmanlı tarihçisi Neşri, eserinde savaş başlarken önce Tatarlar Taherten Bey'i gördükte ki, "kendü begleri oğludur Taherten'e döndüler ve Germiyan oğlu leşkeri (askeri) dahi Germiyan oğlına döndi, her vilayetün leşkeri kendü beglerine döndüler ki, kaçub begler Timur'a gelmişlerdi." demektedir.

Mustafayef, Ş. (2014). Anadolu'da Osmanlı İmajı ve Ankara Savaşı. 1402 Ankara Savaşı Uluslararası Kongresi Bildiri Kitabı, s. 435-443. https://www.academia.edu/35623506/ (Düzenlenmiştir.)

Arap Kaynaklarına Göre Ankara Savaşı

Arap kaynakları Ankara Savaşı'nın sebebini Timur'un düşmanları olan Kara Yusuf ile Ahmed Celayir'in Anadolu'ya gelerek Bayezid'e sığınmaları, Timur'un Osmanlı sultanından bu kişilerin öldürülmelerini veya teslim edilmelerini istemesi ve Bayezid'in bu isteği reddederek onları koruması olarak göstermektedir. Tarihçi İbn Arabşah (öl. 1450) ise bu kaynaklarının aksine Timur'un sahip olduğu hâkimiyet anlayışının gereği olarak Anadolu üzerindeki emelleri için Kara Yusuf ve Ahmed Celayir'i bahane ettiğini açıkça ifade etmektedir. Bu iki hükümdar Bayezid'e sığınmamış olsalardı da Timur kesinlikle başka bir bahane ile Anadolu'ya girecekti. Memlük tarihçisi İbn Hacer'e göreyse Mısır Memluk Sultanı Berkuk, ülkesi ve kendisi için Bayezid'den gelebilecek bir tehlikeden endişe duymakta ve bu endişesini "Timur'dan korkmuyorum çünkü herkes Timur'a karşı bana yardım eder. Ama şu Osmanoğlu'ndan çok korkuyorum." şeklinde ifade ettiğini aktarır.

Yüksel, M.Ş. (2010). Dönemin Arap Kaynaklarına Göre Ankara Savaşı. Tarih İncelemeleri Dergisi, XXV, 1, s. 351-369. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/58752 (Düzenlenmiştir.)

Bizans Kaynaklarında Timur İmajı

Timur, Bizans kaynaklarında kötü bir şahsiyet ve zalim bir hükümdar olarak algılanmaktadır. Onun Anadolu seferi, Bayezid'in yenilmesi ve ölümü dışında bir yıkım ve yağmanın hikâyesi gibi görülmektedir. İstanbul'un kurtuluşunu sağlaması nedeniyle Bayezid'in hezimeti ve ölümü Bizans'ta sevinç ve coşkuyla karşılanır. Ama bu coşku ve sevinç içinde bile Timur kahraman yerine konulmaz ve onun için olumlu bir şey söylenmez. "Bayezid büyük bir güce ulaştığında şımarmasın diye Tanrı tarafından cezalandırılmıştır." yorumu yapılır.

Daş, M. (2005). Bizans Kaynaklarında Timur İmajı. Tarih İncelemeleri Dergisi, XX, 2, s. 43-48. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/58576 (Düzenlenmiştir.)

Timurlu Kaynaklarında Bayezid'in İmajı

Timurlu kaynaklarında Bayezid'in imajı pek olumlu değildir. Timur'un yanında bulunan Nizameddin Şâmî ve onun eserini esas alıp genişleten diğer tarihçiler, Yıldırım Bayezid'i boyun eğmesi gereken fakat bunu kabullenmeyip Timur'un karşısına çıkan, Batı'da gaza ile şöhret kazanmış ve bu sebeple mağrur bir hükümdar olarak tanıtmayı tercih ederler. Şâmî, Bayezid'i gururlu, kuvvet ve şevkiyle mağrur, haddini aşan biri olarak tanımlar. Şâmî ayrıca Timur'un Bayezid için şu şekilde düşündüğünü not eder: "Frenklere karşı gaza etmesi dolayısıyla incitmek istememektedir zira eğer ona karşı harekete geçerse Frenkler güçlenir, bu da Müslümanlar için kötü sonuçlar doğurur. Yıldırım'ın kusuru, can düşmanı olan Kara Yusuf'u himaye etmesi ve kendisine vermemesidir.".

Emecen, F. (2014). İhtirasın Gölgesinde Bir Sultan: Yıldırım Bayezid. Osmanlı Araştırmaları, XLIII, s. 67-92. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/112130 (Düzenlenmiştir.)

1. a) Emir Timur'un sözünden yola çıkarak Ankara Savaşı'nın temel sebebinin ne olduğunu söyleyebilirsiniz?

   a) _____

   b) Minyatürü incelediğinizde Ankara Savaşı'ndaki mücadele hakkında yorumunuz ne olur?

   b) _____

2. "XV. yüzyıl başında Anadolu'da Osmanlı çatısı altında Türk birliği bilinci henüz gelişmemiştir." yargısını metinden yararlanarak nasıl destekleyebilirsiniz?

   _____

   _____

3. Arap kaynaklarına göre Memlük sultanının Yıldırım Bayezid'i mi yoksa Timur'u mu daha büyük bir tehlike olarak gördüğünü gerekçelendirerek açıklayınız.

   _____

   _____

4. Bizans kaynaklarında Timur'un kendilerini Osmanlı'dan kurtaran bir kahraman yerine konulması ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?

   _____

   _____

5. Timurlu kaynaklarında Yıldırım Beyazid'in pek de olumlu sayılamayacak bir imajla verilme sebebinin ne olduğu düşünülebilir?

   _____

   _____

6. Osmanlı, Bizans, Arap ve Timurlu kaynaklarındaki hangi ifadeler, bu kaynakların kendi bakış açılarını yansıtmaktadır?

   _____

   _____

Hazırlayan: *Selma MUSLU*

2. ÜNİTE > Beylikten Devlete Osmanlı Siyaseti (1302-1453)

Kazanım 10.2.6: Osmanlı Devleti ile Timur Devleti arasındaki mücadeleyi ve bu mücadelenin sonuçlarını değerlendirir.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Kavrama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**FASILA-İ SALTANAT ***	20 dk.
Amacı	Fetret Dönemi ile ilgili edindiği bilgileri var olan bilgileri ile bütünleştirebilme.	Bireysel

Fasıla-i Saltanat*: Fetret Devri

Yönerge ***Metinlerden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Osmanlı şehzadeleri arasında geçen ve Fetret Devri olarak adlandırılan iç mücadele döneminde Anadolu'da önemli değişiklikler yaşanmıştır. 1402 yılına dek kurulmuş olan siyasi yapı bir taraftan ayakta kalma ve yönetimi ele geçirme mücadelesindeki şehzadeler tarafından verilen çeşitli ödünlerle zayıflarken diğer taraftan Osmanlıların bu zayıf durumundan faydalanmaya çalışan çeşitli unsurların güçlenmeye, kendi iktidarlarını kurmaya çalışmaları nedeniyle karmaşa içindedir. Osmanlı Devleti'nin bazı coğrafyalarında çıkan sosyoekonomik ve dinî tabanı olan iç karışıklıklar durumu daha da kötüleştirmiştir.

Osmanlıların Anadolu yönündeki genişlemeleri, Moğol güçleriyle Ankara'da 1402'de yapılan savaşla durdurulmuştur. Savaş esnasında Timur'un birliklerine karşı en sert savunmalardan biri, Osmanlı ordusunda bulunan Sırp kuvvetleri ve yeniçeriler tarafından verilmiştir. Bu durum Osmanlı Devleti'nin Rumeli'de oldukça etkili bir biçimde tutunduğunu göstermektedir. Nitekim Fetret yıllarında Anadolu'da pek çok karışıklık ve çatışma görülürken Rumeli toprakları bundan etkilenmemiştir.

http://www.izmeda.org/Upload_Files/FckFiles/file/Uluslurarasi_Borkluce_Mustafa_Sempozyumu_Bildiriler_Kitabi_web.pdf (Düzenlenmiştir.)

1. Ankara Savaşı sonrasında Osmanlı Devleti Anadolu'da büyük toprak kayıplarına uğrarken Rumeli'de benzer bir durumun yaşanmamasının temel sebebinin ne olduğunu söyleyebilirsiniz?

2. Fetret Dönemi'nde Osmanlı şehzadeleri arasında saltanat mücadelesi devam ederken ülkede görülen sosyoekonomik ve dinî tabanlı ayaklanmalara örnek olarak hangilerini verebilirsiniz?

28 Temmuz 1402'de gerçekleşen Ankara Savaşı, Osmanlı ordusunun ağır yenilgisiyle sonuçlanmış; Yıldırım Bayezid ve oğullarından Musa Çelebi ve Mustafa Çelebi esir düşmüş; diğer oğulları Süleyman, İsa ve Mehmet kaçmayı başarmıştır. Süleyman Çelebi Bursa'ya, İsa Çelebi Balıkesir taraflarına kaçmış; Mehmet ise Amasya'ya doğru hareket etmiştir. Timur, savaşın ardından torunu Muhammed Sultan önderliğindeki bir orduyu Bursa'nın yağmalanması için göndermiştir. Bursa'da bulunan Süleyman Çelebi, Timurlu ordusunun yaklaştığı haberi üzerine hazinedeki kıymetli eşyalardan en değerlilerini yanına almış ve Edirne'ye doğru hareket etmiştir. Timurluların eline düşen Alman esir J. Schiltberger'e göre Timurluların Bursa'da Osmanlı hazinesinden aldığı altın ve gümüş bin deve yükü kadardır. Bayezid'in hazinesi katır ve develere yüklenerek Kütahya'ya doğru yola çıktıktan sonra kentin askerlerce yağmalanmasına izin verilmiştir. Osmanlı tarihleri, mevcudu otuz bini bulan Timurlu ordusunun kente büyük zarar verdiğini bildirmektedir.

Bursa Bey Sarayı gravürü

Timur, Bayezid'in ölümünün ardından Musa Çelebi'ye hilat, kemer, kılıç, değerli taşlarla süslü bir sadak, bir deve yükü altın ve otuz at hediye ederek babasının cenazesini Bursa'ya götürmek üzere serbest bırakmıştır. Bursa Sarayı'nın yağmalanması sonucu elde edilen ganimet de Timur'un payitahtı Semerkand'a götürülmüştür. Timur'un yanında bulunan Kastilya Elçisi Clavijo, 1405 yılında Uluğ Bey'in (Timur'un torunu) düğününde Bursa'dan getirilmiş ganimetlerin sergilendiğinden söz etmektedir. Söz konusu düğünde Çin, Hindistan, İran, Bağdat ve Suriye'den gelen elçiler, aralarında Clavijo'nun da yer aldığı Frenkler ve Semerkand halkı hazır bulunmuştur.

https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/969678 (Düzenlenmiştir.)

3. Yıldırım Bayezid ile ilgili şemada noktalı alanlara sizce hangi bilgilerin gelmesi uygun olur?

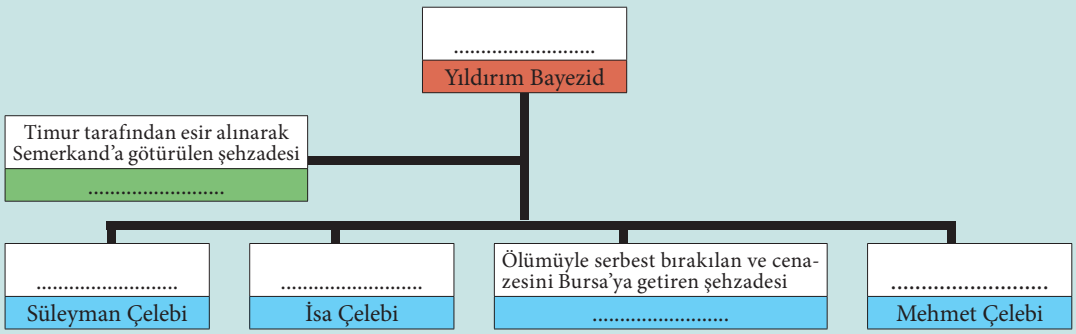

A. Önce Bursa sonra Edirne'ye geçerek hükümdarlığını ilan eden şehzadesi.
B. 28 Temmuz 1402 tarihinde uğradığı büyük yenilgi.
C. Fetret Devri'ni sona erdiren şehzadesi.
D. Balıkesir taraflarına kaçan, oğulları arasında yaşanan mücadeleyi ilk kaybeden şehzadesi.

4. Torunu Uluğ Bey'in düğününde Timur'un Bursa Sarayı'nın yağmalanması sonucu elde edilen ganimetleri sergilemesindeki amacın ne olduğunu söyleyebilirsiniz?

5. Bursa Sarayı'nın yağmalanması tarih bilimi açısından ne tür bir olumsuzluğa yol açmış olabilir?

Hazırlayan: *Selma MUSLU*

3. ÜNİTE > **Devletleşme Sürecinde Savaşçılar ve Askerler**

Kazanım 10.3.1: Kuruluş Dönemi'nde Osmanlı askerî gücünün farklı muharip unsurlardan meydana geldiğini kavrar.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Kavrama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**OSMANLI'NIN İLK SAVAŞÇILARI**	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin kuruluş sürecindeki askerî gücünü kavrayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metni okuyunuz. Soruları, metni göz önünde bulundurarak cevaplayınız.***

İlk Kuvvetler

Kuruluş yıllarında Osmanlı Beyliği'nin düzenli askerî birlikleri yoktu. Gerektiğinde, gazilerden oluşan ve tamamı atlı olan aşiret kuvvetlerinin dellallar vasıtasıyla bir yerde toplanması sağlanır ve sefere çıkılırdı. Savaş bitince bu kuvvetler dağılır, herkes işinin başına dönerdi. İlk fetihleri yapanlar bu uç kuvvetleridir. Uç Beyliği devrinde Gaziyân-ı Rum, Ahiyân-ı Rum ve Abdalân-ı Rum adları altında teşkilatlanmış bâtınî zümrelerden istifade edilmiş, fethedilen yerlerin Türkleşmesinde bu zümrelerin büyük rolü olmuştur. Uç gazileri düz araziyi süratle işgal ederler, köylere hâkim olurlar, kaleler etrafına küçük kuleler inşa ederek uzun süren ablukalarla buraları teslim alırlardı. Bursa, İznik ve İzmit bu şekilde alınmış; sadece Bursa'nın fethi 10 yıl sürmüştür. Yapılan fetihlerle, daimî ordunun eksikliği ve bunun mahzurları anlaşılmış, düzenli askere olan ihtiyaç gittikçe kendini daha çok hissettirmiştir. Çünkü bu geçici kuvvetler hem vaktinde savaşa gelemiyor hem de uzun muhasaralara dayanamıyorlardı. İlk düzenli birlikler Orhan Gazi zamanında, Bursa'nın fethinden sonra kuruldu. Bursa Kadısı

Çandarlı Kara Halil'in teklifiyle yaya ve müsellem (atlı) askerî birlikleri teşkil edildi. Yayalar 10'ar ve 100'er kişilik manga ve bölüklere ayrıldı; her 10 kişinin kumandanına onbaşı, 100 kişininkine yüzbaşı, hepsinin kumandanına ise binbaşı denildi.

Prof. Dr. Abdülkadir Özcan, Osmanlı Devleti'nin Askerî Yapısı (Metin düzenlenerek alınmıştır.)

1. Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarındaki askerî yapısı hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2. Ertuğrul Gazi ve Osman Bey döneminde düzenli birlikleri bulunmayan Osmanlı Devleti'nin Orhan Bey döneminde düzenli ordu kurma ihtiyacının ortaya çıkmasının sebepleri sizce nelerdir?

3. "Mete Han'ın kurduğu askerî teşkilatlanma, Osmanlı döneminde de örnek alınmıştır." yargısını metinde geçen hangi bilgiyle destekleyebilirsiniz

4. Osmanlı Devleti'ni göz önünde bulundurarak bir devletin büyümesi ve güçlenmesinde askerî gücünün önemi hakkında neler söyleyebilirsiniz.

5. İlk Türk devletlerinden itibaren var olan ordu millet anlayışı ile Osmanlı Devleti'nin kuruluş sürecindeki asker toplama yöntemini kıyasladığınızda nasıl çıkarımda bulunabilirsiniz?

Hazırlayan: *Gül KOÇ*

3. ÜNİTE > Devletleşme Sürecinde Savaşçılar ve Askerler

Kazanım 10.3.1: Kuruluş Dönemi'nde Osmanlı askerî gücünün farklı muharip unsurlardan meydana geldiğini kavrar.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Kavrama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**ALPLER VE GAZİLER**	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin kuruluş sürecinde alpler ve gazilerin rolünü kavrayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metni okuyunuz. Soruları, metni göz önünde bulundurarak cevaplayınız.***

Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunda Hizmeti Geçen Alpler ve Gaziler

Eski kaynaklarda Ertuğrul ve Osman Gazi'nin silah arkadaşlarından Akçakoca, Abdurrahman Gazi, Hasan Alp, Konur Alp, Turgut Alp, Aykut Alp, Gündüz Alp, Saltuk Alp, Köse Mihal, Samsa Çavuş ve Kara Ali'nin adı sık sık fetihlerde geçmektedir. Bunlar bazen bir ve beraber olarak meydan savaşlarına veya büyük bir hisarın zaptına katılıyorlar bazen her biri bir kalenin muhasarasına gidiyor bazen de bir şehrin idare ve imarında bulunuyorlardı. En önemlisi gerek harp gerekse sulh esnasında yapılacak her işten evvel mutlaka ulema mensuplarının da katıldığı bir istişare meclisi tertip ediyorlar ve kararlarını ondan sonra veriyorlardı. Dolayısıyla sanki geleceğin üç kıtasına yayılacak, dünya siyasetine asırlarca yön verecek bir ulu devletin temellerini sabırla, gayret ve feragatle, aşk ve arzuyla, muhabbet ve sadakatle atıyorlardı. Aslında aralarındaki ilişkiler gözden geçirildiğinde, Selçukluların son iki asrında ve Beylikler Türkiyesi'nde görülen ayrılıklar, sen-ben davaları, menfaat kaygıları sanki bu uç bölgesine hiç uğramamıştı. Herkes eski tabirle baş ve buğ bildikleri Ertuğrul Gazi ile çocuklarına candan ve gönülden bağlı olup her emrine ölesiye bağlı idiler. Bu itibarla Osmanlı Devleti'nin sağlam ve köklü temellere oturmasında Osmanlı soyu ve ulema sınıfı kadar bu gazi alperenlerin de olağanüstü katkıları olduğu inkâr edilemez bir gerçektir.

Turgut Alp

Osman Gazi Bilecik'in fethi ile meşgul olurken onu İnegöl'ü zapt etmek üzere görevlendirmişti. Turgut Alp süratle gelerek şehri kuşattı. Az sonra Bilecik ve Yarhisar'ı zapt eden Osman Gazi de gelerek kuşatmaya katıldı. Osman Gazi'nin de katılmasıyla daha da gayrete gelen gaziler, kısa sürede İnegöl'ü zapt ettiler.

Osman Gazi, İnegöl'ün idaresini Turgut Alp'e verdi. Bundan dolayı İnegöl yöresi "Turgut ili" şeklinde anıldı. Uzun bir süre İnegöl'ün idaresinde bulunan Turgut Alp'in zaman zaman gaza hareketlerine de katıldığı anlaşılmaktadır.

Konur Alp

Konur Alp'in ismi ilk kez Orhan Gazi ile birlikte katıldığı Akyazı ve Kocaeli üzerine düzenlenen seferde geçer. Bu seferde Kara Çepiş ve Alp/Ebe suyu hisarları alındı. Kendisine Kara Çepiş hisarı verilen Konur Alp, Akyazı cihetine akınlarla görevlendirildi. Akyazı'da Tuzpazarı'nı zapt ettikten sonra Uzuncabel'de düşmanlarla iki gün kanlı çarpışmalar yaptı. Bursa'nın alındığı sırada Konur Alp de Akyazı, Konurapa/Konrapa (Düzce), Bolu ve Mudurnu'yu Türklerin idaresine katıyordu. Orhan Gazi, Bursa fethedildikten sonra Konur Alp, Akçakoca ve Gazi Abdurrahman gibi tecrübeli beylerini İstanbul yolu üzerindeki kalelerin fethiyle görevlendirdi. Bu komutanlar kısa sürede ve kolaylıkla Kandıra, Samandıra ve Aydos gibi müstahkem mevkileri zapt ettiler

Abdurrahman Gazi

Osman Gazi, 1317'den itibaren yönetimden çekildikten sonra Abdurrahman Gazi'yi akıncı kollarından birinin başına getirdi. Orhan Gazi ile birlikte önce Kara Çepiş ve Alb/Ebe suyu hisarlarını, ardından da Köprühisar'ı zapt ettiler. Daha sonra İznik'in fethini kolaylaştırmak üzere müstahkem Kara Tekin Hisarı üzerine varıp aldılar.

Orhan Gazi bu fetihlerden sonra Samsa Çavuş'u İznik'in kuşatmasıyla, Abdurrahman Gazi'yi ise Bizans'tan gelebilecek yardımları ve tehlikeleri önlemekle vazifelendirdi. Böylece Bursa'nın fethine kadar uç beyi olarak hizmet gördü. Bursa'nın fethinde bulundu.

Ahmet Şimşirgil, Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunda Hizmeti Geçen Alpler ve Gaziler. (Metin düzenlenerek alınmıştır.)

1. Kuruluş sürecinde düzenli akerî birlikleri olmayan Osmanlı Devleti'nin buna rağmen Bizans'a karşı başarılı fetihlerde bulunmasının sebepleri sizce neler olabilir?

2. Alperenlerin Osmanlı Devleti'nin kuruluş sürecindeki hizmetleri hakkında neler söylenebilir?

3. Osmanlı'lar Konur Alp, Turgut Alp ve Abdurrahman Gazi'nin desteği ile nereleri fethetmiştir?

4. Metni incelediğinizde alperenlerin sahip olduğu özellikler hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Hazırlayan: *Gül KOÇ*

Etkinlik İsmi	TIMAR SİSTEMİ VE OSMANLI DEVLETİ	20 dk.
Amacı	Osmanlı açısından tımar siteminin önemini açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metinleri okuyunuz. Soruları, bu metinleri göz önünde bulundurarak cevaplayınız.***

Tımar Sistemi

Tımar, devlet görevlilerine hizmetleri karşılığında, belli bir bölgenin vergi toplama yetkisinin devredilmesi anlamına gelmektedir. Tımar yoluyla kâtipler, dinî görevliler, kadılar vs. gibi sivil görevlilere maaşları karşılığında gelir tahsisleri yapılmasına rağmen, genel uygulamada tımar sistemin asıl amacının seferler için asker beslemek olduğu söylenebilir.

Tımar sisteminde tarım arazisi devlete aitti. Toprağı işleyen köylüler kiracı konumundaydı. Köylü toprağın sadece tasarruf hakkına sahipti, toprağı satamaz veya bir başkasına devredemezdi. Tımarı elinde tutan sipahinin toprak üzerinde kanunlarla tespit edilmiş bazı denetim hakları vardı. Devlet ona toprak üzerindeki denetim haklarını, gelirini güvenceye alabilmesi için vermişti. Sipahi; devletin toprak yasalarını uygular, boş toprakları sözleşmeyle ve peşin ödenen bir kira, "tapu resmi" karşılığında talep eden köylünün tasarrufu altına verirdi. Köylü ise sürekli işlemek ve zorunlu vergileri ödemeyi üstlenirdi. Toprağı üç yıl boyunca bir neden olmaksızın boş bırakırsa, sipahi toprağı bir başkasına verebilirdi. Her sancağın kanunnamesi, köylünün vermesi gereken vergi ve hizmetleri tek tek belirlenmişti. Sipahi bunlara yenilerini ekleyemezdi. Kurallara aykırı hareket eden sipahi, tımarını yitirebilirdi.

Cahit Aydemir, Sema Yılmaz Genç, Ortaçağın Sosyoekonomik Düzeni: Feodalizm. (Metin düzenlenerek alınmıştır.)

Ortaçağın Sosyoekonomik Düzeni: Feodalizm

Feodalizm, sözcük anlamıyla toprağa dayalı düzen anlamına gelir. Tarihsel anlayışla feodalizm; Orta Çağ'a karşılık gelen siyasal, ekonomik ve sosyal düzenin adıdır. En geniş tanımıyla Feodalite, toprağın ve toprak üzerindeki egemenliğin parçalandığı üretim ve yönetim sistemidir. Feodalizmin siyasal yönünde güçlü merkezî otorite görülmez. Devletlerin birliği yoktur. Çünkü ülke değişik siyasal birimlere ayrılmıştır. Böylesi bir rejimde siyasal birimler arasında birliğin sağlanması oldukça zordur, dolayısıyla merkezi otorite zayıftır. Feodalizmin ekonomik yönü tarım etkinliğine ve en önemli mülkiyet olan toprağa dayanır. Dolayısıyla tarım da en önemli faaliyettir. Feodalizmin sosyal yönünü, toprağı işleyen serf ile toprak sahibi senyör arasındaki ilişki tayin eder. Senyör koruyandır. Serf korunandır. Toprağın işleyeni ile sahibi arasındaki bu ilişki yönetilen, yöneten ilişkisidir. Bu eşitsizlik demektir. Sınıflı bir toplum yapısında sömürülen-sömüren ilişkisinin olduğunu göstermektedir.

Cahit Aydemir, Sema Yılmaz Genç, Ortaçağın Sosyoekonomik Düzeni: Feodalizm. (Metin düzenlenerek alınmıştır.)

1. Tımar sisteminin Osmanlı Devleti'ne sağladığı ekonomik ve askerî faydalar sizce nelerdir? Değerlendiriniz.

2. Aşağıdaki görselleri incelediğinizde feodal düzende yaşayan köylü (serf) ile tımar sisteminde yaşayan köylünün durumu hakkında neler söyleyebilirsiniz?

3. Avrupa'daki feodalite sistemi ile Osmanlı Devleti'ndeki tımar sisteminin aynı olduğu görüşünü savunan bir kişiyle aynı fikri paylaşmadığınızı hangi kanıtlarla açıklardınız?

4. Tarih derslerinizden öğrendiğiniz bilgileri hatırlayarak Osmanlı Devleti'nde uygulanan tımar sistemi ile daha önceki dönemlerde hüküm sürmüş Türk-İslam devletlerindeki hangi uygulamaların benzerlik gösterdiğini söyleyebilirsiniz? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Gül KOÇ*

3. ÜNİTE > Devletleşme Sürecinde Savaşçılar ve Askerler

Kazanım 10.3.2: Tımar sisteminin özelliklerini siyasi, sosyal ve ekonomik açılardan değerlendirir.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Kavrama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**TIMAR SİSTEMİ**	20 dk.
Amacı	Tımar sisteminin özelliklerini ve Osmanlı Devleti'ne etkilerini değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metni okuyunuz. Soruları bu metni göz önünde bulundurarak cevaplayınız.***

TIMAR SİSTEMİ

Tımar, Selçuklu ikta sisteminin bir devamıdır. Bunun esası, miri yani devlet mülkiyeti altındaki toprakların yine birer devlet memuru olan ve maaşlarını tımarlarının gelirlerinden bizzat alan sipahilerin gözetiminde, kullanım hakkına sahip köylüler tarafından işletilmesidir. Osmanlı ekonomisi temelde ziraî bir ekonomidir. Tımar sistemi ise ziraî ekonominin dolayısıyla Osmanlı ekonomisinin esasıdır.

Bu sistem, teknolojik bir gelişme olmamasına rağmen, ülkedeki yüksek ziraî üretim için gerekli ortamı sağlamıştır. Özellikle güvenlik ve ürüne sahip olma faktörleri, yüksek üretim için gerekli şartları hazırlamıştır.

KİM İŞLETİR?

Tımar topraklarını işlemek hak ve görevine sahip olan reayanın idaresi, işletmeye nezaret ve vergilerin tahsili sahib-i arz kabul edilen dirlik sahiplerine bırakılmıştı. Bu yetkinin ve sistemin denetlenmesi görevi kadılara aitti. Böylece özellikle çoğu sipahi olan dirlik sahiplerinin toprak ve reaya üzerindeki yetkileri hukuk çerçevesinde idi

NASIL BİR DÜZEN OLUŞTURUR?

Dirlik sahipleri topraklarıyla orantılı miktarda asker (cebelü) ve "kapı halkı" beslemek zorundaydılar. Tımar topraklarının devlet mülkü olmasından dolayı, mirasa tabi olması, satılması, vakfedilmesi ve bağışlanması söz konusu değildi. Bu hem sipahi hem de köylü için geçerlidir. Ancak toprak sipahinin ve köylünün elinden keyfî olarak alınamazdı. Sistem içerisinde sipahilerin merkezî otoritenin aleyhine olarak toprak ve mevki kazanmamaları ve ayrı bir toprak aristokrasisi oluşturmamaları için bütün tedbirler alınmıştır. Sipahinin geçimini sağlayacak genişlikte olan tımar toprağı ancak terfi ile büyüyebilir. Fakat alabildiğine genişlemesi mümkün değildir.

İŞLEMESİNİ ÖNLEYENLERE KARŞI NE YAPILIR?

Toprağını bırakıp başka bir iş tutan köylünün sipahiye çiftbozan resmi adı altında bir senelik mahsulün karşılığını ödemesi gerekmektedir. Yine bu tür köylülerin aradan on yıl geçmemişse topraklarının başına getirilmeleri veya bulundukları yerlerde avarız hanesine kaydedilmeleri gerekiyordu. Yine toprağını üç yıl üst üste boş bırakan köylünün elinden bu toprak mahkeme kararıyla alınır ve bir başkasına verilirdi. Yine köylü toprağını bir başkasına devretmek isterse sipahi devletin temsilcisi olarak yeni durumu onaylar ve toprağın yeni sahibine tapusunu verirdi. Kanunnameler, sipahi ile köylülerin hak ve vazifelerini tespit etmiş ve aralarındaki ilişkiler sık sık yapılan teftişlerle denetim altında tutulmuştur. Köylünün sipahiden gelebilecek bir haksız muamele karşısında direnme hatta kuvvetle karşı koyma hakkı meşru addedilmiştir. Yine sipahiyle anlaşmazlık hâlinde köylünün mahkemeyi reddetme hakkı vardı. Reayanın toprağında güvenlik içerisinde çalışması esastı.

Ahmet Tabakoğlu, Klasik Dönemde Osmanlı Ekonomisi.
(Düzenlenerek alınmıştır.)

1. Sokullu Mehmed Paşa ve Mimar Sinan'ın hayat hikâyelerini incelediğinizde devşirme sisteminin işleyişi hakkında hangi çıkarımlarda bulunabilirsiniz.

2. Fatih Sultan Mehmed döneminden itibaren üst düzey devlet yönetiminde yer alan görevliler daha çok devşirmelerden seçilmeye başlanmıştır. Bu uygulama ile ulaşılmak istenen amaçlar hakkında neler söyleyebilirsiniz?

3. Osmanlı Devleti sizce neden devşirme sistemini uygulama ihtiyacı duymuştur?

4. Mimar Sinan yaşamı boyunca cami, köprü, medrese, hamam, külliye gibi sayısız eserler yapmıştır. Mimar Sinan'ın bu eserleri ortaya koymasını sağlayan bilgi ve birikime ulaşmasında onun devşirme sisteminde yetişmiş biri olmasının sizce nasıl bir katkısı olmuştur?

5. O dönemlerde yaşayan biri olsaydınız Sokolovik ve Yeşilce Mehmed Bey'in yaklaşımlarını nasıl yorumlardınız?

Hazırlayan: *Gül KOÇ*

3. ÜNİTE > **Devletleşme Sürecinde Savaşçılar ve Askerler**

Kazanım 10.3.3: Yeniçeri Ocağının ve devşirme sisteminin Osmanlı devletleşme sürecine etkisini analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**OSMANLININ ASKERÎ GÜCÜ**	20 dk.
Amacı	Devletleşme sürecinde Osmanlı ordusunun gücünü açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metinleri okuyunuz. Soruları bu metinleri göz önünde bulundurarak cevaplayınız.***

YENİÇERİ OCAĞI

Yeniçeriler, padişahın maiyetindeki kuvvetlerden yaya askerleridir. Yeniçeri Ocağı 1363'te teşkil edilmiştir. Balkanlardaki gelişmeler, elde daimi bir yaya kuvvetinin bulunmasını icap ettirmiş ve Acemi Ocağı ile bunun temeli atılmıştır. Hıristiyan esirleriyle devşirmeler Acemi Ocağında yetiştirildikten sonra iki akçe gündelikle buraya alınırlar, kabiliyet ve kıdemlerine göre bu gündelik artardı. Kapıkulu Ocaklarının en itibarlısı olan yeniçeri askerleri, muharebe zamanında hükümdarın bulunduğu merkez kolda bulunurdu; muharebe esnasında hükümdar bunların arkasında ve ortasında at üzerinde dururdu. Yeniçeriler, sefere gidişlerde ve konaklarda padişahın etrafında bulunup onu korurdu.

Yeniçeri Ocağının en büyük kumandanı yeniçeri ağası olup bundan sonra sekbanbaşı gelirdi. Yeniçeriler maaşlarını üç ayda bir alırlardı; her orta veya bölüğe ait olarak meşin keseler içinde hazırlanan maaşın salı günü verilmesi kanundu. Padişahların cülus denilen hükümdarlık tahtına oturuşlarında Kapıkulu Ocaklarına cülus bahşişi ismiyle bir ikramiye verildiği gibi hükümdarın ilk seferinde de yine bunlara sefer bahşişi denilen bir para verilmesi kanundu. Yeniçeri ağası, mutlak surette padişahla beraber sefere giderdi. Muharebe zamanında ordunun merkez cephesinde bulunan yeniçerilerin önlerinde topçular ve onların önlerinde de azab denilen hafif yaya askerleri bulunurdu.

İ. Hakkı Uzunçarşılı, Büyük Osmanlı Tarihi. (Metin düzenlenerek alınmıştır)

Osmanlı Orduları Sefere Nasıl Çıkarlardı?

Osmanlı ordusunu meydana getiren askerler ülkenin değişik yerlerinde bulunurdu. Merkezde sadece yeniçeriler ile diğer kapıkulu askerlerinin bir kısmı vardı. Osmanlı ordusunun çoğunluğunu oluşturan tımarlı sipahiler, tımar olarak gelirini aldıkları topraklarda yaşarlardı. Bu yüzden tımarlı sipahilerin alaybeyleri ve çeribaşılarına emir gönderilerek sefere çıkılacağı için hazırlıklarını yapmaları emredilirdi. Sefere çıkmadan da orduya katılmaları için fermanlar gönderilirdi. Taşrada bulunan askerler, sefer güzergâhı boyunca Osmanlı ordusuna katılırlardı. Orduya gelen askerlerin tam teçhizatlı olmaları gerekliydi. Atları, silahları, zırhları eksiksiz olmalıydı. Yavuz Sultan Selim zamanında orduya katılması emredilen tımarlı sipahilere hitaben gönderilen bir fermanda "Tolgası eksik olanın kafasının, kolçağı eksik olanın kolunun kesileceği" belirtilmişti. Osmanlı ordusu ana hatlarıyla iki sınıftan oluşurdu. Muharip sınıf; yeniçeriler, sipahiler, tımarlı sipahiler, topçular, silahların bakım ve tamirini yapan cebeciler, at ve diğer atların bakımını yapan seyisler vs. Geri hizmet kıtaları, yani destek kıtaları; bu yardımcı sınıf orduda resmî yazışmaları yapan ve askerlerin çeşitli kayıtlarını tutan kâtip ve hacegân adı verilen bürokratlar, su taşıyan sakalar, aydınlanmayı sağlayan meşaleciler, yollardan geçişi sağlayan köprücü ve kaldırımcılar, mimarlar, sağlık hizmetleri veren cerrah ve tabipler, çadırcılar, ordunun bayraklarına bakan görevliler.

Erhan Afyoncu, Sorularla Osmanlı İmparatorluğu. (Metin düzenlenerek alınmıştır.)

1. Yukarıdaki metinlerden yola çıkarak Osmanlı ordusunda hangi askerî birimlerin yer aldığını tespit ediniz.

2. Yeniçeriler ile tımarlı sipahilerin farklı özelliklerini aşağıdaki şemada gösteriniz

YENİÇERİLER **TIMARLI SİPAHİLER**

3. Yeniçeri Ocağının asker ihtiyacı nasıl karşılanmıştır? Açıklayınız

4. *"II. Bayezid ve Yavuz Sultan Selim, kardeşleriyle yaptıkları taht mücadelesinde yeniçerilerin desteğini alarak hükümdar olmuşlardır."*

Bu bilgiden yola çıkarak yeniçerilerin Osmanlı sistemindeki yeri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

5. Aşağıda verilen haritaların arasındaki zaman dilimini karşılaştırdığınızda Osmanlı Devleti'nin askerî gücü hakkında hangi çıkarımlarda bulunabilirsiniz?

Harita1: 14.yüzyılda Osmanlı Devleti

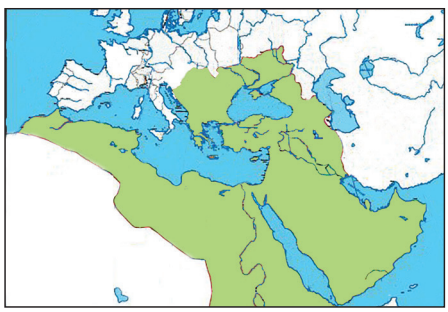

Harita 2: 16.yüzyılda Osmanlı Devleti

Hazırlayan: *Gül KOÇ*

4. ÜNİTE > Beylikten Devlete Osmanlı Medeniyeti

Kazanım 10.4.1: Sûfilerin ve âlimlerin öğretilerinin Anadolu'nun İslamlaşmasına etkisini kavrar.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Kavrama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**SÛFÎLER VE ÂLİMLER**	20 dk.
Amacı	Anadolu'nun İslamlaşma sürecinde sûfilerin ve âlimlerin rolünü kavrayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metinleri göz önünde bulundurarak soruları cevaplayınız.***

Görsel 1

Gel, gel, ne olursan ol yine gel,
İster kâfir, ister mecusi,
İster puta tapan ol yine gel,
Bizim dergâhımız, ümitsizlik dergâhı değildir,
Yüz kere tövbeni bozmuş olsan da yine gel…

Ya olduğun gibi görün, ya göründüğün gibi ol…
Ben yaşadıkça Kur'an'ın hizmetkârıyım
Ben Hz. Muhammed'in ayağının tozuyum
Biri benden bundan başkasını naklederse
Ondan da bizarım, o sözden de bizarım, şikâyetçiyim...

Mevlânâ Celâleddîn Rûmî

(Metinler düzenlenerek alınmıştır.)

Bir olalım, iri olalım, diri olalım.
Oturduğun yeri pak et, kazandığın lokmayı hak et.
İncinsen de incitme.
Her ne ararsan kendinde ara.
Eline, diline, beline sahip ol.
Ayağa kalkarsan hizmet amacıyla kalk,
Eğer konuşacaksan hikmet ile konuş, oturacağın zaman saygı ile otur.

Hacı Bektâş-ı Veli

(Metinler düzenlenerek alınmıştır.)

Görsel 2

Görsel 3

Gelin tanış olalım,
İşin kolayını tutalım.
Sevelim, sevilelim,
Dünya kimseye kalmaz.

Yetmiş iki millete bir göz ile bakmayan
Şer'in evliyasıysa hakikatte asidir.

Ben gelmedim dava için,
Benim işim sevi için.
Dostun evi gönüllerdir,
Gönüller yapmağa geldim.

Yunus Emre

(Metinler düzenlenerek alınmıştır.)

Nerde görsen gönlü kırık, merhem ol sen,
Öyle mazlum yolda kalsa, yoldaşı ol sen,
Mahşer günü dergâhına yakın ol sen,
Ben, benlik güden kişilerden kaçtım işte.

Yûnus gibi deniz içinde balık olsam,
Yûsuf gibi kuyu içinde gece-gündüz olsam,
Yâkûb gibi Yûsuf için ağlayıp inlesem,
Bu iş ile yâ Rab, seni bulur muyum?

Hoca Ahmet Yesevi

(Metinler düzenlenerek alınmıştır.)

Görsel 4

1. İslam dininin Anadolu coğrafyasında yayılmasında sizce âlimlerin ve sûfîlerin nasıl bir rolü olmuştur? Okuduğunuz metinlerden yola çıkarak görüşlerinizi yazınız.

2. Anadolu'nun İslamlaşmasında etkileri olan düşünürlerin aynı zamanda toplumsal yaşamın kurallarını belirlemek konusunda etkileri olduğunu düşünüyor musunuz? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

3. Okuduğunuz metinlerde konu edilen ve tüm insanlığın sahip olması gerektiğine inandığınız ortak değerler nelerdir? Türk mutasavvıflarının bu değerleri eserlerinde konu etmelerinin nedenleri sizce ne olabilir?

4. Eserlerinden örnekler okuduğunuz Türk mutasavvıflarını "çağını aşan şahsiyetler" olarak tanımlar mıydınız? Görüşlerinizi gerekçeleriyle yazınız.

5. Anadolu'nun İslamlaşma sürecinde yaşayan bir düşünür olsaydınız İslamiyet'i tanıtmak ve yaymak için eserlerinizde hangi değerleri konu edinirdiniz? Gerekçeleriyle yazınız.

Hazırlayan: *Gül KOÇ*

4. ÜNİTE > Beylikten Devlete Osmanlı Medeniyeti

Kazanım 10.4.1: Sûfilerin ve âlimlerin öğretilerinin Anadolu'nun İslamlaşmasına etkisini kavrar.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Kavrama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**AHİLİK VE İSLAMİYET**	20 dk.
Amacı	Anadolu'nun İslamlaşma sürecinde Ahilik teşkilatı ve Ahi Evran'ın önemini kavrayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metni okuyunuz. Soruları, bu metni göz önünde bulundurarak cevaplayınız.***

Anadolu'nun İslamlaşmasında Ahilik ve Ahi Evran

AHİ EVRAN KİMDİR?

Ahi Evran, hem medrese eğitimi görmüş iyi bir âlim, hem de kendisini çok yönlü yetiştirmiş iyi bir teşkilatçıdır. O da şeyhi Ahmed Yesevî gibi tasavvuf anlayışını ön plana çıkararak halkın içinde yaşamış, toplumun o gün için karşı karşıya kaldığı sorunlara çözüm bulmak için çaba harcamış ve ihtiyaç duyulan alanlarda, bizzat topluma öncülük ederek bu görevini yerine getirmeye çalışmıştır.

Ahi Evran, Menahic'i-Seyfî adlı eseri ile Anadolu'da aynı zamanda ilmihal yazma geleneğinin başlatıcısı olarak da kabul edilir. Ahi Evran'ın ilmihal yazmadaki gayesi hem Müslümanlara temel dinî bilgileri öğretmek hem de diğer din mensuplarına İslam hakkında özlü biçimde dinî malumat vermek olarak da kabul edilebilir. Neticede onun bu çabası bile Anadolu'nun İslamlaşmasında hem ilmiyle hem de eserleriyle önemli katkılar sağladığını ortaya koyması açısından önemlidir.

AHİLİK NEDİR?

Hem sosyal hem de kültürel yapılara ait bir terim olarak Ahilik birbirini seven, birbirine saygı duyan, yardım eden, fakiri gözeten, yoksulu barındıran, çalışmayı bir ibadet sayan, din ve ahlak kurallarına sıkı sıkıya bağlı esnaf ve sanatkârların bir araya gelerek kurduğu iş teşkilatı anlamına da gelir.

Ahilik, genelde bir meslek kuruluşu olarak anılsa da aslında temelinde güçlü bir ahlak anlayışı vardır. Çünkü Ahilik biraz da Fütüvvet teşkilatının Anadolu'daki yansıması olarak da kabul edilir. Bu yüzden Ahiler, Fütüvvet teşkilatının öğretilerden kaynaklı inanç, ibadet ve ahlak ile ilgili kurallarını meslek yaşamı alanında da uygulamışlardır. Dolayısıyla Ahilere göre meslekte esas olan doğruluktur. Zira doğruluk prensibine riayet edilerek yapılmayan işlerde hayır ve bereket olmaz. Bu anlayışın bir sonucu olarak Anadolu'daki İslamlaşma sürecinin belki de en zor döneminde ortaya çıkan Ahilik, coğrafyanın o günkü şartlarını da göz önünde bulundurarak evvela İslam'daki fütüvvet anlayışını, Müslüman Türk halkının sahip olduğu ahlaksal ve töresel değerler ile bütünleştirmiştir.

Mehmet Şirin Ayiş, Anadolu'nun İslamlaşmasında Ahi Evren ve Ahiliğin Rol Modelliği. (Metin düzenlenerek alınmıştır.)

1. Ahilik teşkilatının özellikleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2. Ahiliğin ve Ahi Evran'ın Anadolu'da İslamiyet'in yayılması konusunda etkileri sizce nelerdir?

3. Ahiliğin öğretileri ve ahlaki değerlerinin günümüze yansımaları nelerdir? Örnekler vererek açıklayınız.

4. Ahi Evran'ın doğumun 850. yıl dönümü, UNESCO 2020-2021 Anma ve Kutlama Yıl Dönümleri programına alınarak tüm dünyada etkinliklerle anılacaktır. Bu etkinlikler hakkında bir gazete haberi hazırlayacak olsaydınız haberinizin başlığı ne olurdu?

Hazırlayan: *Gül KOÇ*

4. ÜNİTE > Beylikten Devlete Osmanlı Medeniyeti

Kazanım 10.4.2: Osmanlı devlet idaresinin ilmiye, kalemiye ve seyfiye sınıflarının birlikteliğine dayalı yapısını analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Kavrama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**OSMANLI MERKEZ TEŞKİLATI**	20 dk.
Amacı	Osmanlı devlet idaresinin birbirini tamamlayan seyfiye, ilmiye ve kalemiye sınıflarının yapısını açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metni ve görselleri dikkate alarak soruları cevaplayınız.***

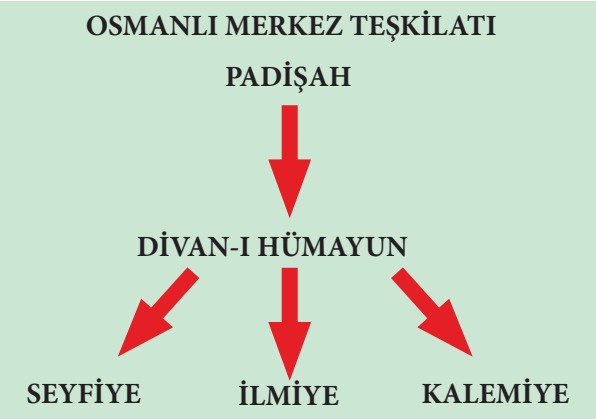

DİVAN-I HÜMAYUN

Ehl-i örf mensubu olan vezir-i azam, padişah adına Divan-ı Hümayuna başkanlık yapmaktaydı. Divan-ı Hümayunda görüşülerek alınan kararları padişaha sunar, onun emir ve onayını alırdı. Divan-ı Hümayunda ülkenin genel yönetimi ile ilgili doğrudan kararlar alındığı gibi taşrada çözümlenmemiş konularda da son kararlar verilirdi. Ayrıca bir kimse, ilk başvurduğu mercide hakkını alamadığı kanaatine vardığında Divan-ı Hümayuna başvurabilirdi. Divan, en üst mahkeme olarak sorunu çözümlerdi. Devletin merkez yönetim ve karar organı olan ve aynı zamanda da en yüksek mahkeme konumunda bulunan Divan-ı Hümayun'a Fatih dönemine kadar padişahlar bizzat başkanlık yapmışlardı. Halk arasındaki anlaşmazlıkları çözmek ve hukukî davalara bakmak üzere yargı yetkilerini ise kadılara devretmişlerdi.

SEYFİYE

Divan-ı Hümayunda padişahın yürütme (icrâ) yetkisini üstlenmiş bulunan üyelere ehl-i örf veya ehl-i seyf denirdi. Bunlar vezirlerdi ve kendi aralarında rütbece sıralanırlardı. Padişahın vekili ve onun adına devleti yöneten birinci vezire, vezir-i azam veya daha sonraki dönemlerdeki ismiyle sadrazam adı verilirdi.

İLMİYE

Padişahın yargı gücünü uygulayanlara ise ehl-i ilim denirdi. Divanda kazaskerlerce temsil edilen ve şeyhülislamın da aralarında bulunduğu ilmiye sınıfı mensupları kaza (yargı), tedris (öğretim) ve iftâ (fetva) görevlerini yerine getirirlerdi.

KALEMİYE

Devletin bürokrasi ve maliye işleri, ehl-i kalem sınıfına mensup olan nişancı ve defterdarların görev alanını oluştururdu.

Görsel 1: Divan-ı Hümayun toplantısı

Abdüllatif Armağan, Klasik Dönemde Osmanlılarda Devlet Yönetim Anlayışına Dair Bazı Düşünceler. (Metin düzenlenerek alınmıştır.)

1. Divan-ı Hümayun aynı zamanda bir yargı organıdır." yargısını metindeki hangi bilgilerle destekleyebilirsiniz?

2. Divan-ı Hümayun toplantısına seyfiye sınıfından üyeler katılmazsa sizce hangi sorunlar ortaya çıkabilir?

3. Fatih döneminden itibaren Divan-ı Hümayun toplantılarına sadrazamlar başkanlık etmeye başlamıştır. Padişah isterse kasr-ı adl denilen bölümden divan toplantılarını takip edebilirdi.
Buna göre padişahın Divan-ı Hümayun toplantılarını takip etmesinin etkileri sizce neler olmuştur?

4. Yapılacak bir seferin hazırlığında mali durum ile ilgili görüşleri hangi sınıftan divan üyesi belirtir?

5. Metinde seyfiye, ilmiye ve kalemiye sınıfı ile ilgili verilen açıklamalardan yola çıkarak aşağıdaki tabloda verilen görevlilerin hangi sınıftan olduklarını işaretleyiniz.

	SEYFİYE	**İLMİYE**	**KALEMİYE**
Kadı			
Müftü			
Divan Kâtipleri			
Müderris			
Beylerbeyi			
Defter Emini			
Kubbealtı Vezirleri			

Hazırlayan: *Gül KOÇ*

4. ÜNİTE > Beylikten Devlete Osmanlı Medeniyeti

Kazanım 10.4.2: Osmanlı devlet idaresinin ilmiye, kalemiye ve seyfiye sınıflarının birlikteliğine dayalı yapısını analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**DEVLET ADAMLARI**	20 dk.
Amacı	Osmanlı merkez teşkilatının yapısını kavrayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metni ve görselleri dikkate alarak soruları cevaplayınız.***

Görsel 1

Padişahın mutlak vekiliydi ve padişahın mührünü taşırdı. Fatih Sultan Mehmet döneminde itibaren Divanı-ı Hümayuna başkanlık etmeye başlamıştır. Padişahın mutlak vekili olduğundan devlet idaresinde büyük sorumluluk sahibiydi. Bütün tayin, azil ve terfiler onun yetkisindeydi. Sefer esnasında padişahın maiyetinde bulunur, padişah sefere gitmediğinde serdar-ı ekrem unvanı ile orduyu komuta ederdi, emirleri ferman demekti.

Görsel 2

Divana gelen davalara, kadı ve müderrislerin atama ya da görevden alma işlerine bakardı. Salı ve çarşamba günleri hariç haftanın diğer günleri kendi makamında divan kurar, Divan-ı Hümayunda görüşülecek kadar önem taşımayan şer'i ve hukukî meselelerle ilgilenirdi. Padişah sefere çıktığında onunla birlikte giderdi.1480 yılına kadar sayıları bir iken bu tarihten sonra ihtiyaçlar doğrultusunda sayıları ikiye çıkarılmıştır.

Görsel 3

Fatih Kanunnamesine göre padişaha ait malların vekilidir. Onun izni olmadan hazineden harcama yapılmasına izin verilmezdi. Ülke toprakları genişleyip mali işlerin zamanla artması nedeniyle Anadolu ve Rumeli olmak üzere sayıları ikiye çıkarılmıştır. Devletin mali sıkıntı içerisine girdiği 17. yüzyıldan itibaren görev ve sorumlulukları daha da önem kazanmıştır.

Görsel 4

Başlıca görevi padişah adına yazılan ferman, berat, nâme gibi belgelerin üzerine padişahın tuğrasını çekmekti. İşlerinin yoğun olduğu dönemlerde kubbe vezirlerinin en kıdemsizi kendisine yardım ederdi. En önemli görevlerinden biri de devlet arazi kayıtlarının tutulduğu tahrir defterlerindeki düzeltmeleri ve değişiklikleri yapmaktı. Bu düzeltme ve değiştirmeler divan heyeti huzurunda yapılırdı.

Görsel 5

Başlıca görevi dinî, siyasi ve idari konularda fetva vermekti. 16. yüzyıldan itibaren padişah ve sadrazamlar, Divan-ı Hümayun üyesi olmamasına rağmen onun görüşüne müracaat etmişlerdir. Padişahların tahta çıkışından donanmanın denize açılmasına kadar devlet teşrifatındaki bütün önemli merasimlerde mutlaka hazır bulunurdu. Hatta padişahların tahttan indirilmesine dair fetva verebilirdi.

Görsel 6

Divanı-ı Hümayun toplantılarında arzuhalleri (dilekçeleri) sesli okumak, sadrazamın aldığı notlarda yardımcı olmak, divandan çıkan fermanların kontrolünü yapmak, hükümdara ve veziriazama gelen mektupları tercüme ettirerek bunlara cevaplar hazırlamak, tımar ve zeametlerin beratlarını yazmak, yapılan tayinleri deftere işlemek başlıca görevleri arasında yer almaktaydı.

1. Yukarıda görselleriyle birlikte verilen açıklamaların hangi devlet görevlisine ait olduğunu yazınız.

2. Görsellerden ve açıklamalardan yararlanarak Osmanlı merkez teşkilatındaki görevlileri aşağıdaki tabloya yazınız.

SEYFİYE (İdari ve askerî işleri yürütür)	**İLMİYE (Hukuk, din ve eğitim işlerini yürütür)**	**KALEMİYE (Mali ve bürokratik işleri yürütür)**
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

3. *Kutadgu Bilig'de hükümdara şu öğütler verilir: "İnsanların en seçkini, akıllı ve tam bilgili olanını halka âmir tayin et. Ey bey, işi işin ehline, işe yarayana, hareketi doğru ve dürüst olana ver".*

Buna göre Osmanlı Devleti'nde padişahın seyfiye, ilmiye ve kalemiye sınıfının üyelerini seçerken nelere dikkat etmesi gerektiği söylenebilir?

4. Osmanlı Devlet idaresini oluşturan seyfiye, ilmiye ve kalemiye sınıflarının işbirliği içerisinde çalışmaması durumda karşılaşılabilecek sorunlar sizce neler olabilirdi? Örneklerle açıklayınız.

Hazırlayan: *Gül KOÇ*

4. ÜNİTE > Beylikten Devlete Osmanlı Medeniyeti

Kazanım 10.4.3: Osmanlı coğrafyasında sözlü ve yazılı kültürün toplum hayatına etkilerini analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Kavrama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**EDEBİYAT VE TOPLUM**	20 dk.
Amacı	Edebiyatın Osmanlı toplumu üzerindeki etkisini değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metini göz önünde bulundurarak soruları cevaplayınız.***

OSMANLI'DA EDEBİYAT

Coğrafî genişlik, ortaya konulan eser yoğunluğu, nazım şekil ve türlerindeki çeşitlilik bakımından bir medeniyeti temsil eden Osmanlı edebiyatı, şiir merkezli bir edebiyat olup Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan Cumhuriyet dönemine kadar geçen sürede üç koldan ilerlemiştir. Sanatçıların kullandığı nazım şekilleri, türleri ve kısmen içerikleri ile birbirinden ayrılan bu kollar; medrese çevresindeki eğitimli zümre ile aydınlar arasında teşekkül eden Arap ve özellikle Fars edebiyatının etkisiyle kuralları belirlenip zamanla klasik bir üslûba erişen divan şiiri, tasavvuf çevrelerinde meydana getirilen tekke şiiri ve merkezden uzakta, öğrenim görmemiş "halk şairlerinin saz eşliğinde söyledikleri manzumeler" olarak tanımlanan halk şiiri adlarıyla bilinir.

Divan şiiri: Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren şairlerin yüzyıllar boyunca edindikleri sanat tecrübesiyle siyasal ve sosyal değişimleri İslâm medeniyeti içinde yoğurarak aruz vezniyle meydana getirdikleri edebiyat bugün klasik Türk edebiyatı veya daha yaygın bir ifadeyle divan edebiyatı adıyla bilinir. Türk milletinin Osmanlı tarihi sürecindeki kültür ve sanat birikimini konu edinen bu kuralcı, şekilci ve seçkin edebiyat estetik ve sanat örgüsü, vezni, kafiyesi, yayıldığı sahalar, etki alanları, nazım şekilleri, türleri, kaynakları, konuları, muhtevası ve üslûbu, mazmunları, mecazlarıyla başlı başına Türk medeniyetinin sözcüsü olmuştur.

Tekke Şiiri: Orta Asya'da Ahmed Yesevî ile başlayan tekke edebiyatı, XIII-XIV. yüzyıllarda değişik türde manzumeler yanında ilâhi ve destanlarla Türk halkının maneviyatını beslemiştir. Tekke şairleri kendilerini belli vezin ya da nazım şekilleriyle sınırlandırmayıp hece ve aruz veznini birlikte kullanmışlardır. Şiirlerinde hem halk hem divan edebiyatının vezin, tür ve nazım şekillerinden yararlanmışlar, bu iki edebiyatın şiir estetiğinden çeşitli unsurlara yer vermişlerdir. Bu durum, kendilerine özgü bir üslûp ve özgünlük kazanmalarına engel olmamıştır. Çoğunlukla sade bir dilin hâkim olduğu tekke edebiyatı ürünlerinin bir kısmı öğüt verici, uyarıcı ve öğretici niteliktedir. XV. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nde mescid, medrese ve sebillerin yanında tekke ve zaviyeler de çoğalır. Buna paralel olarak Anadolu'da tekke şiirinin geliştiği, kurumsallaşan ve çeşitlenen tarikatlar çerçevesinde tekke şairlerinin çoğalmaya başladığı görülür.

Halk Şiiri: Osmanlı dönemi edebiyatı içinde geniş bir etki alanına sahip halk şiirinin ilk örnekleri olan koşuk, sagu, sav ve destanlarla ilgili bazı parçalar Divan-ı Lügati't-Türk içinde zamanımıza ulaşmıştır. Daha çok sözlü gelenekte yer alan halk şiirinin başlıca özellikleri şöylece sıralanabilir: Dili sade, istisnalar dışında nazım birimi dörtlük, ölçüsü hecedir. Genellikle yarım kafiye kullanılır; tema olarak halk hayatının hemen bütün yönlerini kapsar. Halk şiiri içinde yer alan anonim halk edebiyatının nazım biçimleri türkü, mâni, manzum ve mensur bilmecelerle atasözlerinden meydana gelir.

İskender Pala, Osmanlılar. (Metin düzenlenerek alınmıştır.)

1. Osmanlı Devleti'nin kuruluş sürecinde Anadolu'daki siyasi karışıklıklar göz önünde bulundurulduğunda edebiyatın toplum üzerindeki etkileri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2. Osmanlı toplumunda en yaygın olan şiir türü hangisi olabilir? Türk Dili ve Edebiyatı derslerinizden edindiğiniz bilgilerden faydalanarak kısaca açıklayınız

3. Tekke şairleri halkı daha çok hangi konularda bilgilendirmeye çalışmışlardır?

4. Bir milletin kültürel birikiminin oluşmasında ve aktarılmasında şiirin önemini sizce nelerdir? Açıklayınız

5.

Görsel 1

Görsel 2

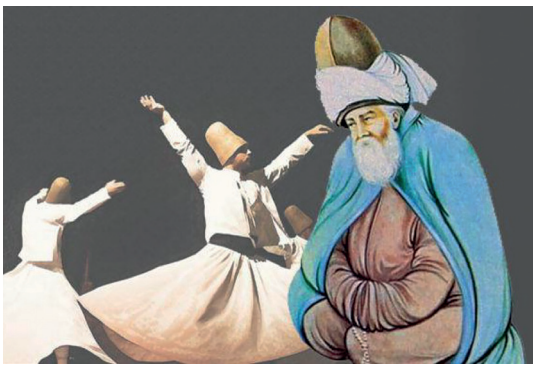

Görsel 3

....

Hazırlayan: *Gül KOÇ*

4. ÜNİTE > Beylikten Devlete Osmanlı Medeniyeti

Kazanım 10.4.3: Osmanlı coğrafyasında sözlü ve yazılı kültürün toplum hayatına etkilerini analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Kavrama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**EFSANE OLMAK**	20 dk.
Amacı	Efsane örneği üzerinden sözlü kültürün etkileri değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metni ve görseli dikkate alarak soruları cevaplayınız.***

Rumelihisarı'nda Bir Sığır Derisi Toprak

Fatih Sultan Mehmet, Rumelihisarı'nın yerini tespit ettikten sonra, Bizans İmparatoru Konstantin'e elçiler gönderdi, burada bir av köşkü yapmak için toprak istedi. İmparator, düşündü taşındı, bu isteği de büsbütün reddetmek işine gelmedi, inşaatı engellemek için güya akıllıca şu cevabı verdi:

-Sultan, bir sığır derisi kadar toprağa razı olursa makbulümdür, ama bir sığır derisinden fazla yere iznim yoktur. Sonra sulha aykırı olur.

Bu cevap, Fatih Sultan Mehmet'e ulaştırıldığı zaman, genç hükümdar önce kızdı, sonra da dudaklarında zekice bir gülüş dolaşmaya başladı. İnce ve kıvrak zekâsı bir anda parladı, gelen elçilere:

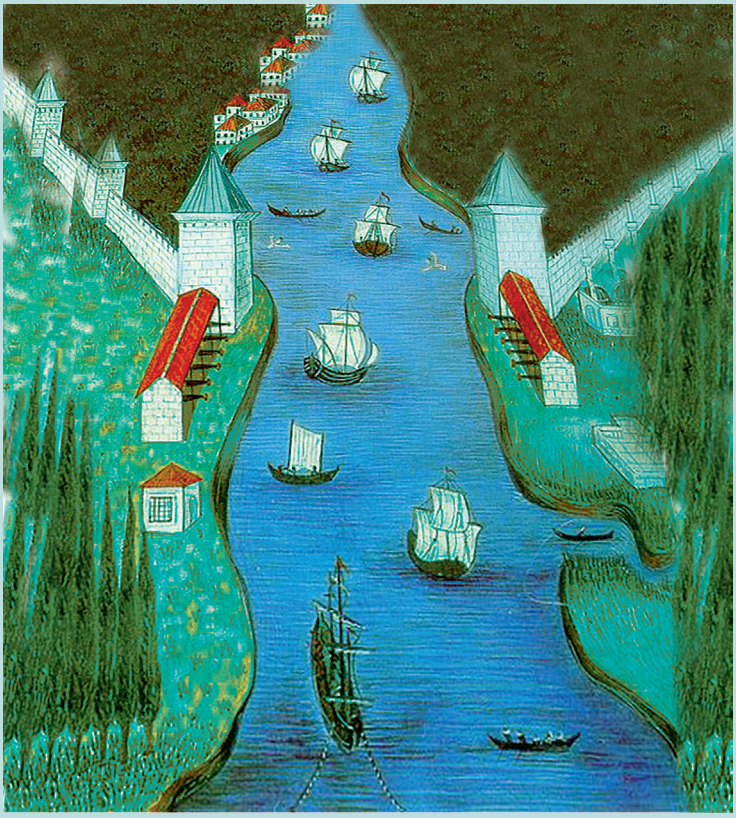

Görsel 1

-Kayserin bu kararından çok memnun oldum. Selam söyleyiniz. Bir sığır derisi büyüklüğünde toprak kabulümdür, dedi. Sonra, adamlarına semizce bir öküz boğazlamalarını, derisini yüzmelerini, bu deriden gayet ince bir ip çıkarmalarını emretti, bir taraftan da mimarlarını toplayarak hisarın planını hazırlattı.

Kısa zamanda sığır derisinden yapılan ip, Rumelihisarı'nın bulunduğu geniş sahayı çevirdi, hisarın hududu tespit edilmişti. İnşaata başlanıyordu. Bunu haber alan Bizans imparatoru, elçilerini göndererek Fatih'e:

-Biz kendilerine bir sığır derisi kadar toprağı müsaade etmiştik. Şimdi görüyoruz ki, sulha aykırı hareket ediliyor, haberini gönderdi. Fatih, elçilere sığır derisinden kesilen ip yumağını göstererek:

-İşte biz av köşkümüzü bir sığır derisi büyüklüğünde bina ediyoruz, fazlası varsa yıkalım demişti.

Elçiler de Konstantin de çaresiz sustular.

Bir müddet sonra Rumelihisarı'nın yüksek burçlarından dalgalanan hilal, karşısındaki Yıldırım'ın yaptırdığı Anadoluhisarı'nda nöbet tutan serdengeçtileri selamlıyor, İstanbul korkulu rüyalar görüyordu.

Metin Ergun, Osmanlı Dönemi ile İlgili Türk Efsaneleri. (Metin düzenlenerek alınmıştır.

1. Metinden yola çıkarak tarihî olayları konu edinen efsanelerin toplum üzerindeki etkileri ve bir toplumun ortak değerlerinin aktarılmasındaki rolleri hakkında neler söylenebilir?

2. Okuduğunuz efsanede Fatih Sultan Mehmet'in hangi özellikleri öne çıkarılmıştır?

3. Fatih Sultan Mehmet'in genç yaşında yaptığı işlerin efsanelere konu edilmesi, genç nesiller üzerinde sizce nasıl etkiler bırakmaktadır? Açıklayınız.

4. *Osmanlı Devleti'nin kuruluş sürecinden itibaren hükümdarlar, devlet adamları, savaşlar, önemli yapılar ile ilgili pek çok efsane ortaya çıkmış ve günümüze ulaşmıştır.*

   Tarihî olayların efsanelere konu olmasının sebepleri sizce neler olabilir?

5. Sizce sözlü edebiyat ürünlerinden hangisi toplum üzerinde daha fazla etki bırakır? Türk Dili ve Edebiyatı dersinde öğrendiklerinizi de dikkate alarak görüşlerinizi belirtiniz.

Hazırlayan: *Gül KOÇ*

4. ÜNİTE > Beylikten Devlete Osmanlı Medeniyeti

Kazanım 10.4.4: Osmanlı coğrafyasındaki zanaat, sanat ve kültür faaliyetleri ile bunlara bağlı olarak sosyal hayatta meydana gelen değişimleri analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**SANATA YANSIYAN İZLER**	20 dk.
Amacı	Geleneksel Türk el sanatları örnekleri üzerinden Osmanlı Devleti'ndeki sosyal ve kültürel hayatta meydana gelen değişimleri analiz edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metni ve görselleri dikkate alarak soruları cevaplayınız.***

Görsel 1

Görsel 2

Görsel 3

Görsel 4

Görsel 5

Görsel 6

Görsel 7

Görsel 8

Görsel 9

Osmanlı Süsleme Sanatları

Sanat eserleri, bir toplumun geçmişine ışık tutan en önemli sosyal hayat göstergeleridir. Geçmiş dönemlerin yaşantısı, sınıf yapısı, ekonomik düzeni, kültürel özellikleri, eğlence-yemek kültürü, yönetim tarzı, saray çevresinin alışkanlıkları vs. sanat eserlerinde ve bunlar üzerinde yapılan işlemecilikle çok rahat bir şekilde anlaşılmaktadır. Toplumdaki sosyo-kültürel mirası ve zaman içerisinde meydana gelen değişmeleri de sanat eserlerinden öğrenebilmek imkânı mevcuttur.

En önemli Osmanlı sanatlarından biri olan minyatür sanatının kökleri Uygurlara kadar uzanmaktadır. Osmanlı sanatçıları her türlü olayı anlatmak için bu sanat türünü kullanmışlardır. Bu olaylar; çeşitli sosyal hadiseler, devrin çalkantıları ve savaşlar şeklinde olmuştur. Minyatürlerde tabiat sevgisinin hâkim olduğu görülebilmektedir. Portre resimleri, tarihi konular ve saray hayatına ait sahneler, şehir ve kale manzaraları Osmanlı minyatürcülüğünde karakteristik eserlerde temel konular olarak işlenmiştir. Osmanlı minyatürleri, kompozisyon şemalarında ve arka plandaki manzaralarda İran'da yerleşmiş olan bazı geleneklere bağlı kalmakla beraber esas itibariyle realist bir görüşle yapılmıştır. Resimlerde sınırlı imkânlarla gerçek olaylar mümkün olduğu kadar canlandırılmıştır. Tarihî olayların ancak birer defa tasvir edilmesi yüzünden tiplerin yaratılması ve geliştirilmesi imkânı olmamış ve Osmanlı minyatüründe çok belirli bir üslûp da yaratılamamıştır. Minyatürlerde renk olarak genellikle kırmızının hâkimiyetindeki parlak ve canlı renkler kullanılmıştır.

Mustafa Talas; Numan Durak Aksoy, Osmanlı Süsleme Sanatlarının Türk Kültür Tarihi Ekseninde Değerlendirilmesi. (Metin düzenlenerek alınmıştır.)

1. Yukarıda verilen görsellerin hangi sanat dalına ait olduklarını yazınız.

Görsel 1:	Görsel 2:	Görsel 3: .....
Görsel 4:	Görsel 5:	Görsel 6: .....
Görsel 7:	Görsel 8:	Görsel 9: .....

2. Görselleri ve metni incelediğinizde Osmanlı Devleti'nin sanat anlayışıyla ilgili nasıl bir yorum yapabilirsiniz?

3. Bir toplumun sanat eserleri incelendiğinde o toplumla ilgili hangi konularda bilgi sahibi olunabilir?

4. Osmanlı dönemindeki minyatür sanatı ile günümüz fotoğraf sanatını karşılaştırdığınızda neler söyleyebilirsiniz?

5. Görsellerde verilen sanat dallarından hangileri günümüzde de varlığını sürdürmektedir?

6. Geleneksel Türk el sanatlarıyla uğraşmak isterseniz hangi sanat dalını seçerdiniz? Gerekçeleriyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Gül KOÇ*

4. ÜNİTE > Beylikten Devlete Osmanlı Medeniyeti

Kazanım 10.4.4: Osmanlı coğrafyasındaki zanaat, sanat ve kültür faaliyetleri ile bunlara bağlı olarak sosyal hayatta meydana gelen değişimleri analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**TOPLUMSAL HAYATIN AYNASI: MİMARİ ESERLER**	20 dk.
Amacı	Mimari eserler aracılığıyla sosyal hayatta meydana gelen değişimleri analiz edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metni ve görselleri dikkate alarak soruları cevaplayınız.***

Klasik Dönem Osmanlı Mimarisi

Osmanlı mimarisi, Osmanlı toplumsal yapısının aynası gibidir. İnsanların günlük gereksinimlerinin karşılandığı yerler olan yapılar, o toplumun örgütlenme biçimi, kurumları, sosyal ve kültürel yapısı, ekonomisi ile ilgili veriler sağlar. Yapı tipleri, insanların barınma, eğitim, savunma, ticaret, ibadet gibi işlemleri nasıl gerçekleştirdiği hakkında bilgi verir. Yapı malzemesi, süslemesi ve işçilik, toplumum ekonomik düzeyini belirlerken imparatorluğun değişik coğrafi bölgelerindeki fiziksel koşulları da gündeme getirir. Yapı planları bu coğrafi koşulları ve bölgesel özellikleri yansıtırken kimi yerlerde Osmanlı öncesi var olan birikimleri de Osmanlı üslûbu içine katar. Böylece yapıların incelenmesi hem mimari bakımdan hem de Osmanlı toplumunda görülen kurumlar ve bunlarda oluşan değişiklikler hakkında bilgi verir.

Osmanlı mimarisi, Osmanlı Beyliği'nin 1299 yılında oraya çıkmasından, 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu tarihe kadar imparatorluğun kapladığı tüm coğrafi alanlarda bulunur. Günümüzde ise Osmanlı mimari örnekleri ve maddi kültür verileri, imparatorluğun dağılması sonucu ortaya çıkan yaklaşık 30 ulus devletin topraklarında görülebilmektedir. Bu ülkeler şunlardır: Arnavutluk, Bulgaristan, Yunanistan, Yugoslavya, Makedonya, Bosna-Hersek, Cezayir, Tunus, Libya, Kıbrıs, Mısır, Yemen, Etiyopya, Macaristan, Irak, İsrail, Ürdün, Lübnan, Moldavya, Filistin, Ukrayna, Romanya, Suudi Arabistan, Somali, Sudan, Suriye, Türkiye. Osmanlı mimarisinin en görkemli örnekleri ise, imparatorluğun başkenti olan İstanbul'da bulunmaktadır.

Osmanlı mimarisinde ve kent dokusunda külliyelerin yapımı, yeni mahallerin oluşumunu sağlamıştır. Dinî, ekonomik ve sosyal ihtiyaçları karşılayacak alt yapı kuruluşlarını barındıran bu külliyeler, çevrelerine yeni nüfusun yerleşmesini kolaylaştırmaktaydı. Bu alt yapının sağladığı kolaylıklar, kente yerleşimi çekici kılarken zorunlu göç olgusuyla gelenlere de hazır bir fiziksel çevre oluşturmaktaydı. Külliyeler, kurucusunun adıyla anılmakta ve genellikle de mahalleye adını vermekteydi.

Filiz Yenişehirlioğlu, Klasik dönem Osmanlı Sanatı. (Metin düzenlenerek alınmıştır.)

Görsel 1: Ulu Cami (Bursa)

Görsel 2: Koza Han (Bursa)

Görsel 3: Süleyman Paşa Medresesi (Bursa)

Görsel 4: Hacı Özbek Cami (İznik)

Görsel 5: Rüstem Paşa Kervansarayı (Edirne)

Görsel 6: II. Bayezid Külliyesi (Edirne)

Görsel 7: Kapalıçarşı (İstanbul)

Görsel 8: Süleymaniye Cami ve Külliyesi (İstanbul)

Görsel 9: Topkapı Sarayı (İstanbul)

1. Görsellerdeki şehirlerin Osmanlıdan önce Bizans'ın egemenliğinde bulunduğu göz önüne alınarak buralarda meydana gelen değişimler hakkında neler söylenebilir?

2. Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemine ait mimari eserlerin Bursa, Edirne ve İstanbul'da daha çok bulunmasının sebepleri sizce nelerdir?

3. Osmanlı Devleti'nin fethettiği bölgelerde yapılan mimari eserlerin belirlenmesinde hangi faktörlerin etkili olduğu söylenebilir?

4. Günümüzde Osmanlı Devleti'ne ait mimari eserlerin görülebileceği ülkeleri harita üzerinde gösteriniz.

Harita 1: Osmanlının Kültürel İzleri

5. Aşağıdaki Süleymaniye Cami ve Külliyesine ait mimari planı incelediğinizde hangi çıkarımlarda bulunabilirisiniz?

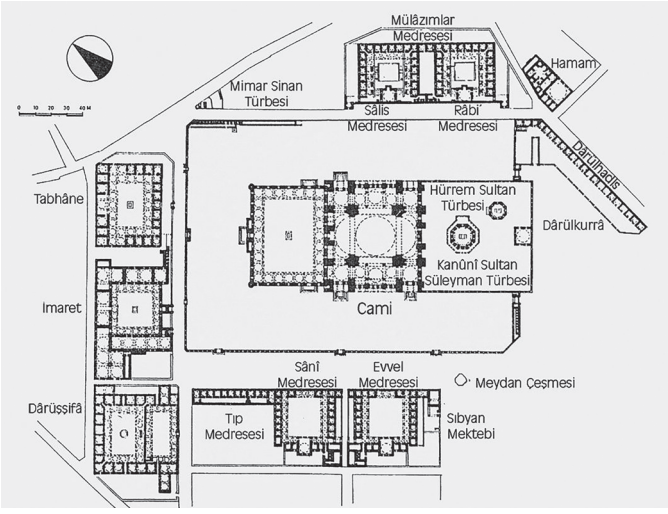

Görsel 10: Süleymaniye Cami ve Külliyesi'nin mimari planı

5. ÜNİTE > Dünya Gücü Osmanlı (1453-1595)

Kazanım 10.5.1: 1353-1520 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı-Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**DEVLETTEN İMPARATORLUĞA GEÇİŞ**	20 dk.
Amacı	1353-1520 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen haritayı göz önünde bulundurarak soruları cevaplayınız.***

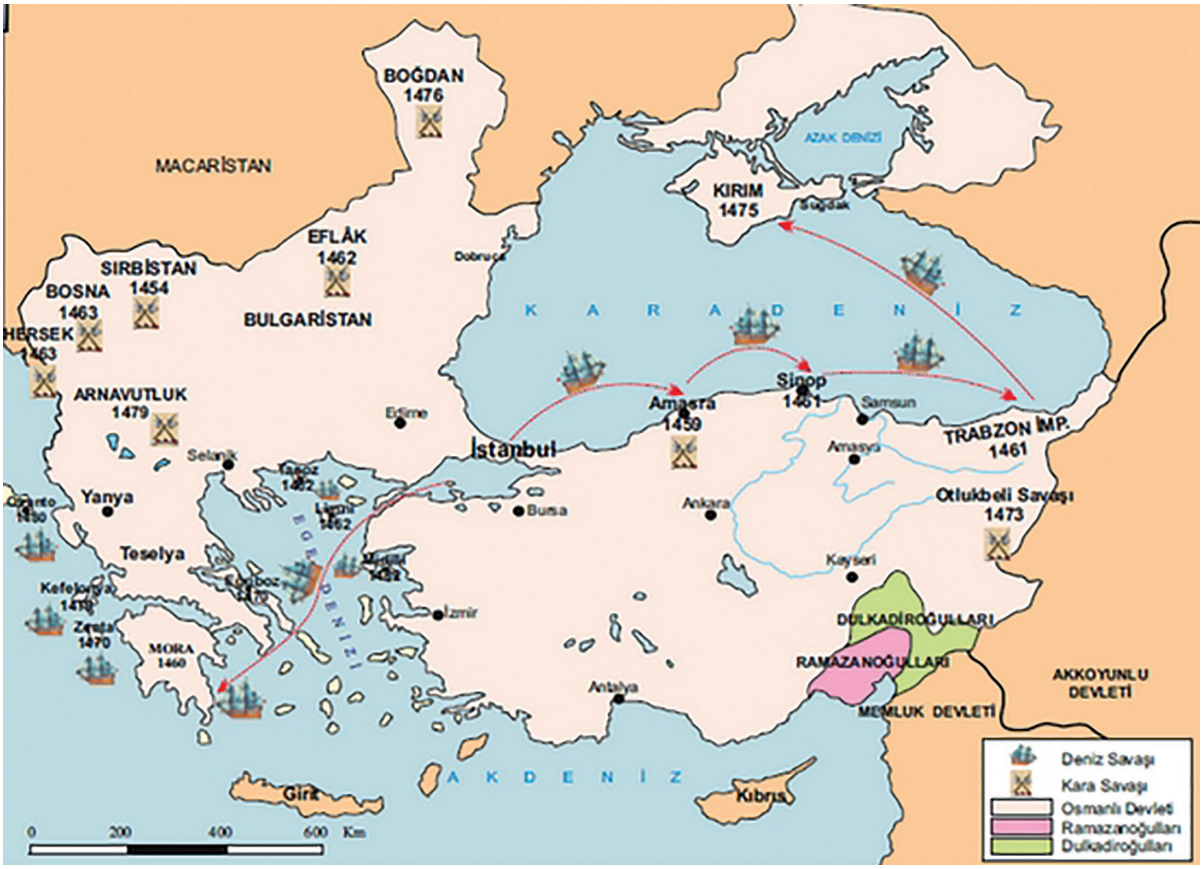

Harita 1: Fatih Sultan Mehmet dönemindeki fetihler

1. Türkiye'nin Karadeniz bölgesinin tamamını fethederek buraların Türkleşmesini sağlayan Osmanlı hükümdarı kimdir? Derslerde edindiğiniz bilgiler doğrultusunda bu bölgenin kalıcı olarak Türkleşmesinin nasıl sağlandığı hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2. Haritayı inceleyerek Fatih Sultan Mehmet döneminde Osmanlı Devleti'nin hangi devletler ve beyliklerle kara sınırı komşusu hâline geldiğini yazınız.

3. Türkiye'nin Karadeniz kıyılarının hangi beylik ya da devletlerden alındığını aşağıdaki tabloya yazınız.

Amasra	
Sinop	
Trabzon	

4. Fatih Sultan Mehmet döneminde İstanbul'un fethinden sonra Osmanlı donanmasının seferleri sonucunda fethedilen veya savaşılan yerleri haritada tespit ederek yazınız.

Karadeniz	
Ege (Adalar Denizi)	
Adriyatik (İyon Denizi)	

5. Fatih Sultan Mehmet döneminde Avrupa'da fethedilen ve himaye altına alınan ülkeleri ve bölgeleri haritada göstererek yazınız.

6. Fatih Sultan Mehmet döneminde hangi denizlerin Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti altında olduğu söylenebilir?

Hazırlayan: *Akif ÇEVİK*

5. ÜNİTE > Dünya Gücü Osmanlı (1453-1595)

Kazanım 10.5.1: 1353-1520 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı-Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**BEYLİKTEN BİR DÜNYA GÜCÜNE DOĞRU**	20 dk.
Amacı	1353-1520 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen haritayı göz önünde bulundurarak soruları cevaplayınız.***

Harita:1 Yavuz Sultan Selim döneminde yapılan savaşlar ve fethedilen topraklar

1. Haritaya göre1520 yılına gelindiğinde Osmanlı Devleti'nin sınırlarının hangi kıtalara yayıldığı söylenebilir?

2. Haritaya göre Yavuz Sultan Selim dönemi ile ilgili nasıl çıkarımlarda bulunulabilir? Görüşlerinizi gerekçeleriyle yazınız.

3. Harita üzerinde 1'den 7'ye kadar numaralandırılmış yerlerin nereler olduğunu ve bu yerlerin hangi padişahlar zamanında fethedildiğini aşağıdaki tabloya yazınız.

1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	

4. Derslerinizden öğrendiğiniz bilgilerden yola çıkarak haritada gösterilen işaretlerin hangi savaşları temsil ettiğini ve bu savaşların kimlerle yapıldığını aşağıdaki tabloya yazınız.

1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

5. Kutsal şehirler Mekke, Medine ve Kudüs'ün hangi padişah zamanında Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine girdiğini haritadan tespit ederek yazınız?

Hazırlayan: *Akif ÇEVİK*

5. ÜNİTE > **Dünya Gücü Osmanlı (1453-1595)**

Kazanım 10.5.2: İstanbul'un Fethi'nin sebeplerini, fetih sürecini ve fethin stratejik sonuçlarını kavrar.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı-Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**İMPARATORLUĞUN DOĞUŞU**	20 dk.
Amacı	İstanbul'un Fethi'nin sebeplerini, fetih sürecini ve fethin stratejik sonuçlarını kavrayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metni ve görselleri göz önünde bulundurarak soruları cevaplayınız.***

DÜŞTEN FETHE İSTANBUL

Stratejik konumu, eşsiz güzelliği ve dinî kimliğiyle, şairlerin şiiri, seyyahların hasreti, dindarların duası, milletlerin hayali, imparatorların, kralların, hanların, hakanların, sultanların düşüydü İstanbul… Fatih Sultan Mehmet'e kadar kimsenin gerçekleştiremediği bir düş…

Hiçbir şehir İstanbul gibi övgüye ve ona duyulan arzuya mazhar olamamıştır. Olağanüstü tasvirlere, efsanelere, hikâyelere, şiirlere, şarkılara konu olan başka bir şehir yoktur.

Son hücum… Şehrin de, Bizans'ın da, Sultan'ın da, Osmanlının da geleceğini belirleyecekti. Herkes için bir varlık ve yokluk mücadelesiydi son hücum…

O gün 29 Mayıs 1453'tü…

O gün Konstantiniyye fethedildi… Konstantinopolis'in düşüşü. İstanbul'un fethi dünya tarihini derinden etkileyen, Doğu'da ve Batı'da büyük yankı uyandıran, tarihin akışında rol oynayan, "çağlar arası" geçiş belirleyecek kadar önemli bir olaydır. Fetih, Avrupa için bir hüzün ve acı bir ağıttır... Avrupalılar, İstanbul'un Türklerin eline geçmesini Romalıların Kudüs'ü yakıp yıkması, Hz. İsa'nın çarmıha gerilmesi ve dünyanın sonu gibi insanlık tarihindeki büyük felaketlerden birisi olarak algıladı...

Papa V. Nicolas, "Hıristiyanlığın utancıdır bu!" diye bağırmıştı. 12 Temmuz 1453 tarihli mektubunda şöyle yazıyordu:

"Türklerin kılıcı şimdiden tepemizde asılı duruyor. Karadeniz şimdiden bize kapandı. Eflak şimdiden Türklerin elinde. Sırada Macaristan ve Almanya var…". Bu ağıt ve haykırış bazı Avrupa ülkelerinde hâlâ devam eder, 29 Mayıslarda kiliselerde ayinler düzenlenir…

İstanbul'un fethi, Osmanlı Devleti'nin geleceği açısından büyük önem taşıyordu. Siyasî, stratejik, güvenlik ve iktisadî şartlar fethi zaruri kılıyordu. İstanbul, Rumeli ve Anadolu'daki Osmanlı topraklarının ortasındaydı. İki yakadaki Osmanlı güçlerinin irtibatını daima engelliyordu. Fetihle Anadolu ve Rumeli birleşecek, Balkanlardaki Osmanlı hâkimiyeti kuvvetlenecekti. Genç padişah, İstanbul Boğazı'na hâkim olmadıkça kendi devletinin hiçbir zaman emniyet altında olamayacağını biliyordu. Bir savaş durumunda Anadolu'dan Balkanlara asker geçirmek gerektiğinde ciddi sıkıntılar yaşanıyordu. Bizans imparatorları her fırsatta problem çıkarıyor, Osmanlılar aleyhine Avrupalıları ve Anadolu beyliklerini kışkırtıyor, Haçlı Seferlerini teşvik ediyor, taht mücadelesine kalkışan şehzadeleri koz olarak kullanıyorlardı. Bizans/Doğu Roma İmparatorluğu, Osmanlılar aleyhine cereyan eden her girişime destek vermeyi ve her fırsatta onları arkadan vurmayı kendi bekasının gereği sayıyordu. Osmanlı açısından devletin geleceğinin teminatı için İstanbul'un fethi siyasi bir zorunluluktu. İstanbul'un alınması, aynı zamanda ekonomik avantajlar sağlayacak bir faaliyetti. İstanbul, konumundan dolayı önemli bir ticaret merkezdi. Şehir, Osmanlılara bu iki deniz yoluyla dünyaya açılma imkânı sağlayacak, bölgedeki hâkimiyetini tahkim edecek ve geleceğini güven altına alacaktı. II. Mehmet'in otoritesinin tesisi, cihanşümul siyaseti ve devletini geleceğe taşıması açısından da fetih stratejik bir önem taşıyordu. Dinî etkenler de fetih açısından en önemli sebep ve gayelerden birisini oluşturuyordu.

Coşkun Yılmaz, Düşten Fethe İstanbul.
(Metin düzenlenerek alınmıştır.)

Görsel 1: İstanbul'un Fethi

Görsel 2: İstanbul'un Fethi

1. Okuduğunuz metinden hareketle Osmanlılar için İstanbul'un fethinin neden önem taşıdığını hangi başlıklar altında toplayabilirsiniz? Belirlediğiniz başlıkları ve bunların gerekçelerini aşağıdaki tabloya yazınız.

Nedenler	Gerekçeler

2. İstanbul'un fethinin Hristiyan Avrupa dünyası için ne gibi etkileri olmuştur? Yazınız.

3. Okuduğunuz metinde İstanbul'un fethinin dünya tarihindeki yeri ve önemi hakkında nasıl bir çıkarımda bulunabilirsiniz?

4. Verilen görselleri inceleyerek görsellerde tespit edebildiğiniz savaş silahlarını yazınız.

Hazırlayan: *Akif ÇEVİK*

5. ÜNİTE > Dünya Gücü Osmanlı (1453-1595)

Kazanım 10.5.2: İstanbul'un Fethi'nin sebeplerini, fetih sürecini ve fethin stratejik sonuçlarını kavrar.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı-Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	İSTANBUL'UN FETHİ VE ÖNEMİ	20 dk.
Amacı	İstanbul'un Fethi'nin sebeplerini, fetih sürecini ve fethin stratejik sonuçlarını kavrayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metni ve görselleri göz önünde bulundurarak soruları cevaplayınız.***

İSTANBUL'UN TÜRK VE İSLAM ÂLEMİNDEKİ ÖNEMİ

İstanbul'un alınması, iki kıta üzerinde yayılmakta olan Osmanlı Devleti'nin güçlenmesi için hayati bir önem taşımaktadır. Çünkü Osmanlı Devleti'nin Avrupa ve Asya'daki toprakları ancak bu suretle birbirine bağlanır, Balkanlarda ancak böyle bir egemenlik kurulabilirdi. II. Mehmet (Fatih) Boğazlara tamamıyla egemen olmadıkça yurdun tam bir güvenlik içinde olamayacağını biliyordu. Sıkışık anlarda Anadolu'dan Rumeli'ye ya da Rumeli'den Anadolu'ya rahatça kuvvet geçirebilmeliydi. Oysa İstanbul, Rumların elinde bulunduğu müddetçe bu rahatlık mevcut değildi.

Görsel 1: İstanbul'un kuşatma planı haritası

Görsel 2: İstanbul'un Fethi tablosu

Bizans İmparatorluğu, Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü bozuyor, Osmanlılara karşı Hristiyan Batı âlemini Haçlı Seferleri için tahrik ediyordu. Saltanat iddiasında bulunan Osmanlı şehzadelerini koruyup destekleyerek devamlı bir iç savaş çıkarma tehdidinde bulunuyordu. İstanbul fethedilirse bütün bu olumsuzluklar ortadan kalkacaktı.

Bizans İmparatoru Konstantin, Avrupa Hristiyan âleminin yardımını görebilmek için halkın istememesine rağmen Papalık ile anlaşarak Ortodoks kilisesi ile Roma kilisesinin birleştirilmesini istiyordu. Oysa İstanbul'un fethiyle Katolik ve Ortodoks kilisesi birbirinden ayrılacak ve Hristiyan âlemi de birleşmemiş olacaktı.

Osmanlı İmparatorluğu, deniz ticaretini geliştirmek ve boğazlara hâkim olmak için mutlaka İstanbul'u fethetmeliydi. Burayı alarak Karadeniz'i bir Türk gölü hâline getirebilir ve Akdeniz ticaretinde söz sahibi olabilirdi. Böylelikle Osmanlı Devleti, ticarî ve ekonomik bakımdan güçlenebilirdi.

Türk-İslam âlemi için Hz. Muhammed'in şu hadisi İstanbul'un fethedilmesinde önemli bir sebep olmuştur: "İstanbul muhakkak fetholunacaktır. Onu fetheden komutan ne güzel komutan ve onun askeri ne güzel askerdir". Bu hadis, Müslümanları İstanbul fethine şevklendirmekte çok büyük etken olmuştur.

Ahmet Gündüz, İstanbul'un Osmanlılar Tarafından Fethi, Türk- İslam ve Avrupa Açısından Önemi. (Düzenlenerek alınmıştır.)

1. Verilen harita ve metinden hareketle İstanbul'un fethinin siyasi, dinî, jeopolitik ve ekonomik nedenlerini aşağıdaki tabloya yazınız.

Siyasi nedenler	
Dinî nedenler	
Jeopolitik nedenler	
Ekonomik nedenler	

2. Yukarıda verilen birinci görseli incelediğinizde ikinci görselde anlatılan olayla ilgili neler söyleyebilirsiniz?

3. Görselleri inceleyerek İstanbul'un kuşatılmasında görev almış olan Osmanlı askerî güçlerinden tespit edebildiklerinizi yazınız.

4. Okuduğunuz metinden hareketle İstanbul'un fethinin stratejik sonuçları hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Hazırlayan: *Akif ÇEVİK*

5. ÜNİTE > Dünya Gücü Osmanlı (1453-1595)

Kazanım 10.5.3: Osmanlı Devleti'nin İslam coğrafyasında hâkimiyet kurmasının Türk ve İslam dünyası üzerindeki etkilerini analiz eder.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı-Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**OSMANLI VE TÜRK-İSLAM DÜNYASI**	20 dk.
Amacı	Yeni Çağ'da Osmanlı Devleti'nin İslam coğrafyasında hâkimiyet kurmasının Türk ve İslam dünyası üzerindeki etkilerini analiz edebilmek.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen harita ve metinleri göz önünde bulundurarak soruları cevaplayınız.***

GUCERÂT

Hindistan'ın kuzeybatısında yer alan Gucerât güneyde ve batıda Umman Denizi'ne açılmaktadır.

Vasco da Gama'nın 1498'de Kalicut'ta görünmesinden sonra Portekizliler, Hint Okyanusu ticaretine hâkim oldular. Bu yüzden Mısır ve Gucerât tüccarları ikinci plana düştü. Mahmud Şah, Memluk Sultanı Kansu Gavri ile ittifak yaparak Portekizlilere karşı koymaya çalıştıysa da Portekizlilerin Goa'yı ele geçirmesi üzerine onlarla anlaşmak zorunda kaldı. Mahmud Şah'tan sonra yerine geçen II. Muzaffer Şah ise Portekizlilerle mücadeleye girişti. Ayrıca Osmanlılarla diplomatik ilişkileri geliştirmeye çalışarak Yavuz Sultan Selim'e bir mektup gönderdi; hem kendi başarılarını bildirdi hem onu Çaldıran zaferinden dolayı kutladı.

Bahadır Şah, hükümdarlığı sırasında Portekizlilere karşı bir siyaset takip etti. Osmanlı Padişahı Kanuni Sultan Süleyman'a elçi göndererek yardım talebinde bulunduysa da (1536) Diû ile ilgili olarak görüşmek için yanlarına gittiği Portekizliler tarafından öldürüldü (13 Şubat 1537). Bahadır Şah'ın katlinden sonra Gucerât siyasi ve askerî gücünü yitirmeye başladı. Hanedan üyeleri ve ileri gelen zümreler arasında iktidar mücadelesi başladı; ülke bu gruplarca taksim edildi. Bu sırada Gucerât'a yardım için gelen Mısır Beylerbeyi Hadım Süleyman Paşa idaresindeki Osmanlı donanmasının Diû harekâtı, iç çekişmeler içinde çalkalanan Gucerât'tan yeterli destek alınamadığı için başarılı olmadı (Eylül 1538). Osmanlı donanmasının buraya yönelik seferinin asıl gayesi mukaddes bölgeleri, hac yollarını ve baharat ticaretini korumak ve Portekiz varlığına son vermekti.

Khaliq Ahmad Nizami, Gucerât. (Düzenlenerek alınmıştır.)

AÇE SULTANLIĞI

Ali Mugayet Şah (ö.1530) tarafından Portekizlilere karşı verilen mücadeleler sonunda, 1521 yılında Açe bölgesinde Açe İslâm Sultanlığı kuruldu. Portekizliler, Sumatra'yı istilâ emellerinden vazgeçmeyerek saldırılarını sürdürdüler.

Alâeddin Riâyet Şah, Osmanlı Hükümdarı Kanuni Sultan Süleyman'dan yardım istemek için İstanbul'a bir heyet göndererek zulüm ve korsanlıklarını sürdüren Portekiz güçlerine karşı yardım istedi. Ancak heyet İstanbul'a geldiği zaman Kanuni Sultan Süleyman Zigetvar seferinde olduğundan, padişahla görüşemedi ve bir süre İstanbul'da beklemek zorunda kaldı. Kanuni'nin Zigetvar'da vefatı üzerine Açeliler II. Selim'e biatlarını sundular ve Portekiz saldırılarına karşı Osmanlılarla bir savunma antlaşması imzaladılar (1567). II. Selim'in Açe'ye yolladığı gemi ve askerlerle birlikte sultana hitaben yazılan bir ferman ile orada okunacak bir hutbe sureti de gönderildi. Bu hutbe sureti, o tarihten itibaren XX. yüzyıl başlarına kadar Açe'de her cuma hutbesinde okunmuştur. Açe'ye giden Osmanlı heyeti ve askerlerinin çoğu orada yerleşerek bir Türk köyü kurmuşlar, ancak yerli halkla gerçekleştirilen evlilikler sonucu onlara karıştıkları gibi Türkçeyi de unutmuşlardır.
(…)

Numan Kurtulmuş, Açe. (Düzenlenerek alınmıştır.)

Harita 1: Hint deniz Seferleri

Harita 2: Açe Seferi

1. Hint deniz seferleri ile Gücerat ve Açe seferleri hangi devlete karşı düzenlenmiştir? Bu seferler esnasında hangi denizler ve okyanuslarda mücadele edilmiştir?

2. Osmanlıların Gücerat ve Açe sultanlıklarına yardım için donanma göndermesinde hangi sebeplerin etkili olduğu söylenebilir?

3. Yakın Doğu'dan Uzak Doğu ülkelerine kadar bazı devletlerin Osmanlılardan yardım istemesi sizce ne ifade etmektedir?

4. Osmanlıların Gücerat ve Açe seferlerinin sonuçları ile ilgili olarak neler söylenebilir?

Hazırlayan: *Akif ÇEVİK*

Kazanım 10.5.3: Osmanlı Devleti'nin İslam coğrafyasında hâkimiyet kurmasının Türk ve İslam dünyası üzerindeki etkilerini analiz eder.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı-Eleştirel Düşünme Becerisi | Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi

Etkinlik İsmi	HALİFELİK VE TÜRK-İSLAM DÜNYASI	20 dk.
Amacı	Yeni Çağ'da Osmanlı Devleti'nin İslam coğrafyasında hâkimiyet kurmasının Türk ve İslam dünyası üzerindeki etkilerini analiz edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen harita ve metni göz önünde bulundurarak soruları cevaplayınız.***

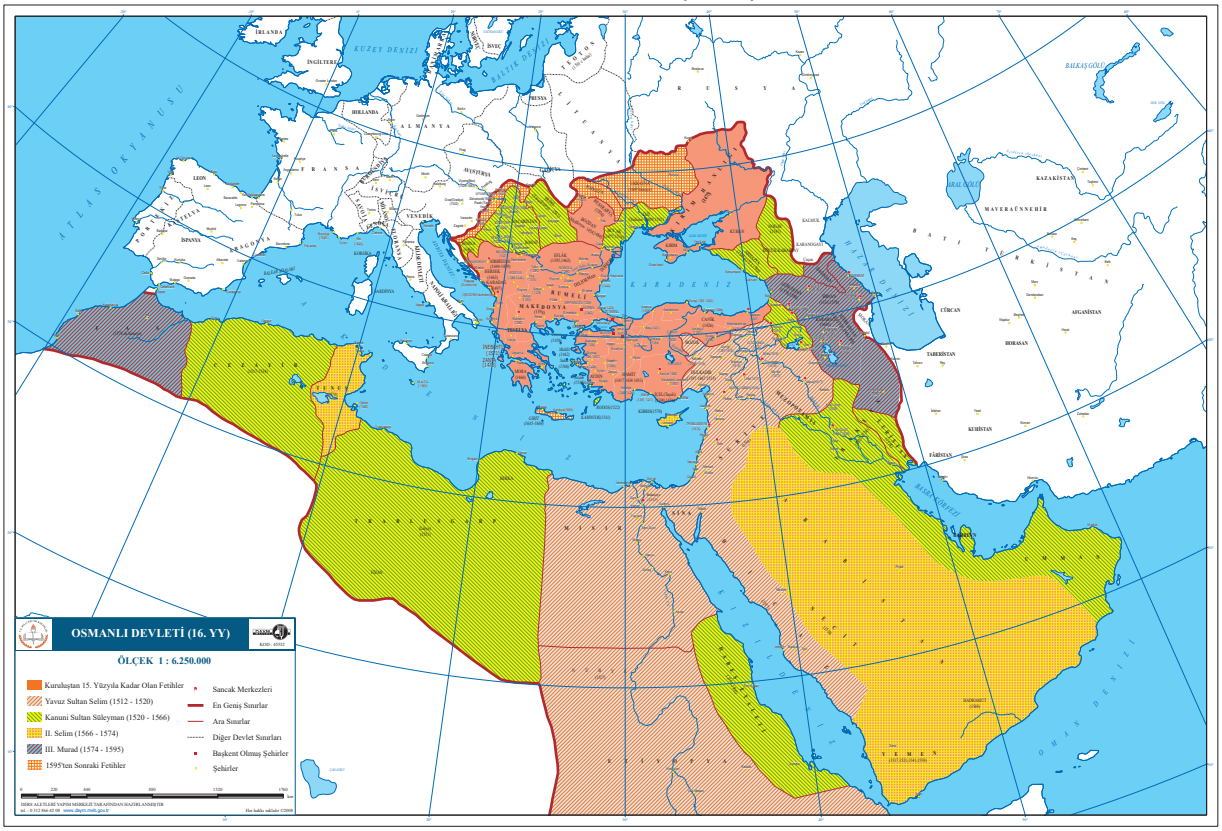

Harita 1: Osmanlı Devleti (XVI. YY)

Sultan Süleyman Çağı ve Cihan Devleti

Osmanlılar XVI. asra girildiğinde bulundukları coğrafyada yepyeni meselelerle karşı karşıya kalmışlardı. Doğuda baş gösteren ve devletin temel sistemine yönelik tehdidin bertaraf edilmesi ve Mısır'ın fethi yeni bir devrin başlayacağını adeta müjdelemekteydi. 1520'ye kadar geçen kısa süre içinde Çaldıran'da Safevi misyonunun geri püskürtülmesi, Kahire'nin dolayısıyla Arap dünyasının kalbinin idare altına alınması gerçekleştirilmişti. Bütün bu faaliyetler Osmanlı Devleti'ne yeni bir vasıf kazandırmıştı. Bu yeni vasıf, bir taraftan Sünni İslam dünyasının tepkisini çeken ve büyük bir tehdit olarak algılanan Safevi dinî düşüncesinin yayılmasını engelleyip Ortodoks İslam'ı takviye ederken diğer taraftan İslam'ın mukaddes topraklarına yönelik Hristiyan tehdidini ortadan kaldırmış olmaktan kaynaklanıyordu. Memluk Sultanlığı'na son verilerek bütün İslam dünyasının hamisi olma sıfatı ön plana çıkmıştı. Safevi tehlikesi bir süre için geriye atılmış, Doğu Anadolu'ya hâkim olunarak Azerbaycan ile İran kesimlerine doğru yayılma ve ticari yolları kontrol altına alama fırsatı yakalanmıştı. Suriye ve Mısır seferleriyle de Hint Denizi'nden Basra Körfezi ve Kızıldeniz vasıtasıyla Mısır'ın Akdeniz sahillerine uzanan yolların tam anlamıyla kontrolünü sağlama şansı doğmuştu. Akdeniz yeniden ticari canlılığı elde edebilirdi. Memluk Sultanlığı'nın sona erişi XX. yüzyılın ilk yıllarına kadar sürecek olan Arap dünyasının hâkimiyetini sağlayacaktı.

Böylece Osmanlılar mukaddes yerlerin koruyuculuğunu üstlenecekleri çok önemli bir görevi, Hristiyan dünyasına karşı gaza yapmakla kazanmış oldukları şöhretleriyle birleştireceklerdi. Hatta Osmanlı hilafeti de Abbasi halifesinin mirasçısı şeklinde değil, tamamen İslam'ın ve mukaddes yerlerin koruyucusu, hizmetçisi olmak şekline dönüşmüştü. Yani Osmanlıların halifelik fikirleri hac yollarının emniyeti, kutsal yerlerin korunması, İslam'ın müdafaası, bütün Müslümanların koruyucu şemsiyesi altına alınması tarzında daha farklı bir anlam kazanmıştı ve gaza geleneği, Türk idare anlayışı ile birleşmişti..

Feridun Emecen, Muhteşem Süleyman ve Dönemi.
(Metin düzenlenerek alınmıştır.)

1. Verilen haritayı inceleyerek Yavuz Sultan Selim zamanında fethedilen bölgeleri haritada gösteriniz.

2. Haritada Yavuz Sultan Selim zamanında fethedilen bölgeler ile önceki hükümdarlar zamanında fethedilen bölgeler karşılaştırıldığında nasıl bir çıkarımda bulunulabilir?

3. Haritada üç ilahi din tarafından da kutsal kabul edilen Mekke, Medine ve Kudüs'ün yerlerini gösteriniz. Bu şehirlerin hangi Osmanlı hükümdarı zamanında Osmanlı hâkimiyetine alındığını araştırınız.

4. Osmanlılar hangi devletlere karşı elde ettiği başarılar sonucunda Türk ve İslam dünyasının liderliğine yükselmiştir?

5. İslam dünyasındaki mezhep bölünmüşlüğüne son verebilmek adına Osmanlılar hangi devlete karşı mücadele vermiştir?

6. Verilen harita ve metinde adı geçen Osmanlı Devleti'nin fethettiği yerler arasında size göre en önemli bölgeler neresidir? Görüşlerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

Hazırlayan: *Akif ÇEVİK*

5. ÜNİTE > Dünya Gücü Osmanlı (1453-1595)

Kazanım 10.5.4: 1520-1595 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**BİR DÜNYA GÜCÜ: OSMANLILAR**	20 dk.
Amacı	16. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin siyasi ve askerî gücünü kavrayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki haritayı göz önünde bulundurarak soruları cevaplayınız.***

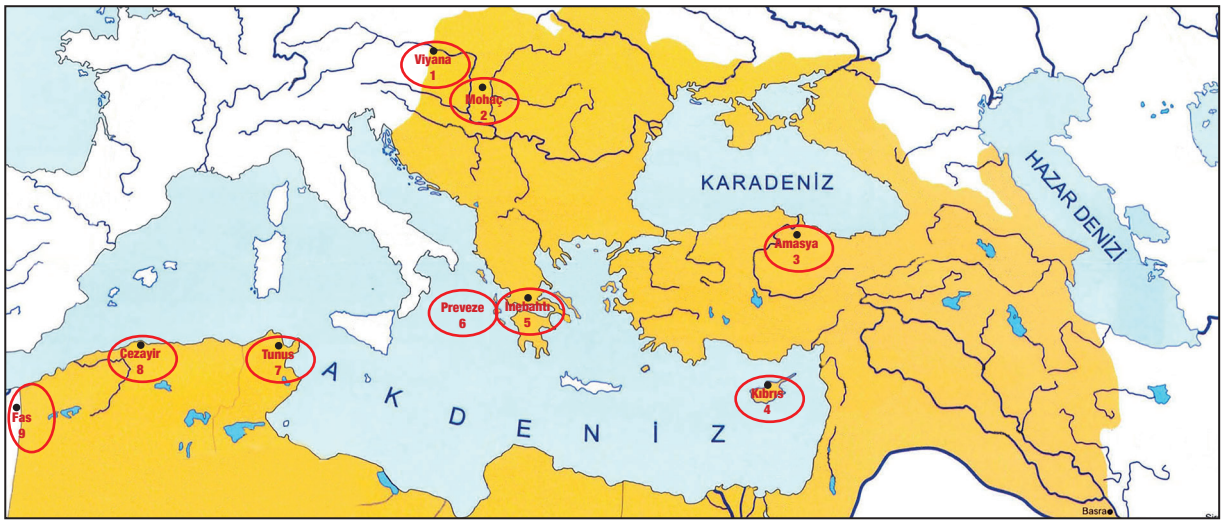

Harita 1: Osmanlı Devleti'nin ulaştığı en geniş sınırlar

1. Aşağıda verilen olayların neler olduğunu ve nerelerde gerçekleştiğini haritada gösteriniz. Bırakılan boşluklara olayları ve haritadaki numaralarını yazınız.

A) Akdeniz Türk gölü hâline geldi. ( )-(.....)

B) İran ile yapılan ilk resmî antlaşmadır. ( )-(.....)

C) Fethiyle birlikte Doğu Akdeniz, Osmanlı hâkimiyetine girdi. ( )-(.....)

D) Macaristan'ın Osmanlı hâkimiyetine girmesi sağlanmıştır. ( )-(.....)

E) Barbaros Hayrettin Paşa zamanında Osmanlı eyaleti oldu. ( )-(.....)

F) Hâkimiyet altına alınması ile Osmanlı gücü Atlas Okyanusu'na ulaştı. ( )-(.....)

G) Osmanlı donanması Haçlı donanması tarafından yakıldı. ( )-(.....)

H) Fethedilmesinin ardından Cezayir ile kara bağlantısı sağlandı. ( )-(.....)

I) Avusturya'nın başkentidir. Kanuni zamanında kuşatılmış fakat alınamamıştır. ( )-(.....)

2. Haritada işaretlenmiş olan yerlerdeki olayların gerçekleşme sırasını kronolojik olarak gösteren bir tarih şeridi hazırlayınız.

3. Rakamlarla işaretli yerleri ve olayları tespit edip bunların hangi kıtalarda yer aldığını ya da gerçekleştiğini yazınız.

4. Yukarıda verilen gelişmelerden hangilerinin Osmanlı Devleti'nin çıkarlarına uygun olarak sonuçlanmadığı söylenebilir?

Hazırlayan: *Akif ÇEVİK*

5. ÜNİTE > Dünya Gücü Osmanlı (1453-1595)

Kazanım 10.5.4: 1520-1595 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**YÜKSELME DÖNEMİNDE OSMANLI İMPARATORLUĞU**	20 dk.
Amacı	16. yy'da Osmanlı Devleti'nin siyasi ve askerî gücünü kavrayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıdaki haritayı göz önünde bulundurarak soruları cevaplayınız.***

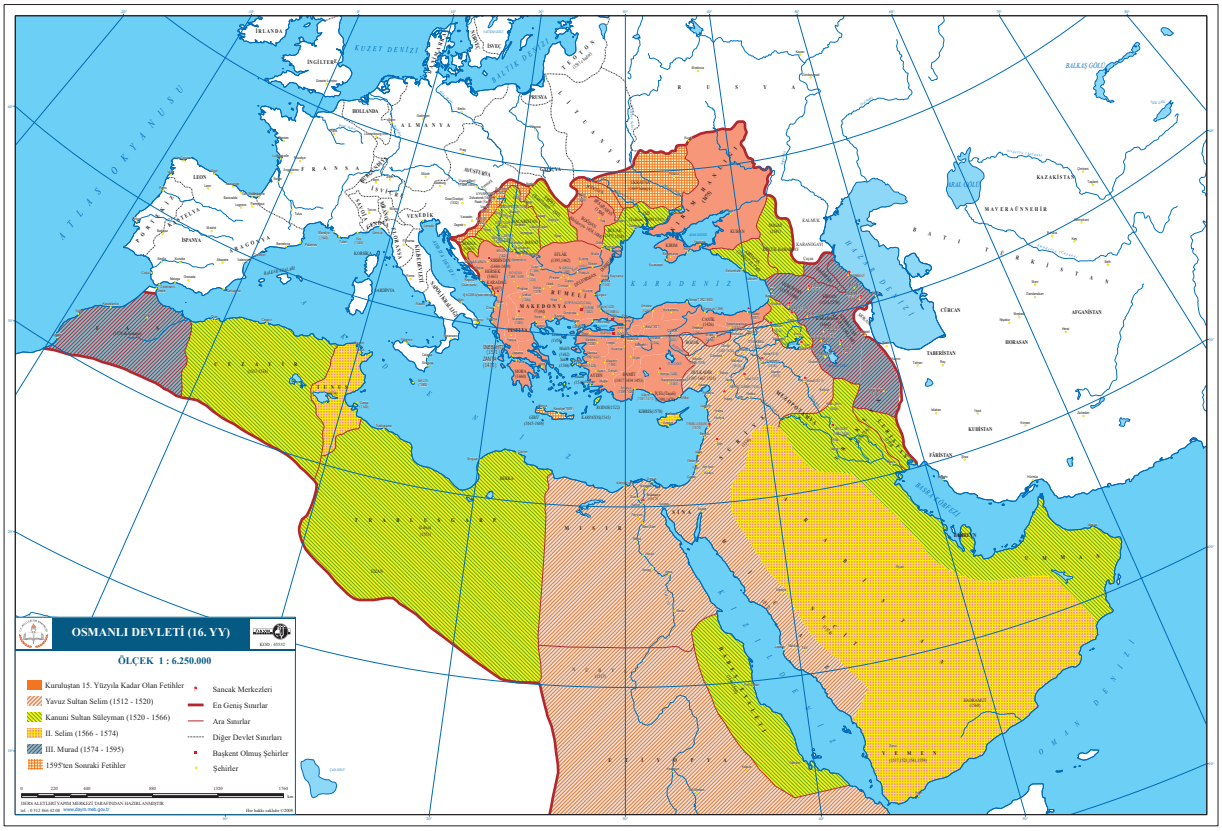

Harita 2: Osmanlı Devleti (XVI. YY)

1. Kanuni Sultan Süleyman zamanında Avrupa, Asya ve denizlerde fetih hareketleri gerçekleştirilmiştir. Derste öğrendiğiniz bilgileri de dikkate alarak bu dönemde hangi ülkeler ile savaşlar yapıldığını aşağıda verilen tabloya yazınız.

Avrupa'da yapılan savaşlar	
Akdeniz hâkimiyeti için yapılan savaşlar	
Hint Deniz Yolu hâkimiyeti için yapılan savaşlar	
Asya'da yapılan savaşlar	

2. Kanuni Sultan Süleyman zamanında fethedilen bölgeleri haritada gösteriniz. Bu bölgelerin ne zaman fethedildiklerini gösteren bir tarih şeridi hazırlayınız.

3. Sultan III. Murat zamanında fethedilen bölgeleri haritada gösteriniz. Bu bölgelerin ne zaman fethedildiklerini gösteren bir tarih şeridi hazırlayınız.

4. Verilen haritayı inceleyerek Kuzey Afrika'da bulunan bölgelerin hangi Osmanlı hükümdarları zamanında fethedildiğini yazınız.

Hazırlayan: *Akif ÇEVİK*

5. ÜNİTE > Dünya Gücü Osmanlı (1453-1595)

Kazanım 10.5.5: Kanuni Dönemi'nden itibaren Osmanlı Devleti'nin siyasi sınırlar ve devlet teşkilatı bakımından olgunluğa eriştiğini kavrar.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**OSMANLININ KLASİK DÖNEMİ**	20 dk.
Amacı	Kanuni Dönemi'nden itibaren Osmanlı Devleti'nin siyasi sınırlar ve devlet teşkilatı bakımından olgunluğa eriştiğini kavrayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metinleri göz önünde bulundurarak soruları cevaplayınız.***

Klasik Dönem'de Osmanlılarda Devlet Yönetimi Anlayışı

"Devleti denetlemek için büyük bir ordu gerekir. Orduyu beslemek için çok mal ve servete ihtiyaç vardır. Bu serveti elde etmek için halk zengin olmalıdır. Halkın zengin olması için de yasalar adil olmalıdır. Bunlardan biri ihmal edilirse devlet yıkılır." Yusuf Has Hâcib tarafından yazılmış olan Kutadgu Bilig'de yer alan ve İslami düşünce ile de uyum içinde olan bu yönetim anlayışı, Türk-İslam devletleri aracılığıyla Osmanlılara intikal etmiş ve Osmanlılarca da kabul edilerek geliştirilmiştir.

Osmanlıların beylikten devlete geçtiği dönemde yöneticiler, Anadolu'daki Selçuklu merkezleri ile İran ve Mısır'dan gelerek, eski Orta Doğu devlet ve yönetim kavramlarını Osmanlı Devleti'ne yerleştirmişlerdir. Osmanlı devlet kavramı, temelde eski Orta Doğu'dan gelmiş olmakla birlikte, Osmanlılar eski Türk geleneklerini de sürdürmüşlerdir. Bu anlamda Osmanlı Devleti, kendisinden önceki Türk devletlerinin siyasi, idari, askerî ve sosyal alanlardaki kültür mirasını da devralmıştır.

Ayrıca topraklarının büyük bir bölümünün Hıristiyan memleketleri üzerinde gelişmiş olması ve fethettiği Hıristiyan memleketlerdeki bazı eski uygulamaları yürürlükten kaldırmayıp fetihten sonra da sürdürmesi, Osmanlı Devleti'nin diğer İslam devletlerindeki yönetim biçiminden oldukça farklı nitelikler göstermesine neden olmuştur.

Padişahın mutlak otoritesine dayanan merkezî bir yönetim modelinin oluşturulduğu Klasik Dönem'de, hükümet, eyaletlerin yönetimi ve ordu doğrudan padişaha bağlı bir bütün olarak teşkilatlandırılmıştı. Bu bütünün merkezinde padişah ve saray teşkilatı bulunuyordu. Merkez teşkilatı denildiğinde padişah, vezir-i azam, saray, Divan-ı Hümayun ve ordu kurumları akla gelmektedir.

Osmanlılar, Klasik Dönem'de devlet yönetiminde iki temel sistemi birlikte işletmişlerdir. Bunlardan ilki tımar, diğeri ise kul sistemiydi. Bu yapılanma içinde geniş Osmanlı ülkesinde, merkezî yönetimin örgütlenmesinde kul sistemi, taşranın örgütlenmesinde ise tımar sistemi uygulanarak padişahın otoritesi, merkezdeki saraydan imparatorluğun sınır bölgelerine kadar başarılı bir şekilde götürülmüştür. Bu iki sistem, imparatorluğun askerî düzeninin yanı sıra bütün idari, mali, zirai, sosyal ve ekonomik yapısını belirlemiştir.

Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) döneminde ise Osmanlılar, tarihinin en geniş sınırlarına ulaşan bir dünya imparatorluğu olmuştur. Osmanlıların bu dönemi, idari, askerî, sosyal ve hukuki alanlarda çıkarılan kanunlarla teşkilat ve kurumlarının en gelişmiş bir seviyeye ulaştığı dönem olmuştur.

Abdüllatif Armağan, Klasik Dönemde Osmanlılarda Devlet Yönetim Anlayışına Dair Bazı Düşünceler. (Metin, düzenlenerek alınmıştır.)

1. Klasik Dönem'de olgunluğa ulaşmış olan Osmanlı devlet teşkilatlanmasına neler etki etmiş ve bunlar hangi kanallardan Osmanlı Devleti'ne ulaşmıştır?

2. Osmanlı Devleti'nin diğer İslam devletlerindeki yönetim biçimlerinden oldukça farklı nitelikler taşımasına nelerin sebebiyet verdiği söylenebilir?

3. Klasik Dönem'de Osmanlı devlet yönetiminin temelinde hangi sistemlerden bahsedilebilir? Bu sistemlerin Osmanlı Devleti'ne sağladığı yararlar neler olmuştur?

4. Okuduğunuz metinlerde Osmanlı Devleti'nin merkez teşkilatında yer alan kişi ve kurumlardan hangileri tespit edilebilmektedir?

Hazırlayan: *Akif ÇEVİK*

5. ÜNİTE > Dünya Gücü Osmanlı (1453-1595)

Kazanım 10.5.5: Kanuni Dönemi'nden itibaren Osmanlı Devleti'nin siyasi sınırlar ve devlet teşkilatı bakımından olgunluğa eriştiğini kavrar.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**OSMANLILAR ZİRVEDE**	20 dk.
Amacı	Kanuni Dönemi'nden itibaren Osmanlı Devleti'nin siyasi sınırlar ve devlet teşkilatı bakımından olgunluğa eriştiğini kavrayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metinleri göz önünde bulundurarak soruları cevaplayınız.***

Klasik Dönemde Siyasi ve İdari Teşkilat

Osmanlı siyasi ve idari teşkilatı aslında daha önceki Türk-İslam devletlerinde ortaya konulan uygulamaların devamı olmakla birlikte ihtiyaca göre tarihî süreçte kendine özgü bir model oluşturmuş, Osmanlı merkeziyetçi devlet yapısı I. Bayezid'den itibaren güçlenmiştir. Devletin başındaki padişah, aynı zamanda tek hanedana dayalı bir sistem içinde tartışılmaz konumunu altı asır boyunca korumuştur.

İstanbul'un fethi ve Doğu Roma idaresinin sona ermesiyle Osmanlı Devleti yeni bir siyasi dönüşüm yaşamıştır. Fâtih Sultan Mehmet daha önceki devirlerde örf ile gelişmiş olan siyasi, idari, askerî birtakım uygulamaları sistemleştirerek meşhur teşkilat ve teşrifat kanunnamesini meydana getirmiştir. Fatih Kanunnamesinde yer alan hükümler ve uygulamalarla mutlak hükümdar tipi güçlenmiştir. Başlangıçta örfi nitelikli ve gelenek ağırlıklı hükümdarlık anlayışı II. Bayezid'den itibaren şer'i yönden de desteklenen bir yapıya dönüşmüştür.

Osmanlı padişahlarına dört asra yakın hizmet veren, dış görünüşü bakımından bir kaleyi andıran Topkapı Sarayı aynı zamanda İslam dünyasındaki geleneğe uygun biçimde devlet işlerinin idare edildiği yerdi. Osmanlı merkez teşkilatı ve hükümeti, en güçlü olduğu dönemlerde Divan-ı Hümayun merkez olmak üzere ona doğrudan veya dolaylı biçimde bağlı kalemlerden oluşmaktaydı. Önceki İslam ve Türk devletlerinde onlarca divan bulunmasına karşılık Osmanlılarda bunun teke indirilmesi yeni bir uygulamadır. Bu sistemi merkezde iyi yetişmiş çok az sayıda kalem erbabı bürokrat yürütmekteydi.

Osmanlı taşrası esas itibariyle Anadolu, Rumeli, Arabistan ve Kuzey Afrika coğrafyasından oluşmaktadır. Taşra idaresinde en büyük temel birim eyalet olup onun altında sancaklar, kazalar ve nahiyeler bulunurdu. Fetihler ilerledikçe yeni eyaletler kurulmuştur. Bu süreç özellikle Fatih Sultan Mehmet döneminden itibaren hızlanmış, Kanuni Sultan Süleyman'ın saltanatı başlarında beş olan eyalet sayısı ölümüne yakın on altı olmuş, XVI. yüzyılın sonunda ise otuz ikiye çıkmıştır.

Osmanlı idaresi genel olarak Anadolu ve Rumeli'de tımarlı eyaletler hâlinde teşkilatlanmış, bu bakımdan merkeze tam anlamıyla bağlı idari birimleri bu eyaletler oluşturmuştur. Buna karşılık Arabistan ve Kuzey Afrika'da eyaletlerde salyaneli sistem uygulanmış, ayrıca Kırım'da hanlık, Haremeyn'de şeriflik, Eflak Boğdan'da voyvodalık adı altında özel statüye tabi idari birimler bunlara eklenmiştir.

Mehmet İpşirli, Osmanlılar. (Metin düzenlenerek alınmıştır.)

1. Klasik Dönem'de Osmanlı siyasi ve idari teşkilatının ortaya çıkışı ve kurulan sistem hakkında neler söylenebilir? Görüşlerinizi okuduğunuz metinde verilen bilgilere dayandırarak açıklayınız.

2. Fatih döneminde devletin siyasi ve idari yapılanmasında bir dönüşüm yaşanması hangi gelişmelerden sonra gerçekleşmiştir?

3. Osmanlılar, kendilerinden önceki Türk İslam devletlerindeki divan teşkilatına nasıl bir farklılık getirmişlerdir?

4. Okuduğunuz metinlerden hareketle Osmanlı merkez teşkilatının temelini oluşturan kurumların hangileri olduğu söylenebilir?

5. XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin "taşra" olarak adlandırılan sınırlarının hangi bölgeleri kapsadığı söylenebilir?

6. Klasik Dönem'de Osmanlı taşra teşkilatlanmasındaki idari birimler hakkında neler söylenebilir?

Hazırlayan: *Akif ÇEVİK*

5. ÜNİTE > **Dünya Gücü Osmanlı (1453-1595)**

Kazanım 10.5.6: Uyguladığı uzun vadeli stratejinin Osmanlı Devleti'nin dünya gücü haline gelmesindeki rolünü analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**DOĞUDA VE BATIDA OSMANLI**	20 dk.
Amacı	Yeni Çağ'da Osmanlı Devleti'nin dünya siyasetindeki siyasi ve askerî gücünü kavrayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metinleri okuyunuz. Soruları, metinleri göz önünde bulundurarak cevaplayınız.***

Kanuni Sultan Süleyman'ın Mektubu

Alman İmparatoru Şarlken, Fransa'ya saldırdı ve yaptığı savaşta Fransa kralı Fransuva'yı yenerek esir aldı ve bütün Avrupa kıtasına hâkim olduğunu ilan etti (1525). Bunun üzerine Fransuva'nın annesi, dünyanın en büyük hükümdarı olarak tanıdığı Kanuni'ye, bir mektup gönderdi.

Bu mektubu okuyan Kanuni; yardım dileyen bir kimse için Osmanlı gelenek ve göreneklerini dikkate aldı ve şu şekilde bir mektup yazarak elçiye verdi:

"Ben ki sultanların sultanı, hakanların başı, krallara taç giydiren, Allah'ın yeryüzündeki gölgesi ve atalarımın fethettiği Akdeniz'in, Karadeniz'in, Rumeli'nin, Anadolu'nun, Karaman'ın, Rum Vilayeti'nin Zülkadriye'nin, Diyarbekir'in, Azerbaycan'ın, Acem'in, Şam'ın, Haleb'in, Mısır'ın, Mekke'nin, Medine'nin, Kudüs'ün, Arap ülkelerinin ve Yemen'in ve de ateş saçan mızrağımın ve zafer getiren kılıcımın gücüyle sahip olduğum nice ülkelerin sultanı ve padişahı olan Sultan Süleyman Han'ım.

Sen ki Fransa ülkesinin kralı olan Françesko'sun. Kralların sığınağı olan kapıma mektup göndererek ülkenizin işgale uğradığını ve esir edilerek hapse atıldığınızı bildirmişsiniz. Bu durumdan kurtulmak için benden yardım istiyorsunuz. Gönlünüzü ferah tutun ve sakın üzülmeyin. Unutmayın ki esaret, hükümdarlar için hiç de tuhaf bir şey değildir. Bilesiniz ki, atalarımın yaptığı gibi, daima kılıcımla gezen ben de, sefere çıkmaktan ve fetihler yapmaktan çekinmem. Her an savaşmaya hazırım. Sadece Allah'ın dediği olur. 1526, İstanbul."

Mohaç Savaşı sonucunda dersini alan ve Viyana kuşatması ile de iyice gözü korkutulan Alman İmparatoru Şarlken, Fransuva'yı serbest bırakmak zorunda kalmıştır.
(…)

Nermin Taylan, Osmanlıda Yasaklar. (Metinler, düzenlenerek alınmıştır.)

Açe Sultanlığı

Ali Mugayet Şah (ö.1530) tarafından Portekizlilere karşı verilen mücadeleler sonunda, 1521 yılında Açe bölgesinde Açe İslâm Sultanlığı kuruldu. Portekizliler Sumatra'yı istilâ emellerinden vazgeçmeyerek saldırılarını sürdürdüler.

Alâeddin Riâyet Şah'ın Osmanlı Hükümdarı Kanuni Sultan Süleyman'dan yardım istemek için İstanbul'a bir heyet göndererek zulüm ve korsanlıklarını sürdüren Portekiz güçlerine karşı yardım istedi. Ancak heyet İstanbul'a geldiği zaman Kanuni Sultan Süleyman Zigetvar seferinde olduğundan, padişahla görüşemedi ve bir süre İstanbul'da beklemek zorunda kaldı. Kanuni'nin Zigetvar'da vefatı üzerine Açeliler II. Selim'e biatlarını sundular ve Portekiz saldırılarına karşı Osmanlılarla bir savunma antlaşması imzaladılar (1567). II. Selim'in Açe'ye yolladığı gemi ve askerlerle birlikte sultana hitaben yazılan bir ferman ile orada okunacak bir hutbe sureti de gönderildi. Bu hutbe sureti, o tarihten itibaren XX. yüzyıl başlarına kadar Açe'de her cuma hutbesinde okunmuştur. Açe'ye giden Osmanlı heyeti ve askerlerin çoğu orada yerleşerek bir Türk köyü kurmuşlar, ancak yerli halkla gerçekleştirilen evlilikler sonucu onlara karıştıkları gibi Türkçeyi de unutmuşlardır.
(…)

Numan Kurtulmuş, Açe. (Metinler, düzenlenerek alınmıştır.)

1. Fransa ve Açe'yi haritada bulunuz. Bu ülkelerin Osmanlı Devleti'ne olan coğrafi konumları dikkate alındığında Osmanlı Devleti'nin dünya siyasetindeki etkisi hakkında nasıl bir çıkarımda bulunulabilir?

2. Osmanlı Devleti'nin Doğu ve Batı ile olan ilişkilerinde ortaya koyduğu politikaların belirleyici etkenleri hakkında neler söylenebilir?

3. Kanuni Sultan Süleyman döneminde Osmanlı Devleti'nin askerî ve siyasi açılardan Avrupa'ya bakışı hakkında neler söyleyebilirsiniz? Metinlerde yer alan hangi ifadeler düşüncelerinize kanıt oluşturmaktadır?

4. Verilen metinlerde Osmanlı Devleti'nin hangi devletlerle olan münasebetleri konu edilmiştir?

5. Verilen metinler dikkate alındığında Osmanlı sultanlarının dünyaya bakışlarını yansıtan ve onları güdüleyen ortak duygu nedir? Metinlerde yer alan hangi bilgiler ve ifadeler bu durumu destekleyici niteliktedir?

Hazırlayan: *Akif ÇEVİK*

5. ÜNİTE > Dünya Gücü Osmanlı (1453-1595)

Kazanım 10.5.6: Uyguladığı uzun vadeli stratejinin Osmanlı Devleti'nin dünya gücü haline gelmesindeki rolünü analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	UZAK ASYA'DAN BATI AVRUPA'YA	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin dünya gücü hâline gelmesindeki etmenleri analiz edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metni göz önünde bulundurarak soruları cevaplayınız.***

GUCERÂT

Hindistan'ın kuzeybatısında yer alan Gucerât güneyde ve batıda Umman denizine açılmaktadır.

Vasco da Gama'nın 1498'de Kalicut'ta görünmesinden sonra Portekizliler Hint Okyanusu ticaretine hâkim oldular. Bu yüzden Mısır ve Gucerât tüccarları ikinci plana düştü. Mahmud Şah, Memluk Sultanı Kansu Gavri ile ittifak yaparak Portekizlilere karşı koymaya çalıştıysa da Portekizlilerin Goa'yı ele geçirmesi üzerine onlarla anlaşmak zorunda kaldı. Mahmud Şah'tan sonra yerine geçen II. Muzaffer Şah ise Portekizlilerle mücadeleye girişti.

Ayrıca Osmanlılarla diplomatik ilişkileri geliştirmeye çalışarak Yavuz Sultan Selim'e bir mektup gönderdi; hem kendi başarılarını bildirdi hem onu Çaldıran zaferinden dolayı kutladı.

Bahadır Şah, hükümdarlığı sırasında Portekizlilere karşı bir siyaset takip etti. Osmanlı Padişahı Kanûnî Sultan Süleyman'a elçi göndererek yardım talebinde bulunduysa da (1536) Diû ile ilgili olarak görüşmek için yanlarına gittiği Portekizliler tarafından öldürüldü (13 Şubat 1537). Bahadır'ın katlinden sonra Gucerât siyasi ve askerî gücünü yitirmeye başladı. Hanedan üyeleri ve ileri gelen zümreler arasında iktidar mücadelesi başladı; ülke bu gruplarca taksim edildi. Bu sırada Gucerât'a yardım için gelen Mısır Beylerbeyi Hadım Süleyman Paşa idaresindeki Osmanlı donanmasının Diû harekâtı, iç çekişmeler içinde çalkalanan Gucerât'tan yeterli destek alınamadığı için başarılı olmadı (Eylül 1538). Osmanlı donanmasının buraya yönelik seferinin asıl gayesi mukaddes bölgeleri, hac yollarını ve baharat ticaretini korumak ve Portekiz varlığına son vermekti.

Khaliq Ahmad Nizami, Gucerât. (Düzenlenerek alınmıştır.)

FRANSA VE KUTSAL ROMA-GERMEN İMPARATORLUĞU

Alman İmparatoru Şarlken, 24 Şubat'ta Fransa'ya saldırdı ve yapılan savaşta Fransa Kralı Fransuva'yı mağlup ederek, bütün Avrupa kıtasına hâkim olduğunu ilan etti. Savaş sonunda Fransa kralı esir düştü. Bunun üzerine Fransuva'nın annesi, dünyanın en büyük hükümdarı olarak tanıdığı Kanuni'ye, Jean Franqipani ismindeki elçisiyle bir mektup gönderdi.

"Padişahlar Padişahı" diye başlayan mektubunda şunları yazıyordu:

"Oğlum Fransa Kralı, Alman İmparatoru tarafından hapsedilmiştir. Oğlumun kurtuluşunu İmparator Karl'ın insafına bırakmıştım. Hâlbuki kendisi, umduğumuz bu insanlığı yerine getirmedikten başka, hakaretle muamele etmektedir. Şimdi, dünyaca tasdik edilen azamet ve şanınızla, oğlumu düşmanın pençesinden kurtararak büyüklüğünüzün gösterilmesini siz Şahlar Şahından istirham ediyorum.

Bu mektubu okuyan Kanuni; yardım dileyen bir kimse için Osmanlı gelenek ve göreneklerini nazarı dikkate alıp bir mektup yazarak "ülkenizin işgale uğradığını ve esir edilerek hapse atıldığınızı bildirmişsiniz. Bu durumdan kurtulmak için benden yardım istiyorsunuz. Gönlünüzü ferah tutun ve sakın üzülmeyin. Bilesiniz ki, atalarımın yaptığı gibi, daima kılıcımla gezen ben de sefere çıkmaktan ve fetihler yapmaktan çekinmem. Her an savaşmaya hazırım. Sadece Allah'ın dediği olur. Ne yapacağımı elçinizden öğreneceksiniz. 1526, İstanbul." diye yazmıştır.

Mohaç Savaşı sonucunda dersini alan ve Viyana Kuşatması ile de iyice gözü korkutulan Alman İmparatoru Şarlken, Fransuva'yı serbest bırakmak zorunda kalmıştır.

Nermin Taylan, Osmanlıda Yasaklar. (Düzenlenerek alınmıştır.)

1. Hem Müslüman hem de Hristiyan dünyasından devletlerin Osmanlı hükümdarlarından yardım istemeleri sizce neyin göstergesidir?

2. Verilen ilk metinde Avrupa ve dünya tarihini etkilemiş hangi olayların gerçekleşmiş olduğu anlaşılmaktadır? Bu durumun İslam devletleri için ortaya çıkardığı olumsuz sonuçlar nelerdir?

3. Okuduğunuz metinlerde hangi devletlerin mücadeleleri konu edilmektedir?

4. Kanuni Sultan Süleyman'ın Fransa Kralı Fransuva'nın annesinin yardım talebine olumlu cevap vermesinin insani ve siyasi gerekçeleri sizce neler olabilir?

5. Eski dönemlerde devletlerin birbirleriyle olan ilişkilerinde mektup yazmak ve elçi göndermek gibi yöntemler uygulanırken günümüzde hangi yollara başvurulmaktadır?

Hazırlayan: *Akif ÇEVİK*

Etkinlik İsmi	TİCARETİN ROTASI	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin takip ettiği kara ve deniz politikalarını analiz edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metni göz önünde bulundurarak soruları cevaplayınız.***

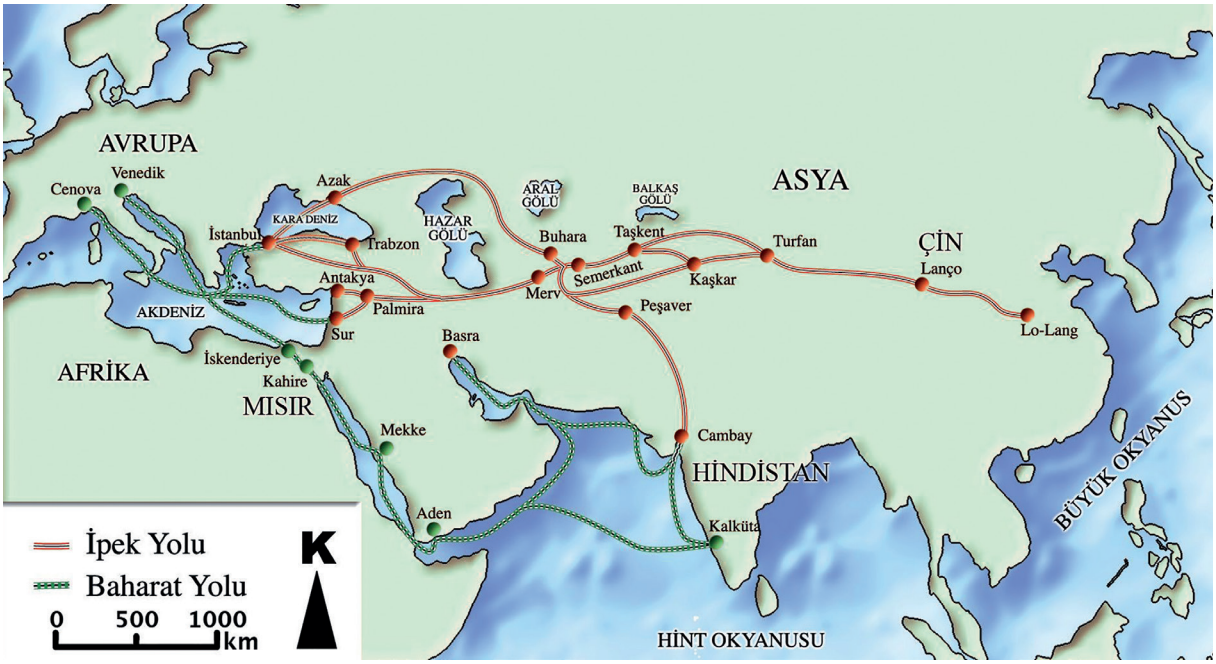

Harita 1: İpek Yolu ve Baharat Yolu güzergâhları

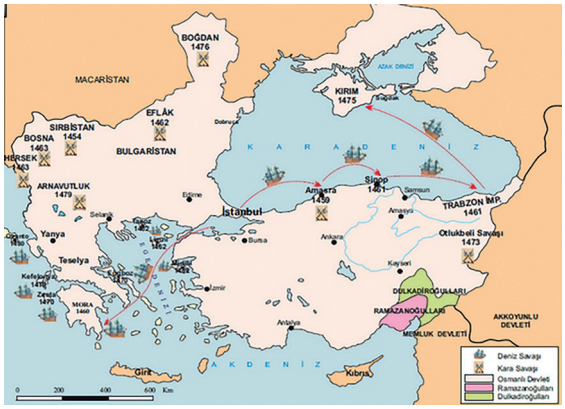

Harita 2: Fatih Sultan Mehmet Dönemi

Harita 3: Yavuz Sultan Selim Dönemi

1. İpek Yolu ve Baharat Yolu'nun güzergâhları incelendiğinde bu ticaret yollarının hangi kıtalardan geçtiği söylenebilir?

2. Haritalar incelendiğinde Osmanlı Devleti'nin kara ve denizlerde uygulamış olduğu fetih politikalarında nelerin amaçlandığı söylenebilir?

3. Fatih Sultan Mehmet döneminde hangi ticaret yollarının Osmanlı Devleti'nin kontrolüne alındığı söylenebilir? Bu ticaret yolunun kontrolünün sağlanabilmesi için hangi bölgelerin fethedilmiş olduğunu haritayı inceleyerek yazınız.

4. Yavuz Sultan Selim döneminde hangi ticaret yollarının Osmanlı Devleti'nin kontrolüne alındığı söylenebilir? Bu ticaret yolunun kontrolünün sağlanabilmesi için hangi bölgelerin fethedilmiş olduğunu haritayı inceleyerek yazınız.

5. Bugüne kadar öğrendiklerinizi göz önünde tutarak ticaret yollarının neden önem taşıdığını aşağıdaki tabloya yazınız.

Ekonomik/ Ticari önemi	
Siyasi önemi	
Askerî önemi	
Kültürel önemi	

Hazırlayan: *Akif ÇEVİK*

Etkinlik İsmi	OSMANLI DEVLETİ'NİN TAKİP ETTİĞİ KARA VE DENİZ POLİTİKALARI	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin takip ettiği kara ve deniz politikalarını analiz edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen bilgileri göz önünde bulundurarak soruları cevaplayınız.***

1-	•.....	Osmanlı Devleti'nin 1526'da yapılan savaşı kazanması sonucunda Macaristan Osmanlı hâkimiyetine girdi. Bu durum aynı zamanda yıllarca sürecek olan Osmanlı-Avusturya savaşlarının fitilini de ateşlemiş oldu.
2-	•.....	Osmanlı Devleti, 1529'da Viyana'yı kuşattıysa da şehri ele geçiremedi. Bu olaydan sonra Avusturya Arşidükü Ferdinand yeniden Macar topraklarına saldırdı. Bu durum karşısında Kanuni Sultan Süleyman, Almanya seferine çıktı. Arşidük Ferdinand ve ağabeyi Şarlken, Osmanlı Devleti'nin karşısına çıkmaya cesaret edemedi. Avusturya, Osmanlı Devleti'ne barış teklif etmek zorunda kaldı. İki ülke arasında 1533'te bir antlaşma imzalandı. Avusturya'nın Osmanlı Devleti'nin üstünlüğünü kabul ettiği bu antlaşmaya göre Avusturya arşidükü, protokol bakımından Osmanlı sadrazamına denk sayılacaktı.
3-	•.....	Safevi Hükümdarı Tahmasb, kendinden önceki hükümdarlar gibi Osmanlı Devleti'ne karşı bir siyaseti devam ettirdi. Şii propagandaları yaparak Anadolu'da karışıklık çıkarmaya çalıştı. Osmanlı Devleti aleyhine Venedik ve Avusturya ile anlaşmalar yaptı. Bu gelişmeler üzerine Kanuni Sultan Süleyman, İran üzerine üç sefer düzenledi. Osmanlı Devleti'ne karşı koyamayan İran barış istedi ve 1555'te iki devlet arasında bir antlaşma imzalandı. Bu anlaşma, Osmanlı Devleti ile İran arasında yapılan bu ilk resmî antlaşmaya göre Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin güvenliği sağlanmış oldu.

4-	•..... •.....	Osmanlı Devleti, XVI. yüzyılda Portekizlilerle hem Akdeniz'de hem de Atlas ve Hint okyanuslarında büyük bir rekabete girişti. Umman Denizi ve Hint okyanusunda Portekizlilerin hâkimiyetine engel olmak için birçok kez deniz seferleri düzenlendi. Osmanlı Devleti, okyanuslarda Portekizlilere karşı başarılı olamadıysa da Kuzey Afrika'nın en batısında yer alan Fas'ta yapılan savaşta Portekizlileri yendi ve Portekiz Kralı bu savaşta hayatını kaybetti (1576). Bu savaştan sonra Portekiz, Akdeniz ve diğer bölgelerdeki sömürgelerini kaybederek sömürgecilik rekabetinde geri plana düştü. Böylelikle Osmanlılar, XVI. yüzyıl sonunda Portekizlilerin Akdeniz'deki varlığına son verdi.
5-	•.....	Osmanlı-İspanya rekabetinde en önemli konulardan biri Orta Akdeniz'de yer alan ve jeopolitik konumuyla önem taşıyan Tunus oldu. Tunus, Osmanlı Devleti'nin Kuzey Afrika'daki eyaleti olan Cezayir ile karasal bağlantıyı sağlaması ve Akdeniz ticaret yollarına hâkim bir konumda olması sebebiyle önem taşıyordu. İspanyollar için ise Kuzey Afrika'daki garnizonlarının korunması ve Güney İtalya'daki topraklarının güvenliği için önemliydi. Tunus'un Osmanlı hâkimiyetine geçmesinin ardından İspanya'nın destekleriyle Andrea Dorya komutasında bir Haçlı donanması oluşturuldu. 28 Eylül 1538'de İyon Denizi'nde yapılan savaşta Haçlı donanması büyük bir bozguna uğratıldı. Türk denizcilik tarihindeki bu büyük zaferin sonrasında Akdeniz'deki üstünlük Osmanlı Devleti'ne geçti.
6-	•..... •.....	Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'deki hâkimiyetini güçlendiren başka önemli bir gelişme ise Doğu Akdeniz'in en büyük adasının fethi oldu. Anadolu, Mısır, Suriye ve Filistin kıyılarındaki deniz ticaretinin güvenliğini sağlayabilmek açısından önem taşıyan bu ada, 1571'de Venediklilerden alınarak fethedildi. Böylece Doğu Akdeniz'in denetimi Osmanlı Devleti'ne geçmiş oldu. Fakat Akdeniz'de çıkarları zedelenen Avrupa devletleri, Papa'nın önderliğinde bir araya gelerek İspanya, Venedik ve Portekizlilerden oluşan yeni bir Haçlı donanması oluşturdular. Korint Körfezi'de yapılan savaşta yaklaşık üç yüz parçalık Osmanlı donanmasını yaktılar (1571).

1. Yukarıda verilen bilgilerin hangi olaylarla ilgili olduğunu araştırarak yandaki kutucuklara yazınız.

2. Osmanlı Devleti'nin XVI. yüzyılda karalarda ve denizlerde hangi devletlerle mücadele ettiğini belirleyerek yazınız.

3. Osmanlı Devleti'nin karalarda ve denizlerde hangi devletlerle hangi alanlarda mücadele ettiğini belirleyerek yazınız.

1-		
2-		
3-		
4-		
5-		
6-		
7-		

4. Verilen bilgilere göre Osmanlı Devleti'nin XVI. yüzyılda hangi kıtalar üzerinde mücadele ettiği söylenebilir?

5. Verilen bilgilere göre XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti'ne karşı düzenlenen Haçlı saldırıları sonucunda denizlerde hangi savaşların yapıldığı tespit edilmektedir?

6. ÜNİTE > **Sultan ve Osmanlı Merkez Teşkilatı**

Kazanım 10.6.1: Topkapı Sarayı'nın; devletin idare merkezi olmasının yanı sıra, devlet adamı yetiştirilmesinde ve şehir kültürünün gelişmesindeki rollerini analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**TÜRK'ÜN CİHAN HAKİMİYETİ SEMBOLÜ: TOPKAPI**	20 dk.
Amacı	Topkapı Sarayı'nın bölümlerini ve rollerini açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Aşağıda verilen metinlerden yola çıkarak soruları cevaplayınız.***

Osmanlı Devleti'nin cihan hâkimiyeti ve gücünün sembolü olarak kabul edilen Topkapı Sarayı, 1465-1478 yılları arasında Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılmış; Birun, Enderun ve Harem olmak üzere üç ana bölümden meydana gelmiştir.

Enderun: Mülkî ve askeri alanda yüksek dereceli devlet memuru yetiştirilmesi amacıyla açılan yüksek eğitim kurumuydu. İlk zamanlar bu okula devşirilen gayrimüslim çocuklar alınırken, zamanla Türk çocukları da alınmaya başlamıştır. Sultan II. Murat Dönemi'nde kurulan ve Fatih Dönemi'nde teşkilatlandırılan bu okullarda eğitim öğretim XIX. yüzyıla kadar devam etmiştir. Askeri ve sivil yöneticiler bu okullarda yetiştirilmiş, yetenekli olanlar iyi bir eğitimden geçirilerek devlete kazandırılmıştır. Bu okulların amacı nitelikli ve güvenilir devlet adamları yetiştirmekti. Enderun Mektebi'nde medreselerden farklı olarak asker ve yöneticilerin bilmesi gereken dersler yer alırdı. Harita yapımı, muharebe sanatı ve siyaset, bu dersler arasında yer alırdı. Enderun öğrencileri bedensel gelişimlerini sağlamak amacıyla ata binme ve cirit atma gibi çeşitli spor dallarıyla da uğraşırlardı. Enderun bölümü yabancı ziyaretine kapalıydı.

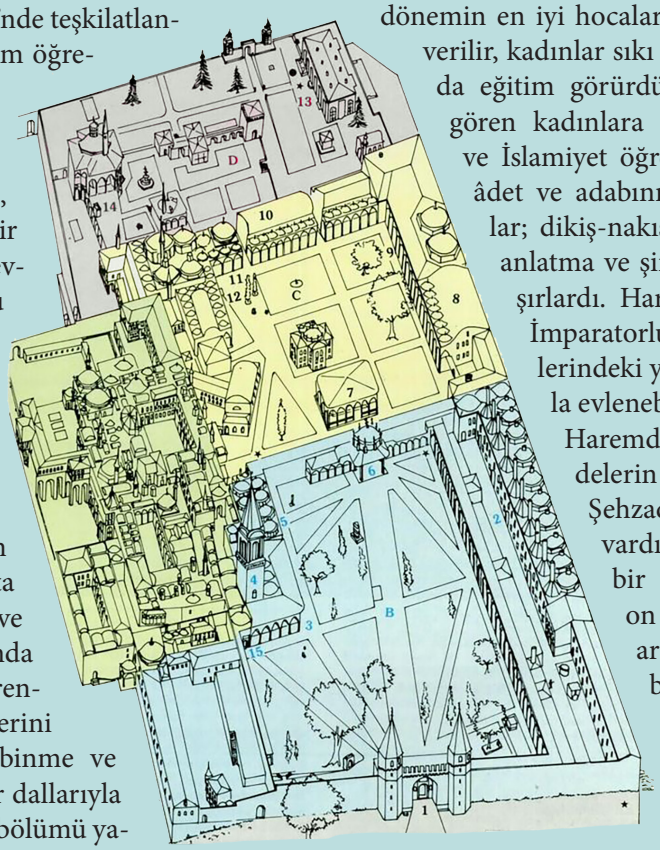

Görsel: Topkapı Sarayı'nın Krokisi

Harem: Padişahın özel dairesinin bulunduğu; hanımları, çocukları ve cariyelerinin yaşadığı harem, harem ağası tarafından yönetilirdi. Kendine has bir teşkilâtı ve görevlileri bulunan haremde, tıpkı Enderun'a benzeyen bir eğitim sistemi vardı. Hareme giren kadınlara dönemin en iyi hocaları tarafından ders verilir, kadınlar sıkı bir disiplin altında eğitim görürdü. Burada eğitim gören kadınlara öncelikle Türkçe ve İslamiyet öğretilir, Türk-İslam âdet ve adabını öğrenen kadınlar; dikiş-nakış, musiki, hikâye anlatma ve şiir dalında ustalaşırlardı. Haremdeki kadınlar İmparatorluğun farklı bölgelerindeki yönetici sınıflarıyla evlenebilirlerdi.

Haremde ayrıca şehzadelerin eğitim gördüğü Şehzadegân Mektebi vardı. Şehzadeler belli bir eğitimden sonra on ilâ on beş yaşları arasında lalalarıyla birlikte sancağa çıkarılırdı.

Birun: Osmanlı Sarayı'nın (Topkapı Sarayı) birinci ve ikinci yer denilen meydanlarındaki müesseseleri ifade eden birimin adıdır. Divanın toplandığı kubbe altı denilen yer de burada bulunurdu.

1. Topkapı Sarayı'nın bölümlerinde, devlete ait hangi görevlerin yerine getirildiği söylenebilir?

2. Osmanlı Devleti'nde üstün yetenekli bireylerin eğitimi için Enderun Mektebi'nin açılmış olmasını devlet yönetimi bakımından nasıl değerlendiriyorsunuz? Günümüzde buna benzer uygulamalara rastlıyor musunuz?

3. Topkapı Sarayı'nda devlet idaresi ile ilgili önemli kararlar hangi bölümde alınırdı?

4. "Topkapı Sarayı'nın şehir kültürünün gelişmesinde önemli rolleri olmuştur." Diyen bir tarihçi neleri kanıt olarak gösterebilir?

Hazırlayan: *Adem ŞEKER*

6. ÜNİTE > **Sultan ve Osmanlı Merkez Teşkilatı**

Kazanım 10.6.1: Topkapı Sarayı'nın; devletin idare merkezi olmasının yanı sıra, devlet adamı yetiştirilmesinde ve şehir kültürünün gelişmesindeki rollerini analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Empati*

Etkinlik İsmi	**DEVLETİN DİRLİĞİ**	20 dk.
Amacı	Tarihî olayların bugünün bakış açısı ve değer yargılarıyla ele alınmasının, tarihî gerçeklerin yorumlanmasına etkilerini fark edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Verilen açıklamalardan yola çıkarak soruları cevaplayınız.***

"Osmanlı tarih yazıcılığına musallat olan bazı ön yargıları değiştirmek zorundasınız. Kardeş katli, hükümdarların keyfine ve karakterine bağlı bir olay değildir. Yapılması gereken bir müessesedir. Osmanlı hükümdarının kardeşi sizin kardeşiniz değildir. Kardeşinizle miras kavgasına tutuşmanız ayıp olabilir ama Osmanlı hükümdarının kardeş sevgisi ve toleransının sınırlı olması gerekir. Çünkü memleketin veraset kurumları ve iktidar anlayışı bugünkü gibi oturmamıştır. Hatta Cengizhan'ın bile veraset anlayışında bizimkine göre çok yumuşak olduğu görülmektedir ama bu Osmanlı için mümkün olmayan bir şeydir."

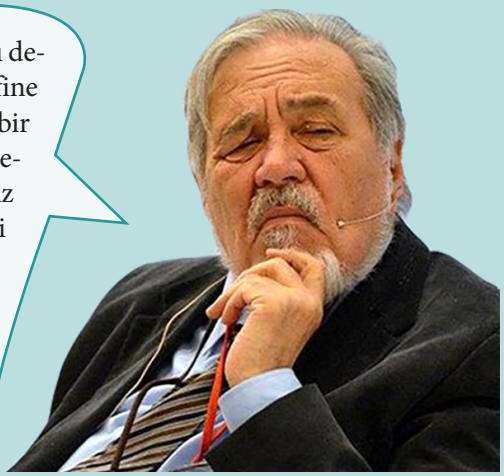

Görsel: İlber Ortaylı

Tarihçi İlber Ortaylı'nın, Edirne Valiliğince düzenlenen "Edirneli Fatih Sultan Mehmed Han'ın 586'ncı Doğum Yılı" etkinlikleri kapsamında Balkan Kongre Merkezi'nde düzenlenen "Fatih ve Edirne" konferansından.

1. Osmanlı Devleti'nde kardeş katline izin verilmesini, devlet yönetimine geçmişteki Türk devletlerinden farklı olarak sağladığı katkı çerçevesinde nasıl değerlendirirsiniz?

2. Tarihi olaylar ele alınırken, kendi döneminin şartlarına göre değil de bugünün bakış açısı ve değer yargılarına göre ele alınırsa ne gibi sonuçlar ortaya çıkabilir?

3. Tarihçi İlber Ortaylı'nın tarihi olaylara bakış açısıyla ilgili ortaya koyduğu yöntemle ilgili neler söyleyebilirsiniz?

6. ÜNİTE > Sultan ve Osmanlı Merkez Teşkilatı

Kazanım 10.6.2: Osmanlı Devleti'nde merkezi otoriteyi güçlendirmeye yönelik düzenlemeleri analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi

Etkinlik İsmi	MERKEZİ YÖNETİM NASIL GÜÇLENDİ?	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'ndeki düzenlemelerin merkezi otoriteyi nasıl etkilediğini farklı bakış açılarıyla değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Verilen metinden hareketle Osmanlı Devleti'nde yapılan düzenlemelerin merkezi otoriteyi nasıl etkilediğini altı şapkalı düşünme tekniğini kullanarak değerlendiriniz.***

Eski Türklerde ve Selçuklularda ülke, hanedanın ortak malı kabul edilirdi. Bu anlayış Osmanlı Devleti'nde de devam etmiştir. Bu anlayış tıpkı eski Türkler ve Selçuklularda olduğu gibi Osmanlılar zamanında da taht kavgalarına neden olmuştur. Bu durum devlette istikrarın sağlanması için bazı uygulamalara gidilmesine vesile olmuştur. Veraset sisteminde yapılan düzenlemelerle önce I. Murad Dönemi'nde "Devletin toprakları padişah ve oğullarınındır." İlkesi, sonra da Fatih Devri'nde "Devletin toprakları padişahındır." anlayışı getirilmiştir. Ayrıca padişahlara devletin bekası için kendi kardeşlerini öldürme izni verilmiştir. Merkezi otoritenin güçlendirilmesine yönelik bir diğer düzenlemeler arasında padişahın, Divân-ı Hümâyun'un başkanlığını vezîri âzama devretmesi, haremden evlenme usulünün uygulanması ile müsadere usulünün (kişilerin mallerına el konulması) getirilmesidir. Müsadere usulü, otoriteye rakip olabilecek güçlerin ortaya çıkmasını engellemek ve özellikle ekonomik bunalım ve savaş zamanlarında hazineye gelir sağlamak amacıyla uygulanmıştır.

BEYAZ ŞAPKA

Tarafsız şapkadır. Görüşülen konu ile ilgili net bilgi ve raporlar ortaya konur.

SİYAH ŞAPKA

Kötümser şapkadır. Eleştiri, olumsuz görüşler ile görüşülen konunun riskleri, gelecekte doğuracağı problemler ortaya çıkar.

KIRMIZI ŞAPKA

Duygusal şapkadır. Görüşülen konu ile ilgili olarak kişilere hiçbir dayanağı olmadan sezgi, fikir ve duygularını söyleme fırsatı verir.

YEŞİL ŞAPKA

Yenilikçi şapkadır. Konuyla ilgili alternatifler ve yeni yaklaşımlar araştırılır.

SARI ŞAPKA

İyimser şapkadır. O işin avantajları ortaya konulur. Övgü ve olumlu görüşler söylenir.

Merkezi otoritenin güçlenmesi sağlanmıştır. Müsadere sistemi, kanuni sınırlamalarla kişisel mülkün miras yoluyla ailelerin elinde toplanmasını ve devlete rakip güç olmalarını engellemiştir. Haremden evlenme usulü sayesinde padişahın aile sırları dışarıya yayılmamış, akraba ilişkileri ile padişahın yıpratılması engellenmiştir.

MAVİ ŞAPKA

Serinkanlı şapkadır. Düşünce sistematize edilir.

Hazırlayan: *Adem ŞEKER*

6. ÜNİTE > Sultan ve Osmanlı Merkez Teşkilatı

Kazanım 10.6.2: Osmanlı Devleti'nde merkezi otoriteyi güçlendirmeye yönelik düzenlemeleri analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**OSMANLI EKİP LİDERİ: PADİŞAH**	20 dk.
Amacı	Osmanlı nasihatnâme ve siyasetnâme geleneğine ait örneklerden hareketle devlet idarecisinin sahip olması gereken vasıfları açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Verilen açıklamalardan yola çıkarak soruları cevaplayınız.***

Kaynak A

II.MURAT'IN OĞLUNA VASİYETİ

Görsel : II.Murat

"Ey oğul! Herhangi bir şeyin devamlı olarak kaba kuvvet, kılıç, kahramanlık ve ezici güç zoruyla meydana gelmesiyle; akıl, tedbir, sabır, ileri görüşlülük, imtihan ve yorucu tecrübeler sonucu dilediğimiz şekilde meydana gelmesi arasında büyük farklılıklar vardır."

"Memleketin genel idaresinde, yani halkın iyi yönetiminde, halkı idareye karşı itaat ettirmekte; akıl, ileri görüşlülük ve sağlam kanunların sağladığı kolaylığın, silah gücünden ve kaba kuvvetten daha iyi, daha faydalı olduğunu söylemiş bulunuyorsunuz."

"Güçlü ve kuvvetli olmak iyidir. Fakat kuvvet aklın emrine verilmelidir... Padişahlığın taşıdığı anlam biraz da bunların her ikisini de yerli yerinde kullanabilmekle gerçekleşir."

"Ey oğul! Bir an bile olsa sakın adaleti elinden bırakma. Çünkü Yüce Allah âdildir. Bir bakıma sen O'nun yeryüzündeki temsilcisisin... O, sana kendi arzusuyla bazı üstünlükler vermiş ve seni kullarının başına geçirmiştir."

"Padişahlar elinde terazi tutmuş bir kimseye benzerler. Sen padişah olunca teraziyi doğru tutmanı isterim. O zaman Yüce Allah da senin iyiliğini arzular."

N. Yazıcı, 2008, s.6-8'den düzenlenmiştir.

Kaynak B

İDRİS-İ BİTLİSİ'DEN ÖĞÜTLER

''Padişahlar, kendi nefislerine ve halkına kerîm ve cömert olmalıdır. Nefsine düşkün sultanlar ayıplanır. Bu da zulüm ve egoistliktir. Kendine cömert olmayan sultanlar da halkına karşı keremsiz olur. Halkın iyi idaresi önemli bir iştir ve zarurettir. Böylece halkın sevgisi kazanılır ve memleket selamet içinde kalır. Sultanın da saltanatı uzun ömürlü olur. Halkın nefretine maruz kalan hükümdarlar ise payidar olamaz. Halkı gözetmenin en doğru yolu onlardan güçleri oranında malî vergi alınmasıdır. Halktan aşırı talepte bulunmak ülkenin harap olmasına, onların da perişanlığına yol açar. Aşırı vergi almakla halkı zayıflatmak sultanın gücünün azalmasına sebep olur. Bu da devleti zayıflaştırır, düşmanı ise güçlendirir. Halk, meyve veren ağaç gibidir. Ona ne kadar masraf yapılırsa karşılığı kat kat alınır. Halkın ırz ve namusunu zedelemekten de sakınmalıdır. Zira ırza yapılan zulüm, aşırı vergi toplama zulmünden daha şiddetlidir. Birinci zulümde teselli ve sabır mümkün olabilir ama ırz ve namusa yapılan zulme tahammül olunamaz."

İdris-i Bitlisi, Kanun-ı Şehinşah'tan

1. Padişahı diğer insanlardan ayıran özellik hangisidir? Bu özellik ile eski Türklerdeki kut anlayışı arasında ne gibi bir benzerlik vardır?

2. Yöneticilerde bulunması gereken özellikleri dikkate aldığınızda şehzadelere verilecek eğitimin çerçevesi hakkında neler söyleyebilirsiniz?

3. Yukarıda verilen iki kaynakta yer alan yönetici özelliklerinin benzerlikler ve farklılıklarını venn şemasında gösteriniz.

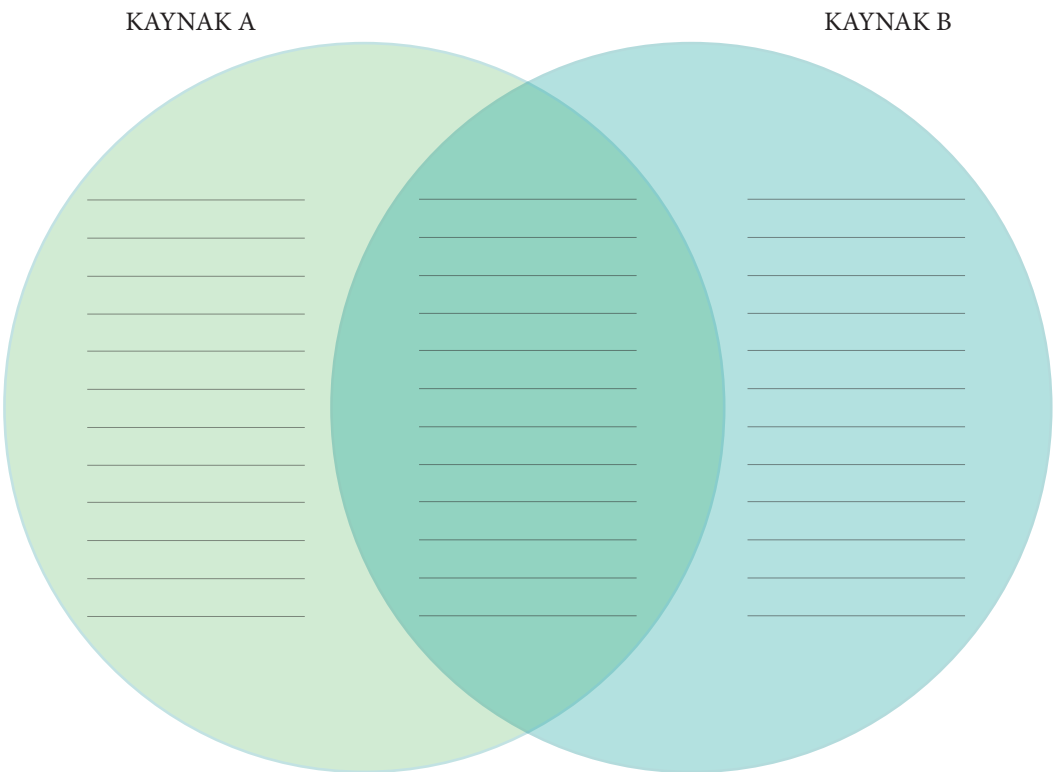

Hazırlayan: *Adem ŞEKER*

Kazanım 10.7.1. Osmanlı Devleti'nde millet sisteminin yapısını analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi

Etkinlik İsmi	**OSMANLI BARIŞI**	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nin millet sistemini örnekler üzerinden analiz edebilme	Bireysel

Yönerge ***Verilen resimler ve açıklamalardan yola çıkarak soruları cevaplayınız.***

Görsel 1 :Fener Rum Ortodoks Patrikhânesi girişinin yan duvarında bulunan ve Fâtih Sultan Mehmet'in Gennadios Shdarios'a patriklik beratını verişini tasvir eden 1980'den sonraki onarımında yapılmış mozaik pano.

Görsel 2: Fatih Sultan Mehmet'in Bosna-Hersek'i fethinden sonra Fransisken rahiplere özgürlük bahşettiği ahidnâme.

Ben ki Sultan Mehmet Han'ım. Sıradan ve seçkin bütün insanlar tarafından bilinsin ki bu padişah buyruğunu ellerinde bulunduran Bosnalı ruhbanlara büyük bir lütufta bulunarak şunları buyurdum.

Adı geçenlere ve kiliselerine hiç kimse engel olmayacak ve sıkıntı vermeyecektir ve onlar sakınmaksızın ülkemde yaşayacaklardır. Ve kaçıp gidenler bile güven içinde olacaklardır.

Gelip ülkemizde korkusuzca oturacaklar ve kiliselerine yerleşeceklerdir. Ne ben ne vezirlerim ne kullarım ne uyruklarım ne de ülkemin bütün halkından hiç kimse adı geçenlere kendilerine ve canlarına ve mallarına ve kiliselerine ve dışarıdan ülkemize gelenlerine dokunmayacak, saldırıp incitmeyecektir. Yeri, göğü yaratan Rızıklandırıcı adına ve Kur'an adına ve ulu Peygamberimiz adına ve yüz yirmi dört bin peygamber adına ve kuşandığım kılıç adına yemin ederim ki bu kişiler emrime itaat ettikleri sürece, bu yazılanlara hiç kimse uymazlık etmeyecektir.

Böyle biline!

1. Bu ahidnâmeden hareketle Osmanlı'daki yönetim anlayışını nasıl açıklarsınız?

2. Ahidnâmeye göre Bosna halkının hangi temel hakları güvence altına alınmıştır?

3. Fatih Sultan Mehmet'in bu ahidnâme ile gayrı müslimlere olan yaklaşımının etkileri neler olmuş olabilir?

Hazırlayan: *Adem ŞEKER*

Kazanım 10.7.1: Osmanlı Devleti'nde millet sisteminin yapısını analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi

Etkinlik İsmi	BİRLİKTE YAŞAMA SANATI	20 dk.
Amacı	Osmanlı millet sisteminin birlikte yaşama kültürümüze etkisini değerlendirebilme..	Bireysel

Yönerge ***Verilen resimler ve açıklamalardan yola çıkarak soruları cevaplayınız.***

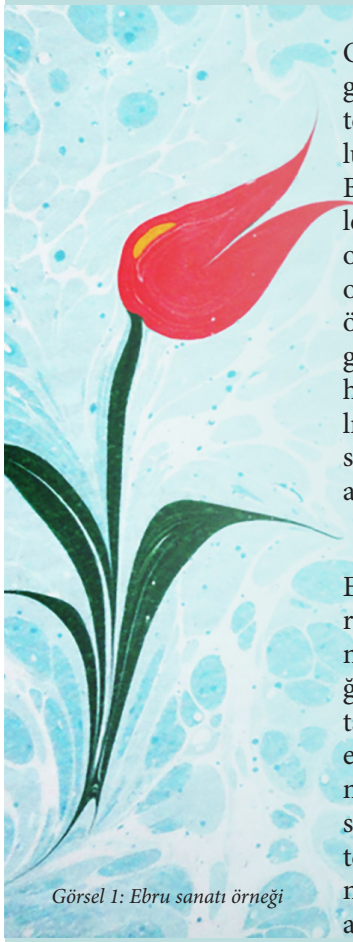

Görsel 1: Ebru sanatı örneği

OSMANLI MİLLET SİSTEMİ

Osmanlı Devleti'nde yaşayan halk, benimsedikleri din ve mezhep esasına göre çeşitli topluluklara ayrılırdı. Millet sistemi olarak adlandırılan bu sistemde her topluluk kendi dinî hukukunu uygulayabilirdi. Bu sistemde toplum; İslam dinine mensup olan Ümmet-i Muhammed (Türkler, Araplar, Boşnaklar, Arnavutlar, Acemler vb.) ve Gayrimüslimler (Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, Macarlar, Romenler, Slavlar vb.) olmak üzere iki ana koldan oluşmaktaydı. Gayrimüslimlerin de toplumda; çalışma, diledikleri yerde oturma ve seyahat etme hürriyetleri vardı. Ayrıca onların inanç, ibadet ve öğrenim haklarına da karışılmazdı. Gayrimüslimler de tıpkı Müslümanlar gibi evlenme, vasi (vekil) tayin etme, nafaka, miras, mal ve mülk edinme haklarına sahipti. Gayri Müslimler, kendi dini liderlerinin otoritesine bağlıydı ve bunların devletle ilişkileri bu liderler aracılığıyla yürütülürdü. Bu sistem sayesinde farklı milletler yüzyıllarca uyum ve huzur içerisinde bir arada yaşayabilmişlerdir.

EBRU SANATI

Ebru, kendine özgü tekniklerle hazırlanan ve tekneye alınan suyun üzerinde boyalarla oluşturulan desenlerin kâğıda aktarılmasıyla yapılan geleneksel bir sanattır. Ebru sanatı, kendine has malzeme ve uygulama özelliğine sahiptir. Ebru sanatında kullanılan bütün malzeme ve araçlar ebrucu tarafından hazırlanır. Boyaların tamamı tabiattan doğal yöntemlerle elde edilir. Suyun yoğunlaşmasını sağlayan kitre bitkisel esaslı bir ana malzemedir. Boyaların kitre üzerinde açılmasını sağlayan doğal asit de hayvanın safra kesesindeki öd'dür. Kitreyle yoğunlaştırılmış su üstünde doğal yöntemlerle hazırlanan boyalar aracılığıyla oluşturulan desenler kâğıt üzerine geçirilir. Ebruda farklı renkler birbirine karıştırılarak mükemmel bir ahenk meydana getirilir.

Görsel 2: Kuzguncuk'tan bir görünüm, İstanbul

1. Millet sisteminin Osmanlı'daki birlikte yaşama kültürüne etkisi hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2. Osmanlı millet sistemi ile ebru sanatı arasında bir benzerlik kuracak olsanız, bu konuda neler söylersiniz?

3. Görsel 2'den hareketle Osmanlı toplumundan günümüze, birlikte yaşama kültürü hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Hazırlayan: *Adem ŞEKER*

7.ÜNİTE > Klasik Çağda Osmanlı Toplum Düzeni

Kazanım 10.7.2: Osmanlı Devleti'nin fethettiği yerleşim yerlerinin İslam kültürünün etkisiyle geçirdiği dönüşümü analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**ŞENLENDİRİLEN ŞEHİRLER**	20 dk.
Amacı	Fethedilen bölgelerdeki gayrimüslimlerin yaşadıkları toplumsal değişimleri açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Verilen resimler ve açıklamalardan yola çıkarak soruları cevaplayınız.***

Osmanlılar, fethedilen bölgelerdeki Gayrimüslimlere ait tarihî şehirlerin fiziksel dokusunu başlangıçta genellikle değiştirmediler. Ancak bu şehirlere yeni bir kimlik kazandıran birtakım İslâmî unsurlar eklemişlerdir. Savaşla alınan şehirlerde bazen eski mâbedler tamamen veya kısmen camiye çevrilmiş, bazen da buralara yeni camiler yapılmıştır. Yapılan bu camilerin etrafında zamanla ticarî faaliyetlerin yürütüldüğü çarşılar, bedestenler ve hanlar inşa edilmiştir. Şehir içerisindeki pazar ve çarşıların yanı sıra şehir kapılarında ve şehirlerin dışında açık pazarlar kurulmuş, ayrıca fethedilen bölgelere Türk Müslüman nüfusu yerleştirildi. Yerel hakla da yasalara uydukları, vergilerini ödedikleri, güvenlik ve düzeni muhafaza ettikleri sürece kendi okul, hastane ve mahkeme gibi kurumlarını devam ettirme imkânı vermiş, böylece Müslüman ve Gayrimüslimlerin bir arada ve güvenle yaşamasını sağlamıştır. Bu çok kültürlülüğünün sonucu olarak mimari, ticaret, gündelik yaşam ve yeme-içme gibi pek çok farklı alanda benzer davranışlar özellikleri görülmüştür.

https://csb.gov.tr/osmanli-da-sehircilik-anlayisi-makale

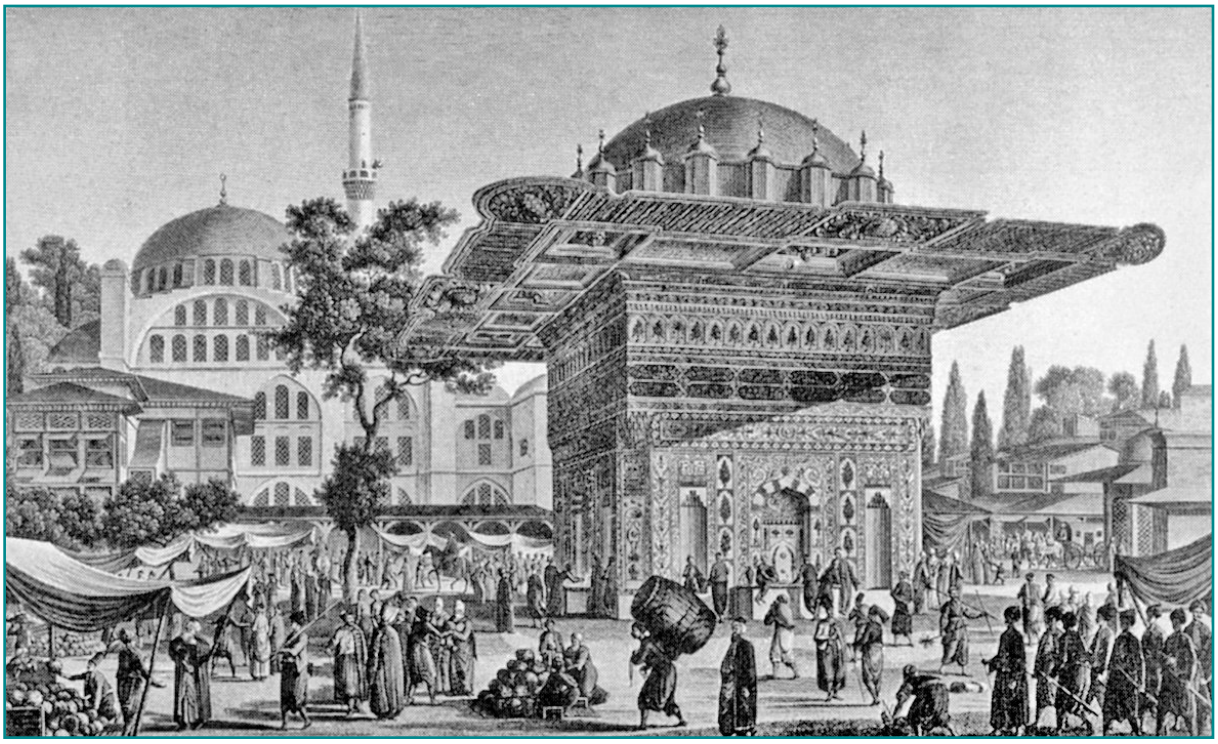

Görsel: Tophane semtinde cami ve meydan çeşmesi etrafında kurulmuş pazar yeri ve dükkânların tasvir edildiği gravür (Antoine-Ignace Melling, Voyage Pittoresque de Constantinople, Paris 1819, lv. 22)

1. Osmanlılar fethettikleri yerlerde sosyal ve ekonomik hayatı geliştirecek hangi politikaları uygulamışlardır?

2. Osmanlı Devleti'nde fetihlerle birlikte şehirlerin fiziki yapısının değişmesi ve kültür hayatının şekillenmesi arasında nasıl bir bağ kurabilirsiniz?

3. Tophane semtini gösteren bu gravürde şehir ve insanlar nasıl betimlenmiştir? Kendinizi o dönem İstanbul'u gezen Avrupalı ressamlardan birinin yerine koyunuz. Çevrenizdeki insanlara Osmanlı şehir hayatı ile ilgili neler anlatırdınız?

Hazırlayan: *Adem ŞEKER*

7.ÜNİTE > Klasik Çağda Osmanlı Toplum Düzeni

Kazanım 10.7.2:. Osmanlı Devleti'nin fethettiği yerleşim yerlerinin İslam kültürünün etkisiyle geçirdiği dönüşümü analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**MİNYATÜRLÜ ZAMANLAR**	20 dk.
Amacı	Sanat eserlerinden yola çıkarak Osmanlı Devleti'nin 16.yüzyıldaki sosyo-kültürel tarihi hakkında çıkarımda bulunabilme.	Bireysel

Yönerge ***Görsellerden ve verilen bilgilerden yararlanarak soruları cevaplayınız.***

Görsel1: Lala Mustafa Paşa'nın verdiği ziyafet minyatürü, Ali Mus¬tafa Efendi, Nusretnâme, îTSMK, Hazine, nr. 1365, vr. 34b

Görsel 1: Lala Mustafa Paşa'nın verdiği ziyafeti tasvir eden minyatür, İstanbul mutfağının zenginliğini göstermektedir. Minyatürlerden ve Surnamelerden de anlaşılacağı gibi saray düğünü ve şenliklerinde; ekmek (nan), çörek, poğaça, börek, pilav, kebap, şiş kebabı, tutmaç, çorba, ördek, kaz, tavuk çevirmeleri ve kızartmaları ile balık gibi yemekler yenilirdi. Tatlı olarak aseli, zerde, güllaç, helva, hurma, muhallebi ve baklava; içecek olarak da şerbet, üzüm suyu, boza, kahve vb. içecekler tercih edilirdi.

Görsel 2: Gece, Okmeydanı'nda yapılan görkemli havai fişek gösterileri, şenliğin gece yüzünün görkemli açılışını aktarır. Gece mavisi gökyüzü üzerinde yıldızlarla bezeli fon önünde padişah, çadırından fişekleri izler. "Fırıldak", "gemi" ve "fıskiye" biçimlerindeki havai fişekler, izleyicileri hayran bırakır.

İrepoğlu,Gül LEVNİ,İstanbul 1999. Sayfa 131,160

Görsel 2: Sultan III. Ahmet'in şehzadelerinin sünnet şenliğindeki havai fişek gösterisi minyatürü, Levni, Sürnâme-i Vehbi, TSM, A3593

Görsel 3: Avrupalı Elçiler, Sürname 139b-140a

Görsel 3: Vehbî'nin anlattığına göre, padişahın fermanı üzerine elçilere öğle vakti altın ve gümüş tabaklarda yemek sunulmuş, yağmurlu bir günde ise çadırda hanendeler onlar için özel olarak "Frenkçin usulü" şarkılar ve fasıllar söylemiş, rakkaslar dans da etmişlerdir.

İrepoğlu,Gül LEVNİ,İstanbul 1999. Sayfa 131,160

Görsel 4: XVI. yüzyılda İstanbul'daki bir kahvehaneyi tasvir eden minyatür (The Chester Beatty Library, nr. 439, vr. 9a)

Görsel 4: XVII. yüzyıl tarihçilerinden Peçuylu İbrâhim ilk kahvehaneleri, Halepli Hakem adlı bir tüccarla Şamlı Şems adında bir kişinin İstanbul Tahtakale'de 962'de (1554-1555) açtıklarını yazar. Böylece şehir hayatına giren kahvehanelerin sayısı kısa zamanda artmıştır.. Kahve içmek ve sohbet etmek amacıyla buralarda toplanan muhtelif zümrelerden değişik kültür seviyelerinden insanlar yeni bir kültür ortamı, sosyalleşme mekânı haine dönüşmüştür.. Yazılı kültürün yaygın olmadığı modernleşme öncesi Osmanlı toplumunda kahvehaneler, sözlü kültürün tesis edildiği ve bu kültürün devamının sağlandığı en önemli mekanlardan birisi olmuştur. İlk kuruldukları zamanlardan itibaren müdavimleri için okuma salonu olarak da hizmet veren kahvehanelerde sadece edebiyat sohbetleri değil çeşitli gösteri ve oyunlar sergilenirdi. Kahvehane aynı zamanda Karagöz ve meddah gösterilerinin sunulduğu ve âşıkların yeteneklerini ortaya koyduğu en önemli mekânlardı.

https://islamansiklopedisi.org.tr/kahvehane

1. Osmanlı yemek kültürü ile günümüz yemek kültürünü karşılaştırdığınızda benzer ve farklı özellikler hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2. Şehzadenin sünnet düğününe yabancı elçilerin çağrılarak havai fişek gösterilerinin yapılması, altın ve gümüş tabaklarda yemek sunulmasını Osmanlı diplomasisi açısından nasıl açıklarsınız?

3. Osmanlı kahvehane minyatüründe dikkatinizi çeken ayrıntılar nelerdir? O dönemde bir kahvehane sahibi olsaydınız bir günlük iş hayatınızı nasıl anlatırdınız?

Hazırlayan: *Adem ŞEKER*

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi

Etkinlik İsmi	KÖYLÜ VE İMPARATORLUK	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nde devletin toprak üzerindeki mülkiyeti ve çifthane sisteminin, zirai üretimin sürdürülmesindeki rolünü değerlendirebilme	Bireysel

Yönerge ***Verilen resimler ve açıklamalardan yola çıkarak soruları cevaplayınız.***

Görsel: İsmi bilinmeyen bir sanatçı tarafından çizilen Surname-i Vehbî'nin kopyasından teşhir geçişi, TSM A3594.

Osmanlı toprak sisteminin temeli İslam hukukuna dayanmaktadır. Osmanlı toprak sistemini oluştururken kendinden önceki eski Türk-İslam devletleri ile Roma, Bizans ve İran medeniyetlerinin toprak sistemlerini kendine uyarlayarak geliştirmiştir. Bu sistemde toprak; mülk (mülkiyeti kişilerin elinde bulunan topraklar), miri arazi (mülkiyeti devlete ait olan topraklar) ve vakıf arazisi (geliri sosyal amaçlı kurumların giderlerinin karşılanması için verilen araziler) olmak üzere üç grupta sınıflandırılırdı. Osmanlı Devletinde toprakların yaklaşık %87'si mirî, yani mülkiyeti devlete ait olan topraklardı. Bu topraklar ekilip biçilmesi ve işlenmesi amacıyla köylüye bırakılmış, kullanım ve gelir hakkına göre çeşitli bölümlere ayrılmıştır.

Osmanlı Devleti, köylü bir aileye bir çift öküzün işleyebileceği kadar mirî araziyi belirli şartlarla kiraya vermiştir. Bu araziye çiftlik, buradaki köylü ailesine de hane adı verilirdi. Çifthane Sistemi'nde ailenin emeği, bir çift öküz ve işlenen arazi, bir üretim birimini ve dolayısıyla bir mali birimi oluşturmuştur. Bu birim, Tahrir Defteri ile kayıt altına alınarak vergiye (çift resmi) tabi tutulmuştur. Köylünün elindeki araziyi satması, hibe veya vakfetmesi ve 3 yıl üst üste boş bırakması yasaktır.

1. Osmanlı Devleti'nde toprakların çoğunluğunun devlete ait olmasının nedenleri neler olabilir?

2. Osmanlı Devleti'nde çifthane sistemi ile neler hedeflenmiş olabilir?

3. Osmanlı Devleti'nde, çifthane sisteminin tarımsal üretime etkileri nelerdir? Açıklayınız.

Hazırlayan: *Adem ŞEKER*

Kazanım 10.7.3: Osmanlı ekonomik sistemi içerisinde tarımsal üretimin önemini fark eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi

Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi

Etkinlik İsmi	ÇİFTHANE SİSTEMİ	20 dk.
Amacı	Osmanlı Devleti'nde çifthane sisteminin, zirai üretimin sürdürülmesindeki rolünü farklı yönlerden değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Verilen metinden yola çıkarak soruları cevaplayınız.***

Osmanlı'da çiftlik; tımar sistemi içerisinde yer alan miri arazilerde tahrir yapılması sonucunda, toprağın bağ ve bahçeler dışında işlenmek üzere belli birimlere (bir çiftçi ailesinin işleyebileceği büyüklükteki parçalara) ayrılmasıdır. Çiftlik; ziraat yapılan yer anlamına gelmekle birlikte, genellikle bir çift öküzün işleyebileceği arazi olarak tanımlanmaktaydı. Osmanlı toprak sisteminde köylü daimi bir kiracı konumundaydı ve bu kiracılık babadan oğula, nesilden nesile geçebiliyordu. Devlet bu uygulama ile bir anlamda çiftlik biriminin bölünmezliğini kanun hükmünde garanti altına almış oluyordu. Bu sistemde, çiftçilerin toprağı sebepsiz yere üç yıldan fazla üst üste nadasa bırakmasına, ekip biçtiği yeri boş (boz) bırakıp gitmesine ve başka bir sanatla meşgul olmasına izin verilmezdi. Devlet, çiftini, çubuğunu terk eden kişiler için "çiftbozan vergisi" adı altında bir vergi koyarak, bir anlamda hem caydırıcı olmaya hem de denetimi elde tutmaya çalışmıştır.

1. Çitfhane sistemin devamlılığında, sizce hangi zümrenin (yönetenler/köylüler) varlığı daha önemlidir? Gerekçeleri ile açıklayınız.

2. Osmanlı toprak sistemini yönetim ve köylüler açısından değerlendirip, zayıf ve güçlü yönlerini yazınız.

3. Sizce köylülerin topraklarını izinsiz terk edip göçmesi ne gibi sonuçlara yol açardı? Arkadaşlarınızla birlikte belirlediğiniz sonuçları balık kılçığı diyagramında gösteriniz.

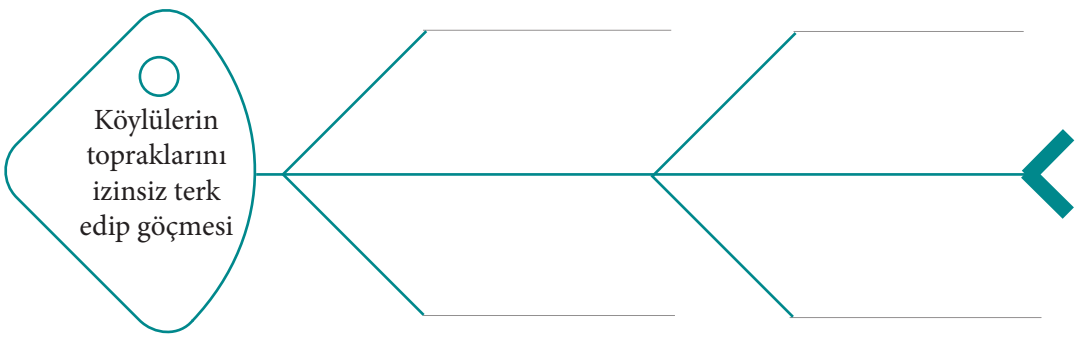

7.ÜNİTE > Klasik Çağda Osmanlı Toplum Düzeni

Kazanım 10.7.4: Lonca Teşkilatı'nın Osmanlı ekonomik sistemi ve toplum yapısındaki yerini analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi*

Etkinlik İsmi	**LONCALARIN ROLLERİ**	20 dk.
Amacı	Osmanlı ekonomik sisteminde Lonca Teşkilatı'nın ve narh uygulamasının rolünü değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Verilen grafik ve açıklamalardan yola çıkarak soruları cevaplayınız.***

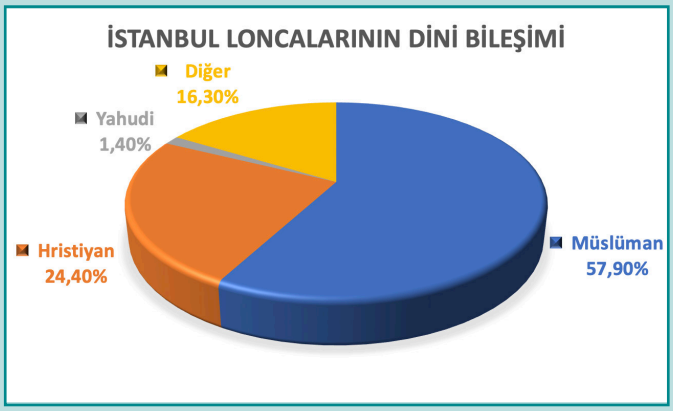

Grafik: İstanbul loncalarının dini bileşimi

Osmanlı Devleti'nde esnafların birbirleriyle yardımlaşmasını ve dayanışmasını sağlamak amacıyla kurulan esnaf birliklerine Lonca Teşkilatı denilmiştir.

Özerk ve demokratik bir yapıya sahip olan loncalar kendi iç denetimlerini kendileri yaparak devletin işini kolaylaştırmış, Narh Sistemi'ni (fiyat belirleme) uygulayarak üretilen malın fiyatını, kalitesini ve standartlara uygunluğunu denetim altına almıştır. Bu sistemde ürünlerin fiyatları duvarlara asılarak, halkın ürün fiyatları konusunda bilgi sahibi olması da sağlanmıştır.

Osmanlı Devleti, şehirlerde plansız iş yeri açmayı önlemek ve bölgeler arasında ekonomik dengeyi sağlamak amacıyla çeşitli tedbirler almıştır. Bu çerçevede şehirlerdeki ekonomik faaliyetlere belirli bir düzen getirilmiş, insanların zanaata ve ticarete atılması belli şartlara bağlanmıştır. Şehirlerde plansız iş yeri açmayı önlemek ve bölgeler arasında ekonomik dengeyi sağlamak amacıyla alınan tedbirlerden biri de gedik hakkıdır. Gedik hakkı, ihtiyaç duyulduğunda gerekli mesleki yeterliliğe sahip olan kişilerin dükkân açma hakkıdır. Gedik hakkı sayesinde ticaret, ziraat ve sanayide dengeler korunmuş, ekonomik düzenin devamlılığı sağlanmıştır.

Osmanlı esnafı, İstanbul'daki kapanlarda geçici olarak depolanan un, bal ve zeytinyağı gibi malları tartıp kayıtlara geçerdi. Kayıtlara geçen bu mallar, üzerleri tonozlarla örtülerek oluşturulan kapalı bir çarşıda bulunan dükkanlara getirilerek satışa sunulurdu. Bedestenlerde ise başta mücevher ve değerli taşlar olmak üzere silahlar, koşu takımları ve değerli kumaşlar satılırdı. Halk, aradığı her türlü malı vakit kaybetmeden Kapalıçarşı'da bulabilirdi. Kapalıçarşı'nın ekonominin kalbinin attığı yer olması, burayı diğer ülkelerle rekabet merkezi hâline getirmiştir. Ticaret yoluyla sermaye birikimi de yapılan Kapalıçarşı, bir finans merkezi olarak da önemli bir yere sahip olmuştur.

1. Lonca Teşkilatı'nın Osmanlı ekonomisindeki rolü hakkında hangi çıkarımlarda bulunabilirsiniz?

2. Osmanlı Devleti'nin fiyatları denetim altında tutmak amacıyla uyguladığı Narh Sistemi'ni, günümüzde bu anlamdaki uygulamalarla karşılaştıracak olursanız neler söylersiniz?

3. Lonca Teşkilatı'nın geçmişte yaptığı görevlerin bir benzerini günümüzde hangi kurumlar üstlenmiştir? Nasıl?

4. Grafikten hareketle Lonca sisteminde gayrimüslimlerin olmasını Osmanlı toplumsal sistemi bakımından nasıl açıklarsınız?

Hazırlayan: *Adem ŞEKER*

Kazanım 10.7.4: Lonca Teşkilatı'nın Osmanlı ekonomik sistemi ve toplum yapısındaki yerini analiz eder.

Genel Beceriler: Eleştirel Düşünme Becerisi | Alan Becerileri: Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi

Etkinlik İsmi	AKIL+AHLAK+ÇALIŞMA+DAYANIŞMA= LONCA	20 dk.
Amacı	Loncaların mesleki eğitimdeki yerini açıklayabilme.	Bireysel

Yönerge ***Verilen grafik ve açıklamalardan yola çıkarak soruları cevaplayınız.***

LONCA'DA EĞİTİM

Görsel: Denizli Babadağlılar Çarşısı girişinde bulunan yazı

Yamaklar ve Çıraklar: Yamak, on yaşından küçük olup işe devamı velisi tarafından sağlanan kişilerdir. İki sene boyunca devamlı olarak ve ücret almadan yamaklık yapan kişiler tören ile çıraklığa yükselirler. Çırak, esnaf içerisinde en alt kıdemde bulunan kişilere verilen addır. Her ne kadar loncalarda meslek öğretilmeye çalışılsa da loncalar bunun yanında çırakların eğitimleri ile de ilgilenmekteydi. (Kur'an, okuma-yazma, ahlaki değerler)

Kalfalar: Kalfalığa yükselen kişiler ustalarının dükkânda olmadığı zamanlarda ustalarının sahip olduğu yetkilere sahiptirler. Üç sene kalfalık görevini yerine getiren ve bu süre zarfında çırak yetiştirme konusunda başarılı, diğer kalfalarla iyi geçinebilen, herhangi bir şikâyet almayarak görevini en iyi şekilde yerine getiren, müşterilerine saygılı ve sanatına bağlı kalfalar ustalığa geçiş yapabilmektedir.

Ustalar: Esnafların ulaşabilecekleri en üst basamağıdır. Peştamal kuşanma töreninde sonra gedik sahibi olup kendi iş yerlerini açarlardı.

OSMANLI DEVLETİNDE LONCA TEŞKİLATI YAPISI VE YÖNETİM DÜŞÜNCESİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI, Doç. Dr. Halil Emre Akbaş, Doç. Dr. Serdar Bozkurt, Kübra Yazıcı, Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi Eylül 2018 Özel Sayısı sayfa 181-182 den derlenmiştir.

GÜNÜMÜZDE MESLEK EĞİTİMİ

Mesleki eğitimin amacı, toplumun hedefleri ve iş çevrelerinin talepleri doğrultusunda bireylere belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve uygulama yeterliliklerinin kazandırılmasıdır. Günümüzde çıraklı eğitim merkezlerinde verilen eğitim, aday çırak, çırak, kalfa, usta ve usta öğretici şeklinde aşamalı olarak verilmektedir. İş yeri tarafından verilir. İşyeri sahibi, aday çırağı ve çırağı çalıştırmaya başlamadan önce bunların velisi veya vasisi veya reşit ise kendisi ile yazılı çıraklık sözleşmesi yapmak zorundadır. Teorik bilgi okulda pratik bilgi ise Aday çırak ve çıraklar, mesleğin özelliğine göre haftada sekiz saatten az olmamak üzere genel ve mesleki eğitim görürler, Çıraklığa bir deneme dönemi ile başlanır. Bu dönem mesleğin özelliğine göre bir aydan az, üç aydan fazla olamaz. Kalfa adayının mesleği ile ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarına iş hayatınca kabul edilebilir seviyede sahip olup olmadığı kalfalık sınavı ile tespit edilir. Kalfalık yeterliğini kazanmış olanların mesleki yönden gelişmelerini ve bağımsız işyeri açabilmelerini temin için gerekli yeterlikleri kazandırmak gayesiyle Bakanlıkça ustalık eğitimi düzenlenir. Kalfalık yeterliğini kazanmış olup mesleklerinde en az beş yıl çalışmış olanlar ustalık sınavlarına doğrudan katılabilirler. Bu sınavları başarı ile tamamlayanlara ustalık belgesi verilir. Ustalık belgesi bulunmayanlar usta unvanı ile çalışamaz ve çalıştırılamazlar.

3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'ndan düzenlenmiştir.

1. Görseldeki bilgilerden hareketle esnafın sahip olduğu değerleri günümüz açısından nasıl açıklarsınız?

2. Loncaların Osmanlı Devleti'nin mesleki eğitime katkıları hakkında neler söyleye bilirisiniz?

3. Mesleki eğitimde teorik eğitim tek başına yeterli midir yoksa pratik eğitime de ihtiyaç var mıdır neden?

4. Loncalarda verilen eğitim ile günümüzdeki meslek eğitimini karşılaştırdığınızda neler söyleyebilirsiniz?

Hazırlayan: *Adem ŞEKER*

7.ÜNİTE > Klasik Çağda Osmanlı Toplum Düzeni *Kazanım 10.7.5: Osmanlı Devleti'nde vakıfların sosyal hayattaki yerini ve önemini kavrar.*

Genel Beceriler: Bilgi Okuryazarlığı Becerisi *Alan Becerileri: Tarihsel Sorgulama Becerisi*

Etkinlik İsmi	**BİR İYİLİK MARKASI= VAKIFLAR**	20 dk.
Amacı	Sosyal hayatta vakıfların faaliyet alanlarının çeşitliliği, farklı vakfiye örnekleri üzerinden değerlendirebilme.	Bireysel

Yönerge ***Verilen metinden yola çıkarak soruları cevaplayınız.***

İLİM KİTAPLARINI BAĞIŞLAYAN VAKIF	
VAKFIN ADI	Ahmet Paşa Bin İshak Paşa Vakfı
KURUCUSUNUN LAKABI	Çıldır Valisi
KURULDUĞU YER	Ahıska
KURULUŞ TARİHİ	Hicrî (1165) Miladi (1756)
VAKIF ŞARTI	Ahıska'da cami, okul ve kervansaray gibi yapılara ek olarak medresenin yanına hem bir lojman hem de bir kütüphane yapılması; ayrıca nerede ne kadar ilmi eser varsa satın alınıp bu kütüphaneye bağışlanması.

Çıldır Valisi Ahmet Paşa'nın huzuruna ilim ehlinden bir müderris gelir. Ahmet Paşa, bu müderrise Tuhfetü'l Ebrar (Yeni bilinenler) adli kitabı verirken ikisinin arasında şöyle bir konuşma geçer:

Derim ki bu bilgeliğinizle bana bir tavsiyede bulunsanız.

Ne gibi?

Dünya için yapılan dünyada kalır. Ardımızdan Fatiha gönderilmesine sebep olacak bir eser…

(Paşa'nın elindeki nadide kitabı alır.) Bakın, elinize geçen birbirinden kıymetli eserleri, bizi huzurunuza çağırarak bizlere hediye ediyorsunuz. Bu işi, şanınıza yakışır bir şekilde kütüphane yaptırıp kitapları oraya bağışlamak suretiyle yaparsanız hem biz hem de siz amacımıza kavuşmuş oluruz.

Bir kütüphane ha!

Evet Vali Hazretleri. (Bu konuşmadan kısa bir süre sonra Vali derhal bir kütüphane kurulması talimatı verdi.)

Tarihte İlginç Vakıflar, sayfa 116, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.

1. Ahmet Paşa Bin İshak Paşa Vakfı'nın kurulmasına vesile olan müderrisin, Ahmet Paşa'ya tavsiyelerini nasıl yorumlarsınız?

2. Bu örnekten yola çıkarak Osmanlı Devleti'nde vakıfların sosyal hayata etkileri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

3. Varlıklı birisi olsaydınız, hangi alanda hangi şartlarla vakıf kurardınız? Aşağıdaki tabloyu göz önüne alarak doldurunuz?

VAKFIN ADI:	
KURULDUĞU YER:	
HİZMET ALANI:	
KURULUŞ TARİHİ:	
VAKIF ŞARTI:	
VAKIF GELİRLERİ:	
VAKIF GİDERLERİ:	

Hazırlayan: *Adem ŞEKER*

Etkinlik İsmi	İYİLİK YAPMAK HERKESİN HAKKI	20 dk.
Amacı	Vakıfların sosyal hayatta üstlendiği rolleri (imar faaliyetleri, dinî ve sosyo-ekonomik hizmetler) fark edebilme.	Bireysel

Yönerge ***Verilen metinden yola çıkarak soruları cevaplayınız.***

Görsel: II. Mehmed'in Gentile Bellini tarafından yapılan yağlı boya portresi (Londra National Gallery, nr. 3099)

Fatih'in bir vakfiyesi

"Ben ki İstanbul Fatihi abd-i âciz (aciz kul) Sultan Mehmed Han'ım! Bizatihi alnumun teriyle kazanmış olduğum akçelerumle (şahsi paramla) satun alduğum İstanbul'un Taşluk Mevkii'nde kain (bulunan) ve malumu'l hudut (sınırları belli) olan yüz otuz altı bap dükkânımı aşağıdaki şartlar muvacehesinde vakf-ı sahih eyledum. İş bu gayr-i menkulatumdan (dükkânlarımdan) gelicek nemalardan (gelirlerden) İstanbul'un her sokağına ikişer kişi tayin eyledum. Bunlar, ellerinde bir kap içerisinde kireç tozu ve kömür külü karışımı olduğu halde günün müteaddit saatlerunde sokakları gezeler. Tükrüklerin üzerine bu tozu dökeler (kirecin mikrop öldürücü etkisini unutmayalım) ki, yirmişer akçe alalar...

"Ayrıyeten, on cerrah (operatör), on tabip (doktor) ve üç de yara sarıcı (hemşire-sağlık memuru) tayın eyledum. Bunlar dahi, ayın belli günlerinde İstanbul'a çıkalar, bilaistisna (ayırım yapmadan) her kapuyu vuralar ve o hanede hasta olup olmaduğun soralar, hasta var ise ve şifası mümkin ise şifayap edeler (evde tedavi etsinler); değilse kendulerunden hiçbir karşıluk beklemeksızın (ücretsiz) Darülâceze'ye (yoksullar bakımevine) kaldırarak orada salah bulduralar (iyileştirsinler)…

"Maazallah (Allah korusun) İstanbul'da et buhranı çıkacak olursa vakf ittuğum yüz adet tüfengi ehline (avcılara) vereler. Bunlar, hayvanat-ı vahşiyenin (av hayvanlarının) yumurtada ve yavruda olmadığı sırada balkanlara (dağlara, ormanlara) çıkub avlanalar ki zinhar (kesinlikle) hastalarumuz gıdasuz (proteinsiz) kalmasunlar…

"Ayrıyeten, külliyemde bina ve inşa ittuğum imarethanede şehit ve şühedanın harimleri (şehit aileleri) ve İstanbul fukarası yemek yiyeler... Ancak, yemek yemeye veya almaya bizatihi kenduleri gelemeyecek vaziyette olanlarun yemekleri günün loş karanlığında kimse görmeden kapalı kaplar içerusunda evlerine götürüle..."

1. Fatih Sultan Mehmet'in hastalara ayrım yapmaksızın doktor göndermesini, sosyal devlet anlayışı açısından nasıl yorumlarsınız?

2. İhtiyacı olanlara verilen iaşelerin loş karanlığında kimse görmeden kapalı kaplar içerisinde verilmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

3. Fatih Sultan Mehmet'in vakfiyesini "Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça gerçek iyiliğe ulaşamazsınız" (Âl-i İmrân 3/92) âyeti çerçevesinde nasıl değerlendirirsiniz?

Hazırlayan: *Adem ŞEKER*

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 1

1. Yönerge

1. Saltuklular
2. Mengücekler
3. Artuklular
4. Çaka Bey Beyliği
5. Türkiye Selçuklu Devleti
6. Danişmentliler

2. Yönerge

1. Malazgirt Meydan Muharebesi (1071)
2. Saltuklu Beyliği'nin kurulması (1072)
3. Türkiye Selçuklu Devleti'nin Kurulması (1077)
4. Konya'nın başkent yapılması (1097)
5. Urfa Kontluğu'nun kurulması (1098)
6. Büyük Selçuklu Devleti'nin yıkılışı (1157)
7. Miryakefalon Savaşı (1176)
8. Hittin Savaşı (1187)
9. İstanbul'da Latin Krallığı'nın kurulması (1204)
10. Yassıçimen Savaşı (1230)
11. Baba İshak İsyanı (1240)
12. Kösedağ Savaşı (1243)
13. Memlük Devleti'nin kurulması (1250)
14. Ayn Calut Savaşı (1260)
15. Haçlı Seferleri'nin sona ermesi (1270)
16. Türkiye Selçuklu Devleti'nin yıkılışı (1308)

Etkinlik No.: 2

1. Anadolu halkının desteğini kaybetmesine ve bu topraklardaki savunma sisteminin ciddi bir zafiyete uğramasına sebep olmuştur. Dolayısıyla Selçuklular da bu tarihi fırsatı kullanarak, büyük bir direnişle karşılaşmadan Anadolu'da ilerlemeye başlamışlardır.

2.

A. PASİNLER SAVAŞI	B. MALAZGİRT SAVAŞI	C. MİRYAKEFALON SAVAŞI	D. YASSIÇEMEN SAVAŞI	E. KÖSEDAĞ SAVAŞI
Selçuklular Bizans'a karşı ilk büyük zaferini kazandı.	Anadolu'nun kapıları Türklere açıldı.	Anadolu kesin Türk yurdu haline geldi.	Harzemşahlar ortadan kalktı.	Anadolu Moğol hâkimiyetine girdi.

3.

Savaş	Devlet	Hükümdar
Pasinler Savaşı	Büyük Selçuklu Devleti-Bizans İmparatorluğu	Tuğrul Bey
Malazgirt Savaşı	Büyük Selçuklu Devleti-Bizans İmparatorluğu	Sultan Alparslan
Miryakefalon Savaşı	Türkiye Selçuklu Devleti- Bizans İmparatorluğu	II. Kılıçarslan
Yassıçemen Savaşı	Türkiye Selçuklu Devleti-Harzemşahlar	I. Alâeddin Keykubad
Kösedağ Savaşı	Türkiye Selçuklu Devleti-Moğollar	II. Gıyaseddin Keyhüsrev

Etkinlik No.: 3

1.

Siyasi Sonuçlar	Türk beylikleri ve Türkiye Selçuklu Devleti kuruldu, Anadolu Türkleşti.
Dinî Sonuçlar	İslamiyet Anadolu'ya yayıldı.
Kültürel Sonuçlar	Anadolu'ya Türk-İslam kültürü yayıldı, özellikle mimari gelişti.
Ekonomik Sonuçlar	Anadolu ekonomik açıdan kalkındı, sosyal dengesizlikler ortadan kalktı.

2. İlmî: Medrese, Külliye
Sosyal: Darüşşifa, Camiî, Külliye
Ekonomik: Han

3. Türk göçleri sonrası Anadolu'da sosyal devlet anlayışı hâkim olmuştur.

Etkinlik No.:4

1. A. Hacı Bektaş Veli
B. Mevlana Celâleddîn-î Rûmî
C. Yunus Emre
D. Ahi Evran

2. Dini: Anadolu'nun İslamlaşmasını sağlamışlardır.

Kültürel: Anadolu'nun Türkleşmesine, Türk dilinin gelişmesine, kültürel mirasın oluşmasına katkı sağlamışlar Anadolu'nun kültürel seviyesini yükseltmişlerdir.

Sosyal: Eğitimine önem vermiş ve iyi insan yetiştirmeyi hedeflemişlerdir. Anadolu'da ahlakî ve meslekî eğitimin temellerini atarak bu alanlarda rol modellik yapmışlardır. Sevgi ve saygıyı felsefe haline getirmişler, birlik ve beraberliği oluşturmuşlardır.

Ekonomik: Anadolu'nun iktisadî ve ticarî alanlarda gelişmesini sağlamışlar, insanlara iş güç sahibi yaparak refah seviyelerinin yükselmesine neden olmuşlardır.

CEVAP ANAHTARLARI

3. **AHİLİK:** Ahilik, 13. yüzyılda Anadolu'da kurulmuş bir esnaf teşkilatıdır. İnsanların maddi ve manevi tüm ihtiyaçlarını gidermeyi, toplumsal düzeni sağlamayı kendine amaç edinmiş bir sistemdir. Bunu gerçekleştirmek için de sanat, ticaret, dayanışma ve yardımlaşmayı yöntem olarak kullanmıştır.

SUFİ: Tasavvuf ile uğraşan bu mücadeleyi tamamlayıp kemale ermiş olan kişilere mutasavvıf ya da "sufi" denilmektedir.

BEKTAŞİLİK: Adını 13. yüzyıl Anadolu'sunda İslamiyet'in yayılma sürecinde etkin faaliyet gösteren Hacı Bektaş-ı Veli'den alan İslâmî tarikattır. Bu tarikat mensupları "Bektaşi" olarak adlandırılırlar

HALK OZANI: "Halk içinde yetişen, deyişlerini genellikle sazla söyleyen, sözlü şiir geleneğine bağlı ozan, saz şairi, halk şairi, âşık."

Etkinlik No.: 5

1. a. Tarafların Müslüman ve Hristiyan oldukları anlaşılmaktadır.
   b. Ok, yay, kılıç, kalkan, miğfer, at.
2. Türkiye Selçuklu Devleti'nin uyguladığı savaş taktiği: Kurt kapanı taktiğidir.
3. Bu metne "Vatan Savunması" başlığı konulabilir.
4. Metinde bahsedilen savaş: Miryakefalon Savaşı'dır.
5. Türk tarihinde savaşlar genellikle savaşın geçtiği yer adıyla adlandırılmaktadır.

Etkinlik No.: 6

1. Danişmendlilerin Bizans'a ve Haçlılara karşı Türkiye Selçuklu beyleri ile birlikte hareket etmelerinin sebebi şudur: Bizans ve Haçlılar yalnız Türkiye Selçuklularının değil, Danişmendlilerin de düşmanıdır (ortak düşmandır) ve onların toprakları için de tehdittir.
2. Anadolu'da kurulan ilk Türk Beyliklerin ortak amaçları, Anadolu'daki diğer siyasi güçleri etkisiz kılarak Anadolu'nun Türk yurdu olmasını sağlamaktır.
3. Haçlı saldırıları Anadolu'daki Türk birliğinin oluşmasına ve Türk devlet ve beylikleri arasında dostluk ilişkilerinin kurulmasına vesile olmuştur.
4. Emir Çaka Bey'in I. Kılıç Arslan tarafından öldürülmesi; Bizans'ın Anadolu Selçuklu Devleti'nin iç işlerine, iç siyasetine karıştığının göstergesi olarak yorumlanabilir.
5. Türkiye Selçuklularının önce ittifak içinde olduğu beylikleri daha sonra topraklarına katmasının sebebi, Anadolu Türk birliği kurabilmek ve Anadolu'da varlığını koruyarak gücünü arttırmaktır.

Etkinlik No.: 7

1. Görsel 1'de şifalı olduğu düşünülen bitki özlerinden yararlanarak bitkisel tedavi yapmak.

   Görsel 2'de kızgın demirle yarayı dağlayarak iyileştirmek.

   Görsel 3'te şifa verdiği düşünülen hayvanlardan yararlanarak tedavi etmek (sülük gibi).
2. Kervansaray darüşşifaları: Kervansaraylarda, hastalanan yolcular ve tacirleri tedavi etmek için kurulmuştur.

   Seyyar darüşşifaları: Develerin taşıdığı bu gezici darüşşifalar ordu içinde hastaların tedavisini yapmak amacıyla kurulmuştur.

   Saray darüşşifaları: Saray mensuplarının ve muhafızlarının sağlık sorunlarını gidermek amacıyla kurulmuştur.
3. "Türkiye Selçuklu tebaasından olan herkes darüşşifalarda verilen hizmetlerden yararlanmıştır." ifadesinden hareketle Türkiye Selçuklu Devleti'nin farklı etnik yapı ve farklı dinî inançlara sahip insanlardan oluşan bir toplum yapısı olduğu söylenebilir.
4. Orta Çağ'da Avrupa'da tıp, dinin etkisi altındadır ve tedavi yöntemleri din adamları tarafından yürütülmektedir bu nedenle de yeterince gelişememiştir.
5. a) Sosyal önemi: Darüşşifalar, sosyal yardım kurumu olarak tesis edilen hastanelerdir ve en önemli özellikleri bu hastanelerde hastaların tıbbi bakımlarının ve tedavilerinin parasız yapılmış olmasıdır.
   b) Ticari önemi: Türkiye Selçuklu Devleti'nde ticareti desteklemek amacıyla ticaret yollarının bulunduğu güzergâhta, tüccarların mağdur olmamaları için, belli merkezlerde darüşşifalar yapılmıştır. Doğu ile Batı arasında ticaret bakımından bir merkez olan Anadolu'da ticaretin aksamaması için kervansaraylarda sağlık hizmetleri sunulmuştur.

Etkinlik No.: 8

1. Hükümdarlık alametleri: davul (nevbet) çaldırmak, çetr, para bastırmaktır.
2. "Ülke toprakları, hükümdar soyunun ortak malı sayılırdı. Sultan ölünce, onun ailesinden biri devletin başına geçerdi" ifadesi Türkiye Selçuklu Devleti'nin ilk Türk devletlerinde görülen yönetim anlayışını devam ettirdiğini kanıtlamaktadır.
3. Metinde Türkiye Selçuklu Devleti'nin bir İslam devleti olduğunu doğrulayabileceğimiz bilgiler şunlardır:
   A. Sultan adına hutbe okutmak,
   B. Devlet işlerinin yürütülmesi için divan kurulması,
   C. Adli işlere kadıların bakması.
4. Ülke topraklarının hanedanın ortak malı olması taht kavgalarına neden olmuş ve devletin yıkılışını hızlandırmıştır.

Etkinlik No.:9

1. Türkiye Selçuklu Devleti'nin Haçlı ordusunun geçiş güzergâhında olması, Selçuklu Türklerinin Anadolu, Suriye, Filistin ve Akdeniz bölgelerinden uzaklaştırılmak istenmesi ve Doğudan gelen ticaret yollarının Türklerin denetiminde olması Selçukluların Haçlı Seferleri'nden diğer İslam devletlerine oranla daha fazla etkilenmelerine neden olmuştur.
2. Avrupa Bizans'ın Anadolu'daki Türk ilerleyişini durduramamasından endişe duymuş, bu nedenle askerî yardım çağrısını olumlu karşılamış olabilir. Böylece Türklerle birlikte Bizans'ı da denetim altına almış olacaktır.
3. Halkın büyük bir kısmının açlık ve yoksulluk içinde olduğunu ve Avrupa'nın ekonomik sıkıntı yaşadığını söyleyebiliriz.
4. a. Merkezi Krallık
   b. 4. Haçlı Seferi
   c. Venedik, Cenova, Marsilya
   d. Kudüs, Urfa, Antakya
   e. Şövalye
   f. Burjuva
   g. Derebeylik (feodalite)
   h. Skolastik düşünce (felsefe)

Etkinlik No.:10

1. Müslümanlar için kutsal kabul edilmesinin sebepleri:
   Müslümanların ilk kıblesi olduğuna inanılan Mescid-i Ak- sa'nın burada olması ve Hz. Muhammed'in hicretten bir yıl sonra, miraç gecesi Medine'den Kudüs'e gelerek buradan Miraca yükselmesidir.
   Hristiyanlar için kutsal kabul edilmesinin sebepleri:
   Hz. İsa'nın Kudüs'te çarmıha gerilmesi ve Hristiyanların hac bölgelerinden biri olmasıdır.
   Yahudiler için kutsal kabul edilmesinin sebepleri:
   İlk Yahudi tapınağı olan Süleyman Mabedi'nin bu şehirde bulunması ve Ağlama Duvarı'nın burada olmasıdır.
2. Kudüs'ün fethedilmesi sonrasında Haçlı dünyasında bir gerileme ve güç kaybı yaşanmıştır ayrıca Hristiyan devletlerin iç sorunları artarak devam etmiştir. İslam coğrafyalarında ise yeni devletler kurulmaya ve birlikler oluşmaya başlamıştır.

CEVAP ANAHTARLARI

3. a) Selahaddin Eyyubi'nin, hâkim olduğu ülkeleri adalet ve merhametle yönetmesinden dolayı herkesçe sevilen bir sultan olduğu anlaşılmaktadır. Buradan hareketle de Selahaddin Eyyubi'nin iyi bir devlet adamı, hak yemez, adil bir yönetici, iyiliksever bir sultan olduğu söylenebilir.
b) "Aslan Yürekli" hiçbir şeyden korkmayan çok yiğit kimse anlamına gelmektedir, bu nedenle Kral Richard oldukça cesur bir kraldır, diyebiliriz.

Etkinlik No.: 11

1. Türkiye Selçuklu Devleti Anadolu'yu Moğol baskısından ve zorbalığından korumak ve Moğol istilasını durdurmak amacıyla Moğolların karşısına çıkmışlardır.
2. Siyasi sonuçları: a. Anadolu Selçuk Devleti Moğollara bağlandı ve yıkılış sürecine girdi.
b. Anadolu Türk siyasi birliği parçalandı.
c. Anadolu'da yeni Türk beylikleri kuruldu.
Ekonomik sonuçları:
a. Moğollar Anadolu'yu yağmaladı.
b. Türkiye Selçuklu Devleti, Moğollara çok ağır vergiler ödemeye başladı.
c. Türkiye Selçuklu Devleti ekonomisi zarar gördü.
3. I. Haçlı Seferi ve Kösedağ Savaşı'nın Anadolu'ya etkilerinin şunlar olduğu söylenebilir:
I. Haçlı Seferi'nde alınan yenilgiye rağmen Türkiye Selçuklu Devleti toparlanabilmiş ve eski gücüne kavuşabilmiştir. Ancak belirtildiği gibi Kösedağ bir bozgundur ve bu savaş Türkiye Selçuklularının sonu olmuş Anadolu'daki siyasi varlıkları son bulmuştur.
4. Kösedağ Savaşı sonucunda Kilikya Ermeni Krallığı ve Trabzon Rum İmparatorluğu, Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev'i bağlı oldukları hükümdar olarak tanımamışlar ve Moğollara bağlılıklarını bildirmişlerdir. Bu durum Anadolu Selçuklu Devleti'nin çok ciddi bir güç kaybına uğradığının göstergesidir. Kendilerine bağladıkları gayrimüslim devletler de bu güç kaybı ve Moğol korkusu ile Moğollara bağlanmışlardır.

Etkinlik No.: 12

1. Kösedağ Savaşı'nın Anadolu'nun siyasi yapısı üzerindeki etkileri şunlardır: Kösedağ Savaşı sonunda Anadolu'da Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurduğu siyasi birlik bozulmuştur ve yeni beylikler kurulmuştur.
2. İkinci Dönem Anadolu Beyliklerinin Batı Anadolu'da yoğunlaşma nedeni: Moğol baskısının artması ve birçok Türkmen'in batıya göç etmek zorunda kalmalarıdır.
3. Dulkadiroğulları ve Ramazanoğulları Beylikleri en çok Memlükler'in ve Karakoyunlular'ın baskısını hissetmişlerdir.
4. Karamanoğulları Beyliği Türkiye Selçuklu Devleti'nin merkezi olan Konya'da kurulmalarından dolayı kendilerini Türkiye Selçuklu Devleti'nin varisi olarak görmüş ve Osmanlı topraklarına katılmamak için çok uğraştırmışlardır.
5. Osmanlı Devleti'nin amacı Anadolu'nun Türk siyasi birliğini sağlamaktır.

Etkinlik No.: 13

Yönerge

1.

Osman Gazi	Orhan Gazi	I. Murad	I. Bayezid
Karacahisar	Bursa İznik İzmit Çimpe Kalesi	Edirne Filibe	Niğbolu

2.

Etkinlik No.: 14

1. Yönerge

2. Yönerge

1	2	3	4
Sırpsındığı Savaşı	I. Murad	1	Yunanistan
Çirmen Savaşı	I. Murad	2	Yunanistan
I. Kosova Savaşı	I. Murad	5	Kosova
Niğbolu Savaşı	I. Bayezid	4	Bulgaristan
Varna Savaşı	II. Murad	3	Bulgaristan
II. Kosova Savaşı	II. Murad	6	Kosova

Etkinlik No.: 15

1. Gibbons, Osmanlı'nın başarısını Avrupa medeniyeti ile karşılaşmasına bağlamıştır. Avrupa medeniyetini öne çıkararak hem İslam hem de Türk kültür ve medeniyetini görmezden gelmektedir. Ayrıca tarihi bugünden okuyarak değerlendirme yapmaktadır.
2. Halil İnalcık, Feridun Emecen, Cemal Kafadar.
3. H. İnalcık'a göre beylik içerisindeki tüm unsurlar sadece gaza için değil, örneğin, yeni yerleşim yerleri açma amacı ile fetihlere girişmiş olabilirler. Ayrıca gazanın yanı sıra Osman Bey'in stratejist kişiliği ve Osmanlıların içerisine dâhil olduğu beylikler sistemi yani beylikler arasındaki çekişmeler etkilidir.
4. P. Lindner ve H. A. Gibbons'un teorilerinin ortak noktaları şunlardır: Her ikisi de Türkmen toplumların birikim ve alışkanlıklarını görmezden gelmekte ve kuruluşun gerçekleştiği coğrafya ve kültürün etkisini abartmaktadır. Her ikisi de tarihin ve kültürün sürekliliğini bir kenara bırakıp tam bir dönüşüme vurgu yapmaktadır.
5. C. Imber'in Osmanlı'nın ilk dönemine ait kaynak yokluğu konusundaki tezine H. İnalcık ve Cemal Kafadar karşı çıkmaktadır. H. İnalcık'a göre kaynaklar titizlikle incelenmeli, alan araştırmasına çıkılıp bilgiler test edilmeli ve aynı dönemde yazılmış Rumca vb. kaynakları kullanarak bilgi birikimi zenginleştirilmelidir. C. Kafadar ise dönemin olaylarının o dönemde nasıl algılandığının ortaya çıkarılması açısından anlatısal kaynakların da önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Etkinlik No.: 16

1. Yönerge

1. Osmanlı Devleti'nin kuruluşu konusunun yerli ve yabancı pek çok bilim insanının dikkatini çektiğini ve bu konuda birbirinden farklı ya da benzer birçok tartışmalı görüşün olduğunu söyleyebiliriz.
2. Osmanlı Devleti'nin kuruluşu hakkında doğru bildiğimiz birçok olay ve şahsiyetin abartılmış olabileceği, bilimsel çalışmalar ışığında kanıt gösterilerek açıklanan gerçeklerin varlığını vurgulama ve konu ile ilgili yaygın kolaycı yaklaşımlara karşı uyarma amacı güdülmüş olabilir.

CEVAP ANAHTARLARI

2. Yönerge

1. Osmanlı Devleti'nin kuruluşu hakkında çalışma yapmış Gibbons, Köprülü, Wittek, Imber, İnalcık gibi tarihçilerin isimlerinin her iki metinde de yer aldığını söyleyebiliriz.
2. Birinci metinde Osmanlı Devleti'nin kuruluş tartışmalarının tek bir bakış açısıyla çözülemeyeceği vurgulanmış, ikinci metinde ise Osmanlı'nın kuruluşu ile ilgili bazı temel çalışmaların olduğuna vurgu yapılmıştır.
3. Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi ile ilgili kaynakların azlığı, kaynaklarda verilen bilgilerin birbirleriyle ilişkilendirilememesi, ön yargılı ve duygusal tercihlere dayalı yorumların yapılması olabilir.
4. Osmanlı'nın cihanşümul bir devlet olması, üç kıtaya yayılması ve yaklaşık 620 yıllık tarihi boyunca pek çok farklı inanç ve etnik kökenden toplumların tarihinde izler bırakması olabilir.

Etkinlik No.: 17

Yönerge

1. İznik, Bizans İmparatorluğu'nun önemli bir merkezidir ve Konsil toplantıları bu şehirde olmuştur.
2. Osman Bey, Bizans'a karşı kazandığı bu zafer ile kendini ispat etmiş, bölgede karizmatik bir bey durumuna yükselmiştir. Osman'a hanedan kurucusu bir bey ünü kazandıran bu zafer ile kendisinden sonra oğlu Orhan rakipsiz beylik tahtına geçmiştir.
3. Bu politik bir girişim, Bizans'ın Osman Bey'i ciddi bir tehdit olarak gördüğünün ifadesidir. Böylelikle Anadolu'nun doğusundaki Moğollarla kurulacak akrabalık sayesinde aralarında kalacak Osman'dan kurtulmayı planlamış olabilirler.
4. Osman Bey'in Bizans'a karşı elde ettiği başarılar sayesinde yerleşmenin daha güvenli olduğunu düşünmüş olabilirler. Osman'ın başarılı liderliğine güvenip kendileri de gazaya katılmak istemiş olabilirler.
5. Osman Bey'in "gazi" unvanı Bafeus, Bitinya, Paflagonya gibi Hristiyan Bizans'a ait olan bölgelerde İslam'ın egemenlik alanını genişletme amacına yaptığı katkıyı ifade eder.

Etkinlik No.: 18

1. Osman Bey, Müslümanların mahkemelerine bakacak bir kadı tayin ederek hem onların haklarının koruyuculuğunu üstlendiğini göstermiş hem de tayin etme (yürütme) otoritesini kendinde görerek meşruiyetinin sinyallerini vermiştir.
2. Bizans'ın hâkim olduğu bölgelerde siyasi nüfuz alanını genişletme veya kız babasının topraklarında hak talep etme amacı taşıdığı söylenebilir.
3. a) Osmanlı'nın halka karşı yumuşak bir politika izlemesinde şehir halkının güvenini kazanarak otoritesini güçlendirmek ve kalıcılığını sağlamak amacı olabilir.
   b) İznik gibi Konsil toplantılarının yapıldığı bir şehirde medrese kurarak hem İslami yapıyı güçlendirmek hem de kendi hizmet kadrolarını yetiştirerek devlet olma anlayışının gereğini yerine getirmek istemiş olabilir.
4. I. Bayezid ve II. Murad dönemlerinde İstanbul'un kuşatılma sebepleri metinde geçen şu ifadelerle desteklenebilir:
   -İstanbul'da yaşayan Türkler için mahalle kurulması, bir cami inşa edilmesi ve Müslümanların kendi mahkemelerinde yargılanmaları amacıyla bir kadı tayin edilmesi isteklerinin Bizans tarafından reddedilmesi.
   -İmparator Manuel'in Batı'dan yardım istemesi ve Hristiyan dünyasını Osmanlılar aleyhine kışkırtması sonucunda oluşturulan Haçlı orduları ile savaşmak durumunda kalınması.
   -Bizans'ın bazı Osmanlı şehzadelerini kışkırtarak iç karışıklığa ve taht kavgalarına sebep olması.
5. XIV. yüzyıl sonlarında Bizans İmparatorluğu'nun siyasi durumu üzerindeki Osmanlı etkisi hakkında şunlar söyleyebilir: İstanbul surlarına kadar bütün Bizans arazisi Osmanlı tarafından ele geçirilmiş, Bizans surlar içine sıkışmış vassal bir devlet durumuna düşmüştür. Bizans Osmanlı saldırılarına karşı sık sık Batı'dan yardım istemeye mecbur kalmış, Osmanlı baskıları ve isteklerine boyun eğerek iç işlerine karışılmasını engelleyememiş, meşruiyetini kaybetmiştir.

Etkinlik No.: 19

1.

Örnek 1	Örnek 2	Örnek 3	Örnek 4	Örnek 5
2	1	4	3	2

2. Osmanlı'nın Gazi Evrenos Bey, Lala Şahin Paşa, Mihaloğulları gibi tanınmış ve güçlü beylere, fethedilen yörelerde toprak vermelerindeki amaçlar şunlar olabilir: Bu beylerin kendilerine verilen toprağın düşman eline geçmemesi için çalışacaklarını, akraba ve adamlarını buraya getireceklerini, topraklarını en iyi şekilde işleyeceklerini düşünmüş olabilirler.
3. Osmanlı Devleti, ileri fetih hareketlerinde ordu gerisini emniyete alırken ordunun ihtiyaç duyacağı yiyecek ve malzemeyi de kolayca temin etme imkânı bulur. Öte yandan sınırlarına yapılacak saldırılara karşı doğal bir savunma hattı oluşturur.

Etkinlik No.: 20

1. Osmanlı'nın Rumeli'deki fetih politikası geçici bir istila hareketi değil, kalıcı bir yerleşme ve yurt edinme amacına yöneliktir. Bu sebeple uyguladığı iskân siyaseti çerçevesinde bölgeye yerleştirdiği Türk nüfusa yönelik bayındırlık ve imar faaliyetlerinde bulunmuştur.
2. Osmanlı fethettiği bölgelerdeki halkı vergiden muaf tutarak Türkmen nüfusun buraya yerleşmesine imkân ve kolaylık sağlamıştır.
3. Osmanlı'nın Rumeli'de şehirler kurarak halkının can ve mal güvenliğini sağlama, Türkmen nüfusu fethettiği bölgelere yerleştirerek bölgedeki nüfusu Müslümanlar lehine dengeleme ve sınır kaleleri oluşturarak ileri fetihleri kolaylaştırma amacını güttüğü söylenebilir.
4. Yahya Kemal, bu şiirinde Üsküp şehrini tıpkı Bursa gibi bir vatan toprağı ve Türk şehri olarak görmektedir. Bir lale bahçesi ifadesi ise şehrin fethi uğruna canını vermiş gazi ve şehitlerin kanlarını ifade etmiş olabilir.

Etkinlik No.: 21

1. Karaman Beyliği'nin Selçuklu varisi gibi hareket etmesinin sebepleri, Selçuklu başkenti Konya'ya hâkim olmaları ve Anadolu Türk siyasi birliğini kendi çatıları altında sağlayabileceklerini düşünmeleri olabilir.
2. Osmanlı Devleti ve Karaman Beyliği, Anadolu'daki diğer beylikler gibi durağan değillerdir, genişleyen politikalar izlemektedirler. Bu durum da rekabeti etkilemiş olabilir.
3. Osmanlı'nın bulundukları bölgede hâkimiyetlerini sağlamlaştırıp Rumeli yakasına gazaya giderek şöhret kazanmaları ve Anadolu'daki diğer beyliklerin de takdirini kazanmaları dolayısıyla Karaman Beyliği düşmanca davranmış olabilir.
4. Osmanlı'nın konumu Batı'ya doğru gaza yoluyla genişlemeye açıktır. Oysa Karaman'ın etrafında kendisi gibi Müslüman Türk beylikleri yer alır. Osmanlı gibi gaza yaparak saygınlık kazanmak için çok güçlü bir donanma kurup Doğu Akdeniz ve Ege'deki Latinlerle mücadele edebilir.

CEVAP ANAHTARLARI

5. Osmanlı siyasi açıdan aralarındaki mevcut dengeye son vererek Karamanlıları vasalı yapmış, askerî açıdan bir meydan savaşı kazanarak taktiklerinin başarısını ve gücünü göstermiştir. Savaş tecrübesi edinmenin yanı sıra vasal duruma getirdiği Anadolu beylerinin askerlerinden Batı'daki fetihlerinde yararlanabilmiştir.

6. I. Murad, Hamit Beyliği'nden para ile toprak satın almış, Karaman beyi kendisine pederim dediğine göre kızını onunla evlendirerek akrabalık kurmuş kısacası Anadolu'da dikkatli bir politika izlemiş, diyebiliriz. Bunun sebebi fetih yönü olarak gördüğü Batı'da gaza yaparak ilerlerken arkasında düşman bırakmak istememesi olabilir.

Etkinlik No.: 22

1. Karesi ve Osmanlı beyliklerinin birbirlerine rakip hâline gelmeleri, her ikisinin de zayıflamış Bizans sınırında kurulmuş birer uç beyliği olmalarıdır.

2. Karesi Beyliği içerisindeki bölünme Osmanlı Beyliği'nin Karesi topraklarına hâkim olmasını sağlayan temel sebep olarak gösterilebilir.

3. Karesi Beyliği'nin denizcilikteki ileri seviyesi hem ticari hem de askerî açıdan Osmanlı denizciliğine bir kaynak ve örnek oluşturmuş olabilir.

4. Osmanlı Beyliği cihat politikası izleyerek Müslüman ülkelerden savaşçılar çağırmış ve gücünü artırmıştır, bundan dolayı Osmanlı Beyliği ön plana çıkmıştır.

5. Hacı İlbey ve Evrenos gibi Karesi beylerinin Osmanlı hizmetine geçmiş olmaları ile ilgili sebep olarak şunlar söylenebilir: Kendi beylerinin yönetiminden memnun olmayabilirler. Hristiyan ülkelere karşı yapılacak seferlerde Osmanlı beylerinin başarılı olacağına dair inançları daha güçlü olabilir.

6. Osmanlı ve Karesi etkisinin izlerini taşıyan yer adları: Orhangazi, Orhaneli, Osmaneli, Dursunbey, Eceabat'tır.

Etkinlik No.: 23

1. a) Ankara Savaşı'nın temel sebebi iki hükümdar arasındaki iktidar mücadelesidir.
b) Minyatürden hareketle Ankara Savaşı'nın muhtemelen uzun sürdüğü, kıran kırana geçen, kayıpları fazla olan bir çarpışma olduğu söylenebilir.

2. Neşri'nin aktardığına göre Osmanlı'nın 1402 Ankara Savaşı öncesinde ele geçirdiği beyliklerden sağladığı askerlerin savaş sırasında eski beylerinin tarafına geçmeleri Anadolu'da Osmanlı çatısı altında Türk birliği bilincinin henüz gelişmediği yargısını desteklemektedir.

3. Arap kaynaklarına göre Memlük sultanı, Yıldırım Bayezid'i daha büyük bir tehlike olarak görmektedir. Çünkü Yıldırım Bayezid fethettiği toprakları ülkesine katmaktadır, bu bakımdan daha büyük ve kalıcı bir tehlikedir. Oysa Timur istilacı olması sebebiyle geçici bir tehlikedir.

4. Bu soruya verilebilecek olası yanıt şu şekilde olabilir: Bizans kaynaklarında Timur kendilerini Osmanlı'dan kurtaran bir kahraman yerine konulmamaktadır. Çünkü Timur gibi Asyalı ve Hristiyan olmayan bir hükümdar tarafından kurtarılmış olmaktansa Tanrının onları koruduğu düşüncesi empoze edilmek istenmiş olabilir.

5. Timurlu kaynakları Bayezid'in imajını olumsuzlaştırarak, Timur'un Anadolu harekâtını haklı göstermek, Batı'da gaza yapan bir sultana saldırmasının yaratacağı tepkileri gidermek istemiş olabilirler.

6. Osmanlı tarihçileri, yenilginin sebebini beylik askerlerine bağlamaları,
Bizans kaynakları, kurtuluşlarını Timur'a bağlamaktansa Tanrı'nın mucizesi olarak görmeleri,
Arap kaynakları, Timur'u kötülemek adına O'nu savaş için bahaneler arayan bir şahsiyet olarak aktarmaları,
Timurlu kaynağı ise Yıldırım'ı kusurlu görmesi bakımından kendi bakış açılarını yansıtmaktadır, denilebilir.

Etkinlik No.: 24

1. Ankara Savaşı sonrasında Osmanlı Devleti Anadolu'da büyük toprak kayıplarına uğrarken Rumeli'de benzer bir durumun yaşanmamıştır. Osmanlı'nın Rumeli'de izlediği istimâlet ve iskân politikalarındaki başarısı bu durumun temel sebebi olabilir.

2. Fetret Dönemi'nde sosyoekonomik ve dinî tabanlı ayaklanmalara örnek olarak Şeyh Bedrettin İsyanı ve Börklüce Mustafa İsyanı gösterilebilir.

3.

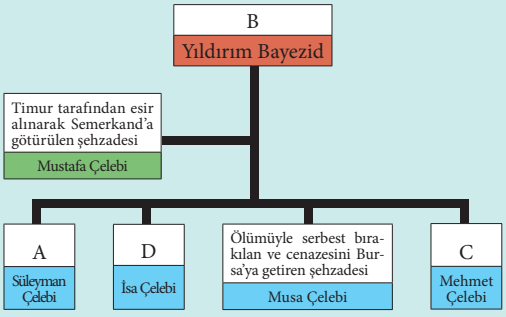

A. Önce Bursa sonra Edirne'ye geçerek hükümdarlığını ilan eden şehzadesi.
B. 28 Temmuz 1402 tarihinde uğradığı büyük yenilgi.
C. Fetret Devri'ni sona erdiren şehzadesi.
D. Balıkesir taraflarına kaçan, oğulları arasında yaşanan mücadeleyi ilk kaybeden şehzadesi.

4. Bursa Sarayı ganimetleri Timur tarafından bilinçli olarak sergilenmiş olabilir. Birçok yabancı ülkenin elçisi ve kendi halkından oluşan kalabalık bir ortamda Bursa'dan getirilen ganimet, Timur'un gücünü göstermesi açısından değerli bir propaganda aracı olmuştur.

5. Osmanlı saray arşivlerinin de yağmalanmış olması ihtimali düşünüldüğünde bu durum ilk dönem Osmanlı kaynaklarının yetersizliğine yol açacaktır.

Etkinlik No.: 25

1. Orhan Bey dönemine kadar düzenli birlikler bulunmamaktadır. Sefer zamanı yapılan duyurularla asker toplanırdı. Toplanan bu askerler arasında derviş, alperen, aşiret kuvvetleri gibi farklı unsurlar yer alırdı. İlk düzenli birlikler, yaya ve müsellemler Orhan Bey döneminde oluşturulmuştur.

2. Savaş olacağı zaman birliklerin toplanması ve gerekli düzenin sağlanması konusunda aksamalar yaşanmıştır. Yapılan savaşlarda ve uzun süren kuşatmalarda düzensiz birliklerin yetersiz olduğu görülmüştür. Beyliğin sınırlarının genişlemesi ve fetihlerin artmasıyla her an savaşa hazır olan düzenli birliklere ihtiyaç duyulmuştur.

3. Asya Hun İmparatoru Mete Han tarafından Türk ordusu 10'lu teşkilat sistemine göre oluşturulmuştur. Orhan Bey döneminde de düzenli birlikler, Mete Han'ın kurduğu askerî teşkilata göre oluşturulmuştur.

CEVAP ANAHTARLARI

4. Bir devletin varlığını sürdürebilmesi, bağımsızlığını sağlayabilmesi ve güçlenebilmesi için askerî güç çok önemlidir. Osmanlı Devleti'nin savaşlarda büyük zaferler kazanması ve sınırlarını genişletmesi güçlü bir orduya sahip olmasıyla mümkün olmuştur. Osmanlı Devleti'nin kurulduktan kısa bir süre sonra bir dünya gücü hâline gelmesinde disiplinli ve güçlü bir orduya sahip olmasının önemli payı vardır. Günümüzde de bir devletin askerî açıdan güçlü olması gerek bölgesel gerek uluslararası alanda ona önemli bir üstünlük sağlar.

5. İlk Türk toplumlarında eli silah tutan herkes asker sayılmıştır. Bu yüzden Türkler için "ordu millet" tabiri kullanılmıştır. Osmanlı Devleti'nin kuruluş sürecindeki asker toplama yöntemine baktığımızda da "ordu millet" anlayışının devam ettiği görülmektedir. Devletin ihtiyaçları doğrultusunda gerektiğinde eli silah tutan herkes askere alınmıştır.

Etkinlik No.: 26

1. Osmanlı Devleti'nin ilk düzenli birlikleri Orhan Bey döneminde kurulmuştur. Bu tarihe kadar farklı muharip unsurlardan oluşan birliklerle seferlere gidilmiştir. Bu birlikler arasındaki en önemli güçlerden biri de Alplerdir. Alplerin Ertuğrul Gazi'ye bağlılıkları, birlik ve beraberlik içinde hareket etmeleri ve cesur savaşçılar olmaları gibi özellikleri sayesinde başarılı bir fetih politikası takip edilmiştir.

2. Ertuğrul ve Osman Gazi'nin silah arkadaşları olan Akçakoca, Abdurrahman Gazi, Hasan Alp, Konur Alp, Turgut Alp, Aykut Alp, Gündüz Alp, Saltuk Alp, Köse Mihal, Samsa Çavuş ve Kara Ali yaptıkları başarılı fetihlerle devletin kuruluş sürecinde önemli rol oynamışlardır. Aynı zamanda fethettikleri şehirlerin idare ve imar işlerini de üstlenmişlerdir.

3. İnegöl, Akyazı, Düzce, Bolu, Mudurnu, Kandıra, Samandıra, Aydos, Kara Çepiş, Alb/Ebe suyu hisarları, Köprühisar, Bursa.

4. Cesur, yiğit, kahraman, azimli, güvenilir, iyi silah kullanabilen kişiler olduklarını söyleyebiliriz.

Etkinlik No.: 27

1. Tımar sistemi ile toprağın boş kalması engellenerek üretimde süreklilik sağlanmış ve vergilerin düzenli bir şekilde toplanması sağlanmıştır. Tımarlardan elde edilen vergilerle hazineye yük olmadan hem memurların maaşı karşılanmış hem de düzenli bir ordu oluşturulmuştur. Bu ordular bulundukları bölgelerde güvenliği sağlayarak devletin otoritesini de sağlamışlardır. Cevap yoruma açıktır.

2. Osmanlı köylüsü, feodal düzende yaşayan köylüye göre daha özgürdü. Köylünün hakları yasalarla korunmaktaydı. Toprağını boş bırakmayıp işlediği sürece o toprak elinden alınmazdı. Sipahi, yasalarla belirlenen miktar dışında köylüden vergi toplayamazdı. Ayrıca sipahi köylünün güvenliğini sağlamakla görevliydi. Tımar sisteminde tarım arazisi devlete aitti, köylü ise toprağın tasarruf hakkına sahipti ancak toprağı satamaz veya başkasına devredemezdi. Feodalite sisteminde toprağın sahibi senyördü. Bu yüzden köylüye kötü muamele etse de görevden alınması gibi bir durum söz konusu değildi. Serfler köle gibi toprak ile birlikte alınıp satılırdı. Senyör, topraktan kazanılan mahsulün tamamını alır, serfe sadece karnını doyuracak kadarını verirdi.

3. Osmanlı Devleti'nde merkeziyetçi bir devlet yapısı vardı. Toprağın mülkiyeti devlete aitti. Tımar sahibi ile köylü arasındaki ilişkiler kanunlar tarafından belirlenmişti. Tımar sahibi görevini yerine getirmediğinde ya da köylüye kötü davranması durumunda görevinden alınırdı. Feodalite sisteminde ise feodaller toprak üzerindeki her şeyde hak sahibiydiler. Topraklarını istedikleri gibi kullanırlardı. Güçlü bir merkezi otorite bulunmamaktaydı. Kralların feodal beyleri azletme yetkisi yoktu. Cevap yoruma açıktır.

4. Tımar sistemi; Büyük Selçuklu, Anadolu Selçuklu gibi Türk-İslam devletleri tarafından uygulanan ikta sitemi ile benzerlik göstermektedir. İkta siteminde de devlete ait arazilerden elde edilen vergilerle memurların maaşı karşılanmış ve asker yetiştirilmiştir. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 28

1. Osmanlı Devleti'nin ekonomisinde tarımsal faaliyetler büyük bir öneme sahipti. Tımar sitemi, teknolojik gelişmeler olmadan tarımsal üretimde büyük bir verimlilik sağlamıştır. Bu sistem ile toprak hiç boş kalmamış, sürekli işlenmiştir. Böylece hem toprak işlenmiş hem de hazineye fazla yük olmadan asker yetiştirilmiş ve memurların maaşı karşılanmıştır.

2. Sipahilere geçimlerini sağlayacak genişlikte toprak verilmiştir. Sipahiler ancak terfi ile daha fazla toprak sahibi olabilirdi. Sipahi ile köylü arasındaki hak ve vazifeler kanunnamelerle belirlenmiştir. Yapılan teftişlerle kanunlara uyulup uyulmadığı kontrol edilmiştir. Böylece Avrupa'daki feodal sistemden farklı olarak bir toprak aristokrasi sınıfının oluşması önlenmiştir.

3. Tımar sisteminin bozulması eyalet ordusunu da olumsuz etkileyecektir. Eyalet ordusunun sayısının azalması ile devlet, ordudaki eksikliği maaşlı askerlerle gidermeye çalışacaktır. Bu durum da devletin giderlerinin artmasına neden olacaktır.

4. Divan-ı hümayunda çıkan bu karar; tımarların kişi mülkiyetinde olmadığını, tımar sahibinin haksız uygulamaları ve halka zulmetmesi üzerine toprağının elinden alınabileceğini göstermektedir.

5. 1.Çiftbozan, 2. Miriarazi, 3. Tımarlısipahi, 4. Kadı, 5. Reaya, 6. Dirlik, 7. Cebelü, 8. İkta

Etkinlik No.: 29

1. Devşirme sistemi sayesinde Osmanlı hâkimiyeti altındaki topraklarda yaşayan gayrimüslim çocukları, aldıkları eğitim ve yetenekleri doğrultusunda kapıkulu ordusunda veya devlet yönetiminde görev almışlardır. Böylece köyünde eğitim görme imkânı dahi olmayan çocuklar iyi mevkilere yükselebilmişlerdir. Cevap yoruma açıktır.

2. Fatih sultan Mehmet, diğer padişahlar gibi başka bir Türk ailesinin güçlenip Osmanoğullarına alternatif olmasını istemiyordu. Bu yüzden devlet yönetimine devşirmeler getirilerek güçlü bir merkeziyetçilik sağlanmaya çalışılmıştır. Fatih dönemine kadar devlet yönetiminde etkili olan Müslüman ve Türk asıllı aileler, zamanla devlet yönetiminden uzaklaştırılmıştır. Böylece nüfuzlu Türk ailelerin gücü de kırılmıştır. Cevap yoruma açıktır.

3. Osmanlı Devleti'nin sınırlarının genişlemesi ile orduda ve idari görevlerde görevlendirilecek insan kaynağı ihtiyacı artmıştır. Gayrimüslim çocukların devşirilip eğitilmesiyle bu insan kaynağı ihtiyacı giderilmiştir. Ayrıca devşirme sistemi ile tamamen padişaha bağlı asker ve idareciler yetiştirilmiştir. Cevap yoruma açıktır.

4. Mimar Sinan, devşirme sistemiyle İstanbul'a getirilmiş, iyi bir eğitim almış ve mimarlık mesleğini öğrenmiştir. Eğer köyünde kalsaydı yaşamı büyük bir olasılıkla çocukluğu ve ilk gençlik yıllarında olduğu gibi tarlada, bağda, bahçede toprak işleriyle uğraşarak geçecekti. Oysa devşirme sistemi sayesinde hem can ve gönülden sevdiği bir meslek sahibi olmuş hem de Türk ordusunun bir neferi olarak sefere gittiği memleketlerin abidelerinden ve sanat eserlerinden görgü ve bilgisini artırmıştır.

5. Sokolovik'i haklı bulurdum ve çocuğun devşirme memurlarına verilmesini istemezdim. Çünkü çocuğun ailesinden uzak kalacak olmasından dolayı endişe duyardım. Yeşilce Mehmed Bey'in söylediklerini doğru bulurdum. Çocuğun geleceğini düşünerek onun iyi bir yaşam sürmesi ve eğitim alabilmesi için devşirme memurlarıyla gitmesini isterdim. Cevap yoruma açıktır.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 30

1. **Muharip sınıf:** Yeniçeriler, sipahiler, tımarlı sipahiler, topçular, silahların bakım ve tamirini yapan cebeciler, at ve diğer atların bakımını yapan seyisler.
Yardımcı sınıf: Orduda resmî yazışmaları yapan ve askerlerin çeşitli kayıtlarını tutan kâtip ve hacegân adı verilen bürokratlar, su taşıyan sakalar, aydınlanmayı sağlayan meşaleciler, yollardan geçişi sağlayan köprücü ve kaldırımcılar, mimarlar, sağlık hizmetleri veren cerrah ve tabipler, çadırcılar, ordunun bayraklarına bakan görevliler.

2.

3. Devşirme sistemi ile Acemi Ocağına alınanlar çocuklar, burada eğitim gördükten sonra kabiliyetleri ve ordunun ihtiyacı doğrultusunda Yeniçeri Ocağına gönderilmişlerdir.

4. Bu durum yeniçerilerin devlet yönetimi üzerinde güçlerinin arttığını göstermektedir.

5. Birinci haritaya bakıldığında Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde sahip olduğu topraklar, Anadolu'nun kuzeybatı ucunda küçük bir bölümden ibarettir. Etrafındaki diğer devlet ve beyliklerden daha güçlü bir devlet olduğu anlaşılamamaktadır. Oysa ikinci haritaya bakıldığında Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarında toprakları olan, çok büyük sınırlara ulaşmış, güçlü bir Osmanlı Devleti görülmektedir. Bu durumun gerçekleşmesinde güçlü ve disiplinli bir orduya sahip olmanın önemi büyüktür. Osmanlı Devleti, orduya büyük önem verdiği için küçük bir beylikten dünya gücü hâline gelmiştir.

Etkinlik No.: 31

1. Âlimler ve sûfîlerin sevgi, saygı, adalet, yardımseverlik, dürüstlük, toplumsal dayanışma, birlik ve beraberlik gibi değerleri yüceltmeleri sayesinde İslamiyet Anadolu'da hızla yayılmıştır. Dönemin önde gelen âlim ve sûfîleri, dinî ve ilmi çalışmalar yaparak halkın İslamiyet'i yakından tanımasını ve benimsemesini sağlamışlardır. Bu düşünürlerin toplumun her kesiminden insanları kucaklayan fikirleri, Anadolu'daki Türk-İslam birliğinin zeminini oluşturmuştur. Cevap yoruma açıktır.

2. Evet, eserlerinden örnekler verilen Mevlana, Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Veli gibi toplumun değer verdiği şahsiyetlerin toplum yaşamının kurallarının belirlenmesinde etkileri olduğunu düşünüyorum. Bu düşünürler İslam dininin öğretileri doğrultusunda barış, sevgi, saygı, adalet, yardımlaşma gibi değerleri Anadolu halklarına öğretmişler; halkın güven ve huzur içinde birlikte yaşamalarını sağlayacak öğütler vermişlerdir. Cevap Yoruma açıktır.

3. Adalet, doğruluk, eşitlik, kardeşlik, yardımseverlik, iyilik, birlik beraberlik. Hem İslam dinini tanıtmak ve yaymak hem de Anadolu'nun o dönemlerde içinde bulunduğu siyasi ve toplumsal karmaşa nedeniyle insanlara doğru yolu göstermek için bu değerleri eserlerinde konu etmiş olabileceklerini düşünüyorum. Cevap yoruma açıktır.

4. Evet, Mevlânâ Celâleddîn Rûmî, Hacı Bektâş-ı Veli, Yunus Emre, Hacı Bayrâm-ı Veli, Hoca Ahmet Yesevi'yi "çağını aşan şahsiyetler" olarak tanımlardım. Onların eserlerinde ele aldıkları konular ve üzerinde durdukları dinî ve insani değerler günümüzde de geçerliliğini sürdürmektedir. Bu şahsiyetlerin vefatlarının ardından yüzyıllar geçmesine rağmen fikirleri hâlâ etkisini devam ettirmektedir. Cevap yoruma açıktır.

5. Ben o dönemde yaşayan bir düşünür olsaydım öncelikle İslam dinini en iyi şekilde anlatmaya çalışırdım. Bunun yanı sıra hem dönemin toplumsal, siyasal ve ekonomik şartlarını dikkate alarak hem de farklı milletlerden ve inançlardan insanların bir arada yaşadığını göz önünde bulundurarak adalet, dürüstlük, saygı, dostluk gibi değerleri eserlerimde konu edinirdim. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 32

1. Ahilik teşkilatında doğruluk, cömertlik, saygı, yardımseverlik, kardeşlik, hoşgörü ön plandadır. Ahiler dinî ve ahlaki kurallara sıkı sıkıya bağlı olmuşlardır. Birlik, beraberlik, dayanışma ve yardımlaşmayı sağlamışlardır. Üyelerini sanat ve meslek alanlarında kendi öğretileri ve ilkelerine göre yetiştirmeye çalışmış; iş yerlerinde usta, kalfa ve çırak ilişkilerini düzenlemişlerdir.

2. Ahi Evran hem ilmiyle hem de eserleriyle Anadolu'nun İslamlaşmasına büyük katkılar sağlamıştır. Ahiler, Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar yayılarak Anadolu'daki halk arasında dayanışma ruhunu aşılamışlar, bu bölgelerin Türkleşmesini ve İslamlaşmasını sağlamışlardır.

3. Ahiliğin kardeşlik, barış, adalet, sevgi, saygı, güven, cömertlik ve yardımseverlik gibi temel ilkeleri günümüzde de önemini korumaya devam etmektedir. Esnaf ve sanatkârlar odaları, kalfalıktan ustalığa geçiş törenleri düzenlemekte; her yıl dürüst, çalışkan ve yardımsever esnaflar onurlandırılmaktadır. Esnaf Kefalet Kooperatifleri gibi kuruluşların faaliyetlerinin kökeni Ahilik teşkilatına dayanmaktadır. Mesleki Eğitim Merkezleri, öğrencilerini ahilik kültüründen gelen usta-çırak ilişkisiyle yetiştirmektedir.

4. UNESCO 2020-2021 Anma ve Kutlama Yıl Dönümleri kapsamında düzenlenen bir etkinliğin haberini yapsaydım kullanacağım başlık "Elin, kapın, sofran açık olsun" olurdu. Ahi Evran'ın bu sözü bence Ahilik öğretilerini ve ahlaki değerlerini anlatan ve tüm insanlığa hitap eden bir sözdür. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 33

1. Metinde Divan-ı Hümayunun en üst mahkeme olarak görev yaptığından bahsedilmektedir. Bu durum Divan-ı Hümayunun yargı yetkisine sahip olduğunu kanıtlamaktadır.

2. Seyfiye sınıfı, yönetim ve askerlik işlerine bakmaktaydı. Divana Hümayuna katılan seyfiye sınıfı üyeleri sadrazam, kubbealtı vezirleri, kaptan-ı derya ve yeniçeri ağasıydı. Bu üyelerin katılmaması durumunda yönetim ve askerlik işleri de görüşülemeyecekti. Ayrıca, Fatih döneminden itibaren Divan-ı Hümayun sadrazam başkanlığında toplandığı için seyfiye sınıfı içerisinde yer alan sadrazamın toplantıya katılmaması demek, divanın toplanamaması demektir.

3. Padişah, kasr-ı adl bölümünden istediği zaman Divan-ı Hümayun toplantılarını izlemiştir. Böylece padişah toplantıya başkanlık etmeyi bırakmış olsa dahi toplantıda görüşülen konuları, konularla ilgili gelişmeleri ve Divan-ı Hümayun üyelerinin yetkilerini nasıl kullandıklarını takip edebilmiştir.

4. Ehl-i kalem (kalemiye) sınıfı içerisinde yer alan defterdar tarafından devletin mali durumu hakkında bilgi verilir.

CEVAP ANAHTARLARI

5.

	SEYFİYE	İLMİYE	KALEMİYE
Kadı		+	
Müftü		+	
Divan Kâtipleri			+
Müderris		+	
Beylerbeyi	+		
Defter Emini			+
Kubbealtı Vezirleri	+		

Etkinlik No.: 34

1. Görsel 1: Sadrazam
Görsel 2: Kazasker
Görsel 3: Defterdar
Görsel 4: Nişancı
Görsel 5: Şeyhülislam
Görsel 6: Reisülküttap

2. Seyfiye: Sadrazam
İlmiye: Kazasker, Şeyhülislam
Kalemiye: Defterdar, Nişancı, Reisülküttap

3. Padişah adına seyfiye, ilmiye ve kalemi sınıfında yer alan üyeler tarafından devlet işleri yürütülmekteydi. Padişah bu görevlilerin atamasını yaparken onların sahip oldukları özelliklerini, yeteneklerini, başarılarını, tecrübelerini göz önünde bulundurmalıdır. Çünkü görevlendirdiği kişiler yetenekli ve işin ehli kişiler olurlarsa devlet işleri de başarılı bir şekilde yürütülür.

4. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve yoruma açıktır. Muhtemel cevaplar şöyle olabilir: Osmanlı Devlet idaresini oluşturan seyfiye, ilmiye ve kalemiye sınıfları birbirini tamamlamaktadırlar. Örneğin seyfiye sınıfından sadrazam başkanlığında toplanan divanda devletin bütçesi görüşülürken defterdara, yeniçeri ocağı ile ilgili konularda yeniçeri ağasına ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla işbirliği içerisinde çalışmak zorundadırlar. Aksi durumda devlet işleri de aksar.

Etkinlik No.: 35

1. Moğolların Anadolu'yu istilasından sonra Anadolu Selçuklu Devleti parçalanmış ve Anadolu'daki Türk siyasi birliği bozulmuştur. Osmanlı coğrafyasındaki bu karışıklıklar sürecinde özellikle dinî konulardaki tekke şiirleri, halkın maneviyatını yükseltip birlik ve beraberlik ruhu, adalet, saygı, sevgi gibi değerler aşılamıştır. Divan ve halk şiiri ise ortak kimlik ve kültürel birlik sağlanmasında yardımcı olmuştur.

2. Halk şiiri Osmanlı coğrafyasında halk arasında en yaygın olan şiir türüdür. Halk şairleri bulundukları köylerde, kasabalarda şiirlerini saz eşliğinde okumuşlardır. Divan şiiri daha çok saray ve çevresinde yaygın olan şiir türüdür. Tekke şiiri ise tekke ve zaviyelerin artmasıyla yaygınlık kazanmıştır. Daha geniş bir kitleye hitap ettiği için halk şiiri en beğenilen türdür denilebilir.

3. Tekke şairleri dinî konularda halkı bilgilendirmeye çalışmış, manevi ve insani değerleri öğreterek birlik ve beraberlik duygusu aşılamışlardır.

4. Edebiyat millî, maddi, manevi, toplumsal, kültürel veya insani değerleri konu edinerek bir birikim oluşturur ve bunların kuşaktan kuşağa aktarılıp yaygınlaşmasını sağlar. Edebiyat ürünleri bilgi ve haber vermek, öğretmek, tanıtmak veya estetik bir zevk sunmak amacıyla yazılır. Bu nedenle her bir edebiyat ürünü yazıldığı dönemin ve ait olduğu toplumun kültürel, toplumsal, siyasi, ekonomik vs. izlerini barındırır. Dolayısıyla bir edebî eser incelendiğinde eserin ortaya çıktığı dönem ve toplumlar hakkında birçok bilgiye de ulaşılabilir.

5. Görsel 1: Halk şiiri, Görsel 2: Divan şiiri, Görsel 3: Tekke şiiri

Etkinlik No.: 36

1. Bu efsaneler, toplumun geçmişine ve değerlerine sahip çıkmasını sağlar, bunlara gösterilen saygıyı pekiştirir. Dönemin sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi vs. birçok olaya kaynaklık eder. Kültürel mirasın nesilden nesile aktarımına yardımcı olur.

2. Bu efsane ile Fatih Sultan Mehmet'in ne kadar büyük bir komutan olduğu ve keskin zekâsı öne çıkarılmıştır. Onun genç yaşına rağmen bilgeliği ve dehası sayesinde elde ettiği büyük başarı üzerinde durulmuştur.

3. Genç yaşında İstanbul gibi önemli bir şehri fethetmesi, başarılı stratejiler takip etmesi, zekası, azmi ve çalışkanlığıyla gençlere ilham kaynağı olmakta, özgüven aşılamaktadır.

4. Herhangi bir tarihî olay, toplum üzerinde büyük etkiler bırakmışsa zaman içinde bu olay dilden dile, nesilden nesile aktarılarak efsaneleşir.

5. Bu sorunun cevabı öğrenciye bırakılmıştır ve cevabı yoruma açıktır. Muhtemel cevaplar şu şekilde olabilir: Bence destanlar toplum üzerinde daha büyük etkiler bırakan sözlü edebiyat ürünleridir. Çünkü destanlar, bir toplumun tamamını etkileyen savaş, kıtlık, salgın, göç gibi büyük olayları konu edinir.

Etkinlik No.: 37

1.

Görsel 1: Hat Sanatı	Görsel 2: Çinicilik	Görsel 3: Oymacılık
Görsel 4: Tezhip	Görsel 5: Kakmacılık	Görsel 6: Dokumacılık
Görsel 7: Ebru	Görsel 8: Ciltçilik	Görsel 9: Minyatür

2. Osmanlı Devleti'nde ortaya konan sanat eserlerinde Türk ve İslam kültürünün tesiri yoğun olarak görülebilmektedir. Osmanlı sanatı Selçuklu, İran, Arap, İran gibi farklı kültürlerden etkilenmiş olsa da özgün bir sanat anlayışı ve kendine has bir üslup oluşturmayı başarmıştır. Dönemin önemli gelişmelerini resmetmek için minyatür sanatından yararlanılmıştır. Yazı ve süsleme ile ilgili sanat dallarında Arap alfabesi kullanılmıştır. Dokumacılık, çinicilik, kakmacılık, ciltçilik, ebru ve oymacılık gibi sanat dallarında da Türk ve İslam kültürünü yansıtan motiflerden yararlanılmıştır. Osmanlı Devleti'ndeki sanat faaliyetleri incelendiğinde estetik ve ince işçilik bakımından çok ileri bir seviyeye ulaşıldığı görülmektedir.

3. Sanat eserleri, bir toplumun geçmişine ışık tutan en önemli sosyal hayat göstergeleridir. Sosyal, iktisadi, kültürel ve siyasi hayata dair birçok bilgi içerir. Bir toplumun sanat eserlerine bakarak o toplumun yaşantısı, sınıf yapısı, ekonomik düzeni, kültürel özellikleri, yönetim tarzı, dinî inanışları, giyim kuşamı vs. konularda bilgi sahibi olunabilir. Toplumun kültürel mirası ve zaman içerisinde geçirmiş olduğu değişmeler de sanat eserlerinden öğrenilebilir.

4. Minyatür, nakkaşlar tarafından çok ince işlenmiş, ışık, gölge ve hacim duygusu yansıtılmayan küçük boyutlu resimlerdir. Minyatür sanatçısı, çizdiği minyatür aracılığıyla estetik değere sahip konuları ve kendi dönemini resmetmeye çalışmaktadır. Bu, çok büyük yetenek gerektiren bir iştir. Aynı zamanda çizilen minyatürlerin başarılı bir şekilde boyanması da en önemli noktalardandır. Fotoğraf sanatçısı da fotoğraf makinası ile güzel bulduğu konuları ve bulunduğu dönemin gelişmelerini resmetmeye çalışır. Bu durum minyatür sanatına göre daha pratiktir. Ancak iyi bir kompozisyon oluşturabilmek ve başarılı çekimler yapabilmek açısından fotoğraf sanatçısının da yeteneği önem taşır.

CEVAP ANAHTARLARI

5. Dokumacılık, çinicilik günümüzde devam eden sanat dalları içerinde yer almaktadır. Ciltçilik, hat, ebru, tezhip, kakmacılık gibi kaybolmaya yüz tutmuş sanat dalları özellikle halk eğitim merkezleri tarafından verilen kurslarla devam ettirilmeye çalışılmaktadır.

6. Ben dokumacılık sanatını seçerdim. Renk renk ipliklerle desenler, motifler oluşturmak hoşuma giderdi. Kendi zevkime göre dokuduğum ve odama serip günlük hayatta kullanabileceğim bir halım olmasını isterdim. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 38

1. Siyasi ve askerî alanda elde edilen başarının mimari eserlere de yansıtıldığı görülmektedir. Mimari eserler sayesinde bu şehirlerin Osmanlı kimliği kazandığı söylenebilir. Osmanlı Devleti, fethettiği bu şehirlerde yaptığı imar faaliyetleriyle Türk İslam medeniyetinin izlerini bırakmıştır.

2. Bursa, Edirne ve İstanbul şehirleri Osmanlı Devleti'ne başkentlik yapmış önemli merkezlerdir. Bu yüzden Osmanlı mimarisinin en güzel örnekleri bu şehirlerde görülmektedir.

3. Şehirlerde yapılan imar faaliyetlerine bakıldığında siyasi, askerî, ekonomik, dinî ve kültürel alandaki ihtiyaçlar doğrultusunda mimari eserler yapıldığı söylenebilir. Cami, medrese, arasta, çarşı, külliye, kervansaray, hamam gibi mimari eserler yapılarak halkın ihtiyaçlarının karşılanması amaçlanmıştır.

4. Arnavutluk, Bulgaristan, Yunanistan, Yugoslavya, Makedonya, Bosna-Hersek, Cezayir, Tunus, Libya, Kıbrıs, Mısır, Yemen, Etiyopya, Macaristan, Irak, İsrail, Ürdün, Lübnan, Moldavya, Filistin, Ukrayna, Romanya, Suudi Arabistan, Somali, Sudan, Suriye ve Türkiye'de Osmanlı Devleti'nden kalma mimari eserleri görmek mümkündür.

5. Süleymaniye Cami ve Külliyesi medrese, hamam, imaret, tabhane, sıbyan mektebi, çeşme, cami, türbe gibi birçok yapıyı bünyesinde barındırmaktadır. İbadet, eğitim, temizlik, sağlık ve ekonomi alanındaki ihtiyaçlar bir arada karşılanmaktadır. Bu mekânın mimari planı incelendiğinde çok yönlü ve işlevsel bir yapı olduğu, toplumun her kesiminden ve her yaştan insanlara hitap ettiği anlaşılmaktadır.

Etkinlik No.: 39

1. Türkiye'nin Karadeniz bölgesinin tamamını fethederek buraların Türkleşmesini sağlayan Osmanlı hükümdarı Fatih Sultan Mehmet'tir. Onun hükümdarlığı döneminde Amasra, Sinop ve Trabzon bölgesinin fethedilmesiyle ve buralara Anadolu'dan getirilen Türkmenlerin yerleştirilmesiyle bu bölgenin kalıcı olarak Türkleşmesi sağlanmıştır.

2. Macaristan Krallığı, Akkoyunlular, Ramazanoğulları ve Dulkadiroğulları beylikleri ile kara sınırı komşusu hâline gelinmiştir.

3.

Amasra	Cenevizliler
Sinop	İsfendiyaroğulları (Candaroğulları) Beyliği
Trabzon	Trabzon Rum İmparatorluğu

4.

Karadeniz	Amasra, Sinop, Trabzon ve Kırım
Ege (Adalar Denizi)	Limni, Midilli, Taşoz, Eğriboz adaları ile Mora yarımadası
Adriyatik (İyon Denizi)	Zenta, Kefalonya ve Otranto

5. Arnavutluk, Sırbistan, Bosna-Hersek, Eflak, Boğdan, Kırım, Mora Yarımadası.

6. Karadeniz, Marmara Denizi ve Ege (Adalar Denizi).

Etkinlik No.: 40

1. Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarına yayıldığı söylenebilir.

2.

1.	Trabzon (Doğu Karadeniz)	Fatih Sultan Mehmet
2.	Mora Yarımadası	Fatih Sultan Mehmet
3.	Sırbistan	Fatih Sultan Mehmet
4.	Kırım	Fatih Sultan Mehmet
5.	Suriye ve Filistin	Yavuz Sultan Selim
6.	Mısır	Yavuz Sultan Selim
7.	Hicaz	Yavuz Sultan Selim

3.

1.	Otlukbeli	Akkoyunlular Devleti
2.	Çaldıran	Safevi Devleti
3.	Turnadağ	Dulkadiroğulları Beyliği
4.	Mercidabık	Memluk Devleti
5.	Ridaniye	Memluk Devleti

4. Yavuz Sultan Selim döneminde fethedilen yerler incelendiğinde Avrupa kıtasında fethedilen hiçbir yer olmadığı görülmektedir. Fetihler genel olarak doğuya yapılmıştır.

5. Haritadan bu şehirlerin Yavuz Sultan Selim döneminde fethedilerek Osmanlı hâkimiyeti altına girdiği anlaşılmaktadır.

Etkinlik No.: 41

1.

Nedenler	Gerçekler
Siyasi	Bizans imparatorları her fırsatta problem çıkarıyor, Osmanlılar aleyhine Avrupalıları ve Anadolu beyliklerini kışkırtıyor, Haçlı Seferlerini teşvik ediyor, taht mücadelesine kalkışan şehzadeleri koz olarak kullanıyorlardı.
Ekonomik	İstanbul, konumundan dolayı önemli bir ticaret merkeziydi. Şehir, Osmanlılara iki deniz yoluyla da dünyaya açılma imkânı sağlıyordu. İstanbul fethedilince Osmanlı Devleti bölgedeki hâkimiyetini tahkim edecek ve ekonomik bakımdan geleceğini güven altına alacaktı.
Stratejik	İstanbul'un iki kıtayı ayıran/birleştiren bir konumda olması nedeniyle ve II. Mehmet'in otoritesinin tesisi, cihanşümul siyaseti ve devletini geleceğe taşıması açısından fetih stratejik bir önem taşıyordu.)
Askerî	Bizans, Osmanlı topraklarının ortasındaydı. İki yakadaki Osmanlı güçlerinin irtibatını daima engelliyordu. Fetihle Anadolu ve Rumeli birleşecek, Balkanlar'daki Osmanlı hâkimiyeti kuvvetlenecekti.
Dinî	İstanbul'un Hristiyan dünyanın iki merkezinden biri olması ve Peygamberimizin hadisinin İslam âlemindeki tesiri nedeniyle şehrin fethi önem taşıyordu.

CEVAP ANAHTARLARI

2. İstanbul'un fethi, Avrupa için bir hüzün ve acı bir ağıttır... Avrupalılar, İstanbul'un Türklerin eline geçmesini Romalıların Kudüs'ü yakıp yıkması, Hz. İsa'nın çarmıha gerilmesi ve dünyanın sonu gibi insanlık tarihindeki büyük felaketlerden birisi olarak algıladı. Türklerin Avrupa için sürekli bir tehdit hâline geldiğini, Karadeniz'in kendilerine kapandığını ve Macaristan ile Almanya'nın da tehlike altına girdiğini düşündüler.

3. "Çağlar arası" geçiş belirleyecek kadar önemli bir olay olarak gösterilmiştir. Diğer bir deyişle "Çağ kapatıp çağ açan" bir olay olarak değerlendirilmiştir. Buna göre Orta Çağ sona ermiş, Yeni Çağ başlamıştır.

4. Toplar, Rum Ateşi denilen Grejuva, kılıçlar, mızraklar, mancınıklar, kızgın yağ kazanları vs. silahlar kullanılmıştır.

Etkinlik No.: 42

1.

Siyasi nedenler	1. Bizans Devleti'nin Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü bozuyor olması. 2. Bizans Devleti'nin Hristiyan Batı âlemini Osmanlılara karşı Haçlı Seferleri düzenlemeleri konusunda tahriklerde bulunması. 3. Bizans Devleti'nin saltanat iddiasında bulunan Osmanlı şehzadelerini koruyup destekleyerek Osmanlı Devleti'ni bir iç savaş tehdidiyle devamlı karşı karşıya bırakması
Dinî nedenler	1. Hz. Muhammed'in İstanbul'un fethiyle ilgili söylediği hadis. 2. Osmanlı Devleti'nin Ortodoks kilisesi ile Roma kilisesinin birleşmesine engel olarak Avrupa'nın dinî birliğini önlemek istemesi.
Jeopolitik nedenler	1. Bizans Devleti'nin iki kıta üzerinde toprakları olan Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğüne engel oluşturması. 2. Bizans Devleti'nin Türk ordusunun Rumeli'ye geçişlerinde zorluklar çıkarması ve Osmanlıların güvenliğini tehdit etmesi. 3. İstanbul'un Asya'yı Avrupa'ya, Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan stratejik öneme sahip bir konumda bulunması
Ekonomik nedenler	1. İstanbul'un kara ve deniz ticaret yolları üzerinde bulunması.

2. İkinci görselde Bizanslıların Haliç'in girişini zincirle kapatmaları sebebiyle Osmanlı donanmasının buraya girememesi ve surların daha zayıf olduğu bu bölgenin denizden kuşatılamaması nedeniyle gemilerin karadan yürütülerek Haliç'e indirilmesi resmedilmiştir.

3. Osmanlı Devleti'nin kara gücü olarak İshak Paşa kuvvetleri, Karaca Paşa kuvvetleri, Zağanos Paşa kuvvetleri, Merkez Topçu kuvvetleri, Kapıkulu süvarileri ve İhtiyat kuvvetleri ile Osmanlı donanması görülmektedir.

4. İstanbul Boğazı ve Karadeniz ticaret yolu, Osmanlı Devleti'nin denetimine geçti. Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli toprakları arasındaki engel ortadan kaldırılarak toprak bütünlüğü sağlandı.

Etkinlik No.: 43

1. Portekizlilere karşı düzenlenmiştir. Umman Denizi, Kızıldeniz ve Hint Okyanusu'nda mücadele edilmiştir.

2. Gücerat ve Açe sultanlıklarının Müslüman olmalarının bu seferlerin düzenlenmesinde etkisi bulunmaktaydı. Bunun yanı sıra seferinin asıl gayesi mukaddes bölgeleri, hac yollarını ve baharat ticaretini korumak ve bölgedeki Portekiz varlığına son vermekti.

3. Osmanlı Devleti'nin Türk ve İslam dünyasında lider bir devlet olarak görüldüğünü ve dünya siyasetinin belirlenmesinde etkin olduğunu göstermektedir.

4. Bu seferlerden istenilen neticeler elde edilememiştir. Bunun sebepleri olarak Gücerat'ta iç karışıklar yaşanması nedeniyle oradan yeterli destek alınamaması, adı geçen yerlerin coğrafi olarak çok uzak olması ve Osmanlı Devleti ile kara bağlantılarının bulunmaması gösterilebilir. Bunun yanı sıra Osmanlı donanmasının Portekiz donanması gibi açık denizlere dayanıklı olmaması da başarısızlığın sebepleri arasında gösterilebilir.

Etkinlik No.: 44

1. Suriye, Mısır, Kudüs (Filistin), Etiyopya, Hicaz (Mekke ve Medine), Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Musul ve Kerkük.

2. Yavuz Sultan Selim zamanında gerçekleştirilen seferler ve fetihler sadece doğuya münhasır olmuştur.

3. Kudüs, Mekke ve Medine haritada gösterilir. Bu kutsal yerlerin Osmanlı Devleti hâkimiyetine girmesi, Yavuz Sultan Selim zamanında gerçekleşmiştir.

4. Safeviler ve Memluk Devleti.

5. Safeviler ile mücadeleye girişmişlerdir.

6. Hicaz bölgesidir. İslamiyet'in ortaya çıktığı, Peygamberimiz Hz. Muhammed'in doğduğu ve Kabe'nin bulunduğu şehir olan Mekke ile Peygamberimiz Hz. Muhammed'in mezarının bulunduğu Medine şehirleri Hicaz bölgesindedir. Cevap yoruma açıktır.

Etkinlik No.: 45

1. A) (6)-(Preveze Deniz Savaşı)
B) (3)-(Amasya)
C) (4)-(Kıbrıs)
D) (2)-(Mohaç Meydan Muharebesi)
E) (8)-(Cezayir)
F) (9)-(Fas)
G) (5)-(İnebahtı Deniz Savaşı)
H) (7)-(Tunus)
I) (1)-(Viyana)

2. (2)-(Mohaç Meydan Muharebesi)-1526
(1)-(Viyana kuşatması)-1529
(8)-(Cezayir'in Osmanlı hâkimiyetine girmesi)-1533
(6)-(Preveze Deniz Savaşı)-1538
(3)-(Amasya)-1555
(4)-(Kıbrıs'ın fethi)-1571
(5)- (İnebahtı Deniz Savaşı)-1571
(7)-(Tunus'un fethi)-1574
(9)-(Fas'ın fethi)-1578

3. 1. Viyana: Avrupa kıtası 2. Mohaç: Avrupa kıtası 3. Amasya: Asya kıtası 4. Kıbrıs: Avrupa kıtası 5. İnebahtı: Avrupa kıtası 6. Preveze: Avrupa kıtası 7. Tunus: Afrika kıtası 8. Cezayir: Afrika kıtası 9. Fas: Afrika kıtası

4. Viyana Kuşatması ve İnebahtı Deniz Savaşı, Osmanlı Devleti'nin çıkarlarına uygun olarak sonuçlanmamıştır.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 46

1. Macaristan, Libya (Trablusgarp), Cezayir, Irak, Bahreyn, Doğu Anadolu (Kars-Erzurum-Ardahan-Van), Umman, Bosna, Erdel, Bucak ve Özi, Abhazya, Nogay, Luristan, Habeşistan.

2.

Avrupa'da yapılan savaşlar	Macaristan Krallığı, Avusturya Krallığı, Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu.
Akdeniz hâkimiyeti için yapılan savaşlar	İspanya Krallığı, Portekiz Krallığı, Avrupa Haçlı Birliği.
Hint Deniz Yolu hâkimiyeti için yapılan savaşlar	Portekiz Krallığı.
Asya'da yapılan savaşlar	Safevi Devleti.

3. Fas, Azerbaycan, Gürcistan, Dağıstan, Şirvan.

4. Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim, III. Murat.

Etkinlik No.: 47

1. İslam inancı, eski Türk gelenek ve görenekleri, fethedilen Hristiyan ülkelerdeki bazı uygulamalar Osmanlı devlet teşkilatlanmasına etki etmiştir. Anadolu'daki Selçuklu merkezleri ile İran ve Mısır'dan gelerek Osmanlı devleti içinde görev alan yöneticiler kanalıyla ilk teşkilatlanmalar ortaya çıkmıştır.

2. Osmanlı Devleti'nin topraklarının büyük bir bölümünün Hıristiyan memleketleri üzerinde gelişmiş olması ve fethettiği Hıristiyan memleketlerdeki bazı eski uygulamaları yürürlükten kaldırmayıp fetihten sonra da sürdürmesi, Osmanlı Devleti'nin diğer İslam devletlerindeki yönetim biçiminden oldukça farklı nitelikler göstermesine neden olmuştur.

3. İki temel sistem görülmektedir. Bunlar tımar sistemi ve kul sistemidir. Kul sistemi, merkezî yönetimin örgütlenmesinde etkili olmuştur. Taşranın örgütlenmesinde ise tımar sistemi uygulanmıştır. Böylelikle padişahın otoritesi, merkezdeki saraydan imparatorluğun sınır bölgelerine kadar başarılı bir şekilde götürülmüştür. Bu iki sistem, imparatorluğun askerî düzeninin yanı sıra bütün idari, mali, zirai, sosyal ve ekonomik yapısını belirlemiştir.

4. Verilen metinlerde tespit edilebilen Osmanlı Devleti'nin merkez teşkilatındaki kişi ve kurumlar şunlardır: Padişah, vezir-i azam, saray, Divan-ı Hümayun ve ordu.

Etkinlik No.: 48

1. Osmanlı siyasi ve idari teşkilatı özgün bir sistem olarak ortaya çıkmamıştır. İlk başlarda daha önceki Türk İslam devletlerinde ortaya konulan uygulamaların devamı olmakla birlikte ihtiyaca göre tarihî süreçte kendine özgü bir model oluşturmuştur.

2. İstanbul'un fethi ve Doğu Roma idaresinin sona ermesiyle Osmanlı Devleti yeni bir siyasi dönüşüm yaşamıştır. Önceki devirlerde örf ile gelişmiş olan siyasi, idari, askerî vs. birtakım uygulamalar sistemleştirilerek teşkilat ve teşrifat kanunnamesi meydana getirilmiştir. Fatih Kanunnamesi'nde yer alan hükümler ve uygulamalarla mutlak hükümdar tipi güçlenmiştir.

3. Önceki Türk İslam devletlerinde onlarca divan bulunmasına karşılık Osmanlıların bunu teke indirmesi yeni ve farklı bir uygulamadır.

4. Osmanlı merkez teşkilatının temelini oluşturan kurumlar Saray ve Divan-ı Hümayundur.

5. Osmanlı taşrası Anadolu, Rumeli, Arabistan ve Kuzey Afrika'yı kapsamaktadır ve buralar aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin ulaştığı sınırları da göstermektedir.

6. Tımarlı eyaletler olarak Anadolu ve Rumeli'de, Salyaneli sisteme tabi eyaletler olarak Arabistan ve Kuzey Afrika'da, Özel Statüye tabi eyaletler olarak da Kırım'da hanlık, Haremeyn'de şeriflik, Eflak Boğdan'da voyvodalık gibi Osmanlı taşra teşkilatlanmasında çeşitli idari birimler bulunduğu görülmektedir.

Etkinlik No.: 49

1. Avrupa'nın batısından Uzak Asya'ya kadar geniş bir coğrafyayı kapsamaktadır.

2. Batı ile olan ilişkilerinde Hristiyan dünyası arasındaki güç kavgası gözetilerek politikalar geliştirilmiştir. Doğu ile olan ilişkilerde ise bir İslam ülkesine yardım etmek amaçlanmıştır.

3. Kanuni Sultan Süleyman döneminde Osmanlı Devleti'nin hem askerî hem de siyasi açıdan Avrupa devletlerine karşı kendine güvendiği ve kendini onlardan çok üstün gördüğü anlaşılmaktadır. Bu düşüncelerimi Kanuni Sultan Süleyman'ın Fransa'nın yardım isteğine verdiği cevapta kullanılan ifadeler kanıtlamaktadır. Ayrıca metinde yer alan Mohaç Savaşı'nın kazanılması, Viyana'nın kuşatılması ve Fransuva'nın serbest bırakılması gibi olayların aktarıldığı bilgiler de benim düşüncelerimin doğruluğuna dayanaklık etmektedir.

4. Avrupa'da Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu, Avusturya Krallığı, Macar Krallığı ve Fransa Krallığı; Asya'da ise Portekiz Krallığı ve Açe Sultanlığı ile olan münasebetler konu edilmiştir.

5. Osmanlı sultanlarının dünyaya bakışlarını belirleyen ve onları güdüleyen ortak duygu İslam inancıdır. Kanuni Sultan Süleyman'ın "Sefere çıkmaktan ve fetihler yapmaktan çekinmem." ve "Sadece Allah'ın dediği olur." sözleri ile Sultan II. Selim'in Açe'de okunacak bir hutbe sureti göndermesi, Osmanlı padişahlarının İslam inancı çerçevesindeki ortak duygularını yansıtmaktadır.

Etkinlik No.: 50

1. Bir devletin başka bir devletten yardım talep etmesi, yardım istenen devletin üstünlüğünü kabul etmek anlamına gelir. Bu durum, Osmanlı Devleti'nin 16.yy'da dünyanın en büyük askerî gücü hâline geldiğinin, Osmanlı Devleti'nin dünya siyasetinin belirlenmesinde etkili bir konuma eriştiğinin göstergesidir.

2. Coğrafi Keşiflerin gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Avrupalılar, Coğrafi Keşifler sayesinde Uzak Doğu'ya ulaşmanın yeni yollarını keşfetmişlerdir. Bu durum, ekonomik bakımdan İslam devletlerini olumsuz etkilemiş; aynı zamanda Avrupalı devletlerin eski ticaret yolları üzerindeki İslam ülkelerinin topraklarını işgal etmeye başlamasına yol açmıştır.

3. Birinci metinde Hint Deniz Yolu'nun kontrolünü sağlamak için Portekizlilere karşı Gücerat Sultanlığı, Memluk Sultanlığı ve Osmanlı Devleti'nin verdiği mücadeleler konu edilmiştir. İkinci metinde ise Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu'na karşı Fransa ve Osmanlı Devleti'nin verdiği mücadeleler konu edilmiştir.

4. Türk ve İslam geleneklerine göre güçsüz ve aman dileyen insanlara yardım edilmesi gerekir. Kanuni Sultan Süleyman'ın Fransa Kralı Fransuva'nın annesinin yardım talebine olumlu cevap vermesi bu yardımın insani yanını göstermektedir. Osmanlı Devleti'ne karşı Avrupa'da güçlü bir rakip hâline gelmesi muhtemel olan Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu'nun gücünü kırmak, Fransa'yı yanına çekerek Avrupa'nın siyasi birliğine engel olmak gibi nedenler ise bu yardımın siyasi yönünü göstermektedir.

CEVAP ANAHTARLARI

5. Günümüzde bir ülkenin başka bir ülke ile olan ilişkileri elçilikler, daimi temsilcilikler ve görevli diplomatlar sayesinde gerçekleşmektedir. Çağımızda iletişim ve haberleşme alanındaki teknik buluşlar sayesinde mektubun yerini internet, telefon ve özel haberleşme sistemleri almıştır.

Etkinlik No.: 51

1. İpek Yolu ve Baharat Yolu'nun güzergâhları incelendiğinde Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarından geçtiği anlaşılmaktadır.

2. Haritalar incelendiğinde Osmanlı Devleti'nin kara ve denizlerde uyguladıkları fetih politikalarında tarihî İpek Yolu ile Baharat Yolu başta olmak üzere ticaret yolları üzerindeki bölgelerde kontrolün sağlanmaya çalışıldığı söylenebilir.

3. Fatih Sultan Mehmet döneminde İpek Yolu güzergâhında yer alan bölgelerin kontrolünün sağlanmaya çalışıldığı söylenebilir. Bu doğrultuda İstanbul, Kırım, Trabzon Rum İmpartorluğu ve Ege'de (Adalar Denizi) fetihler gerçekleştirilmiştir.

4. Yavuz Sultan Selim döneminde hem İpek Yolu hem de Baharat Yolu güzergâhında bulunan bölgeler kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda Doğu Akdeniz'deki önemli limanlarla birlikte Suriye, Filistin, Mısır ve Hicaz fetihleri gerçekleştirilmiştir.

5.

Ekonomik/ Ticari önemi	Devletin ve halkın ihtiyaçlarının karşılanması ve zenginleşmesini sağlar.
Siyasi önemi	Başka devletlerle iyi ilişkilerin kurulmasını sağlar ya da bazı devletlere ambargolar getirilmesine olanak tanır.
Askerî önemi	Ticari yollara sahip ülkeler ekonomik yönden zenginleşeceği için askerî alanlarda da daha güçlü olmalarını sağlar.
Kültürel önemi	Farklı coğrafyalardan ve kültürlerden insanlar arasında etkileşim sağlar.

Etkinlik No.: 52

1. 1. Mohaç Meydan Savaşı
   2. İstanbul Antlaşması
   3. Amasya Antlaşması
   4. Hint Deniz Seferleri ve Vadiü's- Seyl Savaşı
   5. Preveze Deniz Savaşı
   6. Kıbrıs Adası, İnebahtı Deniz Savaşı

2. Macaristan, Avusturya, Roma-Germen İmparatorluğu, Safeviler, Portekiz, İspanya, Venedikliler ve Haçlı Donanması ile mücadele edilmiştir.

3.

1.	Macar Krallığı	Balkanlar ve Orta Avrupa hâkimiyeti için.
2.	Avusturya ve Roma-Germen İmparatorluğu	Macaristan ve Orta Avrupa hâkimiyeti için mücadele ettiler.
3.	Safevi Devleti	Dinî, siyasi ve toprak alanlarında mücadele ettiler.
4.	Portekiz	Akdeniz'de ve Hint Okyanusu'nda deniz ticaretinde üstünlük sağlamak için mücadele ettiler.
5.	İspanya	Orta Akdeniz'de deniz ticaretinde ve askerî alanda üstünlük sağlamak için mücadele ettiler.
6.	Venedik	Doğu Akdeniz'de deniz ticaretini güvene alabilmek için mücadele ettiler.
7.	Avrupa Haçlı Donanması	Akdeniz egemenliğini kontrol altında tutmak için mücadele ettiler.

4. Avrupa, Asya ve Kuzey Afrika'da mücadele etmişlerdir.

5. Preveze Deniz Savaşı ve İnebahtı Deniz Savaşı.

Etkinlik No.: 53

1. Birun bölümünde divan toplantıları yapıldığı için yönetim görevi; Enderun bölümünde ise Enderun Mektebi bulunduğu için eğitim görevi yerine getirilmekteydi. Harem bölümünde ise şehzade ve haremdeki görevlilerin eğitimi sağlanmaktaydı.

2. Enderun Mektebi'nin açılma sebebi devletin ihtiyaç duyduğu nitelikli ve güvenilir devlet adamlarını yetiştirmekti. Bu durum devletin daha iyi yönetilmesini sağlamıştır. Günümüzde buna benzer uygulamaya ülkemizde rastlanmamaktadır.

3. Topkapı Sarayı'nda divanın toplandığı kubbe altı denilen yer Birun bölümünde olduğu için, devlet idaresi ile ilgili kararlar burada alınmıştır.

4. Topkapı Sarayı'nın şehir kültürünün gelişmesine sağladığı yararların kanıtları şunlardır:
   1- Haremdeki kadınların İmparatorluğun farklı bölgelerindeki yönetici sınıflarıyla evlenmeleri.
   2- Şehzadelerin belli bir eğitimden geçtikten sonra on ilâ on beş yaşları arasında lalalarıyla birlikte sancağa çıkmaları.

Etkinlik No.: 54

1. Osmanlılar, devletlerin taht kavgaları sonucunda birçok parçaya bölünmesinin önüne geçmiş, kendi içinde birliği sağlayıp merkezi otoriteyi güçlendirmiş, bunun sonucunda da Avrupa'ya karşı üstünlük sağlamıştır.

2. Böyle bir durum, tarihi olayların iyice analiz edilip yeterince anlaşılmamasına ve yaşananların yanlış yorumlanmasına sebep olur.

3. Tarihçi İlber Ortaylı olaylara bilimsel açıdan bakmış, tarihi olaylar değerlendirilirken olayın yaşandığı dönemin şartlarına göre değerlendirilmesi gerektiğini söylemiştir.

Etkinlik No.: 55

BEYAZ ŞAPKA
Veraset sisteminde yapılan düzenlemelerle önce I. Murat Dönemi'nde "Devletin toprakları padişah ve oğullarınındır." ilkesi, sonra da Fatih Devri'nde "Devletin toprakları padişahındır." anlayışı getirilmiştir. Ayrıca padişahlara devletin bekası için kendi kardeşlerini öldürme izni verilmiştir. Merkezi otoritenin güçlendirilmesine yönelik bir diğer düzenlemeler arasında Divân-ı Hümâyun'un başkanlığını vezîri âzama devretmesi, haremden evlenme usulünün uygulanması ile müsadere usulünün (kişilerin mallarına el konulması) getirilmesi de söylenebilir.

SİYAH ŞAPKA
Padişahın kardeşlerini öldürme iznine sahip olması şehzadelerin ölüm korkusu nedeniyle psikolojilerinin bozulmasına neden olabilir.

KIRMIZI ŞAPKA
İnsanın padişah da olsa kardeşlerini öldürtmesi korkunç bir olaydır. Müsadere usulu ile ömür boyu çalışıp elde edilen servete el konulması üzücü bir uygulamadır.

YEŞİL ŞAPKA
Padişahlar devletin bekası için kardeş katline müsaade etmektense, yaş sırasına göre tahta geçebilirlerdi. Haremden evlenmeyi tercih edeceklerine halktan birisiyle evlenip saray ve halk ilişkilerini daha da geliştirebilirlerdi.

MAVİ ŞAPKA
Merkezi otoriteyi güçlendirmek için yapılan düzenlemelerin olumlu ve olumsuz yönleri vardır. Alınan önlemlere baktığımızda kendi zamanı için oldukça mantıklı uygulamalar olduğunu söyleyebiliriz.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 56

1. Padişahı diğer insanlardan ayıran özelliği, O'nun Allah'ın yeryüzündeki temsilcisi olmasıdır. Bu özelliği ile eski Türklerdeki kut anlayışına benzerlik gösterir. İslamiyet öncesi Türk devletlerinde devleti yönetme yetkisinin hükümdara Tanrı tarafından verildiğine inanılır, bu inanca da kut anlayışı denilirdi. Kut anlayışına göre kağan, Tanrı'nın yeryüzündeki vekili olarak görülürdü. Kağanların yeryüzünde adaleti sağlamakla görevli olduklarına inanılır, siyasi iktidar hakkının hükümdar ve ailesine ait olduğu kabul edilirdi.
2. Kanun ve kuralları bilmeli, İslam dinini öğrenmeli, iyi silah kullanmalı, adil bir yönetici olmalı.
3. **KAYNAK A**

   Akıllı, sabırlı, ileri görüşlü, tedbirli.

   KESİŞİM

   Adaletli

   KAYNAK B

   Kerim, cömert, koruyucu.

Etkinlik No.: 57

1. Bu ahidnâmeye göre Osmanlı yönetimi gayrimüslimlere yönetime uydukları sürece can, mal ve inanç hürriyeti sağlamıştır.
2. Ahidnâmeye göre, Bosna halkının can, mal ve inanç hürriyeti güvence altına alınmıştır.
3. Fatih Sultan Mehmet'in bu ahidnâme ile gayrı müslimlere olan yaklaşımı, onların yönetimden memnun olmalarını veya bu yaklaşımdan etkilenip din değiştirerek Müslüman olmalarını sağlamıştır.

Etkinlik No.: 58

1. Osmanlı millet sistemi, farklı milletlerin yüzyıllarca uyum ve huzur içerisinde bir arada yaşayabilmelerini sağlamıştır.
2. Ebruda farklı renkler birbirine karıştırılarak mükemmel bir ahenk meydana getirilir. Osmanlı millet sisteminde de farklı milletler yüzyıllarca uyum ve huzur içerisinde bir arada yaşayabilmişlerdir. Bu yönü ile benzerlik kurabiliriz.
3. Farklı dinden insanlar huzur ve barış içinde geçmişten günümüze kadar birlikte yaşamayı sürdürmüştür.

Etkinlik No.: 59

1. Fethedilen yerlerde yerel hakla da yasalara uydukları, vergilerini ödedikleri, güvenlik ve düzeni muhafaza ettikleri sürece kendi okul, hastane ve mahkeme gibi kurumlarını devam ettirme imkânı verdikleri için İSTİMALET, camilerin etrafında zamanla ticarî faaliyetlerin yürütüldüğü çarşılar, bedestenler ve hanlar inşa ettikleri için İMAR, fethedilen bölgelere Türk Müslüman nüfusu yerleştirdikleri için İSKAN politikası uygulamışlardır.
2. Osmanlı Devleti'nde şehir yapısı camilerin etrafında şekillenmiştir. Camilerin etrafına ticarî faaliyetlerin yürütüldüğü çarşılar, bedestenler ve hanlar inşa edilmiştir.
3. Gravürde şehir cami ve meydan çevresinde bulunan insanlar betimlenmiştir. Bu bize şehrin cami etrafında şekillendiğini göstermektedir. Burada çarşılar, pazarlar, insanların günlük faaliyetleri ve askerler okuyucunun gözünde canlandırılabilecek şekilde çizilmiştir. O dönem Osmanlı şehir hayatını çevremdeki insanlara anlatacak olsaydım " şehrin merkezinin cami olduğunu, çarşı ve pazarın cami önündeki meydanda yer aldığını, farklı milletlerdeki insanların uyum içinde bir ahenk oluşturduğunu, İstanbul'un meydanlarının ve caddelerinin kalabalık olduğunu anlatırdım.

Etkinlik No.: 60

1. Osmanlı saray düğünü ve şenliklerinde; ekmek (nan), çörek, poğaça, börek, pilav, kebap, şiş kebabı, tutmaç, çorba, ördek, kaz, tavuk çevirmeleri ve kızartmaları ile balık gibi yemekler yenilirdi. Tatlı olarak aseli, zerde, güllaç, helva, hurma, muhallebi ve baklava; içecek olarak da şerbet, üzüm suyu, boza, kahve vb. içecekler tercih edilirdi. Bu listeye baktığımızda günümüzde bir çoğunun hala sofralarımızda yer aldığını , yemek kültürümüzde devamlılık gösterdiğini söyleyebiliriz.
2. Düğünde sergilenen zenginlik ve ihtişam ile davet edilen yabancı devlet adamlarının etkilenmesi amaçlanmıştır.
3. Kahvehane minyatüründe insanların mangala oynamaları, sohbet etmeleri ve kitap okumaları ve gösteri sunulması dikkatimi çekti. O dönemde kahvehane sahibi olsaydım bir günümü şu şekilde anlatırdım: "Sabah namazından sonra kahvehanemi açtım. Ocağı yaktım. Kuşluk vaktiyle birlikte müşteriler gelmeye başladı. Müşterilerinden kimisi oyun oynamayı kimisi kitap okumayı kimisi de sohbet etmeyi tercih ediyorlar. Bütün günüm müşterilere kahve ve şerbet yetiştirmekle geçiyor. Akşamları kahvehanem , Karagöz ve meddah gösterilerinin sunulduğu ve âşıkların yeteneklerini ortaya koyduğu mekân haline geliyor. Müşteriler gittikten sonra genel bir temizlik yapıp kahvehanemi kapatıyorum."

Etkinlik No.: 61

1. Büyük toprak sahiplerinin oluşmasını engellemek, devletin toprak ve halk üzerindeki kontrolünü sürdürmek.
2. a) Zirai üretimin sürdürülmesini sağlamak,
   b) Toprakların bölünmesini engellemek
   c) Tarlaların bağ bahçe haline gelmesini engellemek
   d) Reaya hakkının korunarak üretimin devamlılığının sağlanması
3. Çift hane sistemi ile üretimde devlet denetimi sağlanarak süreklilik hedeflenmiştir.

Etkinlik No.: 62

1. Çitfhane sistemin devamlılığı devlet açsından daha önemlidir. Devlet bu sistemle hem toprakları üzerinde feodal oluşumları engeller hem de halkı üzerinde kontrolünü sağlar.
2. **Yönetim açısından:** Toprak ve halk üzerinde denetim yapılarak üretimde süreklilik sağlanmıştır.
   Köylüler açısından: Sorumluluklarını yerine getirdikleri sürece, sürekli bir geçim kaynağına sahip olmuşlardır.
   Zayıf yönleri: Eğer köylüler topraktan aldıkları gelir ile geçinemezlerse toprakları topluca terk edebilirler. Bu durum toprakların boş kalmasına ve devletin gelir kaybına neden olabilir.
   Güçlü yönleri: Toprakların işlenmesi, üretimde süreklilik sağlanması ve devlete gelir getirmesi.
3. Topraklar boş kalır.
   Devlet gelir kaybına uğrar.
   Topraklar varlıklı ve nüfuzlu kişilerin eline geçer.
   Köyden kente göçler artar.

CEVAP ANAHTARLARI

Etkinlik No.: 63

1. Lonca Teşkilatı üretim merkezleri olup ticari hayatı düzenleyen ve ekonominin devamlılığını sağlayan bir rol üstlenmiştir. Aynı zamanda fiyatları denetim altında tutarak sosyal ve ekonomik tedbirle almışlardır. Lonca Teşkilatı şehrin nüfusuna göre üretim miktarının ayarlanması ve ürünlerin fiyatlarının belirlenmesinde etkili olmuşlardır.
2. Osmanlı Devleti'nde Loncalar, narh sistemini (fiyat belirleme) uygulayarak üretilen malın fiyatını, kalitesini ve standartlara uygunluğunu denetim altına almışlardır. Fakat günümüzde aynı kalitede aynı ürün farklı fiyatlara satılabilmektedir. Bu durum tüketicilerin mağdur olmasına neden olabilir.
3. Lonca Teşkilatı'nın geçmişte yaptığı görevlerin bir benzerini, günümüzde Esnaf Odası, Pazarcılar Odası ve Şoförler Odası gibi kurumlar üstlenmiştir.
4. Lonca Teşkilatında gayrimüslimlerin olması Osmanlı Devleti'nin çok uluslu yapıya dönüşmesiyle açıklanabilir. Fethedilen topraklarda gayrimüslim esnaf ve zanaatkarların olması Lonca sisteminde çok uluslu yapıyı beraberinde getirmiştir.

Etkinlik No.: 64

1. Görselde esnafın dürüst, güleryüzlü, paradan çok insanlığa değer verdiği görülmektedir. Günümüzde de bu değerlerimiz devam etmektedir.
2. Loncalar toplumun ihtiyacı olan üretim ve iş gücü ihtiyacını sağlamışlardır. Nitelikli ve deneyimli elemanlar yetiştirmişlerdir.
3. Meslek eğitiminde teorik eğitim tek başına yeterli değildir. Pratik eğitim de verilmelidir. Çünkü pratik eğitim olmazsa kişi yeteneklerini geliştiremez. Uygulamasız eğitimin verimi düşüktür ve beceri kazandırmaz. Meslek eğitiminde öğrenilenlerin pratik sahada uygulanması gereklidir. Aksi takdirde kişi adım taşıdığı mesleğinin cahili olur.
4. İŞE BAŞLAMA: İşe başlama yaşı için erken yaşlar tercih edilmiştir.
   EĞİTİM AŞAMALARI: Her iki sistemde de teorik ve pratik eğitim vardır. Eğitimde çırak-kalfa-usta şeklinde aşama bir geçiş vardır. Her iki sitemde de kişinin mesleki gelişimi göz önüne alınmaktadır.
   VELİ İZNİ: Her iki sistemde de işe başlamak için veli izni aranmaktadır.
   İŞ YERİ AÇMA: Lonca sisteminde gedik hakkı ile günümüzde de ustalık belgesi ile iş yeri çalıştırma hakkına sahip olunmaktadır.

Etkinlik No.: 65

1. Vakfın kurulmasına vesile olan müderrisin, insanlığa karşı şahsi ve vicdani sorumluluk hissi taşıdığı, iyilik, yardımlaşma ve dayanışma duygusu gibi değerlere sahip olduğu söylenebilir.
2. Vakıf müesseseleri toplumsal hayatta birlik, beraberlik, dayanışma ve yardımlaşmayı güçlendirmiştir.
3. Öğrenci kendi hayal gücüyle vakfını kuracaktır.

Etkinlik No.: 66

1. Sosyal devlet, minimum düzey ötesinde vatandaşlarının refahı için birincil sorumluluk kabul eden, yurttaşlarının tümüyle ilgilenen, onların yaşam düzeyi, sosyal güvenliği vb. konularında gereken önlemi alan devlettir. Fatih Sultan Mehmet'in yaptığı çalışmalar sosyal devlet anlayışı ile örtüşmektedir.
2. Muhtaç insanı incitmemeye yönelik bir yaklaşımdır. İyilik yapmanın hassasiyeti ortaya konmuştur.
3. Kur'ân-ı Kerîm; Allah yolunda harcama yapmayı, fakir, muhtaç ve kimsesizlere infak ve tasaddukta bulunmayı, iyilik yapmada ve takvâda yardımlaşmayı, hayır ve yararlı işlere yönelmeyi öğütleyen birçok âyetin olması, Müslüman toplumlarda vakıf anlayış ve uygulamasının temelini oluşturmuştur. Fatih Sultan Mehmet de hayır ve yararlı işler yapmak, Allah rızasını kazanmak için vakıf kurmuştur.

KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 3

DİMEZ, S. (2015) "Türkiye Selçuklu Devleti'nde Sosyo Kültürel Hayat ve Tokat'a Etkisi" Gaziantep University Journal of Social Sciences. Erişim: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/223134 (02.01.2021)

Etkinlik No.: 4

http://www.hacibektas.bel.tr/portal/haci-bektas-veli-hayati/ "Hacı Bektaş Veli Hayatı" (Erişim saati: 02.01.2021 saat: 09:00)

https://www.kastamonu.edu.tr/index.php/tr/koordinatorlukler/mevlana-degisim-programi/mevlana-kimdir "Mevlana Kimdir?" (Erişim tarihi: 02.01.2021 saat: 10:00)

http://www.sandikli.gov.tr/yunus-emre-turbesi " Yunus Emre Türbesi" (Erişim tarihi: 02.01.2021 saat: 10:00)

http://www.kirsehir.gov.tr/ahi-evran-ve-ahilik "Ahi Evran ve Ahilik" (erişim tarihi: 02.01.2021 saat: 10:30)

Etkinlik No.: 5

İnce,F.(2019) "II. KILIÇ ARSLAN DÖNEMİ SELÇUKLU-BİZANS İLİŞKİLERİ (MİRYOKEFALON SAVAŞI'NA KADAR)" Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Erişim:http://abakus.inonu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/123456789/17377/Makale%20Dosyası.pdf?sequence=1&isAllowed=y (05.01.2021 saat: 11:00)

Etkinlik No.: 7

KEMALOĞLU, M. (2014) XI.-XIII. Yüzyıl Türkiye Selçuklu Devletinde Dârüşşifalar Hikmet Yurdu, Düşünce-Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi,Cilt 7, Sayı 13. Erişim: http://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/muhammet_kemaloglu_selcuklu_devleti_darussifalar.pdf (Erişim tarihi 11.01.2021 saat: 12:00)

Etkinlik No.: 8

https://www.kulturportali.gov.tr/portal/selcuklu-kultur-ve-uygarligi "Selçuklu Kültür ve Uygarlığı" (Erişim tarihi 15.01.2021 saat 14:00)

Etkinlik No.: 10

https://islamansiklopedisi.org.tr/selahaddin-i-eyyubi (Erişim tarihi: 19.01.2021 saat: 08.35)

https://openaccess.izu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12436/651#st-hash.MfD8TIOv.bu3wmGj5.dpbs (Erişim tarihi 19.01.2021 saat 18:00)

Etkinlik No.: 11

Akkuş Yiğit, F. (2018). Kösedağ'dan Ayn Câlût'a Türk - Moğol Hâkimiyet Mücadelesi.Kösedağ Savaşı Türk'ün Anadolu Tarihinde Bir Dönüm Noktası ve Anadolu'nun Moğollar Tarafından İşgali, s. 438-439. Erişim: https://www.academia.edu/38250341 (25.01.2021 saat: 19:00)

KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 12

https://islamansiklopedisi.org.tr/anadolu-beylikleri (Erişim tarihi: 26.01.2021 saat: 21:00

Etkinlik No.: 14

Eroğlu, H. (2017). Osmanlı-Sırp İlişkileri (1347-1521). OTAM 41, s. 79-106 Erişim: http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/2210/22947.pdf (24.12.2020)

https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/12768 (24.12.2020)

Etkinlik No.: 15

Sarıkaya, R. (Haz.). (2005). Tarih Okumaları: Osmanlı Kuruluş Tartışmaları. Bilim ve Sanat Vakfı. Erişim: https://bisav.org.tr/userfiles/yayinlar/NOTLAR_4.pdf (28.12.2020)

Etkinlik No.: 16

http://www.kocaelitarihisempozyumu.com/bildiriler3/107.pdf (30.12.2020)

Öztürk, Y. (2008). Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Hakkında bazı Görüşler. Kuruluş ve Çöküş Süreçlerinde Türk Devletleri Sempozyumu Bildirileri, s.193 Erişim: https://www.academia.edu/35640460/ (30.12.2020)

Etkinlik No.: 17

İnalcık, H. (2007). Osmanlı Beyliği'nin Kurucusu Osman Beg. Belleten, 261, 479-536 Erişim: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1356993 (04.01.2021)

Etkinlik No.: 18

Başar, F. (1991). Osmanlı Kaynaklarına Göre Osmanlı-Bizans Münasebetleri (1299-1451). (Doktora Tezi). Erişim: http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/19676.pdf (06.01.2021)

Etkinlik No.: 19

Halaçoğlu, Y. (2000). Osmanlı Devleti'nin Rumeli İskânıyla ilgili Toponomik Bir Değerlendirme. Balkanlar'da İslam Medeniyeti Milletlerarası Sempozyumu Tebliğleri, 3-9. Erişim: http://isamveri.org/pdfdrg/D084535/2000/2000_HALACOGLUY.pdf (11.01.2021)

Etkinlik No.: 20

İnbaşı, M. (2002). Balkanlarda Osmanlı Hakimiyeti ve İskân Siyaseti. Türkler Ansiklopedisi, 9, 154-164. Erişim: https://www.academia.edu/33166860/Turkler_Ansiklopedisi_Cilt_9_pdf (13.01.2021)

Selçuk, H. (2002). Rumeli'ye Yapılan İskânlar Neticesinde Kurulan Yeni Yerleşim Yerleri (1432-1481). Türkler Ansiklopedisi, 9, 177-186. Erişim: https://www.academia.edu/33166860/Turkler_Ansiklopedisi_Cilt_9_pdf (13.01.2021)

Etkinlik No.: 21

Emecen, F. (2017). Osmanlı Tarihinin İlk Büyük Savaş Anlatımı: Osmanlılarla Karamanlılar Arasındaki Frenkyazısı Muharebesi (1386/1387). Osmanlı Araştırmaları, XLIX, 57-88. Erişim: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/759959 (18.01.2021)

Etkinlik No.: 22

Zachariadou, E. (2000). Karesi ve Osmanlı Beylikleri: İki Rakip Devlet. Osmanlı Beyliği 1300-1389, 243. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Etkinlik No.: 23

Mustafayef, Ş. (2014). Anadolu'da Osmanlı İmajı ve Ankara Savaşı. 1402 Ankara Savaşı Uluslararası Kongresi Bildiri Kitabı, s. 435-443. Erişim: https://www.academia. edu/35623506/ (25.01.2021)

Yüksel, M.Ş. (2010). Dönemin Arap Kaynaklarına Göre Ankara Savaşı. Tarih İncelemeleri Dergisi, XXV, 1, s. 351-369. Erişim: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/58752 (25.01.2021)

Daş, M. (2005). Bizans Kaynaklarında Timur İmajı. Tarih İncelemeleri Dergisi, XX, 2, s. 43-48. Erişim: https://dergipark.org.tr/tr/ download/article-file/58576 (25.01.2021)

Emecen, F. (2014). İhtirasın Gölgesinde Bir Sultan: Yıldırım Bayezid. Osmanlı Araştırmaları, XLIII, s. 67-92. Erişim: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/112130 (25.01.2021)

Etkinlik No.: 24

Çelik, B. (2017). 1402 Ankara Savaşı Sonrasında Osmanlı Devleti'nde İktidar Mücadelesi ve Börklüce Mustafa İsyanı. Uluslararası Börklüce Mustafa Sempozyumu Bildiriler, s.205-212 Erişim: http://www.izmeda.org/Upload_Files/FckFiles/file/Uluslurarasi_Borkluce_Mustafa_Sempozyumu_Bildiriler_Kitabi_web.pdf (28.01.2021)

Keskin, M.Ç. (2014). Çağdaş Kaynaklarda Ankara Savaşı Sonrası Bursa Sarayı'nın Yağmalanması. Belleten, LXXVIII, 283, s. 891-906. Erişim: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/969678 (28.01.2021)

Etkinlik No.: 25

Özcan, A. (2002). Osmanlı Devleti'nin Askerî Yapısı. *Türkler Ansiklopedisi* içinde (Cilt 10, s. 199). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Etkinlik No.: 26

Şimşirligil, A. (2002). Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunda Hizmeti Geçen Alpler ve Gaziler, *Türkler Ansiklopedisi* içinde (Cilt 9, s.99-106). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Etkinlik No.: 27

Aydemir, C; Genç, S. (2011). Ortaçağın Sosyoekonomik Düzeni: Feodalizm, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (36), 226-241. Erişim: https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6150/82599

Etkinlik No.: 28

Tabakoğlu, A. (2002). Klasik Dönemde Osmanlı Ekonomik Yapısı. *Türkler Ansiklopedisi* içinde (Cilt 10, s. 1251-1255). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Etkinlik No.: 29

Koçu, R. E. (2004). *Yeniçeriler*. İstanbul: Doğan Kitap.

Etkinlik No.: 30

Uzunçarşılı İ. H., (1994), *Büyük Osmanlı Tarihi* 1, (s.510). Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Afyoncu, E. (2011) *Sorularla Osmanlı İmparatorluğu III*, (s. 24-25). İstanbul: Yeditepe Yayınevi.

Etkinlik No.: 31

Hoca Ahmed Yesevî, (2017). *Dîvân-ı Hikmet* (s.44,147). Ed.: Mustafa Tatcı. Ankara: Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi.

Gölpınarlı, A. (2019). *Yunus Emre Hayatı ve Bütün Şiirleri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. *Doğumunun 800. Yılında Hacı Bektaş-ı Veli* etkinlikler- kutlamalar içinde. Erişim: https://aregem.ktb.gov.tr/TR-12593/dogumunun-800-yilinda-haci-bektas-i-veli.html

T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Konya İl Halk Kütüphanesi. *Mevlâna'dan Sözler, Nerdeyim?* içinde. Erişim: http://konya.kutuphane.gov.tr/TR-144015/mevlana39dan-sozler.html

KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 32

Ayiş, M. Ş. (2019). Anadolu'nun İslamlaşmasında Ahi Evren ve Ahiliğin Rol Modelliği. *BÜİFD*, Sayı 13, s. 91-116. Erişim: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/724465

Etkinlik No.: 33

Armağan, A. (2011). Klasik Dönemde Osmanlılarda Devlet Yönetim Anlayışına Dair Bazı Düşünceler. *Gazi Akademik Bakış*, 5, (9), s. 139-156. Erşim: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/73931

Etkinlik No.: 35

Pala, İ. Osmanlılar. TDV *İslam Ansiklopedisi* içinde. Erişim: https://islamansiklopedisi.org.tr/osmanlilar#14

Etkinlik No.: 35

Pala, İ. Osmanlılar. TDV *İslam Ansiklopedisi* içinde. Erişim: https://islamansiklopedisi.org.tr/osmanlilar#14

Etkinlik No.: 36

Ergun, M. (1999). *Osmanlı Dönemi* ile İlgili Türk Efsaneleri, Osmanlı Ansiklopedisi içinde (Cilt 9, s. 567-574) Ankara: Yeni Türkiye Yayınları

Etkinlik No.: 37

Talas, M; Aksoy, N. D. (2006). *Osmanlı Süsleme Sanatlarının Türk Kültür Tarihi Ekseninde Değerlendirilmesi*. TÜBAR (19), 457-470. Erişim: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/156871

Etkinlik No.: 38

Yenişehirlioğlu, F. (2002). Klasik dönem Osmanlı Sanatı. *Türkler Ansiklopedisi* içinde (Cilt 11, s.825-839.) Ankara: Yeni Türkiye Yayınları

Etkinlik No.: 41

Yılmaz, C. (2015). *Düşten Fethe* İstanbul, İstanbul: Üsküdar Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Kültür Yayınları.

Etkinlik No.: 42

Gündüz, A. (2008). İstanbul'un Osmanlılar Tarafından Fethi, Türk-İslam ve Avrupa Açısından Önemi. *Karadeniz Araştırmaları*, 5 (17), s.51-66.

Etkinlik No.: 43

Nizami, K.A. (1996). Gucerât. *TDV İslâm Ansiklopedisi* içinde. İstanbul: TDV Yayınları. Erişim: https://islamansiklopedisi.org.tr/gucerat (23.01.2021).

Kurtulmuş, N. "Açe", *TDV İslâm Ansiklopedisi* içinde. Erişim: https://islamansiklopedisi.org.tr/ace (23.01.2021).

Etkinlik No.: 44

Feridun, E. (2002). Muhteşem Süleyman ve Dönemi, Sultan Süleyman Çağı ve Cihan Devleti, *Türkler Ansiklopedisi* içinde (Cilt 9, s. 935-936). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Etkinlik No.: 47

Armağan, A. (2011). Klasik Dönemde Osmanlılarda Devlet Yönetim Anlayışına Dair Bazı Düşünceler. *Akademik Bakış*, 5 (9), s.139-156.

Etkinlik No.: 48

İpşirli, M. Osmanlılar. *TDV İslâm Ansiklopedisi* içinde. Erişim: Https://İslamansiklopedisi.Org.Tr/Osmanlilar#3 (28.01.2021).

Etkinlik No.: 49

Kurtulmuş, N. (1988). Açe. *TDV İslâm Ansiklopedisi* içinde (Cilt 1, s. 329-332). İstanbul: TDV Yayınları.

Taylan, N. (2020). *Osmanlıda Yasaklar*. İstanbul: Çınaraltı Yayınları.

Etkinlik No.: 50

Taylan, N. (2020). *Osmanlıda Yasaklar*. İstanbul: Çınaraltı Yayınları.

Nizami, K.A. (1996). Gucerât. *TDV İslâm Ansiklopedisi* içinde. İstanbul: TDV Yayınları. Erişim: https://islamansiklopedisi.org.tr/gucerat (08.01.2021).

Etkinlik No.: 52

Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Etkinlik No.: 53

https://islamansiklopedisi.org.tr/enderun (erişim Tarihi: 10.01.2021 saat: 08.35)

Etkinlik No.: 54

https://www.cnnturk.com/turkiye/ilber-ortaylidan-kardes-katli-yorumu-osmanli-hukumdarinin-kardesi-sizin-kardesiniz-degildir. E.T:26.01.2021 saat:12:49

Etkinlik No.: 55

ustunzekalılar.org.tr/altısapkadusunmeteknigi (erişim Tarihi: 10.01.2021 saat: 08.35)

Öğün, T. (1999), *"Osmanlı Devleti'nde Müsadere Uygulamaları"*, Osmanlı Ansiklopedisi içinde, (c.6, ss. 371-383), Ankara: Yeni Türkiye Yay.

Etkinlik No.: 56

Yazıcı, N. (2008), *"Fatih'in Yetişmesi Üzerine Bazı Değerlendirmeler"*, AÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, XLIX,1, 1-15

İdris-i Bidlîsî'nin II. Bayezid ve I. Selim'e Mektupları Vural Genç* *Osmanlı Araştırmaları*/The Journal of Ottoman Studies, XLVII (2016), 147-208

Etkinlik No.: 57

https://www.trthaber.com/haber_yazdir.php?detayID=4006 (erişim Tarihi: 10.01.2021 saat: 08.35)

Etkinlik No.: 58

https://islamansiklopedisi.org.tr/ebru (erişim Tarihi: 10.01.2021 saat: 08.35)

Türk kültür ve medeniyet tarihi ders kitabı Ankara 2019 sayfa 82

https://www.ktb.gov.tr/TR-151787/renkleri-ve-dokunuslari-suda-harmanlayan-sanat--ebru.html (erişim Tarihi: 10.01.2021 saat: 08.35)

Etkinlik No.: 59

https://www.academia.edu/20087392/ Osmanlı Devleti Dönemi Gravürlerinde İstanbul Betimlemeleri (erişim Tarihi: 15.01.2021 saat: 08.35)

Etkinlik No.: 60

İrepoğlu, Gül LEVNİ,İstanbul 1999. Sayfa 131,160

https://islamansiklopedisi.org.tr/kahvehane

Etkinlik No.: 63

Grafik: Kuran, T. (Ed.). (2010). Mahkeme kayıtları ışığında 17. Yüzyıl İstanbul'unda sosyo-ekonomik yaşam: Guilds and guildsmen. Communal affairs of Christians and Jews. Foreigners (Vol. 1). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 78.

Etkinlik No.: 66

Bahadıroğlu, Yavuz, Biz Osmanlıyız nesilyayınları,İstanbul,2006 sayfa 7

GÖRSEL KAYNAKÇA

Etkinlik No.:1

Harita 1: Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.

Harita 2: Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.

Etkinlik No.:3

Görsel 1: https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/erzurum/gezilecekyer/cifte-minareli-medrese

Görsel 2: https://islamansiklopedisi.org.tr/sultan-hani--aksaray

Görsel 3: http://m.meram.bel.tr/icerik/62/11/sahip-ata-camii-ve-kulliyesi.aspx

Görsel 4: https://islamansiklopedisi.org.tr/gevher-nesibe-darussifasi-ve-tip-medresesi

Görsel 5: https://dergi.diyanet.gov.tr/makaledetay.php?ID=32632

Etkinlik No.:4

http://erzincanmesem.meb.k12.tr/icerikler/ahilik-teskilati_2607453.html (ahilik görsel)

https://www.toros.edu.tr/icerik/alevilik--bektasilik-uygulama-ve-arastirma-merkezi-tanitim (bektaşilik görsel)

http://konya.kutuphane.gov.tr/TR-144012/mevlana39nin-hayati.html (sufi Görsel)

Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır. (halk ozanı görsel)

Etkinlik No.: 5

Görsel 1: Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.

Etkinlik No.: 6

Görsel 1: https://islamansiklopedisi.org.tr/danismendname

Görse 2: https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sivas/gezilecekyer/dvrg-kales

Görsel 3: Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.

Görsel 4: kulturportali.gov.tr/turkiye/diyarbakir/gezilecekyer/malabad-koprusu

Görsel 5: http://cakabey.ttk.gov.tr/#page-2

Etkinlik No.: 7

Görsel 1: http://www.tiptarihimuzesi.com/wp-content/uploads/2018/03/NKN_7934.jpg

Görsel 2: http://www.tiptarihimuzesi.com/wp-content/uploads/2018/03/IMG_2128.jpg

Görsel 3: http://www.tiptarihimuzesi.com/wp-content/uploads/2018/03/IMG_2132.jpg

Etkinlik No.: 8

Görsel 1: https://islamansiklopedisi.org.tr/davul

Görsel 2: https://islamansiklopedisi.org.tr/cetr

Görsel 3: https://islamansiklopedisi.org.tr/selcuklular#1

Etkinlik No.: 9

Harital 1: hhttp://ogmmateryal.eba.gov.tr/panel/upload/etkilesimli/kitap/tarih/10/unite1/index.html#p=23

Etkinlik No.: 10

Tablo 1

Görsel 1 : http://ogmmateryal.eba.gov.tr/panel/upload/etkilesimli/kitap/tarih/10/unite1/index.html#p=24

Görsel 2: http://kudus.bk.mfa.gov.tr/Mission

Tablo 2

Görsel 1: https://etc.usf.edu/clipart/1200/1227/philippe_1.htm

Görsel 2: http://ogmmateryal.eba.gov.tr/panel/upload/etkilesimli/kitap/tarih/10/unite1/index.html#p=24

Görsel 3: https://tarihnedio.com/tarihteki-10-efsane-savasci/

Etkinlik No.: 11

Görsel 1: https://tr.123rf.com/photo_99603156_stock-vector-mongolian-archer-warrior-on-a-horseback-riding-a-pony-horse-in-the-gallop-and-holding-a-bow-.html

Etkinlik No.: 12

Görsel: http://ogmmateryal.eba.gov.tr/panel/panel/EKitapUniteOnizle.aspx?Id=243&sayfa=40

Etkinlik No.: 13

Görsel 1: Kıyafetü'l-İnsâniyye fî Şemâili'l-Osmâniyye (TSMK fotoğraf arşivi). https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1031384

Görsel 2: Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.

Görsel 3: İznik Kalesi https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bursa/TurizmAktiviteleri/znik-kalesi

Görsel 4: İzmit İç Kale Surları http://www.izmit.bel.tr/mekanlar/ic-kale-surlari-karaburc_56.html

Görsel 5: Edirne Kalesi-Makedonya Saat Kulesi https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/edirne/gezilecekyer/edirne-kalesi-makedonya-saat-kulesi

Görsel 6: Bursa Kalesi-Saltanat Kapısıhttps://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bursa/gezilecekyer/bursa-surlari

Görsel 7: https://eskisehir.ktb.gov.tr/TR-158062/karacahisar-kalesi--osmanlinin-ilk-fethettigi-kale.html

Görsel 8: Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.

Görsel 9: Filibe Kalesi-Nebet Tepe https://www.vi-mm.eu/project/digital-cultural-and-historical-heritage-of-plovdiv-municipality-project-bulgaria/

Görsel 10: https://tr.123rf.com/stok-foto%C4%9Fraf/94115032.html?oriSearch=51664397&sti=mbwbh2s34cu98i7xz2|&mediapopup=94115032

Harita: Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.

Etkinlik No.: 14

Vektörler: https://tr.123rf.com/stok-foto%C4%9Fraf/47995162.html?oriSearch=76813271&sti=naymjxct8t31tu2o57|&mediapopup=47995162

Harita: Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.

Etkinlik No.: 15

Görsel 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8: Görseller yazar tarafından fotoğraflanmıştır.

Etkinlik No.: 16

Görsel 1: Görseller yazar tarafından fotoğraflanmıştır.

Görsel 2: Görseller yazar tarafından fotoğraflanmıştır.

Etkinlik No.: 17

Görsel 1: https://islamansiklopedisi.org.tr/osman-i

GÖRSEL KAYNAKÇA

Etkinlik No.: 18

Görsel 1:https://bilecik.ktb.gov.tr/TR-69116/dursun-fakih-turbesi.html

Görsel 2:https://islamansiklopedisi.org.tr/nilufer-hatun-imareti

Görsel 3:https://islamansiklopedisi.org.tr/iznik

Görsel 4:https://islamansiklopedisi.org.tr/anadoluhisari

Görsel 5: https://islamansiklopedisi.org.tr/murad-ii

Etkinlik No.: 19

Harital 1: Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.

Etkinlik No.: 20

Görsel 1: https://islamansiklopedisi.org.tr/yunanistan

Görsel 2: http://acikerisim.fsm.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11352/1810/K%c4%b1l%c4%b1%c3%a7.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Görsel 3: http://www.xxortacag.sakarya.edu.tr/pdf/22gbilecik.pdf

Görsel 4: https://tr.123rf.com/stok-foto%C4%9Fraf/76813271.html?oriSearch=94115032&sti=nb1cthg7heg97gvn8y|&mediapopup=76813271

Görsel 5: Selma Muslu tarafından çekilmiştir.

Görsel 6: https://www.aa.com.tr/tr/dunya/sultan-murad-turbesine-yogun-ziyaretci-ilgisi/958424

Etkinlik No.: 21

Görsel 1: https://islamansiklopedisi.org.tr/murad-i

Harita: Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.

Etkinlik No.: 22

Harita: https://islamansiklopedisi.org.tr/karesiogullari

Etkinlik No.: 23

Görsel 1: https://islamansiklopedisi.org.tr/bayezid-i

Etkinlik No.: 24

Görsel: https://www.bursa.bel.tr/dosyalar/yayinlar/bursadazaman_10.pdf

Etkinlik No.: 27

Görsel 1: https://www.ldeo.columbia.edu/news-events/new-drought-atlas-maps-2000-years-climate-europe

Görsel 2: http://esenyurtkatipcelebiaihl.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/34/39/766148/dosyalar/2020_05/12170421_MAYIS_2._HAFTA_11_-_15.pdf

Etkinlik No.: 30

Harita 1: Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.

Harita 2: Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.

Etkinlik No.: 31

Görsel 1: https://islamansiklopedisi.org.tr/mevlana-celaleddin-i-rumi

Görsel 2: https://islamansiklopedisi.org.tr/haci-bektas-i-veli

Görsel 3: Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.

Görsel 4: https://iletim.istanbul.edu.tr/index.php/2018/02/14/prof-dr-cetinkaya-ilk-turk-mutasavviflarindan-hoca-ahmet-yeseviyi-anlatti/

Etkinlik No.: 32

https://www.kas.bel.tr/8-12-ekim-ahilik-kultur-haftasi.html

Etkinlik No.: 33

http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/tarih_ao/otktarihi.pdf

Etkinlik No.: 34

Görsel 1: https://islamansiklopedisi.org.tr/sadrazam

Görsel 2: https://islamansiklopedisi.org.tr/kazasker

Görsel 3: https://islamansiklopedisi.org.tr/defterdar

Görsel 4: Ortaöğretim Tarih 11, MEB, Ankara: Devlet kitapları, 2013 s. 34

Görsel 5: https://islamansiklopedisi.org.tr/seyhulislam

Görsel 6: https://islamansiklopedisi.org.tr/reisulkuttab

Etkinlik No.: 35

Görsel 1: Yılmaz, A.H; Nasır, Y. (2020). Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı 10, Ankara: Bir-Yay Yayınevi, s. 101.

Görsel 2: https://islamansiklopedisi.org.tr/divan-edebiyati

Görsel 3:http://halduntanerilkokulu.mobile.meb.k12.tr/icerikler/mevlna-haftasi-etkinligimiz_10436159.html

Etkinlik No.: 36

Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.

Etkinlik No.: 37

Görsel 1: https://www.kulturportali.gov.tr/medya/fotograf/fotodokuman/1195/laleli-akkase

Görsel 2:https://www.kulturportali.gov.tr/medya/fotograf/fotodokuman/2376/bakara-263

Görsel 3: https://www.kulturportali.gov.tr/medya/fotograf/fotodokuman/8697/samanyolu

Görsel 4: http://www.bursa.gov.tr/iznik-cinisi#gallery-5

Görsel 5: https://islamansiklopedisi.org.tr/nakkas-hasan-pasa

Görsel 6: https://islamansiklopedisi.org.tr/kakmacilik

Görsel 7: https://islamansiklopedisi.org.tr/hali--halicilik

Görsel 8: https://islamansiklopedisi.org.tr/ciltcilik

Görsel 9: https://islamansiklopedisi.org.tr/oymacilik

Etkinlik No.: 38

Harita 1: Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.

Görsel 1: https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bursa/gezilecekyer/bursa-ulu-cami

Görsel 2: https://islamansiklopedisi.org.tr/koza-hani

Görsel 3: https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bursa/gezilecekyer/suleyman-pasa-medresesi

Görsel 4: https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bursa/gezilecekyer/haci-ozbek-cami

Görsel 5: https://islamansiklopedisi.org.tr/rustem-pasa-kervansarayi

Görsel 6: https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/edirne/gezilecekyer/iibeyazid-kulliyesi-saglik-muzesi

Görsel 7: https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/istanbul/gezilecekyer/kapalicarsi

Görsel 8: https://istanbul.ktb.gov.tr/tr-165664/suleymaniye-camii.html

Görsel 9: https://istanbul.ktb.gov.tr/TR-276801/saraylar-koskler-kasirlar.html

Görsel 10: https://islamansiklopedisi.org.tr/suleymaniye-cami-i-ve-kulliyesi

Etkinlik No.: 39

https://ders.eba.gov.tr/ders/proxy/VCollabPlayer_v0.0.771/index.html#/main/curriculumResource?resourceID=292681173a72c25f307f2aabc-6393cd9&resourceTypeID=3&loc=-1&showCurriculumPath=true

GÖRSEL KAYNAKÇA

Etkinlik No.:40

Harita: Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.

Etkinlik No.:41

Görsel 1 Erişim: https://www.panoramikmuze.com/tr/galeri#images-38

Görsel 2 Erişim: https://www.panoramikmuze.com/tr/galeri#images-69

Etkinlik No.:42

Görsel 1: Yılmaz, A. (2020). Ortaöğretim Tarih 10 Ders Kitabı (s.118). Ankara: İlke Yayınları.

Görsel 2. Türk Tarih Kurumu, İstanbul'un Fethi. Belgelerle Tarih ve Eğitim içinde. Erişim: https://www.ttk.gov.tr/belgelerle-tarih/istanbulun-fethi/ (08.01.2021).

Etkinlik No.:43

Harita 1: Yılmaz, A. (2020). Ortaöğretim Tarih 10 Ders Kitabı (s.143). Ankara: İlke Yayınları.

Harita 2: Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.

Etkinlik No. 44.

Harita Genel Müdürlüğü. Osmanlı Devleti (16. YY).

Erişim: https://www.harita.gov.tr/images/urunler/07db8d8b0ac1f36.pdf

Etkinlik No.:45

Harita: Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.

Etkinlik No.:46

Harita Genel Müdürlüğü. Osmanlı Devleti (16. YY).

Erişim: https://www.harita.gov.tr/images/urunler/07db8d8b0ac1f36.pdf

Etkinlik No.:51

Harita 1: Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.

Harita 2:

https://ders.eba.gov.tr/ders/proxy/VCollabPlayer_v0.0.771/index.html#/main/curriculumResource?resourceID=292681173a72c25f-307f2aabc6393cd9&resourceTypeID=3&loc=-1&showCurriculumPath=true

Harita 3: Görsel tasarım uzmanı tarafından hazırlanmıştır.

Etkinlik No.: 53

Görsel: http://www.ee.bilkent.edu.tr/~history/topkapi01.html?epik=dj0yJnU9V1FSQ3VRZG40QmZhdTl6Sng2QVRGLUNMS0w4ZE52QTUmcD0wJm49VHV2VDBnc0NLM1B2SjZWb0Qyd2VTQSZ0PUFBQUFBR0FaSk1B (erişim Tarihi: 02.01.2021 saat: 08.35)

Etkinlik No.: 56

Görsel 1: H. Gürdal Gürak, Kuruluşunun 700. Yılında Osmanlı, İstanbul: Nesa Yayınları,1999

Etkinlik No.: 57

Görsel 1: https://islamansiklopedisi.org.tr/fener-rum-ortodoks-patrikhanesi (erişim Tarihi: 09.01.2021 saat: 08.35)

Görsel 2: https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/fatihin-ahidnamesi-555-yildir-bosnadaki-manastirda-korunuyor-367318.html (erişim Tarihi: 01.02.2021 saat: 08.35)

Etkinlik No.: 58

Görsel 1: https://www.gencgonulluler.gov.tr/Activity/Detail/30115 (erişim Tarihi: 10.01.2021 saat: 08.35)

Görsel 2: https://anlat.kadikoy.bel.tr/kbpanel/Uploads/Files/Kadikoyun%20sakinleri.pdf s.8 (erişim Tarihi: 10.01.2021 saat: 08.35)

Etkinlik No.: 59

Görsel: https://islamansiklopedisi.org.tr/sehir (erişim Tarihi: 15.01.2021 saat: 08.35)

Etkinlik No.: 60

Görsel 1: Ali Mustafa Efendi, Nusretnâme, İTSMK, Hazine, nr. 1365, vr. 34b

Görsel 2: Levni, Sürnâme-i Vehbi, TSM, A3593

Görsel 3: Levni, *Avrupalı Elçiler, Sürname 139b-140a*

Görsel 4: https://islamansiklopedisi.org.tr/kahvehane (erişim Tarihi: 01.02.2021 saat: 08.35)

Etkinlik No.: 61

Görsel: Surname-i Vehbî'nin kopyasından teşhir geçişi, TSM A3594

Etkinlik No.: 65

Görseller: http://warfare.tk/Ottoman/Album/Ralamb.htm (erişim Tarihi: 22.01.2021 saat: 08.35)

Etkinlik No.: 66

Görsel: https://islamansiklopedisi.org.tr/mehmed-ii (erişim Tarihi: 22.01.2021 saat: 08.35)

Kaynakçada listelenmeyen tüm çizim ve görseller grafik ekibi tarafından hazırlanmıştır.